JEAN BART (EUGEN BOTEZ)

EUROPOLIS

ROMAN

..... acolo unde bătrânul Danubiu își pierde și apa și numele în mare......

EDIȚIA II-a

CU O PREFAȚĂ DE

G. CĂLINESCU

EDITURA „ADEVERUL" S. A., BUCUREȘTI

E U R O P O L I S

JEAN BART (EUG. BOTEZ)

EUROPOLIS

ROMAN

..... *acolo unde bătrânul*
DANUBIU *îşi pierde şi apa şi*
numele în mare .....

EDITURA „ADEVERUL", S. A.

PREFAȚĂ

Născut într'un orășel colbăit de provincie, copilărind în cetatea moartă a Iașilor, în Sărărie, acolo unde casele se confundă cu lutul din care s'au ivit și asemeni unor așezări de Piei-Roșii se înlănțuesc după o geometrie bizară, preistorică, de tumuli, găuri troglodítice și conuri de termite, acoperite de trîmbe de praf, vara, scufundate într'o lavă de noroaie, toamna; prin ce chemare tainică Jean Bart a luat drumul apelor și s'a făcut marinar? Văzut-a el în huilele multicolore care se scurg pe suprafața galbenelor, mîloaselor ape ale Bahluiului, Cacainei și Prutului, cînd luna ca o turlă de solzi verzi, moscoviți, se ridică îndărătul bisericilor lipovenești, umbra unor brigantine de vis, cu pânzele umflate, sau urîtul pustietății mute a orașului săpat în maluri de lut îl va fi făcut să viseze un element pur, veșnic mișcător și întins?

In acel oraș uscat și absorbit între râpi ca un vestigiu de Atlantidă, tânărul fiu de general, căruia îi va plăcea numele de mari aventuri al marinarului francez, nu avea cu cine să se bată. Fără port, fără valuri la porțile lui, fără

furtuni și șuere de sirenă, Iașul adăpostea oameni stranii, fabuloși, turburători de suflete tinere. Un poet nebun, cu plete mari și ochi asiatici pășea pe sub teii Copoului, înnecat în gânduri, pândit la distanțe religioase de copii înmărmuriți de admirație. Un uriaș cu barbă de popă, pilduitor la vorbă și mușcător ca un Socrat încăleca iarna pe sania copiilor spre a le arăta cum să cârmească la cotitură. Iar într'o hardughie cu multe geamuri ca o raclă de mumii trăia un om înspăimântător, urît persoanelor oneste fiindcă nu credea în Dumnezeu, avea legături cu diavolul și făcea prin formule magice mere fără gust și oameni fără suflet, precum Satanail [1].

Fie nostalgia mișcării ivite din nemișcare, fie aspirația către o existență de alte tărâmuri născută din contagiunea acelor oameni ciudați, fie însfârșit simplă economie familiară, Jean Bart a luat drumul școlii militare și a devenit ofițer de marină. Născut în obscurul Burdujeni și crescut în colbăria ieșană, el a străbătut dealungul vieții sale mările și oceanul. A navigat, se înțelege, pe străvechiul Istru, a plutit în Pontul Euxin, a străbătut Arhipelagul, descinzând aci pe Coasta Asiei Mici aci în țara Faraonilor, a lunecat apoi pe albastra Mediterană ajungând la coloanele lui Hercul, a văzut de pe punte învăluitul în cețuri Liverpool și a privit de pe terasele transatlanticului vinetele văi mișcătoare ale Oceanului. Ca ofițer nautic sau ca simplu călător, el a cunoscut părți îndepărtate ale lumii, de care natalul Burdujeni nici n'auzise. A fost la Stambul, pe vremea sacrelor fesuri și a progresistelor șăpci

---

1) *Eminescu, Creangă, Ioan Nădejde.*

kemaliste, la Trebizonda, la Platana, la Vona, la Samsum, la Synope, la Erusalim şi la Betleem, la Samos şi la Rodos, în insula Creta în Egipt, la Alexandria şi prin canalul de Suez, la Abazia, în Elveţia, la Paris, la Gibraltar. In America, salutat de statuia Libertăţii, a trecut prin Broadway, încercând să măsoare cu ochii, de jos, înălţimea sgârie-norilor, a navigat pe fluviul Hudson, a colindat străzile infernale de pulberea cărbunilor ale Pittsburgului, a locuit în camera 1444 de la etajul al 18-lea al unui hotel din Filadelfia de unde putea să vadă în depărtare lacul Michigan, s'a lăsat asurzit de prăbuşirea rece a Niagarei, a mers pe Misisipi, a contemplat vulcanica sălbătăciune a basinului Yellowstone, de unde Caragiale, căruia îi trimitea mereu câte o carte poştală la Berlin, voia ca amintire o bucată de lemn pietrificat. Apoi s'a întors din nou în Deltă, printre haholi, lipoveni, turci, lazi, kurzi, armeni şi alte naţii, printre stufării şi vietăţi de baltă, la gurile multiple ale unui râu molcom ce se revarsă într'o mare neagră şi rea.

Prin Jean Bart a pătruns în literatura noastră de lanuri şi păşuni candida navă cu pânzele desfăcute. Paginile sale răsună de comenzi navale. In şuerul sifliilor echipajul aleargă la posturile de plecare. Ofiţerul de quart stă nemişcat la comandă, pilotul priveşte linia de credinţă a busolei. Carena, pupa, babordul, tribordul, pupa lucesc între aer şi apă. Cabestanul începe să pârâe, lanţul se ridică ruginit, încolăcindu-se, şi din învolburarea apei verzi ancora se trage încet spre nară. Alt şuer de siflii. Marinarii se caţără repede spre arboradă şi crucetă, pe scările de frânghie ale sarturi-

lor, *se risipesc de-alungul* vergilor *şi ridică* randa, rândunicile, sburătorii, vela-straiului *sau jos, pe punte, sub ochii şefului de echipaj care veghează cu* salamastra *în mână, spală bordul aruncând apa din* ghiordele.

Ofiţerul de marină era însă şi un artist. De pe puntea de comandă el privea, cu un sentiment de devenire universală, fluiditatea apelor. Vasele treceau pe dinaintea lui ca nişte sburătoare fantastice amerizate şi porturile se iveau în zori ca decoruri de poveste. Insemnările sunt simple, fără căutată culoare, dar străbătute de un adânc şi solemn fior cosmic.

Iată placida şi preistorica Dunăre:

„Dunărea liniştită şi largă, cu aceiaş nepăsătoare maiestate, de mii de ani alunecă spre mare în leneşe încovoieri".

Delta tăcută şi deluviană:

„Intre cele trei braţe ale fluviului, călătoream zile şi nopţi întregi, înţepeniţi în câte-o lotcă neagră, alunecând pe luciul gârlelor înguste — cărări de apă moartă, tăiat printre zidurile înalte ale pădurilor de stuh. Potecile de apă, umbrite şi tăcute se pierd în luminişul scânteietor al ghiolurilor — bogate poemi de baltă. Cum s'au întocmit aceste poetice grădini, aşa la întâmplare, fără ca mâna omului să se amestece în jocul bizar al naturii? Boschete de sălcii bătrâne, scorburoase, cu pletele spălate în limpezimea apei, tufişuri verzi încărcate de ciorchini cu flori albăstrui şi galbene, liane, crini albi de baltă pe fragede tije, cupe aurii de flori de nufăr semănate printre foi late, care plutesc pe oglinda apei ca nişte imense palete de smarald".

Hula prelungă a mării:

„Nici o adiere de vânt nu se simte înfiorând fața apei și totuși marea neastâmpărată își trimite necurmat valurile aceste lungi, greoaie, fără spume și fără sgomot, care te înalță și te scoboară încet și lin înfiorându-te prin liniștea lor plină de înțeles".

Luna, scăpată din decorul uman al uscatului, este mai uranică.

Marea are în preajma furtunii aspectul haosului nedesfăcut.

Iar țărmurile stau pusti, linse de ape ca'n primele ere cosmice.

Elementul care a dat Greciei antice predispoziția către meditație dă și acestui ofițer de marină, în forme simple, nepretențioase, o întrebare ascunsă, prefăcută în poem, asupra sensului naturii, simbolului civilizațiunilor și misterului genezei, care în notațiile sale scurte fără analize, se rezolvă într'o contemplație profundă, într'o ataraxie *panteistică.*

Pe pustietatea primitivă, atemporală, a apelor, singurul elemenet feeric este nava. Ea apare pe neașteptate din genuni și alunecă solemnă ca o divinitate marină.

*

Calitatea fundamentală a sufletului lui Jean Bart este simpatia. Iubirea pentru aproapele umil, pentru omul simplu, pentru vietăți are o notă franciscană. Un adevărat bestiar odihnește cu glorie în paginile sale.

Calul arab. Catâri. Vaca maternă. Câinele de pe vapor pe care nu vrea să-l primească Anglia. Șoimul care se omoară singur de disperare. Barza cu aripa ruptă. Cămila, ursul, leul dintr'o menajerie.

Chiar Evantia, fata de culoare, care moare

la Sulina cu nostalgia soarelui tropical, este în fond tot o sălbăticiune.

Suită pe o treaptă mai sus, această simpatie devine umanitarism și socialism. Cultivat în spiritul școalei poporaniste, Jean Bart, care la Galații de acum câteva decenii fraterniza pe ascuns cu mișcarea socialistă, a înfățișat în nuvelele sale problema țăranului român. Bădița Sandu din „Datorii uitate" este un exponent al țărânei. Fără pământ, el e purtat pe drumuri prin Dobrogea cu promisiuni de împroprietărire și împiedicat să se întoarcă în satul lui de o administrație indiferentă, profesând un țărănism de paradă. Moș Gâlcă, veteranul cu pieptul plin de decorații, trăește din milă. Intâlnești nu rareori un proces al societății noastre, al administrației venale, al biurocrației formaliste, al justiției înguste și absurde. In toate acestea însă nimic tendențios. Observația pornea la Jean Bart din sensibilitate și ar fi greșit să se creadă că el a vrut să fie poporanist *când natura sufletului său îl atrăgea către cazurile de suferință socială și desrădăcinare. Cea mai închegată construcție a sa, „Europolis" este o narațiune pură, din care însă se poate desprinde* a posteriori *sensibilitatea față de indivizi fără noroc social.*

*

Jean Bart era de altfel un om mult mai complex decât îl arătau puținele schițe și nuvele scrise pe apucate. Cu lecturi foarte variate, mergând până în domeniul archeologiei (citise Getica *lui Vasile Pârvan), el medita asupra celor citite și văzute și căuta să scoată din*

ele un criteriu pentru el și pentru civilizația românească. Insemnările și amintirile *sale sunt pline de interes și oglindesc pe omul de toate zilele. Ingrijorat că autorii români nu se traduc în limbi străine, indignat de nedemnitatea bacșișurilor în administrație, sau de lipsa de răspândire a cărții românești, mirat că industria română nu știe să folosească bogățiile deltei, aprig teoretician al libertății de conștiință și anti-rassist, fiind totdeodată un focos patriot, preocupat de problema românilor dialectali și de educația vagabonzilor, Jean Bart se relevă întotdeauna ca un sociolog, preocupat de soarta individului în societate și în univers.*

Dar toată această complexitate activă se simplifică în opera scrisă, se purifică de orice element practic, păstrând numai sensul general contemplativ.

Arta lui Jean Bart este de o fermecătoare simplitate și de aceea critica va întâmpina dificultăți serioase în a o defini. Nu e nimic decât o apă întinsă, albastră, statică în totalitatea ei și mișcătoare în fiece punct, fără subiecte mari, fără podoabe mari, plină de finețe în percepția pe care o traduce sau dimpotrivă lucioasă prin stil, acolo unde fenomenul e de obiceiu întunecat, nu e decât un singur element clar, fluid, ca sticla și ca cerul.

Jean Bart a murit pe neașteptate, la vârsta când își începuse ciclul superior al operilor lui. Era un om înalt, viguros, cu fizionomie aspră și gravă de șef de trib indian, pe care i-o accentua părul curgător în coame pe spate. Brazdele adânci ale feței și vocea cavernoasă, distracțiunea contemplativă îl făceau să pară ursuz. Ca toți oamenii de mare, obicinuiți cu

singurătatea îndelungă, ieşea cu greu din somnolenţa interioară, dar când ieşia striga cu glasul cavernos idealismul său social şi indignarea împotriva siluirii libertăţilor. Căci Jean Bart era şi el din acea pleiadă de oameni grozavi la vedere din Iaşul Contimporanului *şi al* Vieţii Romîneşti, *cari păreau vulgului dărâmători de instituţii şi nu erau decât nişte mari copii visători, ca orice filosof de cetate moartă, pierdută în pustietăţi.*

G. CALINESCU

CAPITOLUL I.

Ziua și noaptea se lucra la încărcarea vapoarelor. Numai în miezul zilei portul era mort. Sub ploaia de aur a soarelui de vară natura întreagă dormea moleșită. Nici o adiere, nici un semn de viață. Pământul și apa, oameni și animale cădeau parcă deodată într'o adâncă letargie. Nici o viețuitoare nu mai mișca pe cheiurile înfierbântate. Când soarele ajungea la zenit, portul mut, poleit într'o lumină orbitoare, părea în arșița zilei un oraș mort, adormit printr'o vrajă, pietrificat de veacuri, — un oraș fantomă.

O pulbere vaporoasă vibra în unde, plutind în zare ca o muselină transparentă. In rada portului, departe, sub un cer de porțelan, două vapoare negre, zăceau ancorate, fixe, ca niște jucării țintuite pe marea netedă, albă, sclipitoare ca o placă de mercur.

Lungiți la rând, sub peticul de umbră la baza piramidei de bulgări de cărbuni, dormeau doborîți hamalii, negri, pe jumătate goi.

In dreptul vămei, lângă ghereta care da o iluzie de umbră, un grănicer la post pirotea în picioare rezemat de armă.

Cafeneaua din fața debarcaderului era goală.

Afară, sub pânza de barcă întinsă în chip de tendă, erau înşirate câteva mese de lemn văpsite în verde.

Stăpânul cafenelei, căpitanul Stamati Marulis, învins, aţipise şi el pe un scaun scăpând din mână gazeta favorită: „Patris”.

Un singur muşteriu nelipsit — şeful vămei — îşi făcea după obiceiu cura de slăbit: ca să nu doarmă după prânz acasă, moţăia regulat un ceas pe zi la cafenea, cu ochelarii pe nas, cu *„Universul”* pe genunchi. La umbră, sub masă, un câine flocos visa mârâind prin somn. Iar în cuşca de sârmă de-asupra uşei, un canar ca un bulgăraş de aur, adormise cu pliscul ascuns în puful de mătasă a fulgilor sburliţi.

De sus, dinspre poştă, s'auzi deodată un pas greoiu, cadenţat. Petrachi Hulub, factorul, pornise la împărţirea corespondenţei în oraş.

Se opri în dreptul cafenelei. Uşurel, ca să nu-i tulbure somnul, depuse o scrisoare pe masa lui Stamati şi trecu grăbit înainte.

Hulub, poştaş vechiu, cuminte, chibzuit, ştia el unde anume trebue să aştepte şi unde nu.

In port erau case, birouri de comerţ, de unde ştia el că-i *pică* în fiecare zi ceva. Om cu socoteală, Hulub, îşi trecea suma în litere şi cifre la rând într'un caet aparte — carnetul de chicuşuri — pe care îl ţinea în regulă, la zi, ca un adevărat comptabil.

Cafeneaua lui Stamati nu intra în comptabilitatea lui. De aceea nici nu întârzia în drum. Işi făcea strict datoria şi trecea înainte.

Cu ce nepăsare fusese lăsat plicul acela pe masa de lemn a cafenelei...

A! dacă ar fi știut postașul ce scrisoare ducea în ziua aceea în vechea lui geantă de piele?

Dar cine ar fi bănuit o clipă că un simplu plic banal, francat, nici recomandat măcar, închidea o scrisoare miraculoasă, o forță magnetică, o bombă menită să provoace o formidabilă explozie într'un depozit de praf de pușcă?

Cine ar fi crezut vreodată că niște slove scrise acolo, într'o grecească proastă, puteau să scapere scânteia unei amorse fulgerătoare care să electrizeze portul acesta adormit în pustietatea Deltei, să tulbure și să ridice în picioare un oraș întreg, să deștepte sentimente, pasiuni, iluzii, gelozii, invidii, ură și răzbunare, stârnind într'o singură zi, în acest colț uitat de lume, furtuna patimilor ce zac adormite în fundul sufletului omenesc.

*

Târziu, când se trezi Stamati, buimăcit încă de somn, dădu cu ochii de scrisoarea lăsată de postaș. O ridică surprins, o învârti între degete examinând adresa și timbrele străine. Rupse plicul și, dintr'o aruncătură de ochi, măsură toată lungimea scrisorii, până la capăt. Când descifră iscălitura dela urmă, tresări deodată. Işi frecă ochii cu dosul palmei; ...e treaz? ...nu visează? Sufocat de emoție, începu să citească în fugă.

Scrisoarea venea de departe, tocmai din America de Sud.

Incepea cu: *Iubite frate* şi sfârşea cu: *Al tău frate mai mare care nu te-a uitat, Nicola.*

Amândoi fraţii, Stamati şi Nicola Marulis, veniseră de copii împreună la Dunăre, plecaţi pe o corăbioară-*trihandin* din patrie, de la Hios, Stamati rămase la Dunăre, Nicola, îmbarcat ca marinar pe un vapor francez, îşi luase lumea în cap. Rudele nu mai ştiau nimic de soarta lui. Acum, după patruzeci de ani, scria că s'a săturat printre străini; nevasta i-a murit; nu are decât o fată; simţindu-se slab şi bătrân vrea să se întoarcă la Dunăre să-şi petreacă bătrâneţele între neamuri.

Scrisul era încâlcit, într'o grecească împestriţată cu vorbe franţuzeşti, pe care Stamati nu le prea înţelegea. O luă dela capăt, cu ochii lacomi, cătând să prindă mai mult de cât era în scrisoarea care i se părea prea scurtă. Se chinuia, încreţindu-şi fruntea, sburlindu-şi sprincenele stufoase. Câteva clipe rămase pe gânduri. Un fior de plăcere îl furnică din creştet până în tălpi. In sguduirea sufletească în care vibra, simţea cum îi năvăleşte sângele la inimă. Gândurile i se încrucişau c'o iuţeală fulgerătoare... „Nicola vine din America... America cea bogată... în America se duc toţi săraci şi vin milionari... Nicola a stat patruzeci de ani în America... şi acum se întoarce... ce avere poate să aibă?... Dacă ar fi plecat şi el din tinereţe în America?... poate să întorcea şi el milionar..."

Hârtia îi tremura în mână. Se încercă a treia oară să citească. Ii jucau literele sub ochi şi se împiedeca la fiecare cuvânt.

Se opri din citit. Ii veni deodată în minte o idee salvatoare. Şi o luă la goană pe cheiu, cu scrisoarea în mână, cu capul gol, ameţit, beat de emoţie.

Se opri la uşa unui birou comercial.

— Logaridis e aici?

Un craniu socratic apăru desgolit în cadrul ferestrei.

Logaridis era socotit ca cel mai erudit şi mai înţelept bătrân al portului. Venise dela Atena ca profesor la şcoala comunităţii elene. După câţiva ani fu angajat *gramoticos* la cel mai mare birou de comerţ din port. Era consultat de compatrioţi în toate chestiile grele. Da sfaturi şi traducea acte şi scrisori din limbi străine.

— *Horiste! horiste cumbaru!* poftim, poftim, cumetre, la birou.

— Nu... e mai bine afară, îi răspunse Stamati arătându-i scrisoarea.

— Bre! bre! făcu bătrânul înţelept al portului, potrivindu-şi ochelarii încălecaţi pe un nas enorm.

— Numai odată bate norocul la uşa omului... numai să ştie să-i dea drumul la vreme.

*

A doua zi, Duminică, toate cafenelele gemeau de lume. Nu se vorbea în tot portul decât de scrisoarea Americanului. Toţi voiau să-l vadă pe Stamati, să-l hiritisească, să citească slovele cu ochii lor, să pipăe măcar odată scrisoarea ce căzuse între ei ca o minune din cer.

Cafeneaua lui Stamati Marulis era pavoa-

zată ca în zile mari, la sărbători naţionale. Ca şi la 10 Mai, afară la uşă fâlfâiau în bătaia vântului tricolorul românesc şi albastru-alb, culorile naționale greceşti.

Pregătirile începură disdedimineață. Stamati dase ordin băeţilor din cafenea să scoată grădina afară. Grădina se compunea din opt oleandri palizi, crescuţi între pereţii de tinichea ai unor bidoane de petrol văpsite în verde.

De câte ori consumatorii arătau dorința de a-şi sorbi cafelele turceşti la aer, în sânul naturei, Stamati scotea grădina afară, înşirând oleandrii în jurul meselor, pe cheiu, în faţa cafenelei. Noaptea grădina mobilă era transportată înăuntru.

In cafeneaua lui Stamati exista o erarhie bine stabilită, după ocupații, caste şi clase sociale.

La una din ferestre, spre cheiu, o masă mare era rezervată numai pentru autorităţile naţionale, aşa zisa *masă a şefilor:* Primarul, Poliţaiul, Şeful vămii, Şeful poştei, Căpitanul portului, Ofiţerii, Medicul, Judecătorul.

In dreptul celeilalte ferestre era *masa diplomatică,* la care veneau consulii de carieră şi agenţii consulari onorifici. Uneori, foarte rar, se rătăcea şi câte un funcționar dela Comisia Europeană a Dunărei. Anumite prerogative şi privilegii, moştenite din regimul capitulaţiilor sub care fusese Impărăţia Otomană, ridicau în ochii mulţimii pe amploiaţii Comisiunii la cea mai înaltă treaptă diplomatică.

Oarecare distanţă, o discretă rezervă, tot-

deauna se menţinea cu tact între cele două lumi care se întâlneau în viaţa portului.

Urmau apoi la rând mesele căpitanilor de vapoare, de remorchere, de şlepuri, şi masa agenţilor comerciali, — hamalii şi barcagiii nu intrau aci în cafeneaua elitei.

Pe postavul verde, decolorat, al unui biliard, monumental ca un sarcofag antic, zăceau maldăre de gazete răvăşite, greceşti şi româneşti.

Pe peretele din dreapta: Portretul lui Venizelos între Regele Carol al României şi Gheorghios Protos al Greciei.

Pe peretele din stânga, o marină în culori: crucişetorul *Averof* în nori de fum, spintecând valurile de sineală, pe o mare furtunoasă. De o parte portretul lui Boţaris şi de cealaltă parte Conduriotis.

Toate mesele, în cafenea şi în grădină, erau ocupate. Mulţimea discuta cu frenezie cazul Americanului. Numele lui Nicola Marulis trecea din gură în gură. „Ce avere putea să aibă după patruzeci de ani petrecuţi în America? Ce va întreprinde el cu dolarii americani aduşi aci la Dunăre?" Se făceau calcule financiare, se croiau planuri, societăţi pe acţiuni pentru vapoare, elevatoare, remorchere, şlepuri; companii de navigaţie cu reţele de agenţii împânzind tot globul, dominând căile mondiale ale comerţului pe apă.

*

La masa căpitanilor, Temistocli, vechiu căpitan de *lungă cursă,* bronzat, cu barba neagră de abanos, cu şapca pe ceafă, îşi po-

vestea tinereţea. Văzuse şi el America pe când îşi făcea ucenicia de marinar sub ocrotirea unui unchiu, mecanic pe un vapor englez.

...ştiu să facă bani oamenii de-acolo, dar nu ştiu să-i cheltuiască. Umblă ca nebunii la fugă pe străzi. Unul era să mă cârpească fiindcă l-am oprit să-mi dea un foc pentru ţigară. Că ei nu stau ca noi la o cafenea de vorbă, la taclale şi taifas. Muncesc, aleargă şi se frământă ziua şi noaptea.

Doi compatrioţi pe care i-am găsit în Filadelfia voiau să mă ia cu ei în California.

— Şi de ce n'ai plecat? Erai şi tu acum om procopsit, îl întrerupse cu'n surâs ironic un căpitan din capul mesei.

— Pentru că am fost dobitoc. Ce ştiam eu pe-atunci. Eram un mucos, un muţunachi. Nu ştiam decât să mă ţin după fuste. Adică se ţineau ele după mine. Căci acolo toate lucrurile sunt pe dos. Dacă un bărbat se leagă pe stradă de o femee înfundă puşcăria. Nu-i ca la noi; în America femeile se leagă de bărbaţi.

O femeiuşcă drăcoasă, o irlandeză cu părul roşu ca focul, puse ochii pe mine. Şi când a văzut unchiu-meu că se îngroaşă gluma m'a încuiat într'o cabină la vapor, şi m'a ţinut închis până la plecarea din port. Că eu eram în vorbă c'o fată de-a noastră din Pera, unde mă aştepta să facem logodna.

— Va să zică tot o fustă te-a împiedecat şi pe tine, isbucni Iani, căpitan fără vapor, rămas mofluz în urma unui lung proces maritim de avarii.

Uscat, nervos, cu mustăţile sburlite, cu ochii

injectaţi, căpitanul Iani începu să explice pe larg, cu mare parapon, pricina care-l împiedecase şi pe el să plece, tocmai când era gata să se îmbarce pentru America.

— Tot o fustă, o sdreanţă m'a oprit, mi-a stricat şi mie rostul vieţei.

Unde aş fi eu acum? Ce n'aş fi făcut dacă plecam atunci? De ce nu-i vine omului mintea la timp... Şi iritat peste măsură, bătrânul, cu mâna osoasă şi tare, îşi trânti un pumn în cap care sună ca sub o lovitură seacă de ciocan.

„A ma doxa!"

Dela masa căpitanilor de şlepuri şi remorchere, marinarii care nu ieşiseră din Dunăre, — marinari de *aqua dolce*, cum îi luau în râs cei dela mare — se apropiau încet cu scaunele, îşi ciuleau urechile ca să prindă mai bine tot ce se vorbea la masa căpitanilor veritabili, dela vapoarele de mare.

Toşi ascultau cu atenţie şi evlavie. Unii clătinau din cap cu melancolie în amintirea şi regretul ocaziilor pierdute din timpul tinereţei. Alţii, tăcuţi, cădeau pe gânduri, cu ochii în vag, pierduţi în mirajul Americei văzute prin prisma minţii lor... „Unde ar fi?... ce-ar fi făcut? dacă plecau şi ei la timp dincolo, peste Ocean". Şi fiecare avea ferma credinţă că ajungea miliardar acolo în pământul făgăduinţei, pe care o soartă vitregă nu i-a îngăduit să-l atingă în viaţa scursă fără de folos.

Şi unii, îmbătaţi încă de iluzii, nu se puteau stăpâni. Işi croiau planuri absurde arătând pe larg ce ar face dacă ar veni bogaţi în patrie, între ai lor. Şi toţi sfârşiau

cu intenţii frumoase, alcătuind măreţe opere patriotice şi de largă filantropie.

Căci s'a dovedit, afirmau ei c'o elenă şi antică mândrie, că grecul rămâne oriunde ar fi acelaş bun patriot şi om filotim.

*

La masa diplomaţilor prezida grav consulul elen. Om fin, în vârstă dar svelt încă şi elastic. Avea o chelie foarte strălucitoare şi nişte mustăcioare încârligate, negre, bine cănite.

Consul veritabil, de carieră. Foarte venerat. Era o mândrie a coloniei elene. O victorie câştigată după numeroase stăruinţi pe lângă guvernul din Atena, care se hotărîse în fine să trimită şi la gura Dunărei un consul de *carieră* în locul unui simplu *onorific.*

Lângă el sta Kir Loverda. Un bătrân încruntat, cu sprâncene şi musteţi stufoase. Epitrop la biserica grecească. Imbrăcase în argint o veche evanghelie adusă dela Sfântul Munte şi depusese în biserică o icoană a Sfântului Spiridon, aruncată de valuri la ţărm — ca un semn al cerului — în urma naufragiului unei corăbii din care nimic nu s'a putut salva.

Consulul, cu veşnicu-i zâmbet fin, enigmatic, care-i strălucea prin sticla ochelarilor solid fixaţi pe un nas acvilin, aristocratic, discuta cu epitropul o delicată chestiune a coloniei.

Prin ce mijloace s'ar putea termina lucrarea începută la localul şcoalei elene, faţă cu

afacerile portului care mergeau din ce în ce mai prost.

In fața lor la o masă sta Gion Luludi. Mărunțel, nervos, cu părul negru, creț ca o blăniță de astrahan. Agent al unei case de export și consul onorific al Danemarcei. După ce-și făcu în gând socoteala dolarului transformat în lei românești și leptale grecești, puse net chestia care-i preocupa pe toți: „Ce-i de făcut ca să salte comerțul portului și să învingă concurența Galaților, Brăilei și Constanței?"

— Eu, începu el c'o voce îngroșată, dacă aș avea un capital mare, aș face o companie monstră de navigație maritimă, cum a făcut Embiricos...

— E mai sigură o afacere la Dunăre, cu șlepuri și vapoare, îl întrerupse Pesmangioglu, agentul casei de cherestele, proprietar al unei jumătăți de elevator și consul onorific al Persiei, — avea numai opt supuși, toți lustragii în port, — pentru care i se zicea uneori în glumă și alteori înadins: șeful lustragiilor dela gura Dunărei.

— Cred, spuse consulul, că cel mai nimerit ar fi să se întemeieze aci, unde nu-i nici agricultură, nici industrie, o mare fabrică de hârtie, din stuful care n'are nici o întrebuințare.

— Halal! asta îmi place! isbucni crunt Calavrezo, un bătrân maltez, greoi și păros ca un urs. Avea un nas coroiat ca pliscul de vultur și din urechi îi ieșeau smocuri de păr, cari se uneau cu mustățile și barba încâlcită.

O avere frumoasă făcuse pe vremuri cu

vasul lui de salvare „Union". O vechitură de ponton cu pompe, transformat din corpul unui vapor înecat. Bătrânul maltez fusese odinioară groaza societăţilor de asigurare. I se zicea *piratul*. Cunoscut pe toată Dunărea ca *cioclul* vapoarelor împotmolite. Vorbea şase limbi. Era marinar, mecanic şi scafandrier.

— Fabrică ne trebue nouă! mormăi el răguşit, mestecând parcă ceva între măsele.

— Noi de copii, din apă am scos banul. Alţii să scurme pământul şi să asude în fabrici. Noi ne-am hrănit din apă întotdeauna. Care-i nebunul să-şi arunce aurul în baltă, pe papură, pentru hârtie?

Şi bătrânul pirat arătă cu mâna lui vânjoasă spre largul mării, cu'n fel de ameninţare.

— Noi, care umblăm pe ape, ştim să smulgem banul din ghiarele valurilor, sfârşi el, trântind în masa şubredă de lemn un pumn enorm ca un bolovan greoiu.

Se făcu linişte. Bătrânul îşi aprinse ţigara stinsă şi turtită în ţigareta fabricată de el dintr'un picior de epure, şi începu din nou, mai potolit, cu vocea răguşită:

— Ia să faci aici, la gura Dunărei, o companie ca cea din Stambul, cu aparate de salvare, cu dok flotant, să vedem atunci ne-ar mai trece pe sub nas vapoarele avariate care ne scapă azi din mână, urcând întins la Galaţi, lăsându-ne pe noi cu buzele umflate... Hei! Să am eu dolari americani, v'aş arăta ce trebue făcut aici la Dunărea noastră...

*

Un bătrânel uscat ca un ciot se apropie de masa piloţilor. Abia păşea mărunţel, cu nişte picioruşe fragile şi crăcănate. Avea un cap ca o tărtăcuţă, băgat într'un fes spălăcit, cu vârful turtit pe-o ureche. Umbla cu gâtul strâmb din cauza unui enorm canaf negru de *evzon*, care-i atârna pe un umăr. Era cel mai vechiu pilot din port. Fusese în serviciul marinei ruseşti, pe vremea războiului din Crimeea.

— Ia faceţi-i loc lui Barba Toni. Şi toarnă-i un păhărel de mastică de Hios, să mai prindă puteri, făcu voios un pilot dela Comisia Europeană.

— Cum, îl întrerupse şeful piloţilor, tu nu ştii că moşul nu suferc mastica? El bea numai *duzico* veritabil.

Bătrânul se aseză cu mişcări scurte, nesigure, pe scaun, încetişor, cu atenţie, de frică parcă să nu se demonteze din încheieturi. După ce-i trase o quintă de tusă seacă, dădu de-a duşca păhărelul de duzico tare. Alcoolul pur, otravă grecească preparată jos, în insule, sgâriindu-i gâtul ca ghiarele de pisică, diformă o clipă faţa suptă şi scrijelată a moşneagului, făcându-i o mască de babă sbârcită.

— Ei, Barba Toni, ai auzit vestea cea nouă? Ci-că se'ntoarce din America Nicola Marulis, fratele lui Stamati. D-ta l-ai apucat. Iţi mai aduci aminte de el?

— He! să vedem dacă el şi-o mai aduce aminte de mine! Cine i-a pus cârma în mână? Eu i-am fost cel dintâiu dascăl.

Eu eram tânăr, dar el era copil, când am venit aici pe vremea turcilor, după căderea

cetății dela Sevastopoli. Il luasem cu mine ca *mus* pe cea dintâi *fuga* care lucra la adâncirea canalului, cu cela.. dela Comision... cum îi zicea... inginerul cel mare... englezu cu barbă...

— *Sir Charles Hartley*, complectă șeful piloților, surâzând cu blândeță.

*

Evenimentul zilei stârnise oarecare interes, şi chiar o undă de emoție amestecată cu gelozie, printre românii dela masa șefilor.

Conul Tudorache, șeful vămei, naționalist feroce, era mai îndârjit decât toți împotriva *palicarilor* îmbogățiți din sudoarea românului — deşi nevasta, cunoscută în port sub numele de Leoaica, era grecoaică sadea din Galați.

— Nu-i pot mistui, — declară şeful în gura mare pe cât îmi permite rigoarea legilor şi regulamentelor îi ard pe câți îmi cad în labă, cu formele legale, mă rog, după tariful vamal în vigoare.

Posac, ros de invidie, se sufoca discutând cu aprindere.

— Asta ne mai lipsea... să vezi de acu mândria caprelor,... care va să zică dacă actualmente abia le ajungi cu prăjina la nas, dar când vor rula dolarii americani... ei vor fi suverani aici în portul nostru, pe teritoriu ista care se chiamă că-i românesc.

— De geaba, coane Tudorache, noi nu ne putem compara cu grecii în chestii comerciale. Rasă veche, rafinată de mii de ani, zise

Petrăchel Petrașcu, un bărbat frumos, marțial, cu mustăți blonde, pomădate. Șeful poliției, ultimul vlăstar al unei vechi familii boerești din fundul Moldovei, părăsise armata ca locotenent pe vremea celebrei greve a ofițerilor de cavalerie, sub Jak Lahovary zicea el — gurile rele susțineau că Petrăchel fusese reformat în urma unui scandalos proces, rămas celebru în analele armatei: „flagrant delict cu nevasta unui ofițer superior". Cavaler de rasă, cu maniere elegante, vorbind o franțuzească impecabilă, gentil cu sexul frumos, abil și tolerant, Petrăchel era simpatizat de toate naționalitățile și lucru rar, în grațiile Comisiei Europene. Febleța lui, cum o declara surâzând, era conul Tudorache, pe care îl tachina până la disperare.

— Nu vezi mata că puterea grecilor nu-i în patria lor, ci afară, în străinătate. Bogătașii lor sunt la Stambul, Cairo, Marsilia. Londra, America...

— Și în România noastră săracă nu's tot ei?... Care va să zică de fapt eu, român curat, să fiu mereu pârlit în țara mea... și veneticii să se îmbogățească... bravo... asta îmi place, zise șeful vămei iritat, roșul de mânie.

Petrăchel nu se lăsă bătut.

— Vezi că grecii, au în felul lor dreptate când se pretind că sunt cei mai vechi locuitori pe țărmurile din partea locului. Mă rog, din antichitate n'au fost aici colonii grecești? Ai uitat istoria cu expediția Argonauților, cari căutau pe aici lâna de aur?

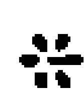
— De unde ai mai scos povestea asta? Și de unde știi că cei cu lâna de aur erau greci?

îl întrerupse șeful vămei indignat, ștergându-și sudoarea de pe frunte c'o fină batistă de mătase *mostră* dintr'un *sort* oprit la controlul vamal. Când discuția era în toi, sosi și căpitanul de port, tocmai la timp să-i scoată din încurcătură în care îi băgase. Argonauții, de cari șeful nu mai auzise din anii claselor gimnaziale, făcute în Fălticeni, orașul său natal.

— Bine că ai venit, căpitane. Ca om citit și umblat să ne lămurești chestia cu lâna de aur.

Căpitanul de port, ras proaspăt, îmbrăcat în alb din cap până în picioare, șterse ușor cu batista praful de pe scaun și, cu'n zâmbet îngăduitor, se așeză la masa șefilor. Mândru, încântat că poate să-și arate erudiția, începu să explice cum se găsea în antichitate aurul în albia râurilor noastre și cum se spăla întinzându-se pe piei de oae... și, adăugă el, la drept vorbind Argonauții nu erau decât niște pirați ca și toți eroii greci pe cari i-au cântat poeții antichității. Prima dată când țara asta s'a făcut cunoscută lumei a fost atunci când au plecat să jefuiască țărmurile Mărei Negre și ale Dunărei.

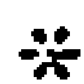
— A! sări conul Tudorache triumfător, va să zică pirați, tâlhari de mare, ce vă spuneam eu! Bravo! m'am luminat. Mă rog asta am vrut să știu. Este sau nu grecul cea mai *oață* nație din lume?

La o masă din fund se făcuse socoteala rudelor lui Nicola Marulis. La numărătoare s'au

găsit neamuri aproape jumătate din populaţia portului. Cari nu erau rude, erau prieteni sau compatrioţi. Printre toţi verii cumnaţii, nepoţii şi cumetrii, cel mai sărac, calic lipit pământului, era un văr primar: Ahile Xidia, zis şi Harapul, cu nişte buze groase, răsfrânte, groaznice la vedere.

Pătimaş jucător de cărţi, căzuse la treapta de hamal la vaporul poştal; căra cu spinarea geamandanele călătorilor de la debarcader la hotelul din faţă. De data asta Ahile, îmbrăcat curat, cămaşă albă şi basma albastră la gât — guler nu obişnuise nici odată — trecând de la o masă la alta, cu ochii în lacrimi, sugându-şi buzele late, povestea amintiri din viaţa vărului său Nicolachi pe care-l iubise ca pe un frate. De altfel mulţi bătrâni se găseau prieteni vechi din tinereţă cu Nicola Marulis. Câţiva compatrioţi susţineau cu duioşie că îşi aduc aminte de el din frageda copilărie, de pe când umblau la aceeaş şcoală în patrie, la Hios.

Pe când jos, în cafenea şi în grădina de olendri, lumea roia ca un stup de albine, sus, în balconul dinspre cheiu, Penelopa, nevasta lui Stamati, primea vizite, — musafiri de Duminică.

Două vecine, gătite, pudrate, cu buzele de culoarea smeurei sdrobite, fierbeau pe scaune aşteptând ca gazda să deschidă vorba despre scrisoarea Americanului. Insetate de ştiri, sorbeau în silă cafele turceşti şi siropuri cu sifon.

Penelopa Marulis, o brunetă coaptă, cu ochi mari, negri, focoşi, sub o pereche de sprâncene de catifea, avea o siluetă de invidiat. Rece, mândră, vorbea înţepat, cu buzele vinete, strânse pentru dantura bogat plombată în aur.

Nimeni n'o văzuse încă punând piciorul jos în cafenea. Şi nici la piaţă nu catadicsea să meargă. Stamati, după obiceiul oriental, făcea toate târguelile. Nu se vedea toată săptămâna, numai Duminica apărea sus în balcon. Vizitele de obiceiu le primea într'un *robe de chambre* foarte decoltat, de culoarea coajei de lămâie.

Rezervată, discretă, Penelopa se stăpânea. Nu vorbi nimic despre scrisoarea care răscolise portul. Părea perfect indiferentă, deşi se chinuise toată noaptea fără să închidă ochii, agitată de emoţii, cu mintea aprinsă de iluzii, chinuită de grijele pregătirilor de găzduire a celui aşteptat.

Vecinele plecară, învineţite de parapon.

Tocmai jos în stradă amândouă, în acelaş moment, exploadară de indignare:

— Vai! dragă, ce fiinţă făţarnică şi fudulă e Penelopa asta. Infiptă e acum, că-i aşa de calică, dar când i-or intra în ghiare dolarii Americanului?

CAPITOLUL IV.

Din prima zi în care debarcase, copilă încă, aci la gura Dunărei, Penelopa simţi colţii sfâşietori ai provinciei meschine. Instinctele ei aristocratice, mândria și aerele ce-și lua scandalizaseră oraşul. „De unde — se întreba lumea — fumuri de nobleţă şi gusturi rafinate la o fată săracă și orfană?

„De ce își ţinea nasul pe sus, în batista-i parfumată, de parcă toate i-ar fi mirosit rău în cale?

„De unde venea? Din ce familie?

„Ce blazon necunoscut avea fata asta debarcată în micul port dela gura Dunărei, într'o lume provincială și cosmopolită?

Când venise din Constantinopole avea numai 16 ani. In șoaptă se povesteau multe despre familia ei. Dar se știa sigur că mama ei, de o frumuseţe rară, se aruncase în Bosfor din disperare că o părăsise amantul, un căpitan de vapor plecat în Argentina. N'avea nici opt ani când o luă s'o crească unchiul ei, Iovanchi Iovanidis, translator la ambasada rusă din Cospoli.

„Cine-i ţigăncușa asta?" întrebă ambasadorul luând-o de bărbie, când o găsi într'o zi în cancelarie.

„Vai! ce delicioasă copilă!" se extazie contesa Katușa, monumentala ambasadoare.

Vara, din cauza căldurilor din Pera, ambasada își lua reședința la Terapia, unde adia un vânt răcoritor de pe Bosfor.

Translatorul avea drept la două camere în palatul de vară, ca să fie în permanență la îndemâna lucrărilor de cancelarie. Unchiul se mândrea cu nepoțica și o lua pretutindeni cu el. Copila asta uimitor de precoce, era un număr de senzație în lumea diplomatică de la Terapia. Ofițerii de marină de la bastimentele staționare ale Marilor Puteri, o purtau pe genunchi în plimbările lor cu bărcile pe Bosfor, în nopțile cu lună. Era vioaie, îndrăsneață, intra fără sfială peste tot, parcă neam de neamul ei trăise în societatea înaltă, în luxul și atmosefera palatelor de ambasadă.

In timpul seratelor de gală, fetița se strecura prin sălile palatului, rămânea în extaz în fața maestoasei scări de marmoră acoperită de covoare turcești, moi și roșii ca sângele. Valeții în livrele galonate, cu pantaloni scurți, ciorapi lungi, prinși în jartiere argintii, cu mănuși albe, muți, nemișcați, păreau niște statui.

Atrasă din instinct spre lux și strălucire, ea ajungea uneori până sus. Tupilându-se prin faldurile draperiilor de catifea, spiona cu emoție lumea elegantă care se mișca în lumina orbitoare a policandrelor Admira toalete decoltate, evantalii de pene și dantele, broșele, brațele, coliere de perle, toate juvaerele cari scânteiau de focul pietrelor scumpe și... flori... flori peste tot. Muzica,

freamătul vag al mulţimei, atmosfera parfumată, o îmbătau, o fermecau ca fantasmagoria unui vis feeric.

O nepoţică a ambasadorului rus venise de la Odessa. Era cu doi ani mai mică decât Penelopa. O chema Nataşa. Un dop de saca. Indesată, bucălată, cam cârnă dar foarte drăgălaşă, cu nişte cârlionţi bălai şi ochi albaştri de email. Numai doi ani diferenţă de vârstă, dar Nataşa era un copil sburdalnic, şi Penelopa o preţioasă domnişoară cu pretenţii.

Serioasă, reţinută, umbla, vorbea cu gesturi studiate. O perfectă miniatură de femee. C'o uşurinţă uimitoare ştia să mimeze gesturile, să prindă gamele la piano şi, după ureche, fura accentul just al fiecărei limbi, — ca levantină, se născuse poliglotă.

Bona Nataşei, o bătrână elveţiană, foarte pedantă, m-elle Perrin, desperată că nu poate să înfrâneze şi să şlefuiască pe sălbateca rusoiacă, drăcoasă ca un băet, o da mereu de exemplu pe mica Penelopa, care cuminte şi deştcaptă prindea repede toate manierele din lumea bună.

O umbră de vagă gelozie se strecura adesea între cele două copile aşa de diferite.

Ca să corecteze lipsa de tact pedagogic a elveţienei, ambasadoarca n'o uita niciodată pe Penelopa de câte ori cumpăra ceva pentru Nataşa. Ajunsese să umble amândouă copilele aproape la fel îmbrăcate.

In excursiile şi plimbările prin Stambul, Penelopa nu lipsea niciodată.

Familia ambasadorului era veşnic însoţită de obişnuitul *cavas,* un arnăut gigantic cu nişte caere de mustăţi cărunte, îmbrăcat în

ilic brodat cu fir de aur, purta iatagan și două pistoale în brâu.

Ceasuri întregi pierdea Penelopa mâncând cu ochii lacomi bijuteriile și filigranele expuse în galantarele vechiului *bazar* din Stambul.

Mulți o socoteau pe mica orfană ca făcând parte din familia ambasadorului, și unii, cari îi remarcaseră ținuta mândră și gravă îi spuneau c'o dulce ironie: *Mica prințesă.*

Dar o întâmplare neprevăzută căzu din senin, schimbându-i brusc macazul vieții.

Intr'o zi nefastă, ambasadorul furios, roșuvânăt de mânie, în urma unei scene violente provocate de un denunț, cârpi translatorului două straşnice perechi de palme de s'a clătinat din temelie întreaga ambasadă a Marei Rusii...

„Afară mişelule... Graeca fides...

Căzut în disgrație fostul translator, peste câteva zile, căzu din picioare trăsnit de o apoplexie, pe când trecea podul de la Kara-Kioi.

Fata, rămasă singură, fără nici un sprijin, fu îmbarcată pe un vapor rusesc care pleca pentru porturile dunărene.

Transportată gratuit, orfana debarcă într'o dimineață pe cheiul Sulinei, cu batista de dantelă la nas, sufocată de mirosul de iuft și peşte sărat, care se îmbibase profund în structura vechiului parahod rusesc.

Penelopa venise la singura rudă rămasă în viață, fratele mamei, căpitanul Leonida Iovanidis, un bătrân uscat, mărunțel, care purta niște enormi ochelari negri. Fusese pilot la

Comisia Europeană a Dunărei şi, din cauza unei boli de ochi, îşi schimbase profesia.

Intrase în serviciul unei agenţii maritime ca furnisor de alimente la vapoarele cari se aprovizionau la gura Dunărei: *Chiepchander*. Din diferenţa ce ieşea prin încărcarea facturilor peste preţul pieţei, îi pica şi lui câte ceva în fiecare zi. Şi pentrucă lumea îl vedea forfotind pe la vapoare cu barca plină de zarzavat, ducând în braţe legături de ridichi, i se zicea în glumă: Căpitanul *Rapanachi*. Iar înfumuratei sale nepoate, palida prinţesă bizantină trimisă în exil, băeţii îi spuneau: *Contesa de Rapanachi*.

Nu avea decât 17 ani, când unchiul a convins-o că menirea ei este să se mărite.

Fără avere, fără familie, ce putea să aştepte? Pretendenţii nu se prea grăbeau. Trebuia să profite de ocazie. Stamati Marulis, pilot clasa I-a la Comisia Dunărei, era un om serios, cam în vârstă, dar bărbat bun, econom şi fără vicii. Avea să aibă o casă bună şi o fericire potolită.

Şi Penelopa s'a măritat.

*

„Aţi văzut ce nevastă şi-a luat Stamati?

„Nu face pentru el.

„Asta-i femee de lux, nu-i de mutra unui pilot.

Aşa vorbea lumea prin cafenelele portului. Iar unii adăugau zâmbind pe sub mustaţă: „Asta nu-i femee pe care s'o poţi lăsa singură acasă”.

Şi Stamati, prin meseria lui, era veşnic pe drumuri.

Omul acesta retras şi timid, c'o existenţă ştearsă, lângă o asemenea femee fină şi admirată, simţea o bucurie vanitoasă, o mândrie ascunsă, savurând fericirea posesiei unui juvaer de mare preţ. O adora c'o mută pietate şi tremura de teamă să n'o piardă.

Toate economiile lui Stamati s'au topit din prima lună. Trusou, mobilă, piano, toate au fost comandate la Galaţi, după gustul Penelopei.

El ţinea să aibă un interior plăcut.

El lipsea de acasă câteva zile pe săptămână, pilotând vapoarele pe Dunăre, între Sulina şi Brăila.

Pleca tiptil de dimineaţă la vapor, cu gemandanaşul în mână, cu nelipsita manta de ploaie, de pânză ceruită, după obiceiul piloţilor din toată lumea.

După ce vaporul se punea greoi în mişcare el, de sus dela comandă, îşi arunca ochii spre mal; casa lui era cu faţa la drumul Dunărei In primele zile zărea la una din ferestrele deschise o batistă fluturând la trecerea vaporului.

Şi mai pe urmă, cu toate că nimic nu se arăta în zare, el îşi păstra obiceiul, privind din mers la geamurile acele cari rămâneau veşnic închise.

Singură, părăsită, în balconul dinspre apă, Penelopa rămânea pe gânduri ceasuri întregi, c'o broderie pe genunchi.

Uneori vântul dela mare aducea ecouri de fluere şi sirene dela vapoarele cari intrau în port. Un fior îi fulgera prin corp. Lăsa orice

lucru din mână, sărea dela locul ei şi căta în zare cu binoclul, urmărind toată mişcarea de pe apă.

Câte un vapor venind dela mare urca încet, măreţ, cursul fluviului.

Ea, curioasă, îl privea cu atâta interes, deşi nu cunoştea pe nimeni, parcă aştepta mereu pe cineva care întârzia să vie.

„Din contro? De unde venea vaporul? A trecut desigur prin Bosfor. Şi magicul film al copilăriei începea din nou să-i ruleze pe ecranul minţei.

Cu ochii închişi pe jumătate vedea crescând din sânul mărei, gigantic, amfiteatrul Cornului de aur. Pe verdele colinelor în terase se înălţau chiparoşii negri cari păzeau cimitirile turceşti.

Prin voalul diafan al serei se poleau cupolele din Scutari şi minaretele ascuţite păreau suliţi de aur înfipte în pământ. In zare clipea regulat ochiul farului din turnul lui Leandru.

Şi Penelopa cădea în reverie, auzind glasul prelung al muezinilor cari chemau credincioşii la rugăciune, simţea aroma pinilor cari lăcrămau, îmbălsămând cu răşină aerul purificat de adierile vântului salin din larg.

Şi nostalgia trecutului o făcea să plângă amar paradisul pierdut al Bosforului.

„Ce frumos.. ce departe... erau locurile copilăriei..

„Ce viaţă nenorocită... Asta-i traiul pe care l'am visat?... Asta-i soarta pe care am meritat-o?... De ce m'am măritat eu oare?

Şi întrebările pe care mai toate femeile le pun după luna de miere, ea şi le-a pus după câteva zile dela nuntă.

Stamati, când se întorcea acasă, o găsea enervată, capriţioasă sau melancolică.

Ingrijat şi înduioşat până la lacrimi de suferinţa ei, el căuta s'o mângâie, s'o distreze, ceeace pe dânsa o enerva mai tare.

In zadar se frământa ca să găsească leacuri pentru această boală romantică, pe care el n'o putea bine înţelege.

Că are nevricale era sigur.

„O doctorie contra epohondriei", îi ceruse bătrânului doctor Nenea Tomiţă.

„Pacienta trebue examinată", îi spuse doctorul. Dar pacienta cu nici un preţ nu voia să se arate.

„N'o doare nimic, răul e aici.." şi el arăta cu mâna la inimă.

După multe stăruinţi, Penelopa se hotărî.

Doctorul, cu vechea lui experienţă, de la prima vedere i-a fixat diagnosticul şi remediul.

— N'are nevoe de doctorii, nici regim, nici băi. Ii trebue... şi bolborosind ceva, după obiceiu, în barba lui albă de patriarh, făcu: Hm! îi trebue un copil. La vie... c'est la vie...

El a plecat palid, confuz.

Ea, roşie ca vişina, a plecat cu ochii în pământ.

Ca s'o mai distreze, Stamati o lua uneori cu el, pe vapoarele pe care le pilota, până la Galaţi sau Brăila.

Ce profundă mulţumire avea Penelopa la fiecare drum. Punând piciorul pe bord, ea simţea că intră parcă într'o bae de fericire. De cu seară îşi pregătea costumul de voiaj, ajusta câte-o beretă băeţească de marinar, sau

garnisea pălăria cu voaluri şi museline ca să fluture ca nişte flamuri în vânt, dându-i astfel un exotic aer aristocratic.

De obiceiu, în zorii zilei, când vaporul îşi balansa maşina şi elicea forfotea gata de plecare, Penelopa, sveltă, sprintenă, suia scara, ducându-şi singură mica ei valiză de voiaj cu trusa de toaletă.

Intra la bord uşor înfiorată, cu iluzia lungilor traversee maritime. Ar fi voit să meargă mereu, la nesfârşit, un drum fără liman, ca vasul fantomă care rătăcea fără să poată atinge ţărmul.

Stamati înainte de a-şi lua postul la cârmă, cerea respectuos voie căpitanului să permită îmbarcarea soţiei sale, care — spunea el întotdeauna — scăpase vaporul de cursa pentru Galaţi.

Chiar şi cei mai acri şi posaci căpitani nu puteau refuza; se îndulceau îndată şi deveneau gentili, invitând pe eleganta doamnă în careul ofiţerilor, sau îi întindea pe punte un *longue chaise*, într'un loc ferit de vânt.

E destul o singură fustă să fâlfâe pe puntea unui vas şi viaţa bordului se schimbă ca prin farmec — întregul echipaj începe a se agita electrizat.

Vaporul însufleţit intra în sărbătoare; nu lipsea decât să se înalţe la catarge, în cinstea femeei îmbarcate, steguleţe colorate a marelui pavoaz.

Robinetele spălătoarelor din cabine începeau să curgă în plin debit de apă. Ferchezuială generală, dela căpitan până la băiatul, ajutor de bucătar.

Spălaţi, raşi, pudraţi, ieşeau pe rând la lu-

mină, făcându-şi de lucru în jurul ei pe punte. Toţi, bucuroşi, o sorbeau din ochi cu lăcomie. Până şi fochiştii, nespălaţi, neraşi, cât ţinea drumul, ieşeau câte unul din tartarul căldurilor; pe jumătate goi, cu gâtul învelit în şăluţul lor de bumbac, de care se slujesc să şteargă uleiul şi usoarea de pe maşină ca şi sudoarea de pe trup. In figurile negre de cărbuni luceau ochii lor albi, cătând pe furiş la făptura aceea încântătoare, căzută parcă din altă lume pe vaporul lor, ca să îndulcească numai cu un zâmbet o zi din viaţa aspră, monastică, a bordului. Ofiţerii, cavaleri servanţi, n'o slăbeau nici o clipă. Tot drumul urmau trataţii felurite, după naţionalitatea şi felul vaporului.

Ceai englezesc, cafea turcească, vermut italienesc, şampanie franţuzească, bomboane ruseşti, vin de Malaga, portocale de Jaffa, rahat de Syra, ţigări egiptene.

Vorbind vreo două vorbe din fiecare limbă, Penelopa reuşea să-i cucerească pe toţi bărbaţii aceia, pe care poate, niciodată n'avea să-i mai întâlnească în viaţă.

Mulţi confundau, socotind-o fata pilotului. Ea îi lăsa în credinţa lor şi, veselă de confuzia ce se făcea, zâmbea de satisfacţie.

Privirile de admiraţie ce i se aruncau, le primea cu îndrăzneală; avea un fel al ei de a-şi da capul pe spate şi a coborî cu voluptate pleoapele.

Şi bietul Stamati, care nici o clipă nu putea părăsi cârma, din postul lui, de sus dela comandă, îşi arunca uneori ochii în jos, pe punte, ca s'o vadă măcar dela distanţă. Nu era niciodată singură. O escortă respectuoasă o în-

soţea pretutindenea. O vedea culcată pe pernele unui *longue chaise*, graţioasă, cu maiestatea unei regine în convalescenţă.

Modestul pilot simţea adesea fiorul unei bucurii vanitoase, văzându-şi soţia înconjurată de atâţia ofiţeri, cari o examinau cu spiritul încordat.

Uneori îi trecea câte-un junghiu prin inimă văzând-o cochetând, dar se stăpânea; îşi ştergea numai sudoarea de pe frunte şi într'o clipă îşi revenea, hotărît, bărbăteşte.

„Şi totuşi, îşi zicea el cu siguranţă, e o femee cuminte, rece şi mândră, sigură pe sine”.

„Cochetăria nu-i un păcat pentru o femee ca dânsa”.

Un sentiment de ruşine parcă îl oprea de a face cel mai mic gest care ar trăda o urmă de gelozie.

Dar, ce era fatal, s'a întâmplat.

*

In timpul unei călătorii pe vapor a întâlnit un bărbat pe care nu l-a mai putut uita toată viaţa — deşi auzise că o aventură pe vapor e ca şi un accident de cale ferată.

Din momentul în care cunoscuse pe căpitanul Angelo Deliu ceva nou se ivi în existenţa ei.

Il remarcase cum a pus piciorul pe bordul vaporului „Carpaţi”. O intriga ofiţerul acela svelt, elegant, care poza într'o rezervă studiată.

La prima vedere el o fixă cu îndrăsneală.

Ea, de obiceiu îndrăsneaţă, avu un moment de slăbiciune; timidă, emoţionată, se roşise ca

o candidă fecioară sub ochiul expert care o cântărea cu precizie.

Privirea aceea avea parcă o strălucire de oţel. Şi când buzele lui schiţau un fin surâs, îndulcindu-i figura, ea înţelese fără cuvinte impresia ce făcuse înfăţişarea ei.

Un fulger de bucurie o străbătu, şi în taină simţea cum se îmbată de plăcerea conştiinţei de a fi frumoasă.

Confuză, subjugată, aştepta. Simţea un fel de necaz nelămurit pentru acel îndrăsneţ necunoscut care o învăluia ca într'o plasă de paianjen, impunându-i voinţa lui de fier. Căci presimţea fatal neputinţa oricărei rezistenţe. Şi la un singur gest al lui, gata ar fi să-l urmeze oriunde, roabă, până la capătul pământului.

Angelo Deliu, din rasa cuceritorilor, abil maestru în tactica şi strategia aventurilor galante, mergea aproape la sigur în clasarea speciilor de femei.

Se pipăiu cu ochii dela distanţă.

Ea îi admira ţinuta lui de o bărbăţie regească. Era complect în alb, dela şapcă până la pantofi, umeri laţi şi o talie mlădioasă, tenul bronzat de maur, ochii lui adânci, arzători o fixau...

El examinase femeea *en connaisseur*. Făcu trei paşi apropiindu-se ca să-şi verifice observaţiile. Se prezintă singur c'o eleganţă în gesturi şi cuvinte, arătându-şi surprinderea că o vede pentru prima oară, deşi el se găseşte de vreo două luni în Sulina.

„Cine ar fi bănuit că într'un colţ obscur de provincie, într'o lume aşa de monotonă şi

meschină, poţi întâlni asemenea figuri de o rară distincţie...

Ei i se părea o muzică glasul lui. O încânta timbrul acela sonor, care ascundea în vorbe banale o perfectă înţelegere sufletească.

Gândurile se trădau în privirile lor, care se încrucişau ca lamele floretelor de scrimă. Nu prea aveau ce-şi vorbi, dar ochii lor spuneau mai mult decât cuvintele.

I-a fost destul jumătate de ceas de conversaţie lui Deliu, ca să-i descopere punctul tangibil — cum îl numea el, — pentru a-i stabili precis specia: „Soţie nesatisfăcută... visătoare, romantică... cucerire uşoară... despărţire deficilă... retragere strategică la timp".

Deliu se temea numai de un singur tip: *femeea crampon*, care nu-ţi lasă — în termeni nautici — libertatea de manevră.

In stăpânirea lui ,excitată, vrăjită, ca pasărea sub ochiul magnetic al şarpelui, Penelopa sta rezemată de balustrada punţei, cu ochii ţintă la el, vorbea aiurită, numai ca să-şi acopere simţirea.

Despre ce puteau vorbi? Amândoi adorau marea; ea crescuse pe malul apei; el călătorise mult pe apă; şi c'o măsură justă el se ţinea la unison, ştia să ridice şi să coboare conversaţia la nivelul femeei care era în faţa lui.

El meloman, s'a angajat să-i dea lecţii de mandolină; ea poliglotă, să-l înveţe a pronunţa corect limba engleză — cu toate că şi ea păstra încă accentul levantin.

El deacum înainte avea s'o numească Floarea Bosforului şi ea Amantul Mării.

Numai când coborî în barcă, Deliu schimbă

vreo două vorbe de politeţă cu Stamati, care venise amărît din postul său dela comandă.

După ancoraj, Penelopa sări sglobie de pe scara vaporului în barcă, drept la pupă; cu mâna pe cârmă, ştia să manevreze; avea ochiul sigur — marinară din instinct.

Deliu, măsurând din ochi ţinuta umilă a pilotului lângă o femee aşa de focoasă, înţelese într'o clipă tragi-comedia acestei căsnicii.

„Picantă femee... de unde a găsit-o, nenorocitul?... cum e posibilă o aşa bizară împerechere?" se întreba în taină, meditând o serie de întrebări fără răspunsuri.

Penelopa, schimbată ca prin farmec, adormi târziu în noaptea aceea, îmbătată de o dulce otravă.

Deliu nu putea să închidă ochii, era chinuit de imagina ei. O vedea în faţă şi profil... îmbrăcată în costumul ei de voiaj... o desbrăca în minte, pipăind-o imaginar: „Ce corp admirabil... ce picior cochet..."

*

Se revăzură. Se înâlneau în fiecare zi, în fiecare noapte, departe de ochii lumei ,afară, în sânul naturei, pe malul pustiu al mărei. Simţiră fericirea iubirei, viaţa complectă în doi. Işi făcură confidenţe şi planuri ce nu aveau să se realizeze niciodată. Nopţi deliciuoase petrecute în delir — luna de miere pentru femeea asta care iubea întâiaşi dată.

Se făcuse mai frumoasă. Bucuria, plăcerea o transfiguraseră. Inflorea triumfătoare. In ochii îndrăsneţi avea o licărire stranie. Tenul palid i se rumenea — avea obrajii de femee

iubită. Un surâs cald îi îndulcea discret asperitățile figurei reci altădată. In colțuri, deasupra buzelor umede, vibra puful mustăcioarelor de brunetă arzătoare. Pe stradă trecătorii întorceau capul după ea, îi admirau mersul săltăreț, piciorul fin și talia mlădioasă.

Nici o remușcare nu cunoscu. Simțea numai o intensă bucurie, pe care nu știa cum să și-o închidă mai bine în inimă, s'o țină cât mai ascunsă de ochii lumei.

Nu deschidea niciodată gura să-i spună bărbatului pe unde a fost și cum a întrebuințat vremea.

Invechit și ridicol i se părea obiceiul de a da raportul zilnic către soțul-șef, suveran absolut. Cu niciun chip nu-i putea suporta autoritatea.

Il deprinsese ca să n'o întrebe niciodată unde se duce și de unde vine. Metodic ea îi făcea educația perfectului soț încornorat.

*

„Nevasta lui Stamati se compromite... se întâlnește cu un ofițer pe plajă... vorbe începură să circule în lumea provincială și cosmopolită a portului.

Svonul pornise din cafeneaua piloților, dela gardianul farului mare, Alexe Boroș, poreclit „*Vede tot*". Numele adevărat îi era Bou Roșu, Ca să poată intra în serviciul Comisiunei Europene, mulți români își poceau numele. Un oarecare *Curajos* era român neaoș, cu numele compus din două cuvinte. Străinii erau preferați, pentru ca să nu-și piardă Comisia caracterul ei internațional.

Boroş, de sus din postul său de observaţie de pe platforma farului, vedea ca în palmă tot ce se întâmpla pe mare şi pe uscat. Sta la pândă. Prindea orice mişcare. Vedea, ştia totul, era ochiul şi urechea direcţiei.

Un fel de grijă, o vagă teamă plutea în jurul farului.

Luneta de mare distanţă, arma gardianului, ameninţa pe fiecare, căci aducea obiectul sau fiinţa la câţiva metri înaintea ochiului ce sta acolo sus, veşnic de veghe.

Gardianul farului ajunsese un fel de gardian al moralităţei acestei înalte instituţii internaţionale, în care domnea un rigid puritanism alături de un răspândit mahalagism diplomatic.

Penelopa se simţea spionată. Asta o irita cumplit. Uneori, tremurând de furie, c'o legitimă revoltă în suflet, se întreba: „Cu ce drept se amestecă lumea în traiul ei? Ea nu cerea dela nimeni nimic. De ce n'o lăsa lumea în pace? De ce vrea să-i fure fericirea? Nu era stăpână pe corpul ei? Nu era liberă să-şi trăiască viaţa ei?! Ura înverşunată a amanţilor pentru restul lumei o izola, o îndârjea din zi în zi.

Spre toamnă se mărise circulaţia vapoarelor pilotate pe Dunăre. Stamati lipsea mult de acasă.

Penelopa sta pe cărbuni până îl vedea plecat. Urmărea după perdele trecerea vaporului. O atrăgea aventura. Işi arunca o manta pe trupul aproape gol, şi grăbită, cu răsuflarea tăiată, alerga la locul de întâlnire, pradă plăcerei fără frâu .

Egoistă şi feroce, îşi căuta cu sete mulţumirea în afară. Fugea cu desgust de vulgara realitate a căminului, trăia o viaţă interioară plină de vise delicioase.

La câteva zile, când pilotul se întorcea acasă, intrând în vârful picioarelor, o găsea culcată, — ea se făcea că doarme, sau se plângea chinuită de migrenă.

Dar... ceeace era fatal să se întâmple, s'a întâmplat.

*

Intr'o seară Stamati se întoarse mai de vreme acasă, coborîse fluviul cu un vapor poştal de mare viteză.

Uşa de jos deschisă. Pe sală întuneric besnă. Făcu doi paşi cu mâna întinsă, şi când să apese pe clanţă, se opri brusc, tresărind. Auzise bine... şoapte..., sgomot de paşi... Nu îndrăsni să intre. Işi duse mâna la frunte lovit parcă de un glonte nevăzut. Şi împleticindu-se, căuta un punct de reazem. Din cuerul dela perete, de care se sprijinise, căzu ceva jos pe podele. O pălărie, o haină... se aplecă pipăind. Simţi sub vârful degetelor nişte galoane aspre de fir metalic.

Şapcă de ofiţer. Păşind încet, ieşi în stradă; vroia să vadă la lumină. Era o şapcă albă, cercuită cu trei galoane. O strânse cu mâna crispată; o turti diformând-o, gata să-i facă vânt în Dunăre. Dar se opri. Făcând-o ghem o vârî în sân şi se încheie la manta.

O durere chinuitoare îi strângea gâtul uscat. O mână nevăzută parcă îl sugruma cu încetul. Sinţea cum se înneacă. Trăgea aerul rece al nopţei, adânc, până în fundul plămâni-

lor. Simţea o sete cumplită de răzbunare. C'o iuţeală ameţitoare îi trecu prin minte felurite planuri.

Trebuia să lovească într'un chip oarecare. Vedea sânge înaintea ochilor. N'avea nici o armă la el, dar îi va înfige unghiile în gât, va strânge, va strânge până la ultima suflare... şi instinctiv el îşi strângea pumnii încleştaţi cu unghiile intrate în carne.

Dar sta pironit pe loc. Numai câteva clipe îl torturase setea de răzbunare. Un sentiment de teamă, o laşă slăbiciune îi paralizară mişcările. Avea oroare de zgomot, de scandal, ruptură, divorţ, gura lumei... şi ţinea încă la ea... o iubea. In loc să se întoarcă spre casă, Stamati o luă încet la vale, pe malul apei, şovăind, cu capul gol, sdrobit, leoarcă de sudoare.

„Ah!.. Penelope... Penelope... de ce mi-ai făcut tu asta? De ce m'ai nenorocit. Penelope?... şi izbucni în plâns ca un copil, bâlbâind cuvinte fără legătură. Nu se putea stăpâni.

Un barcagiu îi ieşi înainte crezând că umblă să caute o barcă pentru a trece fluviul. Stamati se opri zăpăcit. Ii era ruşine. Işi şterse ochii şi se îndreptă spre cafeneaua piloţilor. Avea o sete cumplită. Gâtul uscat îi ardea. Se opri în uşă; i se părea că toate privirile sunt aţintite asupra lui.

Nu avu curajul să intre. Plecă înainte. Ştia el o cafenea la capătul cheiului. Avea nevoe de linişte, să chibzuiască singur, să vadă ce-i de făcut... şi cât a iubit-o el pe femeea asta... şi o iubeşte încă... Ce avea să facă? Nu ştia. Dar simţea nevoia să fugă de ea„ să dispară,

să nu dea ochii cu dânsa. Acasă nu se putea întoarce.

Ii veni o idee. Să plece la Brăila.

Se întoarse, luând-o întins spre biroul de pilotaj. Intrebă ce vapor pleacă dimineața. Sub motiv că are nevoe să fie a doua zi la Brăila, ceru să conducă el vaporul în locul pilotului care urma de rând.

Şi Stamati plecă să se îmbarce pe vaporul *Zara*.

Avea să doarmă pe bord ca să ridice ancora de plecare de cu noapte.

Din drum văzu lumină la ferestrele Cercului Marinei. Instinctiv pipăi şapca ce o avea în sân. O idee îi fulgeră prin minte Dacă ar intra înăuntru. Il cunoştea bine pe comandantul Crivăţ, de pe când era căpitan. Bun om, democrat, fără mândrie ca alţii cari se ţineau mari.

Intră respectuos. Un marinar îi tăe drumul.

— Aş vrea să vorbesc ceva în particular cu domnul comandor.

— A! Ce mai faci Stamati?

— Rău, domnule comandor. Sunt nenorocit. Un ofiţer dela d-voastră mi-a stricat casa.

— Poftim aici în birou.

Şi descheindu-se la manta scoase şapca mototol şi o puse pe masă.

— Iacă ce-am găsit la mine...

Un zâmbet fin flutură pe sub mustaţa căruntă a comandorului.

— De ce să-i faci, domnule Stamati, aşa's femeile... toate's la fel... de... vrei să se uite la mine, ori la dumneata? Să uită la ofiţerii tineri... la băeţii fercheşi... nu la noi...

Nici urmă de cinism sau de cruzime nu era

în glasul comandorului care vorbea blajin şi cu melancolie.

— In materia asta, urmă el îngăduitor, trebue să fii mai filozof... nu-ţi strica inima... aşa's femeile, crede-mă că le cunosc prea bine. Să nu spui la nimeni nimic din ce s'a întâmplat. Vei fi satisfăcut. Chiar acum o să dau ordine severe ca vinovatul să părăsească imediat portul. Las că-i tai eu dumnealui pofta de aventuri galante.

Şi Stamati, după o călduroasă strângere de mână, ieşi de la Cercul Marinei oarecum mai liniştit.

Simţea parcă un val de mângăere că-l cuprinde în drum spre vapor. Se culcă îmbrăcat într'o cabină la *Zara*.

Comandorul Crivăţ, om cu tact, chemă imediat pe comandantul garnizoanei.

—A cui este şapca asta care s'a găsit în casa unui pilot ?

— A ! făcu surâzând comandantul, trebue să fie şapca lui Deliu.

— Să-şi facă imediat bagajele. La ora 4 dimineaţa să plece cu vaporul poştal la Galaţi, să se prezinte la Divizia de Dunăre.

D-ta rămâi răspunzător de executare.

Comandorul, energic şi prudent, avea multă experienţă în această materie.

Cu doi ani în urmă, la Kilia, în timpul iernei când erau comunicaţiile întrerupte, într'un asemenea caz a fost nevoit să declare starea de asediu în port şi să ţină o săptămână întreaga trupa sub arme.

*

După cinci zile Stamati s'a întors acasă.

Părea vindecat. Penelopa era bolnavă.

Nici o vorbă, nici o aluzie. Niciodată între ei n'a fost vreo explicaţie. Orice încercare ar fi creat ireparabilul. Nu voia s'o piardă. O accepta tolerant. Trist şi mut îşi ascundea chinul sufletesc care-i rodea ca un vierme inima rănită. Căuta să şteargă din minte tot ce se întâmplase, dar nu putea. Se judeca pe sine fără cruţare, îşi făcea rechizitoriul şi singur se condamna. „Indirect, desigur, el era vinovatul... că femeea asta nu era făcută pentru el... ce îl ţinea legat de ea?.. dece îndura tortura martirului crucificat, fără să poată încerca a se desface de ea?".

Ca să nu mai umble pe drumuri, ca să poată sta mai aproape de casă, Stamati se hotărî să se retragă din pilotaj. In loc de pensiune, Comisia Europeană plătea o sumă odată pentru totdeauna (Regalul) calculată pe anii serviţi. Cu banii luaţi el şi-a cumpărat o casă pe cheiu, cu faţa la Dunăre. A făcut acte ca să pună casa pe numele soţiei pentru a asigura oarecum viitorul Penelopei. La etaj avea locuinţa. Jos cafenea.

Misitii de cereale, navlosiri de vase — mărunte afaceri de port — se încheiau acolo pe loc, la taifas între două cafele turceşti.

Mintea iertase, dar inima nu putea să uite. Durerea trădărei îl chinuia mereu pe Stamati, rana îi rămânea deschisă; nu se putea cicatriza şi-i sângera adesea.

Ridicolul, mila insultătoare a prietenilor, îi făcea rău.

Deşi era convins că nu putea s'o cucerească şi nici s'o stăpânească, el urmărea în taină

orice mişcare a ei. Uneori avea insomnii: otrăvit şi hârţuit de gelozie, se scula în puterea nopţii ca s'o vadă dormind. O contempla tăcut, chinuit de curiozitatea de a şti ce se petrece în sufletul acestei fiinţe de nepătruns... ce visuri, ce secrete închidea în mintea ei?

Un zid rece de piatră despărţea parcă aceste două suflete care-şi trăiau aparte fiecare viaţa sub acoperământul aceluiaş locaş.

Rigidă, izolată, ea suferea în tăcere. Orgoliul o împiedeca să se plângă. Păstra cu mândrie o linişte ostilă.

Şi când exasperată, simţea că-i gata să isbucnească, îşi muşca buzele subţiri, şuerând vorbele cu răutate, tremurând de o mânie stăpânită .

Işi dispreţuia, îşi ura din ce în ce mai tare tovarăşul de viaţă, aşa de răbdător. Nu-l mai putea suferi în preajma ei. Se făcu bolnavă şi sta zile întregi lâncezind în pat. O viaţă searbădă. O plictiseală de moarte. Numai o vagă speranţă îi susţinea încă viaţa ca într'un fir de aţă. Aştepta în fiecare zi, aştepta ceva, o întâmplare care s'o libereze, să-i aducă o schimbare în existenţa ei cenuşie.

Numai două prietene o vizitau. Una îi aducea, pe faţă, romane de senzaţie şi alta, pe ascuns scrisorile ce-i veneau dela Galaţi.

Purtarea lui Deliu, deşi perfect justificată de el, o irita la desperare.

Ea aştepta o evadare pe care el o amâna mereu.

Cât avea să mai ţină asemenea viaţă? Nu era nici o scăpare? Era condamnată pe veci?

Cu ce invidie urmărea ea soţiile amploiaţilor de la Comisia Europeană a Dunărei. I se

părea că toate înnoată în fericire. Cunoscuse şi ea în copilărie lumea asta diplomatică. „Ce nedreptate strigătoare. Câte femei urâte şi fără maniere se bucurau de o soartă fericită. Şi ea....

Odată ancoră în port, chiar în faţa casei, un vapor militar rusesc.

Albăstriu, elegant, cu alămurile sclipind în bătaia soarelui. Era bastimentul staţionar de la Cospoli, care se oprise în treacăt în Sulina.

Emoţionată, Penelopa, din balcon, privea cu binoclul pe puntea vaporului. Şi deodată păli. Printre ofiţerii cari coborau scara era o femee blondă, în albastru. I se părea că seamănă cu mica Nataşa, nepoata ambasadorului rus. Stăpânindu-şi cu greu bătăile inimei intră în casă. Ii era frică să nu fie recunoscută. Ce ruşine dacă ar vedea cu cine şi-a legat viaţa.

După un ceas avu toate informaţiile:

Era chiar Nataşa, măritată cu'n ofiţer din marina rusă, secund pe staţionarul din Cospoli, care trecea spre Odessa.

Şi Penelopa îşi plânse amar în ziua aceea soarta ei nenorocită.

In timpul acesta căzu, ca o bombă o scrisoare miraculoasă din America.

Cu ce satisfacţie ascunsă intrase Stamati pe furiş în camera ei punându-i scrisoarea deschisă pe măsuţa de noapte. Ce impresie avea să facă întâmplarea asta norocoasă care venea tocmai din partea familiei lui, pe care ea o dispreţuise totdeauna? Putea şi el măcar odată să apară altfel în ochii soţiei lui. Işi ascundea bucuria aşteptând efectul scrisorii.

In figura ei neschimbată, Penelopa nu trădă nimic din lupta sufletească ce îi răpise somnul. Amândoi treceau nopţi albe, frământaţi de gânduri, fără să-şi deschidă niciunul inima; fiecare aparte, în tăcere, îşi făcea planuri şi iluzii.

El visa o societate de navigaţie cu remorchere, şlepuri şi elevatoare, din Brăila să împânzească toată Dunărea până la Viena.

Cafeneaua avea s'o treacă unui nepot priceput... pusese el ochii de mult pe o casă frumoasă în Brăila, cu vedere spre Dunăre.

Ea visa o vilă ,ascunsă între chiparoşi pe malul Bosforului...

Aştepta, arzând de curiozitate, evenimentul anunţat, trebuia să aducă o prefacere a lucrurilor. In tot cazul avea desigur să scape de mizeria Sulinei. Şi din vreme exagera vechea ei boală de nervi şi o tusă seacă, pusă pe seama climei umede din Deltă.

Scrisoarea miraculoasă făcuse să înceteze ostilităţile în casa lui Stamati. Dacă nu se ajunsese încă la o împăcare deplină, era totuş un armistiţiu, o înţelegere tacită. El începuse s'o câştige. Urmau pregătiri febrile pentru găzduirea Americanului.

S'au cumpărat covoare, lămpi şi o garnitură nouă de mobilă. Stamati s'a hotărît să facă un împrumut la Banca Eleno-Română.

Directorul Xenachi, un tipicar neînduplecat, îl primi de data asta cu surâsul pe buze. Foarte culant, îi deschise credit fără nici un gir, în speranţa depunerilor ce avea să le facă la bancă fratele aşteptat din America.

CAPITOLUL III.

— Ştiu că sunteţi amator. E havană veritabilă. Şi poliţaiul, Petrăchel Petraşcu, scoţându-şi din buzunar un portabac voluminos cu monogramă de argint, oferi graţios o ţigară de foi în hârtie poleită, d-lui dr. Lascu.

Distinsul profesor biolog dela facultatea de ştiinţe din Iaşi, venise în Deltă ca să studieze viaţa ţânţarilor.

Luă havana oferită de poliţaiu, şi simţindu-i aroma plăcută o examină cu atenţie, apropiind-o de sticlele groase ale ochelarilor lui de miop.

— Trebue să fie delicioasă. De unde vin asemenea ţigări?

Poliţaiul prinse a zâmbi fin pe sub mustaţă.

— De unde vin e greu de spus. Ce vă pasă? Destul că eu mă oblig să vă furnizez pe tot timpul cât veţi sta la noi. Şi după o pauză lungă adăugă:

— Asta-i singura mită ce ne permitem şi noi de pe la vapoarele străine... mai mult în ciuda lui conu Tudorache, cel mai riguros în serviciu din toţi vameşii din ţară.

— Care-i cel mai bun bărbier din localitate? întrebă doctorul, scărpinându-şi cu necaz

bărbia pişcată de ţânţari şi scrijelată de briciu.

— A! de ce nu mi-ai spus mie? Hai la Nicu Politicu, acolo vine toată lumea bună.

Pe cheiu, numai la doi paşi de cafenea, era frizeria lui Nicu Fotiades, cumnatul lui Stamati.

Pe o firmă albă, enormă, scria cu litere albastre:

„FRIZERIA HELADEI"
„Antiseptico-Americană".

Pe o tablă verticală erau înşirate specialităţile: „Tunsoare modernă pentru dame a la Garson, Manicur, Ondulaţii, Fricţii, Ventuze şi Lipitori".

Pe geam, sub o imensă cruce roşie scria cu litere de-o şchioapă: „Aci se vorbeşte englezeşte" — atracţie pentru căpitanii dela vapoarele engleze.

Inăuntru se vedeau oglinzi bizotate, fotolii largi americane, quivete de faianţă şi diferite aparate moderne. In vitrină era construită cu artă o mare piramidă din sticle de parfum şi borcănaşe de pomadă.

Şi pentru că toate locurile erau ocupate, doctorul şi poliţaiul, în aşteptare, se plimbau agale pe trotuar.

— E un tip aparte, foarte original, patronul, patriot înflăcărat...

— Dar de ce îi zice Nicu Politicu?

Pentru că are pasiunea politicei. Urmăreşte zilnic gazetele greceşti şi româneşti. E la curent cu politica mondială şi discută cu siguranţă şi competinţa unui om de Stat. Să te ferească Dumnezeu să-l contrazici când o fi cu

briciul în mână. Se enervează, dă din mâni, e în stare să-ţi tae beregata, din greşeală bine înţeles. Mi-i groază uneori. Tac chitic cât stau în faţa oglinzii, sub briciul lui. Il las să vorbească şi numai după ce mă scol, gata ferchezuit, încep şi eu să-i răspund şi să-l tachinez.

Altfel bun bărbier. Mână uşoară, dar îi prea iute, îl strică politica, singurul lui defect.

Toţi patrioţii îl respectă şi îl admiră de când a făcut un gest frumos.

— Ce gest? întrebă curios doctorul, aprinzându-şi havana.

— Stai să vezi că-i interesant. Şi poliţaiul începu să povestească.

Era pe timpul războiului greco-turc, la 1896. De jos, din Grecia, se trimisese anume un vapor special ca să aducă pe grecii răspândiţi prin porturile Dunărene.

Vaporul cu luptătorii, care urmau să fie înrolaţi, coborîse dela Brăila şi acostase la cheiu chiar aici în faţa frizeriei.

Entuziasmul grecesc era la culme în tot portul. Nicu fierbea. Trecut de vârsta serviciului militar, el nu era pe lista consulatului. In ultimul moment, când vasul şi-a ridicat ancora de plecare ,el n'a mai putut rezista. A explodat. Şi-a aruncat briciul şi pămătuful de săpun, aşa cum se găsea în bluza albă, s'a repezit ca un turbat pe uşă. Dintr'un salt a fost pe bord... şi dus a fost. Pe scaun, în faţa oglinzii, îl aştepta clientul lăsat c'un obraz ras şi cu celălalt alb de clăbucii de săpun.

Pe cheiu, nevastă-sa, Olimpia, leşinase în braţele rudelor. Nicu nici nu şi-a întors capul în urmă. Căta ţintă înainte spre ţara lui, care-l chema la datorie. La celebra luptă dela

Domocos n'a putut lua parte. In prima zi a sosirii la Pireu s'a împiedecat de nişte şine în port, şi-a scrântit un picior. Trei luni a stat întins pe un pat de spital. S'a întors între ai lui erou.

Acum câţiva ani, când cu asasinarea regelui Gheorghe al Greciei, îl găsesc în frizeria lui, plângând ca un copil. Işi smulgea părul din cap şi se văita: „Am spus eu să nu iasă singur la strada... acolo toţi sunt nebuni... cum se poate să ucidă pe Gheorghios Protos, cel mai bun şi filotim rege care a fost la Grecia..."

Abia l-am potolit. Ii intrase în cap ideea fixă că el trebue să plece la Atena să răzbune moartea regelui. Pe urmă s'a făcut cel mai înflăcărat partizan al lui Venizelos.

Acum e tare amărît de când cu scrisoarea Americanului. E mare vrajba între greci, ceartă de familie, fiecare vrea să-l acapareze.

— Care American? întreabă nedumerit doctorul.

— Cum, nu ştii? Nu eşti la curent cu evenimentele? Stai să-ţi spun, că-i interesant. Şi poliţaiul începu să povestească pe larg toată întâmplarea cu scrisoarea miraculoasă.

— Adică să fie serioasă istoria asta cu Americanul? întrebă doctorul care ascultase foarte atent. Şi prin minte începu să-i treacă într'un vârtej fantastic serii de numere astronomice, miliarde de dolari aruncaţi cu dărnicie de Fundaţia Carnegie, Rockfeler, şi toate acele averi fabuloase sacrificate pentru progresul ştiinţei şi binele omenirii.

— De! sfârşi poliţaiul, să trăim şi să vedem. Eu, care se chiamă că nu sunt interesat în

chestie, şi tot sunt curios să văd ce are să iasă la urmă din toată istoria asta care a înebunit tot portul.

*

Frizeria se golise.

— Iaca, ţi-am adus un muşteriu de elită. D-l doctor Lascu, profesor la facultatea din Iaşi. Cică a fost la Agop, care l-a măcelărit oribil.

Nicu Politicu, încântat, îi întinse mâna, după ce o ştersese c'un prosop curat.

— Imi pare bine de cunoştinţă şi îmi pare rău că de prima dată aţi nimerit tocmai la Agop, care-i considerat ca măcelar şi nici decum frizer de profesiune.

— Scuzaţi... d-nul doctor trebue să ştie prea bine ce periculoase sunt tăeturile vara, când e deajuns să intre câţiva *spectroscoci*, ca să otrăvească tot sângele omului.. și pe urmă gata...

La noi puteţi fi sigur. Totul e antiseptic, după sistemul american.

Infundat într'un imens fotoliu cu mecanism de ridicare, cu picioarele sus, aproape orizontal, doctorul se chinuia cu ochii lui de miop să examineze prin oglindă profilul patronului. O figură măslinie, nasul în formă de lamă de iatagan, o coamă bogată de păr negru, lustruit, și o strașnică pereche de mustăţi falnice de palicar... In mişcarea mâinilor un fel de eleganţă. Călca uşor în vârful picioarelor, mândru, într'o bluză curată de pichet albă, cu pantalonii bufanţi, verzui, de culoarea oului de raţă.

Poliţaiul îşi aprinse a doua havană, cătând cu admiraţie la pereţii de oglindă.

— Ţi-ai renovat complect frizeria.

Nicu Politicu tăcea cu încăpăţânare.

— Modern şi elegant. Dar ce folos, nu mai este viaţa din trecut. Aici la tine era un fel de club politic. Se discuta, se citeau gazete, se bea cafele. Acum...

— Pardon! aici nu-i cafenea, e frizerie! îl întrerupse brusc şi rigid patronul.

— Cred, adăugă Poliţaiul surâzând că cearta asta în familie din cauza Americanului, îţi strică şi ţie şi lui Stamati, cumnată-tău.

Atâta fusese de ajuns. Pusese degetul pe rană.

Uşor inflamabil, Nicu Politicu, isbucni:

— Cum, eu sunt vinovat? De unde are el dreptul să sechestreze pe fratele nevestei mele?

Furios, îşi da capul pe spate, cu'n fel de sfidare căta de jos în sus, cu ochii injectaţi, cu sprâncenele încruntate.

Să vedem... nu mă las să ştiu că mă îngrop în datorii... Ce? suntem la ananghie?... cu zoru merge... tiu, mascara!...

Doctorul îngheţase. Cu şervetul la gât, cu obrajii clăbuciţi de săpun, urmărea prin oglindă voltele briciului din mâna care făcea gesturi desordonate.

„Iacă, s'a enervat, gândea el. Cine dracul l-a pus şi pe ăsta să deschidă vorba tocmai când e cu briciul la gâtul meu?"

Doctorul sta ca pe ace şi nici nu îndrăsnea să se ridice de pe scaun.

Deodată un suspin prelungit se auzi în fund

şi perdeaua orientală de mărgele colorate începu să palpite uşor.

Sprincenele lui Nicu Politicu s'au descreţit.

Domolit întro' clipă, şopti cu blândeţă:

— Olimpia, nevastă-mea, e nevricoasă... astă-noapte a avut stenahoric... i-a venit aşa de la inimă... Şi înainte de a sfârşi vorba, Olimpia apăru în cadrul uşii.

O brunetă cu ochii albaştri; foarte voluminoasă, într'un capot roşu, decoltat; vorbea puţin cepeleag, c'un glas plângător, întretăiat de suspine lungi din fundul inimii.

— E drept asta, d-le poliţai? Bietul frate-meu Nicola... Bătrân şi văduv, are şi o copilă. Cine trebue să-l îngrijească, dacă nu eu, sora lui bună?.. Cum se poate să-l lăsăm pe mâni străine?... Aah! Penelopa, cumnata mea... scorpia asta îl duce de nas pe prostul de Stamati.

Şi într'un plâns cu hohote şi sughiţuri începu să povestească pe larg cum douăzeci de ani au trăit ca fraţii, şi acum au ajuns la cuţite...

*

Mai bine de douăzeci de ani trăiseră cumnaţii în armonie. A trebuit să vină scrisoarea asta din America, pentru ca deodată să învrăjbească cele două familii.

O luptă surdă la început se declarase între cafenea şi frizerie: orice relaţii erau întrerupte, încordarea creştea pe fiecare zi.

„Unde trebuia să descindă Americanul?

„Care dintre cele două familii avea dreptul sau datoria de găzduire?

Deoparte fratele, de cealaltă parte sora. Nici una din părţi nu voia să cedeze.

Febril se lucra în ambele părţi. Se făceau pregătiri pentru primirea Americanului.

Stamati se împrumutase ca să-şi facă mobilă nouă.

Nicu Politicu îşi renovase complect frizeria.

Rudele şi prietenii, de o parte şi de alta, se grupau solidari în jurul celor două familii, formând două partide ostile.

Lupta se inteţia tulburând armonia din sânul coloniei elene. Consulul, cu abilă diplomaţie, stăruise pentru o împăcare. Incercarea nu reuşise. O ură de moarte despărţise colonia elenă în două. Duşmănia dintre cele două tabere creştea.

Unde avea să ajungă?

*

Trecuse destul timp dela primirea scrisoarei

Intr'o după amiază înăbuşitoare, pe când Stamati visa ca de obiceiu cu capul rezemat pe mâni, Petrache Hulub, se opri în dreptul cafenelei. Nu mai aruncă scrisoarea grăbit ca altădată. Zâmbind uşor, postaşul se aplecă şoptind misterios.

— A venit!.... Ţi-am adus-o!... E dela fratele din America.

Stamati tresări. Cu degetele tremurătoare scotoci buzunarul vestei şi puse repede câţiva lei în palma postaşului.

Pe nerăsuflate citi Stamati scrisoarea. Nicola îl înştiinţa că desface tot avutul. Vinde casa şi plantaţia de cafea. Până în două luni,

cu ajutorul lui Dumnezeu, el şi fata vor fi la Marsilia. De-acolo, pe un vapor francez, vor veni la Sulina.

Vestea se răspândi în tot portul. Era deci lucrul sigur, Nicola Marulis se întorcea din America.

Cafeneaua lui Stamati era tixită de lume ziua şi noaptea. Poliţia ajunsese dela o vreme foarte îngăduitoare lăsând — împotriva legei — deschis localul până dimineaţa.

Şeful poliţiei deobiceiu foarte scrupulos în serviciu, găsise şi formula salvatoare cu care să se acopere la nevoe: cafeneaua lui Stamati putea face excepţie, fiind chiar în faţa debarcaderului, călătorii nu aveau unde să aştepte plecarea vaporului postal de cu noapte.

— Ei, când soseşte Americanul? întrebau unii din uşa cafenelei.

— E pe drum, răspundea Stamati radios, trece acum oceanul.

După socotelile făcute Americanul trebuia să fie plecat de mult. Şi nici o ştire. Stamati număra înfrigurat zilele. Intr'o dimineaţă sosi şi telegrama aşteptată.

„La sfârşitul lunii plecăm din Marsilia, cu vaporul *Tabor* în cursă regulată”.

In sfârşit Stamati respiră uşurat. Telegrama trecu din mână în mână.

La agenţia companiei Fraissinet mersul vapoarelor fu studiat cu deamănuntul. S'a calculat matematic timpul, distanţa şi viteza vapoarelor în curse.

In sfârşit... într'o dimineaţă se înălţă tricolorul Republicei Franceze fluturând maestos la balconul agenţiei Companiei Fraissinet. Pe o tăbliţă neagră, la fereastra biroului dinspre

cheiu, era scris cu cretă: „Azi, după amiază, sosește în port vaporul *Tabor* cu mărfuri și călători”.

Vestea s'a răspândit ca fulgerul în tot orașul.

„Vine Americanul! Vine Americanul! își spuneau unii altora, şi toţi cătau instinctiv spre mare ca să zărească urma fumului vreunui vapor în larg.

Dactilografele, băeţii de pe la birouri îşi părăsiră lucrul şi, înarmaţi cu binocluri şi lunete, priveau în depărtare cercetând orizontul.

Incărcarea la unele vapoare din port se oprise pe la amează. Mulţi hamali lăsau lucrul baltă şi se duceau să aștepte sosirea vaporului francez. Prăvăliile, birourile, cafenelele se goleau.

Munca întreruptă, lumea forfotind pe cheiu, portul întreg parcă era gata să intre în frigurile unei greve generale.

Când apăru sus, la farul cel mare, o flamură albă c'o bulă roşie la mijloc, semnal de recunoaştere a unui vas la orizont, toată lumea se îndreaptă în goană spre debarcader. Bătrâni, tineri, femei, toţi alergau gâfâind întrecându-se pentru a prinde câte un loc mai bun de unde să vadă acostarea vaporului. Toţi voiau să fie faţă la momentul palpitant al debarcării, să vadă de aproape cu ochii lor pe Americanul care sosea. La casele din fața portului toate ferestrele erau deschise în lături, femeile bătrâne priveau de sus, cele mai tinere ducându-şi copiii în braţe se luptau îmbrâncite prin mulţimea care se îmbulzea într'o harmalae infernală la capătul schelei. Niște hamali, pe jumătate goi, cu sacii pe umeri, plini

de praf, aşa cum se găseau pe vaporul la care tăiaseră poşta de încărcare, se înghesuiau şi ei să intre pe ponton. O droae de copii dezmăţaţi să căţărau pe balustrade. Un gardist bătrân, leoarcă de sudoare, îi plesnea fără cruţare c'o vână de bou. Grănicerii, cu baionetele la arme, făcură cordon şi isbutiră cu paturi de puşcă să ţină în loc valul omenesc care ameninţa să rupă bariera.

O parte din lumea respinsă dădu năvală la bărcile legate la cheiu. Alţii se urcară pe un mic remorcher care se aplecă pe o coastă gata să se răstoarnă peste cap. Numai în ziua de Bobotează, când se aruncă crucea în Dunăre , se mai adună atâta lume în port.

Pe ponton, după ordinul Căpitanului de port, nu fură îngăduite de cât notabilităţile, rudele şi prietenii.

La mijloc, între consulul grec şi preşedintele comunităţii elene, intrase de curiozitate numai, şi câţiva dintre şefii autorităţilor române din localitate. Familia Stamati în dreapta, familia Nicu Politicu în stânga. Grupe compacte de rude şi partizani formau două tabere ostile cari fierbeau înăbuşit.

Pe Stamati, de nerăbdare, îl apucase un fel de tremur nervos. Simţind că i se moae genunchii, pipăind uşor, se rezemă de balustradă. Cu ochii ţintă în largul mării, fără să scoată nici o vorbă, aştepta. Intre buzele-i vinete strângea inconştient un muc de ţigară stâns de mult.

Penelopa, lângă el, se ţinea bine. Demnă, severă, stăpână pe sine, sta măreaţă în rochia ei galbenă, coajă de lămâie, culoarea favorită.

Nicu Politicu, înfierbântat, se frământa pe loc făcându-şi vânt cu pălăria. Işi trecea nervos degetele uscate prin păru-i bogat, gras de pomadă, şi fuma ţigară după ţigară aruncând pe nări cu violenţă două coloane de fum înnecăcios.

Pilotina, deslipită de cheiu, aluneca lin pe luciul apei ca o pasăre uşoară gata să-şi ia sborul spre larg. Ducea pilotul să întâmpine vaporul care creştea în zare văzut cu ochii liberi.

De-odată, din mulţime, răsună o voce groasă de bas răguşit: „nu-i „Tabor"... e un cargobot". Vorbise Barba Spiro, capul pilot al Comisiei Europene.

Toţi ochii se aţintiră în larg. Nimeni nu voia să creadă că nu-i vaporul aşteptat.

Un tânăr din partidul lui Nicu Politicu, cu'n binoclu turtit în dreptul ochilor, izbucni triumfător:

— E chiar „Tabor"... nu vezi că are coşul alb?

— Ti!... Diavolo!... şi ce-i dacă are coşul alb? Numai un câine e scurt de coadă?

— Nu mai vezi bine, Barba Spiro. Ia binoclu şi ai să recunoşti pe „Tabor".

— Chi-ta-xi, mutra Fasulaki... a ajuns vremea ca oul să înveţe pe găină. Eu am îmbătrânit în pilotaj şi n'am nevoe de binoclu tău. Poţi să te chiorăşti şi cu luneta astronomică şi tot n'ai să cunoşti nimic. Nu vezi că n'are cabine la pupă? E un cargobot simplu, sfârşi bătrânul încruntat şi mâinios.

Două tabere se formară. „E „Tabor", strigau unii cu mâinele întinse spre larg. „Ba nu-i

„Tabor", răspundeau alții cu pumnii încleștați. Erau gata să se încaere.
Se făceau pariuri asupra vaporului care se apropia, când Barba Spiro cu mâna pusă cozoroc la ochi, se pronunță definitiv strigând răspicat:
— E un cargobot românesc, tip Constanța. Vapoarele de la S. M. R. au coșurile albe ca și cele dela Fraissinet.
Numai când vasul se apropie intrând pe gura Dunărei, toți ochii recunoscură în tricolorul ce fâlfâia în vânt galbenul românesc, în locul albului franțuzesc pe care-l așteptau cu toții.
O nemulțumire generală izbucni în mulțime. Unii coborîră de pe debarcader. Lumea se răspândea pe cheiu. Și tot necazul se revărsă pe capul bietului agent al companiei Fraissinet.
„Pentru ce agenția anunță sosirea vaporului, dacă nu-i sigură când vine?
Tocmai târziu, sub seară, sosi și „Tabor", vaporul așteptat. Lumea dădu din nou năvală la ponton. Grănicerii formară în pripă un cordon puternic, rezistând pe poziție asaltului mulțimei.
Trei mugete prelungi, aruncate de sirena vaporului, cutremurară văzduhul. Ancora se rostogoli de sus în mijlocul Dunărei, târînd lanțul după ea cu'n zângănit asurzitor. Și falnic, uriaș, „Tabor" își taie drum spre malul negru de lume.
Având puțină marfă, vaporul era așa de ridicat deasupra apei, că privitorii de pe mal își strâmbau gâtul ca să privească în sus, să vadă mutrele călătorilor de pe punte.

Care era cel așteptat? Nimeni nu-l putu descoperi. Lumea pe vapor se mişca dintr'un bord în altul, în lumina scăzută a asfinţitului.

Un băet de jos, din mulţime, strigă în gura mare, arătând cu degetul:

— Uite, colo sus, o hărăpoaică pe vapor! Toţi îşi aţintiră ochii spre punctul arătat.

„O negresă, o negresă...", repetară câteva glasuri şi mai multe mâini se înălţară din mulţime, arătând în sus.

Lângă scară, rezemată de balustradă, o siluetă graţioasă, se profila ca o statue așezată la înălţime pe puntea vaporului.

Figura-i neagră se distingea în contrast cu întreaga-i îmbrăcăminte albă din cap până la picioare. In loc de pălărie, un fel de turban înfășurat bizar, cu două colţuri ca nişte cornițe în faţă, un voal de muselină argintie îi undula la spate în bătaia vântului.

Toate privirile mulţimei erau atrase de fiinţa aceea exotică, necunoscută, care privea ţintă în jos, la furnicarul omenesc ce se agita pe mal cu nerăbdare.

Manevra de acostare mergea încet. Bătea un vânt dinspre Apus.

„Prea departe a ancorat... trebue să pună maşina înapoi", ziceau unii. — „Prea aproape a ancorat... trebue să pună maşina înainte, ca să apropie pupa de mal...", spuneau alţii. Fiecare se simţea dator să-şi susţină sus şi tare părerea sa asupra manevrei făcută de pilot.

Critici în gura mare, discuţii violente, — căci grecul se naşte marinar, şi în afară de orice meserie el e căpitan de... vapor, caic sau barcă.

Doctorul portului intră grav pe bord. După câteva minute apăru în capul schelei cu patenta de sănătate în mână. Cu glas tare, răspicat, pronunţă cuvântul sacramental aşteptat de toată mulţimea înfrigurată: *liber!*

Cel dintâi care se repezi în sus pe vapor fu Ahile Xidias — era dreptul lui, ca şef al hamalilor la vapoarele poştale. In capul scărei un bătrân mărunţel aştepta uluit, între două geamandane umflate. Ahile se năpusti asupra lui, îi smulse geamandanele şi cu ele în mână, începu să-l îmbrăţişeze pe bătrânul care privea zăpăcit, strivit de încleştarea braţelor încărcate cu geamandanele lui.

— Nicola!... bre!... Nicolachi mu!... nu mă cunoşti?... Ahile brè!... varuto bun... şi-l ţocăia pe amândoi obrajii cu buzele lui groase şi răsfrânte.

Numai îmbrâncit de celelate rude cari năvăliră grămadă pe punte, Ahile fu deslipit de vărul său Nicola Marulis.

Imbrăţişările, sărutările nu se mai sfârşeau. Nicolachi! Nicolachi! se auzea repetat mereu printre suspine şi exclamaţii. Stamati, ştergându-şi lacrimile, ofta din fundul inimei. Olimpia cea plângătoare bocea în hohote ca la înmormântare. După rude veniră prietenii, şi toată mulţimea curioasă, care rupse cordoanele, se înghesuia să-l pipăe, să-l vadă măcar mai de aproape.

Bătrânul, buimăcit, cu vederea împăingenită, căta în neştire, fără să recunoască figurile celor care-l îngrămădeau, înăbuşindu-l într'o hărmălae cumplită. Luat pe sus cu alai, fu coborît pe debarcader. Acolo numai se desmetici o clipă şi începu să cate cu dis-

perare în jurul lui, parcă pierduse ceva în urmă pe vapor. Buzele îi tremurau, repetând mecanic nişte vorbe pe cari nimeni nu le înţelegea.

— Caută bagajele, zise unul din mulţime.

— Aici, aici... n'ai grijă, sunt în mâna mea, răsună un glas profund de bas răguşit. Ahile Xidias cobora de pe vapor încărcat de geamandane. Şi la spatele lui, în capul scărei, se ivi deodată silueta sveltă a negresei pe care lumea de pe cheiu o văzuse pe puntea vaporului la acostare.

— Evantia! Evantia!... strigă bătrânul înviorat, pronunţând câteva cuvinte într'o limbă neînţeleasă.

— Fata mea... adăugă el stânjenit, într'o grecească stricată, cu'n fel de sfieală în glas.

Se făcu un moment tăcere. Toate privirile se îndreptară curioase spre vapor.

Evantia, intimidată de atâţia ochi cari o fixau, păşea încet, coborînd scara cu atenţie.

De pe ultima treaptă o înşfăcă în braţe Olimpia, care începu s'o sărute, fără să poată vorbi, din cauza că o pălise un nou ropot de plâns sgomotos.

Penelopa, hotărîtă, c'o mişcare bruscă a coatelor îşi făcu loc, cuprinse talia fetei şi o atrase cu blândeţă şi siguranţă spre ea.

Fata căta speriată, fără să înţeleagă ce vor femeile acele care se îmbulzeau în jurul ei. Cu greu îşi tăe drum printre braţele care se întindeau s'o cuprindă. Coborî pe mal, strângând la piept o legătură făcută dintr'un şal de lână, în care se simţea că mişcă o vietate.

— E un căţel...

— Ba nu... o pisică.

Şi câţiva copii îşi apropiau capetele, curioşi să vadă mai deaproape. Un băeţel îndrăsneţ întinse mâna să pipăe. Şi deodată din legătură svâcni nervos un căpuşor sburlit cu nişte ochi sclipitori ca două gămălii lucitoare. Speriat băetul îşi retrase mâna şi izbucni emoţionat: „O maimuţă!... e o maimuţă!"

— Harăpoaica aduce o maimuţă! strigau copiii bucuroşi că făcuseră o descoperire aşa de minunată.

Tot alaiul se puse în mişcare.

Americanul obosit, călca greoiu, ţinut de ambele braţe, deoparte de Stamati, de altă parte de Nicu Politicu.

In faţa cafenelei mulţimea se opri nehotărîtă.

Stamati împingea uşor spre intrare. Americanul nu pricepea dece Nicu Politicu îl trăgea de braţ înainte.

„Aici... aici... la cafenea! strigau unii din mulţime.

„Inainte... înainte, la frizerie! strigau alţii îndârjiţi. Americanul se oprise năucit, nehotărît, în grămada de oameni cari striga tălăzuindu-se pe loc. Conflictul fu tranşat de glasul de taur al lui Ahile Xidias:

— S'a făcut!... Bagajele sunt sus la Stamati.

Americanul fu împins cu hotărîre peste pragul uşei înăuntru.

Mulţimea se răspândi prin port.

Partidul învins se retrase protestând sgomotos.

Nicu Politicu vânăt, cu pumnii încleştaţi, intră în casă bombănind printre dinţi:

— Care va să zică merge cu zoru aşa forţat să sechestreze un om... să vedem...

Olimpia căzuse într'un fotoliu de frizerie, apucată de un sughiţ nervos, pe când plângea în hohote.

Două vecine, ca s'o potolească, îi fricţionau tâmplele, golind un clondir întreg de *odicolon*.

Toată noaptea Americanul a stat treaz, cu mâinile sub cap, cu ochii în tavan.

Evantia, după atâtea zile şi nopţi pe apă, se credea tot pe vapor. Aţipea şi tresărea. I se părea că se învârteşte casa cu totul.

In pat, maimuţa speriată, se lipea tremurând ca frunza, în şalul ei de lână. Şi ochişorii, cari sclipeau ca două scâtei, priveau fix în ochii fetei, voind parcă să-i spună ceva, în limba ei, stăpânei care o întreba mângâind-o.

— Lulu, ţi-i frig sau ţi-i frică? Spune, Lulu...

CAPITOLUL V.

Dimineaţa Penelopa le servi la pat musafirilor cafea cu lapte, unt de bivoliţă şi marmeladă englezească.

Cu îngrijiri materne ajută pe Evantia să se îmbrace... Ii pieptănă părul bogat şi, sărutând-o pe amândoi obrajii, îi spuse cu duioşie: „De azi înainte să ştii că ai o soră mai mare care te iubeşte; în ea trebue să ai toată încrederea".

După ce Americanul cu fata se coborî jos în cafenea, Penelopa rămase sus ca să gospodărească prin casă. Cu ocazia asta ea cotrobăi curioasă prin toate bagajele Americanului.

Dar nu găsi nimic care s'o poată interesa. O singură hârtie-monedă de cinci dolari aflăîntr'un carnet soios. O scoase cu atenţie, o examină cu admiraţie la geam în lumină şi o puse la loc.

De dimineaţă lumea începu a se aduna la cafeneaua lui Stamati. Consulul, preotul şi toţi notabilii coloniei elene erau în păr. Unii, gravi, beau cafele turceşti; alţii, nervoşi, fumau aşteptând cu nerăbdare coborîrea Americanului. Afară mulţimea amestecată se mişca pe cheiu, cu ochii la uşa de sus dela

balcon. Maimuţa, agăţată c'o labă de balustradă, făcea acrobaţii, privind curioasă la lumea de jos. Câţiva copii o zădărau şi-i aruncau bucăţi de covrig, pe cari ea le prindea cu degetele dela picioare.

Consulul, diplomat prevăzător, ca să prevină isbucnirea certei dintre cele două partide, trecu în dreapta Americanului şi făcu semn preotului să treacă în stânga.

Evantia, fragedă, surâzătoare, era în compania galantă a tânărului secretar Fifachi Papagalanis, nepotul consulului. Stamati îngândurat mergea alături de Ahile Harapul, care ducea radios pardesiul Americanului pe mână.

Nicu Politicu, crunt, urma alaiul, bombănind cu parapon.

După ce au trecut în revistă birourile de comerţ, vapoarele, elevatoarele, au vizitat biserica elenă care avea mare nevoe de reparaţii, şcoala coloniei şi noul local, rămas neisprăvit.

— Din banii noştri s'a făcut tot ce se vede aci, zise cu mândrie consulul.

— Acum timpurile sunt grele, ani de criză, portul merge prost, de jos din patrie nu mai vine nimic, adăugă cu amărăciune profesorul grec, venit dela Atena.

Toţi ochii se îndreptară în spre American. Se aştepta o promisiune, o declaraţie, un cuvânt. Nimic. Nici o vorbă. După ce clătină uşor din cap, Americanul îşi luă aceeaş mască enigmatică, rigidă.

Dejunul s'a luat la consulat, într'un cerc intim.

Seara, la Clubul elen, agapă pentru o sută de tacâmuri în onoarea Americanului.

Sala împodobită cu ghirlande de verdeaţă şi steguleţe de toate culorile, adunate de pe la vapoarele din port. La intrare, pe fundul alb-albastru al unui imens steag grecesc, o inscripţie în litere elene: *Ura! zito! bine ai venit, fiu al Heladei.*

Americanul a fost sărbătorit ca un adevărat erou antic, întors în patrie după o lungă odisee.

S'au ţinut discursuri înflăcărate, slăvind tăria şi calităţile sufleteşti ale naţiei elene, care nu uită patria, ori în ce loc s'ar găsi pe faţa globului. S'a amintit numele marilor patrioţi, fala lumei, cari prin muncă şi pricepere au strâns averi fabuloase şi le-au dăruit pentru mărirea şi întărirea patriei. S'a vorbit de *Zapa,* care a făcut averea aici la Dunăre şi a lăsat-o pentru Zapionul dela Atena, renăscând anticile jocuri olimpice. *Averof,* care a întărit flota cu unul dintre cele mai formidabile quirasate din lume. *Embiricos.* plecat dela Brăila şi stabilit la Londra, a făcut una dintre cele mai renumite companii de navigaţie transatlantică.

In jurul mesei, în faţa paharelor, s'au desbătut toate chestiile importante cu privire la interesele coloniei elene. Şi cum se găseau numai între ei, discuţia se întinse şi asupra unei delicate chestiuni: concurenţa evreiască în comerţul pe apă; lucru care producea mare parapon şi năduf în sânul coloniei elene.

Logaride, bătrânul înţelept al portului, vorbi cu toată autoritatea:

„Cine nu ştie că din antichitate încă nu-

mai noi am stăpânit comerţul pe apă în părţile acestea ale Dunărei şi Mărei Negre? Aici la gurile fluviului au fost pe rând stăpâni: turcii, ruşii, acum românii, dar comerţul de cereale în mâna noastră a fost întotdeauna.

Numai de câţiva ani au început evreii să coboare la Dunăre.

Ce caută, mă rog, dumnealor, aici în comerţul nostru de cereale?

Pentru ce mă rog şi-au lăsat dumnealor prăvăliile de manufactură şi s'au apucat de grâne, venind peste noi în porturi? Pentru ce să ne încalece dreptul nostru? De ce să ne ia pâinea dela gură? Asta-i specialitatea noastră. Nu s'a pomenit niciodată până acum ca evreii să intre în afaceri de vapoare şi şlepuri. Noi de ce să ne apucăm? Comerţul pe apă e doar meseria noastră".

Consulul, om fin, ştia să explice cele mai subtile chestiuni şi să dea păreri şi soluţii potrivite în situaţiile cele mai dificile.

„Salvarea, începu el cu gravitate, nu poate veni decât dela capitalul plasat de noi în comerţul dunărean. Mă rog, nu observaţi deosebirea în sistemul de comerţ al evreilor? Grecul a rămas la vechile obiceiuri. Fiecare lucrează aparte. Evreul care vine aci nu lucrează pe compt propriu. Fiecare, reprezintă o mare casă de comerţ. Ei au la spate marea finanţă evreiască.

Ce putem face? Unde e salvarea?

Să vie cât mai multe capitaluri greceşti aci la Dunăre. Să se facă societăţi pe acţiuni, bănci, case de export, şi numai atunci vom

putea ţine piept concurenţei evreeşti în porturi.

In valuri de şampanie, în acordurile unui concert de şase mandoline, până după miezul nopţei s'a exaltat patriotismul şi filotemia elenă.

*

In tot portul se comenta în felurite chipuri apariţia Americanului. Pentru mulţi înfăţişarea lui produsese o adevărată desiluzie. Se aşteptau să vadă un chip falnic de american veritabil, după închipuirea lor, nu un moşneag mărunţel şi slăbănog, care mergea crăcănat, târşind puţin piciorul drept.

Atâţia ochi îi cântăriseră, dela sosire, bagajele. Prea puţine: două geamandane vechi, o ladă de lemn şi un balot cu aşternuturi, Atâta tot. „Poate, ziceau unii, îi vine în urmă cu alt vapor grosul bagajelor".

Cei mai mulţi nu înţelegeau cum poate un grec adevărat să aibă o copilă arăpoaică. Asta nu s'a mai pomenit. „O fi crescând-o poate de suflet", îşi dădu părerea un pilot bătrân, cunoscut ca om bisericos.

Ce eveniment a fost în tot portul, când s'a aflat că Americanul a schimbat o hârtie de zece dolari la Banca Eleno-Română! Vestea trecea ca fulgerul prin toate cafenelele, şi suma creştea mereu dela zece la sute şi mii de dolari.

Ahile buzatul se jura, la cafeneaua piloţilor, că văzuse cu ochii lui când a depus Americanul la bancă un pachet mare de *bumăşti.*

— Nu lei româneşti, sau leptale greceşti, do-

lari, dolari adevăraţi! şi când rostea cuvântul dolari, sugându-şi buzele lui groase de harap, îi lăsa parcă gura apă.

Unii mai cuminţi nu puteau crede că Americanul a venit, atâta drum, cu sume mari la el. Dar toţi erau siguri că trebue să aibă banii depuşi la bănci în străinătate.

Câţiva începură chiar să sondeze la poştă şi la Banca Eleno-Română, pentru a prinde momentul când ar sosi vre-un cek, sau vreo scrisoare de valoare din străinătate, pe numele Americanului.

— Ei, l'ai văzut? Ce zici? întrebă la cafenea Calman pe Hascal.

Amândoi magazioneri la aceeaş casă de cereale. Jucau table, *Ghiulbahar*, în fiecare seară. Când pierdea Hascal, plătea o cafea turcească. Când pierdea Calman, plătea o bucată de rahat, pe care Hascal o împacheta în hârtie şi o ducea acasă lui Mîşu, un nepoţel de cinci ani.

— Ei ce zici de American?

— Ce zic? Eu zic atâta: că n'are fason de American. In viaţa mea am văzut doar Americani, Au altă croială.

— Ai auzit că l'au dus la biserică, la şcoală, i-au dat banchet la club?

— Ei şi dacă? A zis el vre-o vorbă?

— Nimic n'a zis. Au vrut ei să-l tragă de limbă. Da ce el îi prost să zică ceva? El nu ştie că orice vorbă scoasă e o poliţă? Ştie să tacă. Asta înseamnă că ori e un vulpoi bătrân, ori îi un calic.

Mă rog, să trăim şi să vedem. Da eu atâta

ştiu, că nu vine aici nimeni cu bani. Toţi vin aici ca să facă bani.

De câte ori cobora în cafenea, Americanul, era înconjurat de rude, prietenii şi compatrioţi.
Ii spionau toate mişcările, îl pândeau, îi aţineau calea ca să-i vorbească, să-l sfătuiască. Fiecare ţine să-i *facă un bine*.
Unii îi propuneau afaceri sigure, rentabile, câştiguri fabuloase în cel mai scurt timp posibil.
Alţii îl povăţuiau cu grijă, să fie prevăzător; să nu aibă încrederea în oricine, să fie cu ochii în patru; să nu-şi bage capitalul în afaceri riscate.
Critică, zizanie, duşmănie, răscolise în jurul lui Americanul, fără să bănuiască măcar.
In fiecare zi misiţii, cari mişunau în port, îi aduceau oferte, ocazii rare de şlepuri, remorchiere, elevatoare, diverse combinaţii de acţiuni în bănci, petrol şi societăţi de asigurare pentru transporturi pe apă.
Americanul tăcea. Din ziua în care debarcase văzuse încurcătura în care intrase. Toţi îl credeau bogat. Ce trebuia să facă? Să strige în gura mare că-i un pârlit? Nimeni nu l-ar fi crezut. Tăcea şi aştepta. Işi compunea o mască rigidă, de nepătruns, şi ca un melc se băga în găoacea lui.
Tăcut, închis, el abia răspundea la întrebări. Vorbia încâlcit. Amesteca vorbe româneşti şi franţuzeşti într'o grecească scâlciată.
„Bietul om şi-a uitat limba părintească", ziceau unii.
„Mare vulpoi trebue să fie moşneagul ăsta".

ziceau alţii cari zadarnic se încercau să-l tragă de limbă, să afle gândurile şi planurile ce cloceau în mintea lui.

Ce aştepta? Simţea că îl apasă inima şi-i vin pe buze mărturisirile ce trebuia să le facă fratelui său, dar amâna în fiecare zi o explicare complectă, dureroasă.

Ce avea să urmeze? Ce rost putea să-şi facă?

Nu avea decât o speranţă: fata.

Admirată, preţuită, era singurul capital de plasat. Pe urma ei aştepta să-şi facă şi el un rost în lume pentru bătrâneţe.

Ca să mai răsufle, să scape de cei cari îi aţineau calea, se strecura tiptil pe dindos şi o lua agale pe malul mărei, umbla răsleţ, posomorît, pe plaja pustie. Când obosea, se aşeza la capul digului, pe scara farului verde. Acolo rămânea până târziu cu'n ciot de lulea între dinţi, cu ochii pierduţi pe luciul mărei.

Ofta şi aştepta...o întâmplare, un eveniment ce trebuia să cadă de undeva. Ca marinarul pierdut în singurătatea apelor pustii, căta un punct de sprijin, o pânză albă în ceaţa orizontului.

*

Intr'o seară, pe când Americanul se întorcea posac şi amărît spre casă, îi tăie drumul englezul Pott. Un levantin uscat şi spân, care vorbea greceşte mai corect decât englezeşte.

— Hai să bem o cafea împreună. Am să-ţi explic planul unei afaceri minunate. Dar nu vreau să ne audă nimeni. Să intrăm pe dindos la clubul marinarilor englezi.

De-o săptămână sta el la pândă. Voia să-l prindă pe American singur, ca să-i vorbească, în patru ochi.

Pe cheiu, între Cercul marinei și biserica anglicană, era o casă originală, tipul unei construcții de colonii. Pe dinafară, pereții de tablă undulată, pe dinăuntru de lemn de tei lustruit. Deasupra ușei o firmă:

„Britsh Siemens Institut".

Misterios, pășind în vârful picioarelor, intră englezul înăuntru. Americanul îl urmă cătând oarecum îngrijat, învăluit parcă în taina unui complot. Lumina slabă. Intr'o sală mare trei biliarde englezești cu buzunări la colțuri. Mese cu jocuri de table, șah și *ping-pong*.

In altă sală erau rafturi de cărți; pe mese movile de gazete și reviste englezești.

Pe placarde, cu litere mari, scria: „Consumați lapte, cafea, ceai, limonadă. Nu vă otrăviți cu alcool".

Spirtoasele, sub orice formă, erau cu desăvârșire interzise în acest local ridicat în Sulina de o societate de temperanță de la Londra. Măsura se respecta cu strictețe. Dar marinarii englezi intrau aci gata beți turtă; după ce cutreerau toate cârciumile din port, nimereau în acest puritan institut de temperanță.

In seara aceea localul era gol.

Numai un bătrân, vânăt la față, cu nasul roșu, moțăia cu pipa între dinți, în fața unei cești de ceai.

Era intendentul Mister Blak. Beat în permanență. Nu-i plăcea decât *Jamaica* turnată în ceașca de ceai.

Pott făcu un semn şi Mister Blak, după ce aduse două cafele, se retrase discret pe uşa din fund.

— Iată despre ce-i vorba, începu englezul în şoaptă, formăm o societate de salvare la Dunăre. Trebue să intri numai decât şi d-ta în grupul nostru. Salvarea vapoarelor înămolite rămâne tot cea mai bănoasă din toate afacerile de pe Dunăre. Cum crezi că a făcut avere piratul de Calavrezo? Se înţelegea cu unii căpitani care puneau vaporul pe uscat şi el se ducea să-l salveze... Preţul era dinainte stabilit.

Şi Loydul englez plătea asigurarea în lire, bani ghiaţă.

Biroul meu are şase agenţii de vapoare şi reprezintă, aci la Dunăre, cea mai mare societate de asigurare pe apă din toată lumea: *Loydul englez.*

— Bine, făcu Americanul jenat, dar pentru asta se cere un capital mare...

— Nu ţi-am cerut nimic, îl întrerupse Pott zâmbind, vreau numai să te avem în grupul nostru. Atât pentru moment...

Şi Pott îşi desfăşură planurile bine studiate. Avea asigurate în buzunar Comisia Europeană şi autorităţile române. Făcuse leafă şi da gratificaţie telefoniştilor ca să-i anunţe întâi lui orice înămolire de vapoare pe canalul navigabil.

Târziu, când au ieşit pe cheiu, amândoi s'au oprit privind cu admiraţie un vapor cu două coşuri, ancorat pe malul opus.

— Aşa ceva ne trebue, zise Pott, e *Bertilda;* are nişte pompe grozave. Vine anume aici la

Dunăre în fiecare an trimisă de o societate de salvare dela Stambul. Stă la pândă şi aşteaptă. Nu se poate, mai cu seamă spre toamnă, să nu-i cadă ceva în mână.

Ascultă-mă pe mine, tot salvarea e cea mai formidabilă afacere la Dunăre.

*

Intr'o zi debarcă din vaporul poştal, ce venea dela Galaţi, un domn grav cu mustăţile castanii bine ceruite, purtând sub braţ o elegantă servietă de marochin c'o monogramă de argint. Pe ponton îl îmbrăţişă călduros poliţaiul Petrăchel Petraşcu. Fusese colegi în şcoala militară. Gaston Popescu, maior de cavalerie, în rezervă, vechiu clubman, crupier abil, deschisese în Capitală, în tovărăşie cu Pyncus Iacobsohn, un *comptuar* Româno-American; credit intern şi extern, import şi export.

„Cine o fi şi ce caută? se întrebau toţi agenţii intrigaţi de prestanţa acestui necunoscut personagiu. Misiţii, copoi de rasă, începură să-i miroase urmele.

Şi seara toţi se minunară văzându-l la birtul lui Gherase, în capul mesei, între poliţaiu şi American.

Vreau să te bag în petrol, spunea maiorul într'o dulce surdină. N'am avut onoare să te cunosc dar camaradul meu de arme Petrăchel mi-a vorbit despre d-ta. Tot el, poate să-ţi dea referinţe despre mine. Ascultă-mă, ai să-mi mulţumeşti toată viaţa. Cea mai fru-

moasă afacere în ţara noastră rămâne tot petrolul.

Americanul asculta cu răbdare deşi prea puţin pricepea din câte auzea despre perimetri, redevenţe, consolidare şi acţiuni. Iar când se încearcă să spună şovăind că nu are capital, maiorul îl bătu protector pe umăr.

— Mon cher, nu ţi-a cerut nimeni nimic, vrem numai să vii în regiunea noastră, să te convingi singur cu ochii dumitale, să vezi perimetrii ce posedăm în exploatare. Ţinem mult să te avem în grupul nostru.

Şi, după ce comandă o sticlă de şampanie, scoase din servietă o schiţă de plan cu regiunea Morenilor.

La plecare, lăsă pe masă un bacşiş regal. Căci aşa era maiorul, foarte galanton. Intr'o zi arunca un bacşiş de o sută şi, a doua zi, se împrumuta c'un pol. Fără capital împrumuta de oriunde, mândru, căci datoriile mari, zicea el, dovedesc puterea creditului de care dispune cineva pe piaţă.

Cum putuse acest om să facă datorii de câteva milioane, era un mister. Despre el se povestea că lăsând la Paris o groază de datorii, le trimisese din ţară creditorilor câte un anunţ de înmormântare.

Un grec venit dela Odessa pentru export de icre negre, îi propusese Americanului o afacere frumoasă de pescuit, la larg, cu vapoare speciale ca în Marea Nordului.

Un altul ţinea să-l introducă într'o societate care se forma în vederea unei fabrici de celuloză pentru hârtie din trestie.

Deşi nimeni nu-i cerea imediat bani, ru-

dele, prietenii, compatrioții, erau alarmați de toate aceste propuneri făcute de străini.

Când se svoni în port că Americanul are de gând să intre în petrol fu o disperare generală.

Grecii spumegau de mânie. Discuții violente urmau prin cafenele și toți criticau, în gura mare, amestecul străinilor în afacerile locale de pe Dunăre. Orice propunere venită din afară era socotită ca o încercare de evadare a capitalului așteptat, era un fel de trădare a intereselor comunității elene.

Afară de aceste propuneri pentru întreprinderi cari reclamau mari capitaluri, Americanul primea zilnic cereri de a sprijini diverse invenții și născociri, care aveau să-l facă în scurt timp celebru, aducându-i în urmă câștiguri fabuloase.

Un mecanic grec voia să înlocuiască helicea vaporului c-o turbină proprie, utilizând presiunea apei de jos în sus, bazându-se pe principiul, zicea el cu mândrie, tot al unui grec: *Arhimedes*.

Un alt mecanic se ocupa cu pasiune de aviație. Avea gata prototipul unui avion special, care trebuia să meargă prin aer, pe apă și pe uscat. Ii trebuia numai motorul. Corpul îl fabricase singur. Pentru aripile care erau îmbrăcate în mătase, sacrificase rochia de nuntă a nevestei.

Erau și români cari veneau să-i ceară o mână de ajutor.

D-l Efrim Gâltan, institutor, se prezentase

fără folos la Comandamentul Marinei, c'o invenţie originală.

„E trist dar adevărat, scria el indignat, ca român în ţara mea să nu fiu încurajat, nevoit să mă adresez unui generos străin..."

De unde şi până unde îi intrase lui Gâltan în cap ideea de a înlocui la bărci şi la şalupe, lopeţile şi helicea cu nişte braţe metalice cu încheieturi, care să imite mişcările de înnot ale labelor de broască.

Un agent sanitar, cunoscut în port sub numele de *Javra*, care lucra la desinfectarea şi deraterizarea vapoarelor suspecte, venite din porturile contaminate, susţinea că a inventat un fel de etuvă şi un aparat mai bun decât *Clayton*, care poate să asasineze în două minute nu numai şoarecii dintr'un vapor ameninţat de ciumă, ci şi ploşniţe şi puricii de orice vârstă.

Un grup de barcagii greci, constituiţi într'o societate mutuală, având de patron pe Sf. Nicolai, ceruse Americanului să le facă onoarea de a primi preşidenţia societăţei, în speranţa unei generoase subvenţii anuale.

Un pictor, venit la o rudă în localitate, voia să facă Americanului un portret în ulei, mărime naturală. Ceruse şi un acompt pentru materiale.

Un reporter dela o gazetă din Brăila venise anume să strângă date biografice, să ia un interview şi fotografia.

Americanul se învăţase să asculte c'o răb-

dare îngerească. Tăcea având pe buze surâsul enigmatic al Sfinxului egiptean.

Unii se enervau pledând cu ferma credinţă în reuşita invenţiei ieşite de mintea lor creatoare. Alţii plecau indignaţi de sgârcenia bătrânului vulpoi, viclean şi avar.

Iar când el se încerca să le spună sincer că nu are bani, nimeni nu voia să-l creadă. Sumele cari i se cereau, calculate în dolari, erau ridicol de minime, spuneau toţi, pentru un om ca el, care se întorcea din America.

CAPITOLUL V.

Ce senzaţie făcuse în tot portul apariţia Evantiei!

Oriunde se arăta: pe stradă, pe cheiu, la plajă, atrăgea toate privirile pe urmele ei, — plantă exotică, animal de specie rară.

O siluetă fină, mlădioasă; deşi copilă încă, desvoltată bine, crescută din plin ca o plantă de Sud, cu sevă bogată, tropicală.

O frumuseţe aproape sălbatică. Pielea de culoarea şocolatei. In ochi avea scântei de fosfor, ca ochii de pisică. Părul aspru, creţ, era de un negru cu reflexe albastre.

Un zâmbet candid, copilăresc, îi flutura veşnic pe buzele cărnoase, vişinii. Şi când râdea îi sclipea albeaţa şiragului de dinţi mărunţi ca unui pui de lup. Umbla îmbrăcată c'o graţie bizară. Se drapa c'o stofă indiană, în galben sau roşu. In loc de pălărie, îşi răsucea cu artă pe cap un fel de broboadă, ca un turban de mătase aurie cu bande verzi; colţurile ridicate ca două corniţe, îşi schimbau direcţia la fiecare pas.

Când apărea pe cheiu, în ritmul unui pas elastic, poleită de lumina aurie a zilelor de toamnă, cucerea toate privirile în drumul ei spre plajă. Ochii lacomi o măsurau prin geamurile birourilor din port. Binoclurile se în-

dreptau de pe puntea vapoarelor dealungul cheiului. Femeile curioase şi fetele geloase, o spionau după perdele, cu ochii celor pizmaşi. Bărbaţii tineri şi bătrâni, cărora ea le furase fără să le ştie somnul, o sorbeau c'o voluptate ascunsă.

Şi toţi, cu ochii avizi, o desbrăcau din mers. Iar ea, neştiutoare de furtuna deslănţuită în urmă, trecea senină, sigură pe sine, păşind c'o armonie, graţioasă şi mândră ca o regină orientală. Turbanul da frumuseţei sale un aer biblic.

La plajă, pe patul cald de nisip, se desbrăca liniştită, c'o impudică şi senină candoare. Aproape goală, cu tricoul lipit, întins pe rotunzimile trupului; cu sânul viu, fraged, abia format, apărea în picioare, pozând lucie sub razele soarelui, în decorul mării ca o statue sacră antică, sculptată în marmoră neagră.

Cu îndrăzneală şi siguranţă, dintr'un singur salt, se arunca în apă. O clipă dispărea în mijlocul unui vârtej de spumă, şi apărea departe spintecând ritmic valurile, ca un delfin în larg. După ea, pe faţa mării, se deschidea ca în urma unei torpile vii un evantaliu imens de spumă albă, dantelată, cu rigle lungi, întinse până la ţărm.

Cei mai buni înotători se încercau zadarnic s'o ajungă. Plecaţi în grupe, ca la curse, se întreceau înot până ce oboseau pe rând şi renunţau; storşi de puteri se înapoiau la mal.

Ea singură, departe, rămânea în larg. Culcată, întinsă ca o planşă, cu mâinile sub cap, cu ochii ţintă în albastrul cerului, fără să mişte un deget plutea ceasuri întregi — era

în elementul ei — lumea-i spunea Sirena Neagră.

Mai greu era pe uscat decât în apă. Sirena Neagră sau Miss Şocolat, cum îi spuneau alţii, căzuse parcă din lună pe pământ. Intrase într'o lume nouă, străină şi neînţeleasă. Privea la început în jurul ei sfioasă, nesigură, căutând să pătrundă cu mintea ei fragedă lumea văzută prin vălul magic al tinereţii. Atâtea enigme avea de deslegat. Cu ce frică intrase în lumea asta nouă, străină şi neînţeleasă. Nu cunoştea limba ţării în care debarcase. Vorbea o franţuzească muzicală, îndulcită c'un uşor accent creol. Româneşte învăţă repede. Greceşte mai greu. In patria ei, peste ocean, Evantia fusese crescută în şcoala catolică franceză a călugăriţelor misionare.

Şi după atâta vreme scursă, ea vedea încă seara, în pat, cu ochii pe jumătate închişi, printre gene, ca într'un vis, dormitorul nesfârşit al internatului în care-şi trecuse copilăria.

Paturile albe, înşirate la rând. Lumina palå a candelei pâlpâind la picioarele Fecioarei de ipsos din perete. O umbră cu voalul alb al surorilor păşea mută alunecând pe luciul parchetului — rondul de noapte al maicii de serviciu.

Copilă, se trezi la mânăstirea-şcoală a misionarelor, n'avea nici patru ani când îi murise mama, muşcată de un scorpion.

Tată-său, neştiind ce să facă, o adusese în braţe la mânăstire. Fu primită în secţia orfanelor. Crescuse acolo de mică, îngăduită,

mângăiată şi răsfăţată de toate maicele, ca un mic animal sălbatic şi drăguţ.

„Păpuşa de şocolată”, ageră, îndrăsneaţă. şi de o sănătate voioasă, era la carte ca şi la jocuri cea dintâi. Sora Augustina o ocrotise c'o dragoste de mamă. Ea se legase instinctiv de maica asta duioasă, cu chipul de mucenică, tocmai ca icoana sfintei Varvara.

Intr'o zi, pe când mergeau în cârd cu şcoala la plimbare, afară din oraş, un păzitor beat, la capul unui pod, le tăiase drumul. Sora Augustina era în primejdie. Beţivul îi pusese mâinile în piept şi o sgâlţâi înjurând. Fetele, înspăimântate o luară la fugă ţipând. Singura mica Evantia sări în ajutor. Se repezi ca o pisică sălbatică sgâriind cu unghiile şi muşcând cu dinţii până la sânge.

Vioaie, deşteaptă, învăţase cu uşurinţă. Sârguinţa îi fusese răsplătită cu micile distincţii. Păstra cu pietate cordoane, panglici şi medalii cu sfinţi. Creşterea religioasă îi rafinase sufletul. Fermecată de legendele din „viaţa sfinţilor”, prinsese gustul cititului. Trecuse dela cărţile religioase la literatura romanelor, mai mult sau mai puţin inocente, pe care le devora, luându-le adesea pe ascuns din biblioteca şcoalei.

Ce emoţie în toată şcoala când a plecat fata asta. Superioara, maica stariţă, văzu cu durere planurile ei risipite. Fata asta, care părăsea comunitatea ca să se piardă în lume, fusese de mică anume educată pentru rolul de misionară creştină în colonii. Câte iluzii... şi Evantia visase ca să ajungă odată să obţină şi ea voalul de mireasă a lui Christos. Schimbând brusc macazul vieţii fata intrase

într'o lume nouă. Trăia visând. Se lăsa dusă plutind pe valurile vieții, măgulită, adulată, înota cu desfătare în farmecul eternei iluzii. Căci din prima zi, fără să cunoască limba și țara în care debarcase, un lucru sigur înțelesese bine; era frumoasă, făcea efect.

Instinctiv simțise că are preț, că-i admirată. Cota ei la bursă urca din zi în zi.

O droaie de tineri, de felurite nații, roiau în jurul ei. Agenții de vapoare, curtierii levantini, din lumea comerțului maritim, n'o mai slăbeau din ochi. Toți băeții mai ferchești dela birouri s'apucaseră să învețe franțuzește. Amploiații spilcuiți și gravi, din lumea diplomatică a Comisiunei Europene a Dunării, îi serveau regulat reviste ilustrate și flacoane de parfum, venite fără vamă direct dela Paris.

Subprefectul, un burlac prezentabil, cărunt dar bine conservat, o plimba cu barca, discret și cam jenat, în nopțile cu luna plină. Judele de instrucție un tânăr magistrat integru și bățos, sedus și el la urmă, se îndulcise în conversații lungi ținute în franțuzește pe când o acompania la plajă.

Doctorul Lascu își neglija țânțarii. O pândea de cum ieșea din casă. Și când nu reușea s'o prindă, trecea atras ca de-un magnet la fiecare oră pe sub balconul ei.

Un borcan mare de lut, pentru castraveți murați, era așezat în colțul balconului, spre stradă. Doctorul, foarte miop, saluta respectuos, convins că acolo-i Evantia, în colțul ei favorit.

Păcăleala doctorului fusese răspândită în tot portul de „Leoaica", nevasta șefului vămii,

care nu-l mai putea suferi pe doctor de când venise în vacanță băiatul ei cel mare: Ovidiu; fiindcă era în anul întâi de medicină, familia îi spunea doctorul. De aci o regretabilă confuzie de titluri și o răceală în raporturile dintre biroul vamal și laboratorul bacteorologic din port.

In jurul fetei se formase un fel de suită, o curte de cavaleri rivali, care o însoțea pretutindeni.

„Prințesa Dolarilor", cum îi spuneau mulți. atrăgea ca vraja de necunoscut, cu un ținut străin și misterios. In escorta adoratorilor constanți se distingea dintre toți un tânăr brunet, c'un nobil nas grecesc.

Fifachi Papagalanis, pentrucă debutase urât la cluburile din Atena, după o aventură galantă în lumea mare, fusese expediat de familie, la loc de pocăință în Valahia, trimis pe lângă unchiul său în colonii, ca diplomat de carieră, secretar la consulatul elen la Dunărea de jos.

Din prima zi în care debarcase își cuceri titlul de arbitru al eleganței. Cravata și-o schimba de două ori pe zi. Sacoul turnat pe trup și pantalonii albi, de tenis, călcați perfect pe dungă, făceau senzație în tot portul.

Volubil, grațios, avea o voce muzicală și conversația elegantă. Vorbea curent o franțuzească de salon și nu-l trăda decât accentul nelipsit al veșnicului țe grecesc.

Unchiul, curtezan tomnatic, c'o lungă experiență în viață, îl dăscălea mereu:

„Asigură-te de tânăr, băete! Odată îți bate norocul la ușă. „Comoara neagră" îți stă la dispoziție. Numai să întinzi mâna. Mergi re-

pede la ţintă. Indrăsneala, voinţa cuceresc femeea cea mai tare. Americanul e un vulpoi bătrân, dar n'o să aibă încotro, va fi forţat la urmă să cedeze.

Evantia însă rămânea aceeaş. Cu zâmbetul ei dulce, cu aceeaş franchetă şi candoare le vorbea la toţi, fără să arate vreo preferinţă niciunuia din suspinătorii care-i compuneau escorta. Şi ochii ei fosforici păstrau aceeaş privire curată, îndrăsneaţă şi nevinovată.

Nimic nu ascundea, pentru că nu avea nimic de ascuns.

*

Mult s'a minunat tot portul când într'o bună zi a văzut pe American bând cafea turcească pe bordul iachtului Comisiei europene a Dunării, iar pe fată jucând tenis pe terenul de sport în faţa palatului Comisiunei.

Un fapt banal şi fără importanţă, ar zice străinul care niciodată nu s'a oprit la poarta Dunărei.

Dar cine a debarcat măcar un ceas aci, pe limba asta îngustă de pământ, înţelegea prea bine importanţa şi raritatea cazului, eveniment unic poate în protocoalele Comisiunei şi în viaţa micului port cosmopolit dela gura marelui fluviu.

Americanul şi fata lui primiţi la Comisie...

Minunea asta se comenta în felurite chipuri. Era o favoare deosebită. Se trecea o barieră, se nesocotea o tradiţie, se călca un protocol.

Nimeni din afară nu putea pătrunde în Comisie.

Stamati, nedumerit, auzind de cinstea neașteptată ce i se făcuse fratelui său trimise băetul la fugă după Logaridi. Simțea nevoia să-l consulte. Și amândoi plecară în grabă spre palatul Comisiei să cerceteze cazul la fața locului.

De pe cheiu se vedea ca în palmă pe puntea iachtului.

Vaporul Comisiunei *„Carlus Primus"*, sau cum i se zicea pe scurt: *„Comisionu"*, alb ca o lebădă, plutea acostat în fața palatului.

Numai de două ori pe an, primăvara și toamna, venea aci regulat cu delegații Statelor la gura Dunărei, pentru ședințele plenare, ținute după protocol, cu toată solemnitatea cuvenită, după care urma banchetul tradițional.

Tot timpul iachtul sta la Galați, ancorat în fața Bursei, sau plimba cu rândul pe delegații Comisiunei și familiile lor. Avea un salonaș cochet, cabine cu tot confortul și un bucătar excelent, francez. foarte priceput în meseria lui.

Pe puntea curată, lustruită, în jurul unei mese, trei oameni ședeau de vorbă, îngropați în niște fotolii adânci, englezești. Era la vremea cafelei, la taifas și la fumat.

In mijloc, Americanul cu pipa lui scurtă între dinți. In dreapta, cu fesul roșu dat pe ceafă, sta delegatul otoman, scoțând pe nări fumul unei țigări egiptene, piperat parfumată. In stânga Inginerul-Rezident c'o havană veritabilă între degete.

Chivork Saradunghian, consul general la Galați, era și delegat în Comisia Dunărei.

Turcia lui Abdul Hamid măcelărea pe Ar-

meni, dar tot dintre ei îşi alegea diplomaţii — Chivork era scund, buhăit, măsliniu; un corb bătrân, cu nişte ochi mici, vicleni, cari sclipeau prin sticla ochelarilor.

Diplomatul negustor era băgat în toate afacerile dunărene.

Grecii nu aveau delegat în comisie, dar îşi făceau prin el toate interesele.

Legenda Americanului îi ajunsese la ureche. Sub pretextul unei plimbări venise cu familia să pipăe singur terenul.

Carbyz, fiul delegatului, era un lungan deşirat, făcuse Roberts Cologiu, liceul american din Stambul, fiind destinat şi el diplomaţiei orientale.

Cele două fete mari erau gemene: Zarui şi Aighenuş; oacheşe, cu nasul adus în formă de plisc. Umblau totdeauna la fel îmbrăcate: jachete verzi, berete roşii. Băeţii le porecliseră: Cei doi papagali.

Pe puntea iachtului rămaseră numai bătrâni serioşi, gravi. Chivork făcuse un semn discret băiatului să ia fetele şi să le conducă în parc: spera să rămână singur cu Americanul, ca să-l descoase cum ştia el între patru ochi.

Domnul Brüll însă, grăbit, desfăcuse pe masă un imens sul de hârtie de planuri şi planşe.

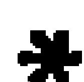
Şeful, inginer hidraulic, purta titlul pompos de *rezident!* Pivotul Comisiei. Cheea şi lacătul dela poarta Dunărei erau ţinute de jumătate de secol în mâna lui de fier, corect înmănuşată.

El, de origină danez, crescut în Anglia, era un bătrân monumental — capul lui Bismark — faţa cărămizie, întretăiată de o reţea fină

de vinişoare albăstruie, ca o hartă hidrografică.

Infăţişarea impunătoare, glacială. Ochi albaştri, privire rece de oţel. Sub masca unei extreme politeţe ascunde o aspră autoritate şi cel mai profund dispreţ pentru ultimii stăpânitori ai Deltei. Pe vremea turcilor era suveran în toată regiunea asta. Pescarii se închinau la numele lui. „Ce! eşti Brüll? Ce faci pe grozavul? Parcă ai fi Brüll”, aşa îşi ziceau când se certau între ei lipovenii din baltă.

S'au dus frumoasele timpuri... şi rezidentul, deprins să guverneze ca în colonii, era nevoit la bătrâneţe să facă mai multă diplomaţie decât inginerie în lupta de culise, care se ducea în acest vechiu teatru internaţional, sprijinit numai de proptelele guvernului român ca să nu se prăbuşească.

După o serie de explicări technice, destul de complicate, rezidentul făcu semn unui marinar din provă.

Un semnal scurt de fluer şi o comandă răguşită răsună în postul de pilotaj.

„Moulette” să acosteze în tribord la iacht”.

„Moulette” era o elegantă şalupă de inspecţie a rezidentului — un fel de automobil de apă — purtând un steguleţ triunghiular care fâlfâia în vânt ca un ghidon de amiral.

Rezidentul cobora rar pe pământ, din turnul lui de fildeş, de unde conducea, imensa maşinărie a Comisiei. In oraş nu descindea niciodată. Umbla mai mult pe apă decât pe uscat.

Şalupa ţâşni ca o săgeată sub forfoteala helicei. Americanului i se dase locul de cinste la mijloc, în fundul şalupei, pe bancheta bogat capitonată în pluş vişiniu.

Viteza şalupei nu scăzu decât la gura fluviului, unde o dragă gigantică lucra adâncind canalul navigabil.

In faţa valurilor de apă şi nămol, vânzolite într'un huruit asurzitor, supte şi debordate de tuburile dragei, Americanul văzu clar o imagină demult rămasă, uitată, în fundul minţei sale.

Se văzu, copil, *muss* pe o dragă primitivă, desculţ, cu braţele goale, cu părul năclăit, împotmolit în noroiul clisos pe care cupele dragei îl scoteau scrâşnind din fundul apei.

Zadarnic căuta bătrânul să şteargă din minte icoana copilăriei care îl chinuia stăruitor.

Rezidentul, ocrotindu-şi capul sub o cască de plută colonială, asemenea unui explorator saharian, arăta întinderea bancului de nisip care forma *bara* ce tindea să astupe gura fluviului.

C'o superbă mândrie descria lupta dârză ce trebuia dusă zilnic ca să învingă formidabila forţă a naturii, care ameninţa cu închiderea canalului de navigaţie. Trebuiau prelungite digurile în larg şi intensificat dragajul; lucrări amânate mereu din lipsă de fonduri.

Şi totuşi opera trebuia continuată cu orice preţ, sfârşi rezidentul cu obişnuita lui peroraţie asupra Dunării, „cea mai importantă arteră care taie în două continentul, unind Orientul cu Occidentul... drumul civilizaţiei

şi al comerţului... *veritable mer en marche vers l'Orient"*...

Americanul, care asistase absent la toate explicările date, simţi că se cuvine să deschidă şi el gura. Puse o întrebare banală asupra chipului cum lucrează dragele de tip nou. Rezidentul, neobosit, începu o nouă serie de explicări technice asupra dragelor moderne.

Faima Americanului se răspândise în aşa proporţii că ajunsese să-l preocupe şi pe Rezident, om pozitiv, ponderat şi neîncrezător. Fără să-şi dea pe faţă planurile ce le clocea, profită de vizita delegatului otoman.

Explicările date erau mai mult ca să pipăe terenul, să tenteze şi să deslege limba Americanului mut şi opac.

*

Stamati şi Lagaridi se plimbau pe cheu spionând dela distanţă toate mişcările. Mândria pe care o simţeau în fundul sufletelor lor pentru onorurile făcute Americanului, era înăbuşite de o teamă vagă, grija de a nu-l scăpa din mână.

Nu putuseră auzi nici o vorbă, dar văzuseră dela distanţă, hărţile şi planurile desfăcute pe masă, urmăriseră drumul şalupei de inspecţie până la gura canalului. Simţeau că ceva grav se pune la cale. Degeaba n'a fost chemat Americanul în Comisie.

— Tu ce zici? întrebă Stamati pe înţeleptul portului care tăcea îngândurat.

— Mie nu-mi place. Nu-i lucru curat. Se cloceşte ceva aici. Trebue să fim cu ochii pe el.

Te pomeneşti că-l încurcă în lucrările Comisiei... să împrumute... ori să ia el în antrepriză facerea digurilor... mai ştii în ce mâini cade...

— Eu nu pricep ce caută să se bage Comisia în afacerile noastre, isbucni încruntat şi neputincios Stamati.

*

Pe terenul de sport al Comisiei, un grup de tineri jucau tenis, în cămăşi de mătase, pantaloni albi şi pantofi speciali cu pingele de asbest.

Evantia în mijlocul lor, surâzătoare şi zglobie. Avântul jocului o rumenea, făcând-o şi mai atrăgătoare. Toţi ochii îi urmăreau mişcările. Privirile lacome se lipeau par'că de braţul ei gol, care mănuia racheta cu o graţie şi siguranţă neîntrecută. Lumea se întorcea dela plajă. Mulţi se opreau în drum privind cu mirare şi admiraţie spre locul de sport.

Câteva fete din lumea bună trecură repede, cătând geloase pe sub gene spre jucători. Una mai îndrăzneaţă isbucni:

„Cu ce neruşinare se agaţă negroaica asta de gâtul bărbaţilor..."

Alta adăogă indignată:

— „Când te gândeşti că noi care suntem născute şi crescute aci, încă n'am călcat pe terenul Comisiei, şi pocitura asta neagră venită de câteva zile...

O doamnă consulează, poreclită de băeţi doamna Moralescu, şopti unei nepoate care

nu se mai sătura privind: „e nostimă, negresa, dar e complect lipsită de pudoare".

Atina Ziside se opri brusc pe trotuar, cu ochii țintă la terenul de sport. Cu mâna își apăsă pieptul ca să-și stăpânească golul inimei. Nu-i venea să creadă. Visa?

Era chiar el: Alfons al ei care învârtea surâzător racheta sub nasul obraznic al fetei.

„Asta-i culmea! Ce falșitate! murmură printre dinți și trecu înainte mândră, cu sprâncenele încruntate.

Atina era o brunetă picantă cu'n veritabil profil grecesc. Vanitatea și cochetăria o împiedecaseră să se plaseze încă.

Proclamată *Regina frumuseței* la câteva baluri, nu se împăca ușor cu ideea că poate fi detronată așa de repede. Rece, măreață, privea pe toți de sus. Nu vorbea niciodată. Calcula numai.

Un ofițer o numise „Virgina fără inocență".

Mult timp oscilase între marină și diplomație. La urmă se hotărîse și, după o abilă manevră, reușise să capteze pe un francez, care avea dubla calitate de ofițer și diplomat.

Situația și titlul îi măguleau vanitatea.

Alfons Briquet, mărunțel, vioi, cu mustața aurie, galică, fusese secund pe un vapor de marfă, dar în Comisie avea titlul pompos de „cancelier" pe lângă căpitanul de port.

Cuprinsă de un fel de disperare, Atina vedea cu ochii prăbușirea tuturor planurilor și iluziilor ei. Dezastrul general venise pe negândite, într'o clipă. Iuți pasul ducându-se în-

tins la Penelopa Marulis, să-şi spună tot paraponul ce-o ardea.

Jos, în săliță, înainte de a urca scara, îşi aruncă ochi în oglindă. Se opri îngrozită. Arăta foarte rău. Fanată complet. Ochii înroșiți. Obrajii tăiaţi de urmele a două mici torente care-i umeziseră pudra de pe față.

Işi scoase grăbită din poșetă pămătuful şi rujul ca să se aranjeze puţin.

Plânsese. Explodase de indignare. Ii era necaz că nu se putea stăpâni.

Penelopa Marulis o ascultă tăcută, cu ochii în jos, pe o broderie la care lucra de câțiva ani. Pe faţă, nu arăta nimic deşi era chinuită de ideia că Americanul și fata îi scăpă din mână, încurcându-i toate planurile.

— Dar pe Fifache Papagalinis nu l-ai văzut? o întrebă la urmă.

— Dar l-am văzut umblând singur pe cheiu. Negroaica nici nu se mai uită la el.

După câteva clipe de tăcere Atina întrebă suspinând:

— Oare ce-o fi având negroaica asta că toţi bărbaţii umblă după ea?

Ascultă dragă, şi crede ce-ţi spun eu: toţi bărbaţii sunt la fel, porci şi lacomi... zise apăsat şi convingător Penelopa Marulis.

Leoaica, mergând spre plajă, îşi întâlni soţul tocmai în faţa palatului Comisiunei. Conul Tudorache, răsucindu-şi o ţigară, sta de vorbă cu perceptorul Marcu.

— Ei, văzuşi? Ce-ţi spuneam eu? Au pătruns şi în Comisie. Se lăfăesc ca la ei acasă. Iaca ce înseamnă să fii american. Iaca ce înseamnă puterea banului...

— Bine, făcu domnul Marcu, dar n'a intrat singur, a fost omul poftit...

— Apoi tocmai de asta turbez de necaz, zise şeful. Care va să zică eu, autoritate de stat, funcţionar superior, vechiu în serviciu, stau ca viţelul la poartă, iar un venetic se bucură de favoruri şi onoare...

Un fluer lung răsună în postul de pilotaj. O flamură albă c'o bulă roşie se înălţă la farul mare: *„vase de războiu în vedere"*.

Pilotina de serviciu se deslipi de ponton şi se îndreptă spre gura Dunării, ca să întâmpine navele ce se zăreau proectate pe linia orizontului.

Toată lumea de pe cheiu îşi îndreptă ochii spre larg.

Pale de fum cenuşiu pluteau suspendate în azurul cerului..

— Să ştii că-i flota noastră Tudorache, făcu Leoaica emoţionată.

— Da bine, domnule, că s'a hotărît şi escadra română să mai vie încoace, să ne mai ridice şi nouă prestigiul, să ne mai afirmăm suveranitatea, mă înţelegi, naţională, faţă de străinismul de aici...

CAPITOLUL VI.

Marea era potolită. *O briză de travers* se menţinea încă îndărătnică stricând linia de front a navelor în larg.

Când apăru fluturând la catargul vaselor comandat de trei steguleţe colorate, semnalul aşteptat: *„libertate de manevră"*, toată lumea răsufla uşurată.

De patru zile şi patru nopţi se învârtea escadra în jurul Insulei Şerpilor. Manevre, tir, lansări de torpile. Incordaţi, nedormiţi, ofiţerii şi echipajele căutau lung în direcţia gurilor Dunării, spre portul salvator. Toţi aşteptau în taină deschiderea porţilor paradisului visat.

Linia de front, brusc ruptă, vasele, gâlgâind pe coşuri nori negri de fum, îşi măreau viteza întrecându-se în goană ca să atingă mai repede limanul aşteptat.

Ca de obiceiu, la urmă, în coada coloanei, venea şi nava-şcoală, bătrânul *„Mircea"* legănat domol, cu pânzele în vânt, ca o pasăre albă, uriaşă, cu aripele întinse, plutind la orizont.

La pupa, sprijinită de un enorm colac de frânghie cătrănită, noul medic al bordului. doctorul *Barbă Roşie*, marinar proaspăt, îşi potrivea binoclul, aşteptând cu încăpăţânare

să vadă *raza verde*. Avea ocazia să verifice palavrele lui Jules Verne, în cărţile căruia citise în copilărie despre celebra rază, ce trebue să apară în clipa când sprinceana însângerată a soarelui se îneacă în apa viorie a mărei, la asfinţit.

Şi pentru că făcuse proba că-i *tare de mare* şi nu suferise din prima călătorie, secundul, căpitanul Mincu, şi ajutorul său, sublocotenentul Neagu, erau hotărîţi să-l iniţieze pe doctor în toate misterele mărei şi să-l *înmarineze*, transformându-l din *Homo terrestris* în *Homo navalis*.

Secundul, ajutorul său şi doctorul formau *trinitatea bordului:* Tatăl, Fiul şi Sf. Duh. Totdeauna nedespărţiţi, în nesfârşite discuţii. O legătură tainică unea parcă trinitatea asta în care nici vârstele, nici firile nu se potriveau. Pasiunea pentru cultură şi fermitatea de caracter impunea trinitatea c'un deosebit prestigiu în mica lume a escadrei.

Secundul, Mincu, căpitan cu vechime, era între două vârste. Părul alb şi mustaţa neagră. Privire sumbră. Om de inimă, de-o nobleţe sufletească pe cari nici unul din şefi nu i-o remarcase.

Vârsta nu-l schimbase. Păstra aceeaş structură trupească şi sufletească. Mergea cam crăcănat. Avea un pas nautic de care colegii făceau haz.

I se zicea în glumă: ultimul marinar romantic. Maestru în arta manevrei pânzelor. stârnea prin porturile orientului admiraţia corăbierilor bătrâni.

In memoriul personal, ţinut sub chee de

comandant, era notat laconic: „bun marinar, slab militar. Fire irascibilă, spirit critic. cultură frumoasă; păcat că își pierdea prea multă vreme citind cărți cu totul străine de carieră”.

Marinar de rasă, făcuse școala navală dela Brest şi înconjurul lumei ca aspirant pe *Ephigenia*. Dar la examenul de comandor căzuse din cauza unei aventuri nenorocite şi a unui chef monstru sfârşit cu scandal public. Doi colegi, preparaţi de el, reuşiseră să pună galonul lat înaintea lui.

Sublocotenentul Neagu, ofiţerul cu cronometrele, băiat *subtire*, brunet cu ochi albaştri, avea o figură copilărească. Din școală colegii îi spuneau Bebe. Vorbea puţin dar citea mult. Timid și ambiţios. Foarte senzibil, puţin expansiv şi deloc sociabil.

Fire concentrată. Imaginaţie comprimată.

Nu-şi găsise încă echilibrul vieţei. Pentru alegerea carierei se certase cu familia. Visase, după vocaţie, să fie marinar, nu ajunsese decât militar. Ceruse îmbarcarea pe un vapor de marfă care făcea curse regulate: Galaţi-Rotterdam. Neagu era un fel de copil sufletesc al secundului, care-l luase sub aripa lui ocrotitoare din ziua îmbarcărei.

Doctorul era un interesant și unic exemplar. Uscat, noduros, chel până la ceafă; avea un ciuf rar de barbă roşie şi, sub bolta craniană socratică, niște ochi vineţi, tulburi.

Sfârşise medicina când unii din colegii săi erau ajunşi profesori definitivi.

Cu prestigiul și autoritatea studentului ve-

teran condusese pe vremuri câteva mişcări şi greve studenţeşti, cari făcuseră mare vâlvă.

Târziu, după ce a pus mâna pe diplomă, când să-şi facă stagiul militar, Ministerul de Răsboiu a găsit că-i mai prudent să-l dea la marină, decât la un corp de trupă.

In tinereţe, doctorul îşi pierduse câţiva ani în Belgia; se zicea că fusese un anarhist militant. Cu ce trăise? Ce făcuse pe-acolo? Mister.

Acum se potolise, deşi rămăsese acelaş om de principii rigide, sectar şi pătimaş.

Ideile lui sociale nu intrau în cadrul nici unui partid politic. Işi crease o doctrină personală pe care o botezase: *umanitarism-pozitivist.*

Citea mai multă filosofie decât medicină. Natură complexă. Privea lumea c'un profund dispreţ dela o suverană altitudine. Discuta cu pasiune jonglând cu cinism cele mai îndrăsneţe paradoxe.

Şi celor care-l găseau că-i mizantrop şi înăcrit, le răspundea c'o amară melancolie: am ajuns mizantrop tocmai pentru că am iubit prea mult omenirea; sunt sceptic tocmai pentru că am crezut prea mult în adevăr şi dreptate.

Un torpilor, negru ca un bivol, gonit din urmă, trecu vijelios cu botul şi nările deschise adânc îngropate în apă. Şi apa spintecată se umfla în unghiu ascuţit cu rigle lungi de spumă. Un nor de fum încolăcit ca un balaur, învălui cernind câteva clipe albul aripilor lui „Mircea".

— Ce infecte maşini, pufni desgustat se-

cundul. In locul navelor suple, cu forme grațioase, se construesc asemenea oribile mașini plutitoare.

— Dar mașina ne-a dat viteza. Dela carul cu boi la automobil, dela corabie la vapor. Geniul aburului a învins geniul vântului. Nu trebue să ne supunem legilor progresului? întrebă ironic sublocotenentul Neagu, urmărind pe fața mărei coada de spumă lăsată de torpilor în larg.

Asta nu mă împiedecă să constat, răspunse secundul, că deși technica progresează, arta nautică, cea mai veche artă, căci omul întâi a născocit barca și pe urmă carul, scade, se pierde... adică se transformă din artă în știință. Mecanicul ia locul marinarului. Vaporul e o uzină flotantă. Fum, cărbuni, uleiuri și țiței. Meseria, caracterul, vocația se schimbă; se pierde originalitatea temperamentului naval.

Numai pe-o navă cu pânzele umflate în vântul dela larg înțelegi frumusețea și poezia mărei.

Neagu nu se da bătut.

E fatală aceeaș evoluție pe apă ca și pe uscat: Galera, Corabia, Vaporul Partenonul, Catedrala Gotică, Sgârie Nori.

— Stați că vă împac cu pe amândoi, interveni doctorul Barbă Roșie.

Mă rog, până acum frontiera dintre pământ și mare nu se putea suprima nici în gând. Iată însă că avionul, care a schimbat ritmul circulației și a scurtat distanțele, sboară la fel pe deasupra apei ca și pe uscat. Pentru el nu există frontieră. El singur anihilează orice

barieră dintre apă și pământ, căci el utilizează „*spațiul*" constant.

Domeniul mărei e amenințat, domnilor.

Nu se știe cine va stăpâni marea în viitor: Marinarul sau Aviatorul?

— E adevărat, întrerupse Neagu, dar e o chestie de timp. Marina nu e o meserie, ci o vocație. Dacă e drept că avionul anihilează frontiera dintre uscat și apă, nu schimbă vocațiile distincte dintre omul naval și omul terestru. Instinctul popoarelor maritime face ca mai curând un marinar să ajungă aviator decât un om de uscat să ajungă marinar.

Deodată doctorul, care se chinuia să învețe a fuma cu pipa după uzul bordului, se ridică în picioare privind nedumerit în larg. Un punct negru apărea și dispărea în zare.

De undeva din depărtare, se auzea un muget lung, repetat la intervale regulate.

— E geamandura... ne apropiem de gura fluviului, îl lămuri secundul.

Ai să vezi acum unul din cele mai grandioase spectacole din natură. Observă culoarea apei. Două nuanțe bine distincte. Suntem în largul mărei, dar plutim deja în apele Dunărei. Vezi, toată suprafața-i albastră până la orizont, și numai în direcția spre care navigăm e o bandă lată cafenie, care tae oglinda mărei.

Asta-i apa dulce, mâloasă a fluviului care trece peste apa sărată și limpede a mărei. fără să se amestece încă. Două domenii, două puteri formidabile ale naturei se întâlnesc aci sub ochii noștri. Fluviul dominator, care n'a cunoscut stavili în cale, și nici o forță nu l-ar fi putut opri, nu-și întrerupe cursul, con-

tinuă încă în larg, până ce-şi pierde apa şi numele în mare.

Aci dispare personalitatea Dunărei... după ce a înghiţit apa a 130 râuri, a scăldat şapte ţări şi cincizeci de oraşe, tăind în diagonal Europa.

Aşa sfârşeşte, ca o fiinţă însufleţită, bătrânul Danubius pe care antichitatea îl diviniza, socotindu-l fluviu sacru, fluviu rege. Rinul e romantic, Dunărea e Clasică, eternă... sfârşi Mincu făcând un gest larg spre gura fluviului.

Doctorul, în picioare, cu capul gol, în bătaia vântului, contempla mut maestatea naturei.

Un uriaş butoi de fier ancorat se sbătea mugind înfiorător între valuri.

— E geamandura cu sirenă, care marchează *bara*. Acolo îi limita bancului de nămol adus de apele fluviului, zise secundul arătând cu mâna spre o pată cafenie ce se întindea în faţa mărei, Dunărea roade, mănâncă malurile albiei sale, sculptează, fasonează, modifică forma scoarţei pământului pe unde trece, şi în drumu-i aduce o enormă masă de nămol. care-i depusă aci pe fundul mărei.

Intreaga Deltă nu-i decât pământ nou adus de apele fluviului. Unde odinioară era apă acum e pământ locuit. Şi depunerile sunt în aşa proporţii încât Delta înaintează în Mare cu zeci de metri pe an.

— Asta înseamnă că într'o zi Delta se va uni cu Insula Şerpilor, întrerupse doctorul.

— De sigur, după câteva mii de ani. Acum, ca să menţină deschis canalul de navigaţie, omul trebue să lupte în permanenţă cu natura.

Dacă nu s'ar scurma continu fundul, în câteva zile omul ar fi învins de natură.

„Se vede Sulina în prova!" tună de sus din catarg glasul marinarului de veghe.

Viziunea portului, adusă de cuvântul magic, pe care toţi îl aşteptau, sculă în picioare toată lumea de pe bord.

„Sulina!... se vede!... Sulina!... îşi spuneau unii altora, şi o bucurie copilărească cuprinse mulţimea care ieşea pe punte, să prindă cu ochii lacomi liniştea neagră a uscatului ce tremura în zare.

„Mircea", aplecat pe-o parte, lovit cadenţat în coaste de un pleoscăit domol, alunecă uşor spre portul care-şi scotea încet capul din apă, apărând ochiului în depărtare haotic şi confuz.

La asfinţit, cerul roşu de foc. Linia uscatului devenea portocalie în aureola unui vast incendiu. Părea că arde Delta cu imensele păduri de stuf în zare.

Inapoi, pâcla serei înegrea treptat faţa apei întunecând orizontul. Şi în depărtarea ştearsă numai ochiul farului, veghind neadormit pe Insula Şerpilor, clipea misterios.

In rada largă şi pustie o mică brigantină, cu linii elegante, îşi potrivea pânzele desfăcute ca nişte aripi albe, să-şi ia sborul în larg

Aproape de intrare o masă enormă, ca un gigantic monstru antideluvian, se profila straniu pe roşul cerului. Era o navă-colos, una din marile *drage* cari scurmă zilnic fundul mâlos al mărei la gura fluviului.

In lumina scăzută a serei se desluşia încă

bine când „Mircea", strângându-şi pânzele, trecu printre cele două faruri, verde şi roşu, puse de strajă în capetele digurilor dela gură.

Hai sus, pe puntea de comandă; se vede portul mai bine, zise secundul oferindu-i doctorului un binoclu de mare distanţă.

Pentrucă întâia dată intra în gura Dunărei, doctorul privea atent înainte să prindă dela prima vedere culoarea locală a Sulinei.

Prin lentilele binoclului vedea în faţă deschis, neted, canalul navigabil, şi de-odată îi reveniră în minte citaţii, frânturi de versuri uitate din copilărie:

„Fluviul e un drum care merge".
„Dunăre, Dunăre
„Drum fără pulbere..
„Şi te du la Dunăre
„Şi bea apă tulbure...

*

Pe ecranul cerului se proectau catarge şi coşuri; corăbii şi vapoare de-alungul malurilor dormeau ancorate, priponite cu frânghii groase de sârmă.

Pe-o limbă de pământ joasă, îngustă, între fluviu şi baltă, se înşirau casele aliniate la rând. O moară de vânt îşi învârtea cadenţat în aer braţele obosite. La Nord păduri nepătrunse de stuf, la Sud banda nesfârşită a plajei cu valurile dunelor de nisip în zare.

Peisagiu olandez, pronunţă scurt doctorul.

Exact, aprobă secundul. Aceleaşi con-

diţii. Teren plat. Mlaştină. Cota zero. Nivelul mărei.

Priveşte oraşul. Trei străzi lungi, paralele cu malul fluviului. A patra e în baltă; i-se zice Sahara din cauza nisipului depus ca să ţină ţânţarii la distanţă.

Iată oraşul văzut ca în palmă. Observă că mai toate casele sunt de lemn.

— Şi în caz de incendiu? întrebă doctorul.

— Nici un pericol, incendii nu se pomenesc aci, pentrucă societăţile de asigurare nu asigură casele de lemn. Poate e singura comună urbană care nu are post de pompieri. In cazuri rare servesc marinarii noştrii şi pilotina Petrel care are o pompă cu aburi.

— Dar ce-i clădirea asta colosală, în disproporţie cu restul oraşului?

— Palatul *Comisiei Europene a Dunării.* Impunător, monumental, ca reşedinţa unui guvernator din colonii.

Casele din jurul lui sunt locuinţele funcţionarilor superiori dela Comisiune. Vezi, ce vile cochete, îmbrăcate în ederă şi glicină. Panouri de verdeaţă, boschete, alee plantate, parchete de flori, terenuri de sport... toate cu simetrie, tăiate geometric. Curăţenie, ordine, confort englezesc. O insulă, un petic de civilizaţie în pustiul primitiv al Deltei.

„Mircea" urca încet pe canal împotriva curentului, aşa de-aproape de cheu încât de pe punţile lui se vedea pe ferestre până în fundul caselor.

Doctorul privea confuz la defilarea neîntreruptă a lanţului de cafenele, biurouri şi consulate, care se înşirau de-alungul cheiului jos.

Munca în port încetase; era ora întoarcerei dela lucru. Lumea forfotea. Prin uşile deschise scăpau vaete de arcuş, ţipete de armonică, chiote primitive, cântece pescăreşti, glasuri răguşite de rachiu şi umezeala mărei.

Câteva batiste fluturau pela ferestre. Multe perechi de ochi, ascunşi după perdele, pândeau mersul domol al vasului.

— Sulina asta e unul dintre cele mai originale puncte de pe glob, reluă secundul.

Doctorul îşi întoarse capul spre el concentrându-şi atenţia.

— Da, da, să nu te miri. Ai să te încredinţezi îndată.

Mă rog, mai există pe faţa pământului o asemenea situaţie? Ascultă:

Debarci aci, într'un port românesc. Mergi în lungul cheiului, pe strada întâia spre palatul Comisiunei, şi de-odată te opreşti în loc. Strada-i barată. Un gard de lemn, văpsit în verde, îţi închide drumul. Rămâi, aş putea zice, ca viţelul la poarta nouă, dacă poarta n'ar fi foarte veche, cam de vre-o şaptezeci de ani. Mai este vreun oraş în lume în care o stradă să fie tăiată de-acurmezişul de un zăplaz, ce slujeşte drept frontieră despărţind două state?

— Cum două state? întrebă nedumerit doctorul.

— De sigur două state. Uite, în dreapta zaplazului e România, în stânga e Comisiunea Europeană a Dunării. Observă culorile celor două steaguri: în dreapta gardului fâlfâie tricolorul românesc, — în stânga e steagul Comisiunei; alb cu bande albastre şi roşii, cu cele trei litere: C. E. D.

— Aşa-i... ciudat lucru, se minună doctorul.

— Iată, gardul acesta verde e frontiera. Rubiconul modern. Suveranitatea română rămâne la poarta verde. Autorităţile locale nu pot pune piciorul pe teritoriul Comisiunei, care se bucură de neutralitate — privilegii moştenite din vremea regimului capitulaţiilor turceşti.

— Cum, şi pentru că are steag propriu Comisia este socotită stat? întrebă doctorul.

Secundul îi răspunse prompt:

— De sigur. Ne găsim în faţa unui stat independent, stat-miniatură, dar un stat autonom cu cele trei depline puteri:

Face legi.

Judecă.

Execută.

— Stat în stat, adăugă Neagu făcând haz de nedumerirea doctorului:

Două săbii într'o teacă,
Doi stăpâni în ţară săracă.

— Dar ce rost mai are Comisia asta? întrebă doctorul din ce în ce mai încurcat.

— Pe vremea când Turcia nu putea si Rusia nu vroia să întreţină gura Dunării deschisă navigaţiei, după războiul din Crimeea, s'a alcătuit provizoriu o Comisie Europeană pentru lucrări technice, ca marile Puteri să-şi poată trimite vapoarele pe Dunăre să încarce grâul românesc de care aveau nevoe.

Noi, ocupând Dobrogea, am intrat în stăpânirea gurilor Dunării moştenind pe Turci. Azi Comisia nu mai corespunde împrejurări-

lor, e o alcătuire arhaică, un anahronism, o excepție fără precedent, unică pe glob.

Deși provizorie vegetează însă, doar nu de geaba s'a zis că nimic nu-i mai permanent decât un provizorat.

Populația pestriță de aci, indigeni și străini, o privesc cu respect și sfială.

O luptă surdă durează, de jumătate de secol, între autoritatea națională și cea internațională.

— Să fii nevoit să trăești aici... trebue să fie oribil, zise doctorul.

De sigur că de plăcere nu locuește nimeni aci. Căci nimeni nu se expune să fie supt gratuit de țânțari. Nevoia sau setea de câștig i-au adus pe toți aci în Deltă. Totuș, viața acestui mic port cosmopolit e originală și interesantă. Are un farmec și un pitoresc deosebit. Este unicul loc în țară unde găsești adevărata viață de port. Celelalte porturi ale noastre nu sunt decât orașe. Sulina este numai port, nu are oraș. Toată populația se hrănește din viața portului.

De altfel nici nu are nimic comun cu restul țărei. Aci e o viață de colonii. Comerțul levantin atrage aventurieri din toate semințiile, care se perindează pe aci ca să pescuiască în apa tulbure a Dunărei.

Un mosaic de rase. Toate neamurile, toate tipurile și toate limbile.

Mica lume a acestei instituții — Europa în miniatură — cu decoruri, culise și protocol, are o viață aparte. Este un cerc închis, impermiabil, perfect etanș. Comisia se ține la distanță ascunzând, sub masca unei exagerate politeți, slabul contact cu mulțimea indi-

genă, în sânul căreia se găseşte provizor debarcată aci la poarta Orientului.

Echipaj la posturile de sosire!...

Comanda răsunătoare a ofiţerului de quart tăe brusc firul discuţiilor. Toţi ofiţerii îşi luară locurile obişnuite pe punte.

Secundul trecu la postul de manevră a ancorei.

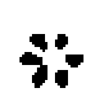
Neagu la ordinele comandantului.

Doctorul, fără nici o treabă, rămase izolat.

Bandula, aruncată cu dibăcie ca o granată de mână, căzu departe pe uscat.

Maşina *stopase*, dar corpul greoi al lui „Mircea" alunecă încă dealungul cheiului negru de lume.

Funda! şi ancora se rostogoli în huruitul lanţului pe nară, până se opri cu ghiara înfiptă în patul de nămol pe fundul Dunării.

Se cunoscuseră într'un chip aşa de comic încât îi bufnea râsul pe amândoi de câte ori îşi aduceau aminte.

Era una din acele dimineţe albastre, vesele, cari nu ştiu de ce, nu se mai şterg din minte.

Primele săgeţi ale soarelui ce iese din mare aprind în inima noastră flacăra bucuriei de a trăi.

Căci vântul din larg ne biciueşte pielea, ne înfierbântă şi face parcă să clocotească în vine sângele care hrăneşte corpul şi întreţine viaţa.

Departe, o corabie cu pânzele poleite se proecta pe linia roşie a orizontului.

Aproape de ţărm, de-asupra marmurei fluide a mării caline, un stol de pescăruşi îmbătat de soare se juca în zbor scoţând un fel de ţipete stridente întocmai ca râsul omenesc.

O bărcuţă, vopsită în culoarea oului de raţă, cobora fluviul spre mare.

Era *Puiul*, cea mai mică barcă a brikului „Mircea". Un marinar în tricou vărgat, cu bereta pe ceafă, cu picioarele goale, se opintea trăgând la lopeţi. In fund, la cârmă, un ofiţer şi un caporal şedeau gravi, ţinând cu mare atenţie pe genunchi nişte cutii de lemn.

Neagu, ofiţerul însărcinat cu hărţile şi cronometrele bordului, venea la uscat să-şi facă observaţiile astronomice pentru calculul orei adevărate a locului.

Tocmai la gură, lângă farul verde, barca s'a oprit. Cutiile de lemn au fost scoase pe cheiu cu grija debarcării unor lăzi cu ouă.

Pe când Neagu se chinuia necăjit că nu putea să prindă în lentilele sextantului un soare rebel, jos în mare, aproape de capul digului, zări un punct negru plutind la suprafaţă.

Şi luneta instrumentului astronomic, ingenios făcută ca să prindă imaginea soarelui deasupra orizontului, surprinse deodată imagina răsturnată a unui splendid corp femeesc, întins planşă pe apă.

— Ei!... ştii că are haz... cine dracu e nebuna ceea care face bae la ora asta?

— După cum luceşte negreaţa pielei, mă bate gândul că-i o ţigancă, îndrăzni caporalul să-şi dea părerea.

Şi io-te cum înoată: ca peştele domnule.

Şi pe când Neagu îşi da şapca pe ceafă potrivind la ochi luneta, deodată o răbufnire de vânt îi smulse şapca ducând-o ‹ deadura până în mare. Zadarnic patru braţe s'au repezit după ea cu gesturi disperate.

„S'a 'dus fire-ar... şi o înjurătură navală scăpă printre buzele caporalului, care instinctiv îşi scoase bereta din cap făcând-o ghem în mână.

— Dă fuga până la barcă şi spune-i timonierului, să-mi caute şapca înainte de a cădea la fund.

Dar şapca fusese deja pescuită.

Sirena Neagră, înotând în salturi, pusese mâna pe ea, şi căţărându-se de blocurile dela piciorul farului ieşi la lumină pe cheu în mărime naturală.

Tablou. Zăpăceală de ambele părţi. Aiuriţi şedeau unul în faţa altuia. El cu capul gol. ea cu trupul gol; numai în tricoul leoarcă, lipit pe corp.

Şi amândoi deodată pufniră în râs. Voiau să-şi vorbească şi nu puteau. Pe ea o apucase un tremur nervos de râs şi de răceală. Apa i se scurgea de-a lungul trupului căzând în picături perlate în jurul ei pe cheiu.

Cine era sirena ieşită parcă din spuma mărei. De unde venea făptura asta enigmatică vibrând în soare de sănătate şi veselie, cu braţele îngheţate răspândind un miros limpede, curat, de apă de mare.

Pe cheul de piatră ce frigea, sub razele albe de foc care le da dureri de ochi, au schimbat între ei primele cuvinte. Şi au stat acolo până ce el şi-a uscat şapca, iar ea şi-a uscat trupul la soare.

Barca s'a întors la bord fără Neagu, care a întârziat venind pe jos în port.

A condus-o pe Evantia până acasă.

Pe drum, alături, în pas egal, el își întorcea ochii involuntar spre ea și o privea pieziș, sufocat de o bucurie violentă. Ea privea mândră drept înainte, cu o inocentă cochetărie, simțind instinctiv că-i studiată. Parcă o scânteie electrică trecuse legănându-i dela prima atingere.

Glasul ei avea un timbru muzical; amestecând vorbele românești cu cele franțuzești mlădia accentul pe unele silabe încântând auzul c'o limbă nouă, fermecător de stricată.

Imbujorați, surâzând amândoi de-o fericire nelămurită, s'au despărțit. Și-au strâns mâinele cu putere, dându-și întâlnire în aceeași zi după amează.

*

Câteva zile calculele nautice la bordul lui „Mircea" au dat niște rezultate surprinzător de anapoda.

Nopți întregi Neagu n'a putut să închidă ochii. Chipul Evantiei luminat de dulcele ei zâmbet, nu-l părăsea o clipă. In ureche îi suna glasul acela sonor; îl auzea precis. Fiecare vorbă o repeta în minte căutând să-i complecteze senzul. Trăia tot timpul în prezența ei. Cu binoclu, de pe puntea vaporului, îi spiona casa. Urmărea orice mișcare. Uneori se scula noaptea să vadă dacă-i luminată fereastra camerei dinspre cheiu, unde o știa că doarme.

Scăpat din frâul strâns al școalei, Neagu, ca un mânz slobod, sburdase în primul an

îmbătat de sentimentul libertăţei. Se credea bărbat, se lua la întrecere cu cei mai tari în stricăciunile de marinar consumat, deşi nu era decât un copil timid.

O aventură nocturnă la Smirna, când era să fie înjunghiat, un scandal la Pireu unde a fost arestat, îi creiaseră din prima călătorie o reputaţie rea în ochii şefilor. Căci disciplina rigidă a bordului nu înţelegea că tinereţea, cu sânge fierbinte, avea nevoe de destindere, că provizia de forţă şi sănătate din viaţa monastică pe apă trebuia cheltuită pe uscat, în porturile în care vaporul făcea scurte escale. In fond însă Neagu aducea un suflet proaspăt, candid, aspirând la marea, unica iubire care singură dă preţ vieţei.

El trebuia să-şi închidă cu zece lăcăţi în inimă taina iubirei lui. Spiritul dominant al bordului era o crudă ironie împotriva oricărei sentimentalităţi — slăbiciuni nedemne, pentru un om tare.

Trebuia să se ascundă. I se părea că fiecare îi citeşte pe faţă ce are el în suflet. Era un sentiment nou care-i turburase inima naivă. Evitase totdeauna legături mai strânse şi flirtul chiar — pacea armată sau amorul pulverizat cum se spunea la bord — i se părea joc periculos şi imoral.

Ştii cum începe, dar nu ştii cum sfârşeşte. Fugea instinctiv de strălucirea care nu da căldură şi mergea cu judecata până la capăt, încătuşat de un fel de răspunere morală pe care o avea de-acasă, insuflată din copilărie.

Şi deodată căzu... el căruia nici o femee nu ajunsese să-i umple inima şi mintea...

Cum se insinuase în el aşa de abil, fără să

bage de seamă, iubirea asta care-l robise complect? Nu era în fața unei dorinți. Era chiar amorul unic, profund cu toată sclavia lui? Fiecare întâlnire era o baie de fericire. Uneori, tulburat, căuta să reflecteze. Dar nu se mai putea opri. Avea s'o urmeze până la capătul vieței...

Senzibilitatea bolnăvicioasă, mândria și ambiția îl ținea în rezervă față de lumea în care trăia izolat sufletește.

Colegii, în bătaie de joc, îl porecliseră locotenentul Bonaparte.

CAPITOLUL VII.

O casă de piatră acoperită cu olane, în faţa debarcaderului — vechea cazarmă turcească — fusese transformată de un ofiţer gospodar în *Cercul Marinei Române.*

Câteva camere serveau de locuinţe ofiţerilor burlaci.

Intr'o sală mare era instalată popota, înzestrată c'un biliard de ocazie, monumental dar şchiop; o pianină desacordată; câteva reviste ilustrate; un joc de şah şi altul de table — jocul de cărţi nu era permis decât în zile mari, la balurile cari aveau loc de câteva ori pe an.

Numai câte odată se aşternea pe postavul biliardului o muşama împărţită în careuri numerotate. O ruletă în miniatură se învârtea sbârnâind în palpitaţia unor jucători savanţi, cari voiau să-şi verifice combinaţiile unui calcul de probabilităţi.

In căutarea unei reţete matematice, cei mai mulţi visau câştiguri fabuloase, chinuiţi veşnic de mirajul ruletei dela Monte-Carlo.

In grădiniţa din faţă, în mijlocul unui careu de flori anemice, între două arhaice tunuri reformate, un catarg înalt şi putred se menţinea încă falnic, sprijinit într'o armătură de cercuri de fier şi frânghii de sârmă.

Tradiţia se respecta cu sfinţenie.

Dela răsăritul soarelui până la ora asfinţitului, culorile româneşti fluturau în vârful catargului.

Tot în locul acela se înălţase altădată steagul cu pajura marei Impărăţii Ruseşti, care înlocuise pe vremuri flamura roşie cu semiluna albă a Sublimei Porţi.

„Trebue să ne afirmăm prestigiul şi suveranitatea noastră aci la gurile acestui fluviu internaţional...", ci-că spusese dârz un mare bărbat de stat român, cu prilejul conflictului avut cu ruşii, când s'a tras un obuz în vaporul Olga, care intrase în port, nesocotind carantina românească.

Şi vorbele rostite odinioară se repetau de atunci în toate ocaziile solemne şi de câte ori se înteţea zâzania între autorităţile cari se ciocneau adesea în conflicte de atribuţii.

Balul Crucii Roşii, dat la Cercul Marinei, era un eveniment anual. Faima lui trecea de limitele Deltei. Venea lume multă din Galaţi şi Brăila. Surprizele de cotilion se comandau direct la Bucureşti. Cât despre muzica militară şi ofiţerimea garnizoanei Tulcea, erau oarecum obligate să ia parte, cu toate că existau unele fricţiuni între cele două garnizoane vecine.

In Sulina, unica garnizoană de marină, nu exista nici un ofiţer de uscat. Şi când se întâmpla vreunul în trecere, pleca repede, scandalizat de lipsa disciplinei. Marinarii umblau ca la ei acasă. Inlocuiseră săbiile cu bastoane, tunicile cu sacouri descheiate, şi cismele cu pantofi albi de tenis.

Impunsăturile dintre cele două elemente ale

armatei nu ajungeau să destrame legătura de solidaritate şi spiritul de corp, pentru un sprijin reciproc între forțele de apă și cele de uscat.

Din cauza relaţiilor delicate cu personalul Comisiei Europene, balurile din Sulina căpătau oarecum un caracter oficial, respectându-se un anumit protocol diplomatic.

Se cereau calităţi de atenţie şi tact ca să împaci pe toată lumea, căci după o veche tradiţie democratică, trebuiau invitaţi şi agenţii caselor de comerţ din port, fără deosebire de naţionalitate şi religie.

Era nevoie de o femee distinsă şi abilă, care ştia să primească, să facă onorurile casei.

Comandantul Bazei Navale dela gura Dunărei, om instruit şi manierat, foarte ocupat cu partea technică a meseriei, având şi mania invențiilor, — lucra la o torpilă ce trebuia să-î aducă glorie şi bani, — trecuse frânele în mâna soției sale.

O mână fermă, făcută anume parcă să conducă un regat, se mulţumea să guverneze cu tact şi energie o mică garnizoană.

D-na comandor Otilia Latiş, care se oprise la limita de vârstă (40 de ani), fără să mai avanseze deloc, se ţinea bine. Dacă talia n'ar fi trădat-o, rămânea aceeaş femee frumoasă cu bucle negre, cu ochii și dinţii sclipitori.

Pentrucă avea pronunțate dispoziţii de rotunzime, ofiţerii o porecliseră: *Turela comandantului.*

Cronica locală de provincie îi menţinea o bună reputaţie, şi pentrucă dela o vreme o pasiona numai amorul altora, patrona, fără interes personal, tot comerţul secret şi senti-

mental din cercul ei dirijat cu artă, după un protocol desăvârşit.

„Une femme de tête", i se zicea cu admiraţie în lumea bună.

Sub ochiul ei vigilent, urmau de o săptămână pregătirile la Cercul Marinei.

Tot localul era pavoazat cu steguleţe adunate dela vapoarele din port. Trei bărci cu ramuri de stejar fuseseră aduse din pădurea de la Letea. O echipă de marinari împletea ghirlande de frunze, o altă echipă îşi tocise pantalonii frecând în genunchi podelele salonului cu ceară de lustruit.

Portul era în plină sărbătoare.

La sfârşitul campaniei de instrucţie toate unităţile navale se concentrau la gura Dunărei, în vederea manevrelor şi a inspecţiei generale.

Lumea se agita pe cheiuri. Marinarii cu gulerele albastre, umpleau cârciumile şi cafenelele. Ofiţerii familişti, sub ochii încruntaţi ai vameşilor, cutreerau prăvăliile şi se aprovizionau, tocmind mărfuri aduse fără vamă.

Ofiţeraşii proaspeţi, hoinăreau în cârduri prin mahala, cu ochii pe la ferestrele cari păstrau încă zăbrele de fier, pentru liniştea şi siguranţa înţelepţilor orientali.

Când apăru la catargul vasului comandant, înainte de apusul soarelui, prima flamură de semnalizare, toţi aşteptau transmiterea ordinelor de serviciu sau de manevră, dar se anunţă spre executare la vasele militare din port un ordin neaşteptat:

„Toţi ofiţerii, afară de cei de quart, vor fi prezenţi la serata ce are loc la ora 9, la Cercul Marinei".

Veseli, gălăgioşi, ofiţerii tineri se înghesuiau prin cabinele strâmte; se ferchezuiau în faţa oglinzilor; se ciondăneau dela săpunuri, brice, jileturi şi pudră. (Simţul de proprietate pe bord scade simţitor între indivizii cari trăesc de-a valma, într'un spaţiu restrâns, după forme sociale apropiate de comunism).

Plictisiţi, sceptici, ofiţerii bătrâni îşi arătau, după obiceiu, nemulţumirea, bombănind pe înfundate:

„Poftim... serată... bal cazon... obligator... de asta ne arde nouă !"

— In armată şi petrecerea e din ordin, zise c'o acră ironie doctorul Barbă Roşie, aruncând enervat zarurile în cutia jocului de table.

— Lasă, doctore, mergi cu mine la bal, doar faci parte din marea familie militară, îi vorbi căpitanul Mincu, resemnat şi filozof.

— Bine, dar ce să fac eu acolo ? N'am dansat în viaţa mea.

— Nu-i nimic, parcă eu am dansat.. şi doar în şcoala militară am avut profesor de dans, care ne punea note. Fiind obligat să merg la baluri, am făcut şcoala lumei, am învăţat să observ. Salonul ea ca şi scena. Dacă ai spirit de observaţie, şi ochiul format, petreci ca şi la teatru. Căci în fond balul nu-i decât un teatru erotic, pe care ni-l prezintă viaţa socială. Dansurile primitive, baletul sălbaticilor caşi dansurile moderne cu gesturile, mişcările în ritmul muzicei, îmbrăţişarea în văzul public, frecarea trupurilor dau aceeaş iluzie teatrală, nu sunt decât elementele unei piese erotice. Iar toaletele de gală, rujul şi fardurile, cari azi rectifică natura, nu fac decât să înlocu-

iască tatuajul strămoşilor noştri. Numai forma se schimbă, fondul e veşnic acelaş.

Crede-mă că n'ai să regreţi. Balurile de aci sunt interesante şi originale. Le cunosc bine, am trăit atâţia ani în acest minuscul lupanar cosmopolit.

Cercul Marinei pus în legătură cu dinamul crucişătorului, era feeric luminat. In grădinuţa din faţă străluceau pomii, subit înfloriţi de mulţimea lampioanelor multicolore.

Sub ochiul comandantei de garnizoană, căreia nimic nu-i scăpa din vedere, un stol sglobiu de ofiţeraşi spilcuiţi, pudraţi şi înmănuşaţi, se agita la intrare, conducând cu graţie lumea spre biroul furierilor, transformat cu stângăcie în cameră de tualetă.

Parasca, o rusoaică îmbujorată, fata dela Hotelul Internaţional, angajată special, făcea pe garderobiera, ajutată de-o cameristă, baba Marghioala, spălătoreasa Marinei.

Invitaţii veneau pe rând, după categorii: funcţionarii, comerţul, diplomaţii şi la urmă Comisia Europeană.

Cel dintâi, ca de obicei, apăru conul Tudorache vameşul, în ţinută de ceremonie, solemn, într'o redingotă înverzită, lungă până la genunchi, răspândind o aromă puternică de naftalină. *Leoaica,* într'o rochie bogată de tafta *taupe,* avea cerceii şi broşa la fel, montate cu pietre antice de topaz.

— Bravo, şefule! ca totdeauna, eşti primul reprezentant al autorităţilor româneşti, îl întâmpină un căpitan hazliu.

— Vai de mine, domnule căpitan, mai e vorbă... aici nu-i chestie de petrecere... e o

datorie de onoare, națională, pot zice. Ca bun român, trebue să fiu prezent, ca la un ordin de serviciu. Doar Marina Regală Română ne mai ridică prestigiul și ne afirmă suzeranitatea aici între străini, în orașul ista *cos-mo-to-lit* — aici șeful se încurca regulat, de câte ori pronunța cuvântul *cosmopolit.*

Din lumea comerțului sosi devreme domnul Kohen, într'un smoking strâmt, rămas din tinerețe decând nu i se desvoltase încă pântecile. D-na Blanșa Kohen, sub povara unei mari cantități de bijuterii, într'o rochie de mătase azurie, își expunea decoltajul unui piept foarte bogat. Pe carnea albă și grasă străluceau boabele unui colier de perle. Pe fiecare deget, câte două, trei inele montate cu briliante, rubinuri și smaralde.

Kohen ajunsese celebru cu ocazia unei călătorii a Regelui Carol I pe Dunăre. Primarul, pe debarcader, îl prezentase ca procurist, iar Kohen se grăbi să adauge și titlul de agent principal la Loteria Regală Română.

„Eu nu joc niciodată la loterie, nici chiar la cea regală", —i-a spus Regele, cu finul lui surâs.

Lumea a făcut haz de întâmplarea asta, și a scornit vorba că agentul ar fi încercat să-i vândă Regelui un bilet de loterie, asigurându-l că-i dă un număr câștigător.

— Bine, se poate să nu aduceți domnișoarele la serata noastră?... niște fete așa de drăguțe și talentate.... începu să reproșeze comandanta.

— Scuzați, madam, răspunse foarte jenat domnul Kohen, e drept că aici se petrece așa de frumos și fără *spese*... dar vedeți, fetele

mele sunt deja *culturale, muzicale* şi *picturoase*, dar prea copile încă.. s'ar putea cine ştie cum să capete *papietaţie* între atâţia domni ofiţeri tineri, frumoşi şi... ştiţi, e mai bine cu puţină prudenţă... fără supărare... şi domnu Kohen se pierdu în scuze şi complimente.

Dansul începuse, când amiralul cu statul său major îşi făcu apariţia. Perechile s'au oprit brusc în mijlocul sălii. Ofiţerii au făcut front şi lumea civilă s'a înclinat cu respect. Bărbaţii, solemni în hane negre, se frângeau în două pe cât le permitea coloana vertebrală. Femeile, în toalete bogate, cu braţele şi umerii goi, se aplecau în reverenţe graţioase. Amiralul, grav, marţial, c'o venerabilă barbă albă răsfirată pe piept până la placa decoraţiilor, traversă ceremonios salonul, ca la o inspecţie generală. După câteva strângeri de mână, se aşeză în fundul sălei, în mijlocul notabilităţilor.

Şi dansul reîncepu.

Inăuntru căldura era apăsătoare.

Gulerele, înţepenite de scrobeală, începură să se moaie. In atmosfera sălii de bal plutea un miros înţepător, care se suia la cap; amestec de parfumuri tari, sudoare şi naftalină.

O parte din lume ieşea în grădiniţa din faţă, ea să respire aerul curat şi rece care adiea dinspre mare.

Cu toată scânteierea lampioanelor printre crengile pomilor, rămânea prin boschete destulă umbră, colţuri tăinuite pentru perechile cari căutau locuri ascunse, ferite de lumină.

Doctorul şi Mincu nu dansau, nu se ames-

tecau în lumea balului; sprijineau cu spatele uşile salonului, observau, comentau şi criticau pe şoptite. Şi când simţeau nevoia unei reflecţii mai tari, ieşeau în grădină, la răcoare, continuând discuţia liberi, în gura mare.

— Ce bogată menajerie, zise pedant doctorul.

— Ce variate specii de mamifere...

— Un adevărat ghiveciu internaţional, adăugă Mincu.

— Unde mai poţi găsi într'un spaţiu aşa de restrâns, un asemenea amalgam? Ce bizar amestec de rase, tipuri, limbi şi trepte sociale. O parodie de bal diplomatic. Oamenii oficiali şi gravi, cu masca zâmbetului fals pe buze, dau mâna cu aventurierii şi escrocii, barcagii de eri, milionarii de azi.

Toată lumea asta are pentru noi dispreţ şi teamă ca faţă de nişte ocupanţi cuceritori.

Suntem doar în poarta orientului.

In punctul *terminus* al Dunărei, la răscrucea căilor mondiale de comerţ, se întâlnesc toate neamurile; o mahala a Levantului.

Şi doctorul sfârşi declamând cu patos :

„Oraş de vânzare !!... Nu-ţi lipseşte decât un cumpărător!...” a zis Iugurta părăsind Roma.

Era târziu şi Americanul cu fata lui nu apăruse încă. Lumea aştepta cu nerăbdare să-i vadă. Era cel mai de senzaţie număr din programul seratei.

Felurite şoapte începură să circule prin colţuri. „Vine ori nu vine Americanul? Amfitrioana era îngrijată. I se încurcau planurile.

Enervată, pierzându-şi răbdarea, făcu un semn discret către consulul elen.

Intervenţia avu efect. După câteva minute consulul, la braţ cu Evantia, apăru în cadrul uşei. In urmă, se ivi Americanul cu Penelopa.

Apariţia lor făcu senzaţie în sală.

Evantia, graţioasă, era îmbrăcată cu mult gust, într'o rochie simplă de mătase roşie, armonizând de minune cu pielea mată de culoarea coajei de castană.

Tatăl ei în haine cenuşii.

„Te pomeneşti că n'are haine negre !" zise unul în glumă.

„Are haz... se poate? Un om ca el, întors din America, să nu aibă haine negre ?

— Dar aşa sunt americanii, originali; dinadins nu vor să respecte nici o etichetă, nici o ceremonie, zise un ofiţer voiajat.

— Când ne-a primit, la un congres, preşedintele Republicei, în saloanele dela *Casa Albă,* erau toţi în haine de turişti.

Americanului, după prezentări şi plecăciuni, i se făcu loc în cercul protipendadei, între amiral şi rezidentul Comisiei Europene.

Toţi ochii urmăreau cu admiraţie mişcările Evantiei. Dansa parcă plutind în aer. Un fel de candoare îi împodobea fiecare gest. Bărbaţii o sorbeau din ochi, proclamând-o, în unanimitate, *Regina balului.* Femeile, făcând ochii mici, o măsurau c'o ascuţită curiozitate, mascându-şi gelozia prin aprecieri, spuse cu jumătate de glas.

„Vai ce drăguţă! zise una. E adorabilă.. ce picantă e negresa... zise alta. Ce-o fi având drăcoaica asta neagră de se ţin toţi bărbaţii

după ea? întrebă o doamnă serioasă ascunsă după un evantaliu enorm.

„Şi fetelor corecte nimeni nu le face curte", zise înţepat o matroană vânătă de pudră și de mânie.

In pauză, când muzica încetase, în mijlocul unui grup, Evantia în roșu, îmbătătoare, radia un farmec femeesc care făcea pe toţi bărbaţii să graviteze în sfera ei de atracţie, ca niște sateliţi.

Ofiţerii, în alb, o asediaseră. Civilii, în negru, o contemplau resemnaţi.

— O floare de mac într'un buchet de crini! zise romanţios şi sarcastic doctorul Lascu, privind grupul cu ochii lui de miop pe jumătate închiși.

— O plantă nobilă, exotică, adăogă Mincu, admirând trupul graţios al fetei.

— Incântător amestec de eleganţă, gingăşie şi vibrantă vitalitate... un produs de o specie rară, şi doctorul o examină ca pe o varietate ciudată prinsă în lentilele unui microscop.

In salon se auziau toate limbile, dar franceza, ca limbă diplomatică, predomina, vorbită cu diverse accente orientale.

O brunetă coaptă, văduva unui agent de vapoare, Evredichi Saris, c'o ţinută marţială, păstrând încă urme de frumuseţe, traversă de câteva ori salonul, schimbându-şi mereu locul, pozând pentru a fi în bătaia ochilor Americanului.

I-a pus gând rău! șopteau două prietene, urmărindu-i manevra.

„Uite ce ochiade îi trage!... fără pic de ruşine... la vârsta ei... şi-a pus ochii pe el... îi

aţine calea, că doar l'o încurca... să-şi facă şi ca o situaţie...

In dreptul unei ferestre dinspre stradă, unde mulţimea gură-cască privea în salon cu nasurile turtite pe geam, consulul elin dicta grav ceva unui tânăr, care lua note pe un carnet.

Jak Măgură, un imberb deşirat, într'un sacou verzui, c'o bogată coamă de păr roşu, artistic sburlit, era reporter la o gazetă din Brăila şi corespondentul unui ziar de tiraj din Capitală. Venise anume să ia un interview, date biografice şi fotografia Americanului.

„Colega!... colega!... se auzi dintr'un grup de ofiţeri, o voce ascuţită de femee.

Şi o persoană în negru, de sex nedefinit la prima vedere, se desprinse din grup.

Domnişoara Pampi Fotis, excentrică, nedescifrabilă, făcea o stranie impresie. Băiat sau fată? Te întrebai privind-o cu atenţie de la brâu în sus. Cap masculin, ten mat, tunsă à la garçonne; în sacou de catifea de o croială băeţească, fără sân şi fără şolduri, cu mâinile în fundul buzunarelor, cu ţigara în colţul gurei, scoţând fumul pe nări, părea un licean ştrengar.

I se zicea *Palicarachi* în cercul ofiţerilor, în care filtra fără să aibă în special vreo preferinţă.

Gurile rele şopteau la ureche o sumă de infamii pe socoteala ei. Complect emancipată, ea nu se sinchisea de opinia publică. Levantină poliglotă, vorbea şi scria şase limbi.

Născută în capitala Turciei, făcea ziarstică

în Grecia și trăia mai mult la rude, prin porturile românești dela Dunăre.

Pregătea pentru o revistă din Atena o bogată monografie asupra coloniilor elene din România.

La bal venise în exercițiul funcțiunei, înarmată cu block-notes și stilou, să culeagă impresii și informațiuni asupra Americanului întors , după 40 de ani, în sânul coloniei elene de la gura Dunării.

*

Persoanele marcante, serioase, pentru care dansul nu mai avea nici o atracție, ieșiră la răcoare într'un boschet de liliac.

Comandanta, căreia nimic nu-i scăpa din vedere, făcu semn unui marinar stângaciu, în mănuși albe de ață. După câteva minute fu adus căzănelul argintat cu sticlele de șampanie, puse la frapat. Grupul format în jurul americanului se mărea pe nesimțite.

Avocatul Zalău, poreclit Dulău, un tânăr deputat de Tulcea, în picioare în fața amiralului, vorbea cu patos:

— Delta d-lor e o Californie neexploatată.

...bogății în stare latentă... trebuie puse în valoare, cu orice preț"...

Cei cari ședeau pe delături și nu îndrăzneau să se apropie, își lungeau numai gâtul, prinzând cu urechile ciulite silabele cari cădeau ca niște perle pe coarde de aur, într'o muzică divină.

Inginerul rezident asculta zâmbind cu ironie. Amiralul zise cu gravitate: „navigația pe canal ar fi compromisă prin secarea Deltei".

Inspectorul pescăriilor expuse pedant teoria cu geneza Deltei. Fund de mare care nu poate fi utilizat decât pentru pescărie. Secarea este o utopie a dovedit doctorul Antipa.

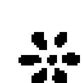
Deputatul, economist, susținea că-i cel mai fertil teren și nu-i trebue decât capital străin ca să ajungă grânarul Europei.

Deși părerile erau împărțite, toți se întâlneau la aceeaș idee fixă.

„Capital, capital străin să ne fecondeze.... trebue să fim fecondați și... nu vin d-lor... nu vor să vie... dece nu vin capitaliștii să ne fecondeze ?

..Ce-i de făcut ?

Și unii se încruntau privind cu'n fel de necaz la Americanul care tăcea chitic. Se încercase el să zâmbească, dar nu reușise.

Muzica rări tactul, până se opri obosită. In pauză, un căpitan de marină, întârziat, se ivi în ușă șoptind unui camarad:

— Ti ! ce odor di femina — și nările începură a-i vibra nervos. Apariția lui făcu senzație în sală. Elegant, mlădios, statură puternică, umeri lați și talia fină. Profil de medalie. Nasul acvilin. Părul castaniu, buclat și pomădat.

Și el, c'o lenevie grațioasă, cu gesturi studiate, făcu doi pași, oprindu-se pentru a scormoni sala magnetizată. Ochiul scânteietor, privire sigură și fără greș. Un vultur care-și alege prada planând deasupra unui stol de vrăbii.

Buzele fine, cari schițau o umbră de ironie,

deodată se distinseră într'un surâs dulce, voluptuos, şi privirea-i ascuţită se topi într'o lucire catifelată — descoperise o veche cunoştinţă.

Se îndoi într'un salut ceremonios. Câţiva paşi legănaţi şi, ca un seducător gentilom de altă dată, îşi curbă talia depunând cu respect un lungă sărut pe mâna fină ce i se oferea c'o graţie molatică.

Şi doamna, flatată în tulburarea ei c'a fost aleasă dintre toate, vorbea îmbujorându-se, cu şoapte întretăiate de jumătăţi de suspine.

Doctore, vino în salon, şopti Mincu, ai să vezi un tip interesant: Angelo Deliu. Cuceritorul. Unicul exemplar pe care-l posedă marina noastră.

Şi cei doi prieteni se aşezară pe o banchetă lângă uşă, ca să urmărească manevrele de explorare ale căpitanului poreclit de camarazi: *„Marchizul de Priola"*.

— Deliu este tipul amantului de profesie, veritabilul seducător, *l'home à femmes*, începu Mincu. Femeile îl admiră, îşi pierd minţile. Camarazii îl invidiază. Bărbaţii însuraţi se tem de el şi evită să-l recomande nevestelor. E un om periculos. M'am întrebat adesea ce calităţi deosebite are omul acesta ? Care-i secretul artei lui ? Prin ce se deosebeşte de toţi ceilalţi ?

E adevărat că orice mişcare a lui e studiată, mersul, îmbrăcămintea, vorba, totul atrage şi fascinează.

— Cunosc tipul... un abil actor de melodramă.

— Da ! însă un desăvârşit artist. Arta lui cucereşte.

— Cred, zise doctorul, că pe cuceritorul de profesie nu-l face croiala hainei şi nici un artificiu de calcul. Asta nu se învaţă. Se nasc unii c'un fel de graţie animală. Numai înfăţişarea lor ademeneşte ochii femeilor.

— Dacă ai cunoaşte, continuă Mincu, viaţa şi aventurile lui Deliu ţi-ai rectifica teoriile. Toată preocuparea, întreaga lui forţă vitală nu-l îndreaptă decât într'o singură direcţie. Nici o altă ţintă nu are în viaţă — o pasiune de colecţionar. Nimic altceva în lume nu-l interesează. Şi e un om fin, inteligent şi curajos. E gata să-şi rişte viaţa pentru o bonă durdulie ca şi pentru o prinţesă de sânge. In faţa femeei pe care o doreşte, nici un scrupul, nici o piedică. Trebue să-şi ajungă scopul cu orice preţ; înfruntă orice primejdie. Nu există datorie, onoare, carieră, morală. Nimic sfânt. Complect liber. Tot ceeace pe alţii îi reţine, îi face prizonierii conştiinţei, pentru el nu sunt decât prejudecăţi. Fără să se poată fixa, încearcă, schimbă, continuă şi nimeni nu-i poate rezista.

Interesant e că tocmai prestigiul unei proaste reputaţii în societate îi înlesneşte reclama şi succesul. Se ştie doar că lumea dispreţuieşte pe femeea care schimbă bărbaţii şi admiră pe bărbatul care cucereşte cât mai multe femei.

Doctorul, care ascultase gânditor, plecând d'ela o veche teorie ajunse iarăşi la undele sufleteşti, o ipoteză care îl chinuia de câţiva ani.

— De sigur, zise ele, cea mai mare calitate a cuceritorului e îndrăzneala, persistenţa, voinţa. Căci în fond aci e o luptă. Unul cuce-

reşte, învinge în paguba altora. Sunt suflete de pradă. Sunt oameni de acţiune şi oameni de gândire. Calităţile de cucerire, arta, se datoresc unui instinct.

Cuceritorul, mai mult decât alţii, simte, primeşte şi emană, ca prin nişte antene, fluidul, undele sufleteşti asemănătoare cu cele electrice. Noua ipoteză, oricât de îndrăsneaţă, mi se pare foarte aproape de adevăr. Se va impune în curând, va domina ştiinţa sufletului limpezind toate fenomenele ce ne par aşa de stranii, cum e telepatia, sugestia, simpatia şi antipatia.

*

Toată noaptea Neagu a stat pironit într'un colţ, îmbufnat, absent. Nu vedea din toată sala plină decât pe Evantia.

Ochii femeilor se opreau instinctiv asupra lui.

Infăţişarea-i tinerească atrăsese atenţia multora şi unele chiar manevraseră pentru a se apropia de el, dar aspra şi mândra lui indiferenţă le ţinea la distanţă. Deşi în fond era măgulit de curiozitatea pe care o deştepta, păstra aceeaş atitudine rezervată care atrage şi intrighează mai pe toate femeile.

Lumea îl acuza că-i place să pozeze.

Vrea să fie original, interesant, şi nu-i decât afectat.

Neagu părea că priveşte distrat vârtejul perechilor dansând. Dar el nu urmărea decât o singură pereche. Nu vedea decât două fiinţe contopite într'una, care se legăna straniu în ceaţa luminoasă a sălei, în mişcări ritmate, muzicale. Neagu le spiona gesturile ca să le

ghicească gândurile. Nu auzea șoaptele dar ochii pe jumătate închiși prindeau orice mișcare.

Rochea Evantiei, în undularea ei, învăluia picioarele lui Deliu, cari se lipeau nervoase de pulpele acele rotunde și elastice. Ii strângea talia cu atâta dibăcie încât o ducea pe sus, ca pe o pradă lipită la sân. In brațele lui, supusă, nu putea să facă decât mișcările pe care voința lui le imprima în cadența orchestrei. Cu fruntea lipită de buclele ei negre el îi șoptea ceva la ureche. Şi ea, topită în voluptatea amețelei, surâdea c'o ușoară cochetărie. Uneori ridica spre el ochii arzători de o candidă îndrăzneală.

De câte ori treceau în zbor prin fața lui Neagu, el încrunta fără voie sprincenele.

Și dacă privirile se încrucișau, el întorcea ochii c'o indiferență afectată.

Cum se poate, Neagule, la vârsta ta să faci tapiserie salonului, ca o fetiță de la Sacre Coeur ? Şi un căpitan bătrân îi puse o mână grea pe umăr.

Doctorul Barbă Roșie se apropie cu zâmbetul lui sarcastic:

— Tinerii în genere fac profunda greșală că sunt prea respectuoși cu femeile. Ei se înșală amar; ele vor să fie atacate cu toată îndrăzneala. O babă cași o fetiță se bucură la fel când îi faci curte sau îi spui un compliment.

Asta-i cea mai mare naivitate a tinereței, de care nu-ți dai seama decât în vârsta regretelor. Tinerețea dacă ar ști... bătrânețea de-ar

putea... ce profund adevăr cuprind aceste vorbe banale....

Căpitanul Mincu, atras ca de-un magnet, veni lângă Barbă Roşie, care privea lumea din sală, ca deobiceiu, c'un suveran dispreţ, dela o mare înălţime.

— Nu ştiu cine, zise doctorul, a comparat balul c'un câmp de luptă. Două tabere. Bărbaţii însuraţi, preocupaţi de interese, şi femeile însetate de senzaţii noui, căutând o evadare, o fugă din realitate. Ei în negru, parcă ar fi toţi în doliu, ele în alb, în roşu, în verde, în toate culorile, vii, ţipătoare.

Şi ofiţeraşii aceştia, în alb ca nişte heruvimi fără aripi, pajii aceştia, — dintre cari mulţi miros a iodoform, — după cari femeile îşi pierd minţile, au prestigiu, sunt căutaţi, pentrucă amintesc armurile şi broderiile de altă dată.

Uite la bărbaţii însuraţi. Vulgari, posaci, îşi spionează nevestele cu coada ochiului. Şi uneori surâd acru. Acasă, de frică să nu le piardă, le ţin sub cheie. Şi aci în bal le lasă goale, libere în vederea atâtor ochi de hoţi cari le pândesc gata să le fure. Să băgaţi de seamă la figurile soţilor în momentul plecării din bal.

Cu ce cruzime bărbatul îşi scoală de pe scaun nevasta ca să o ducă acasă. Cu ce satisfacţie îşi afirmă el proprietatea. Şi ea cu ce regret în ochi îşi părăseşte pajul, care a încântat-o câteva ore, scoţând-o din plictiseala provinciei meschine în care vegetează.

— Ia priveşte, — vorbi Mincu, — ce figură nenorocită face bietul Neagu, văzându-şi adorata în braţele lui Deliu.

Cine ar putea crede că apariţia acestui om aci în bal, poate stârni atâta admiraţie, invidie şi gelozie ? Uite colo, în fund, lângă fereastră, vezi o femee brună, înaltă ?

Nu-i urâtă, răspunse doctorul, fixând-o cu atenţie; are graţie, dar pare glacială; dacă aş sta mai mult lângă ea, sigur că aş căpăta un guturai.

— Te înşeli, nu-i rece deloc, fierbe; e gata să facă explozie ca o torpilă, îi lipseşte numai amorsa. E nevasta unui fost pilot. Observă ce privire sumbră are. Işi plânge dragostea pierdută. Deliu a abandonat-o, din ordin, fiind mutat la Galaţi. Uite, cu ce ochi asasini îl urmăreşte. E chinuită de o gelozie feroce.

— Iubirea şi ura sunt două extreme cari se ating, zise doctorul sentenţios. Dintre toate pasiunile, aceea care roade mai dureros existenţa omului e gelozia. In acelaş timp eşti tiran şi sclav, îndată ce-i inoculat veninul geloziei.

Ca o fiară rănită sta la pândă Penelopa, în fund, lângă fereastră.

Intrase în sală odată cu Americanul. Fardată cu artă, într'o rochie neagră de tafta, c'o antică broşe în granate, îşi luase loc, în rândul doamnelor serioase. Rolul de protectoare ştia să-l joace, cu tact şi cu demnitate.

Retrasă, înfipă, privea aparte, cu ochii mici lumea strânsă acolo, care se agita ca un zumzet de albine.

Ce meschine i se păreau balurile acestea cu pretenţii diplomatice! Şi închizând ochii pe jumătate, îi apăreau, ca pe-un ecran misterios, vedenii rămase în fundul minţei, din vremea copilăriei... „Ce bogăţii, ce splendoare

era pe atunci la balurile dela ambasada rusă din Constantinopole!...

. . . .

Şi cum visa pierdută în amintiri, Penelopa deodată tresări surprinsă. In cadrul uşei apăru figura lui Deliu. Nu-i venea să creadă. Ştia bine că el nu venise cu escadra în Sulina.

„Când a sosit? Ce frumuseţe bărbătească!"

Şi Penelopa înfiorată, cuprinsă de un fel de spaimă, simţea cum îi năvăleşte sângele la inimă. Ii venea nebunie. La asta nu se aşteptase niciodată. Să-l aibă în faţa ei şi să nu-i poată vorbi. Ii venea să se arunce de gâtul lui, să-l înăbuşe cu sărutări. Sta pe cărbuni. Dar nu se putea clinti din loc. Era osândită, paralizată; trebuia să rămână ţintuită acolo toată noaptea. Atâţia ochi o spionau.

Deliu, cu recea lui mândrie, aruncă priviri în sală, fără s'o vadă. Sau se făcea că n'o vede. Asta-i teribil...

Penelopei îi făcuse altădată plăcere reputaţia de cuceritor a lui Deliu. Era mândră, auzind de aventurile lui şi de femeile pe cari le înhămase la carul lui de triumf. La început, când fusese aleasă, ea simţise bucuria reuşitei la concurs. Dar după scurt timp ajunsese la accese de gelozie sălbatică.

„Ce pereche potrivită!" şopti o doamnă de lângă ea, privind la Deliu, care dansa cu Evantia, în admiraţia tuturor.

Strânşi, lipiţi, sburau într'un vârtej nebun. El, puternic, înalt, se înclina uşor, c'un fel de graţie în mişcări.

Ea, delicată, mlădioasă, se atârna lipindu-se de el, cu respiraţia tăiată, cu ochii închişi.

Privindu-i, Evantia simţea o durere fizică.

De câteva ori îi fulgerase c'o privire încruntată, pe când trecuse prin fața ei. El n'o văzuse. Sau se făcuse că n'o vede? Frântă în orgoliul ei, Penelopa simțea că-i vine amețeală în atmosfera înăbușitoare a sălei.

*

Plecase singură dela serata Cercului Marinei. Sdrobită, căzu pe pat, își băgă capul în perne, plângând cu sughițuri. Nu putea dormi. Cum închidea ochii, o vedea pe Evantia în brațele lui Deliu. Imagina, halucinația asta o tortura.

In febra în care se sbătea, își punea întrebări crude, la cari îi era frică să răspundă.

„Cum, să fie adevărat că el n'o mai iubește? a părăsit-o pentru totdeauna? S'a săturat de ea? a îmbătrânit?... S'a făcut urâtă și el nu se mai uită la dânsa?... Adică un om ca el să-și pună mintea cu un copil ca Evantia?

„Dar poate nu-i ceva serios; totuși cum găsește el o plăcere să sfâșie inima femeei care-l iubește cu patimă?"

Și deodată, își aduse aminte de o expresie citită într'un roman de senzație: *fiară adorată.*

Aceste două cuvinte le repetă prelung, șuerător, într'un rânjet de furie înăbușită.

Intinsă, cu mâinile sub cap, cu ochii în tavan, a rămas până s'a luminat de ziuă. Nu mai putea sta în pat.

Se sculă, își spălă ochii, și se apropie tiptil de camera în care dormea fata. Stăpânindu-și bătăile inimei, apăsă ușor pe clanță, crăpând ușa puțin.

Fata dormea fericită, cu surâsul ei inocent pe buze. Şi sânul ei tânăr, abia format, desgolit, se mişca în ritmul respiraţiei.

Penelopa se simţi insultată de tinereţea fetei.

Inchise încet uşa la loc şi se întoarse cu faţa spre oglindă. Era palidă, ofilită, cu cearcăne mari la ochi.

„Ce, n'a fost odată şi ea ca fata asta? Dar cine se uita pe atunci la dânsa? Era o copilă. Numai după ce s'a copt, când avea trupul împlinit, a început şi ea să placă bărbaţilor.

Cum poate copila asta să aibă aşa pretenţii la vârsta ei ? Ce obrăznicie! Să-şi pună ochii pe un om ca Deliu".

I se părea ceva absurd, monstruos. O fată ca asta să-i fure amantul. Ideea superiorităţei o înverşunase. Tremurând, cu ochii în lacrimi, se sbătea prin cameră, desfătându-se parcă în ura ce o înăbuşea.

Toată ziua a stat închisă în casă, cu ghiaţă la cap. Numai spre seară a ieşit singură să ia aer de mare, făcându-şi obişnuita plimbare pe cheiu.

*

Evantia a dormit bine până la amiază.

Voioasă, uşoară, fragedă, a plecat seara spre plajă, să-l întâlnească pe Neagu, după obiceiu.

„Unde era el ? Nu se vedea nicăeri.

O vagă nelinişte o cuprinse. Simţea că încearcă s'o înţepe un ghimpe de mustrare. „Ce indispus era Neagu la bal. Păcat că nu-i place şi lui să danseze. Şi ea a jucat ca o ne-

bună. Toată lumea o admira, dansând cu Del'u.

„Ce cavaler desăvârșit! E un tip interesant.

„Nu, lui Neagu nu-i plac balurile. Și ea cum s'a antrenat așa la dans... Nu trebuia nici ea să danseze, dacă lui Neagu nu-i place...

„Desigur că el e supărat. Are dreptate... Cum să-l împace? Și Evantia, sub culpa-i închipuită, simțea o dorință de sacrificat, fără să știe sub ce formă putea să-i dovedească iubirea ei supusă.

Un ofițer apăru venind dinspre far. Evantia mări pasul. Deodată se opri pe loc, nehotărîtă. Nu era Neagu...

Căpitanul Deliu venea direct înspre ea.

Surprinsă, stânjenită, nu știa ce să facă. Incotro să apuce?

— A! ce surpriză! o întâmpină Deliu cu șapca în mână, învăluind-o în grațioase și banale complimente. Ce fericită întâmplare să întâlnesc pe Sirena Neagră singură. Turbanul pe care-l porți e adorabil, parcă ai fi o prințesă din o mie și una de nopți. Și fără să-i ceară voie, se întoarse s'o însoțească.

Fata, roșie de emoție, măgulită și sfioasă, pășea cu stângăcie alături de el, fără să poată deschide gura. După câțiva pași se opriră ca să privească la un vapor care intra în port.

A! făcu Deliu c'o falșă exclamație: ce bizară coincidență!

Evantia, curioasă, își întoarse capul.

Dinspre port venea Neagu, dela far Penelopa. Cam la egală distanță, aveau să se întâlnească în acelaș punct.

Evantia surâzătoare, eși înaintea lui Neagu. Penelopa se apropie fulgerându-l cu ochii

încruntați pe Deliu, care-i sărută mâna cu o politeță exagerată.

— Trebue să-ți vorbesc. La noapte, la farul verde — îi șopti Penelopa, șuerând cuvintele.

— Unde ai fost ? întrebă cu naivitate fata; te căutam pe tine și am întâlnit pe domnul Deliu, care m'a acompaniat până aici.

Neagu răspunse sec: „Am fost de serviciu. Abia acum am scăpat".

Și toți patru o luară agale spre port.

— Să lăsăm copiii înainte! zise Deliu cu aer protector. Și după câțiva pași, prudent, se despărți, cerându-și scuze că trebue să intre la pilotaj. Penelopa apucă alt drum, având să treacă pe la o prietenă.

Singuri. Fata își ridică ochii spre el, învăluindu-l într'o privire drăgăstoasă. Neagu era rece, posomorît.

— Ce ai ? Nici eri nu erai dispus; ai stat toată noaptea la bal încruntat. De ce n'ai dansat ?

Pentrucă ai dansat tu și pentru mine.

Recunosc, îmi place dansul la nebunie, dar nu știam că....

— Mai cu seamă — o întrerupse el—când ai un cavaler ca Deliu. Nu-i așa ? Cum îl găsești ?

— Joacă admirabil; pare un om de lume, interesant și manierat.

— Da. E foarte apreciat de femei...

*

La pândă, după perdea, Penelopa spiona în lungul stradei întoarcerea fetei. Și când o vă-

zu apărând, senină, neştiutoare de furtuna stârnită în jurul ei, Penelopa, roasă de suferinţă, simţi că un nou val de mânie îi turbură vederea.

Candoarea şi cochetăria firească a fetei, luau în ochii ei un aer de trufie, care o întărîtă până la disperare.

„Ia uite la ea... ce tupeu... ce aere de prinţesă... să nu turbez ? Şi când mă gândesc că eu am scos-o în lume... asta-i teribil.. să încălzeşti şarpele la sân..."

Şi Penelopa trecu în faţa oglinzii; îşi sterse c'un colţ de batistă ochii înroşiţi de plâns, îşi pudră uşor obrajii palizi şi intră în camera fetei, hotărîtă s'o înfrunte, fără să se compromită.

Cu aerul unei femei plină de experienţa vieţei sociale, Penelopa începu calm, c'o falşă dulceaţă în glas:

Ascultă, fetiţo! Iţi vorbesc ca o mamă, spre binele tău, nu-i frumos ce faci. O fată abia intrată în lume, trebuie să fie mai rezervată.

Cum ? Ce am făcut ? întrebă copilăreşte Evantia, fără să înţeleagă bine ce vrea să i se spună.

— Tu nici nu-ţi dai seama — şi buzele subţiri ale Penelopei schiţară un zâmbet răutăcios — asta nu se face; să dansezi toată noaptea c'un singur cavaler şi a doua zi să ieşi cu el pe cheiu, să te afişezi în ochii lumei. Tu eşti o copilă încă; nu ştii ce-i viaţa în societate.

— Ce sunt eu de vină, dacă lui i-a plăcut să danseze numai cu mine ? zise fata enervată.

— A! Vei fi crezut poate că te-o fi plăcut? o întrerupse Penelopa c'un acces de râs strident. Ei, asta-i nostim... prea te-ai grăbit, fetițo. Cum îți închipui că un bărbat ca Deliu o să-și piardă vremea cu o fetiță proastă ca tine? Ce, ți-a spus ceva? Ai curajul, vorbește; nu fă pe ipocrita... Ce ai cu el? Te place? Te iubește?

Poate! răspunse fata dându-și capul pe spate și înfruntând-o cu ochii scânteind în lacrimi.

Penelopa își descleștă fălcile, apăru o clipă albul dinților, parcă voia s'o muște și, scoasă din fire, isbucni desfigurată de furie:

— A! nerușinat-o și ca o lupoaică turbată se repezi la fată, care se trase un pas înapoi.

In momentul acela Americanul, atras de sgomot, intră pe ușă.

Fără nici o vorbă se puse între cele două femei gata să se încaere.

Și apucându-și fata de un braț, o târî în camera ei, închizând ușa cu zăvorul.

Evantia, apucându-și capul cu amândouă mâinile, se trânti pe pat și începu să plângă în hohote.

— Nu mai stau nici un moment în casa asta!

— Ssst! liniște!... zise bătrânul, fă geamantanele, ne mutăm imediat la hotel, până ce vom găsi o casă.

Penelopa fusese apucată de un acces de isterie. Se potoli după ce sparse o oglindă și o cană mare de sticlă.

A doua zi, când Stamati veni dela Galați,

își puse mâinile în cap. Nu mai cunoștea casa. Musafirii se mutaseră. Nevasta bolnavă în pat.

— Nu permit, striga Penelopa scandalizată, ca o fată stricată să-mi facă de râs casa mea.

Deși schiță un nou atac de nervi, în fond regreta amar faptele întâmplate, numai din cauză că nu se putuse stăpâni.

CAPITOLUL VIII.

Se întâlneau în fiecare zi. Neagu, cum scăpa dela vapor, se ducea întins la Evantia. Fugind de ochii lumei rătăceau împreună ceasuri întregi în câte o lotcă neagră pe luciul gârlelor înguste, poteci de apă tăiate prin pădurile de stuf. Se opreau prin luminişul ghiolurilor. Culegeau flori de nufăr, liane şi crini fragezi din bogatele grădini de baltă, create dintr'un joc bizar al naturei. Erau singuri, nici o altă suflare omenească nu se simţea în solemna tăcere a pustiului.

Se înfundau într'o lume aparte, fără nici o legătură cu restul omenirei, în mijlocul naturei primitive şi misterioase a Deltei.

Se înfiorau, uneori, privind în apa limpede, ca într'o oglindă fermecată pădurile de plante care creşteau pe fundul bălţei. Mii de felurite gâze speriate se ridicau din păpuriş, plutind ca nişte nouraşi străvezii. Pe sus caravane de păsări călătoare, treceau în sbor spre ţările unde înfloresc portocalii.

Intr'o seară de toamnă i-a surprins pe plajă o ploaie de prepeliţe. In timpul pasajului aci îşi fac popasul cârduri de păsărele cari se adună înainte de a-şi lua drumul în sbor peste apa Mărei Negre; zăpăcite de lumina orbi-

toare a farului, cad ciripind obosite: pitpidik... pitpidik. Furnică pe jos ca nişte şoareci de câmp; nu pot sbura şi copiii le prind cu mâna.

In fiecare an masacrul ţine câteva zile. Pescarii le pun la butoae şi fac marinată de prepeliţe.

*

Intr'o zi aurie de toamnă plaja era goală. In depărtare, tocmai lângă far, două puncte negre pătau banda netedă de nisip auriu.

In larg marea calmă, de un verde închis. La ţărm se clătinau molatic valuri mici, destrămând spuma argintie ca o dantelă zdrenţuită pe nisipul fin.

Neagu şi Evantia nu se îndurau să plece, Se desfătau într'o lene deliciosă. Işi prelungeau voluptatea ceasuri întregi tolăniţi pe salteaua moale de nisip călduţ.

Vrăjiţi, trăiau în paradisul iubirii, sub stăpânirea acelui farmec ameţitor de bucurii intense, care singure fac să simţi preţul şi frumuseţea vieţii.

— Ai să răceşti.

— Nu... E aşa de plăcut! Şi ea îşi întindea copilăreşte piciorul gol până la marginea apei. Spuma rece a valurilor, suptă de nisipul cald, îi gâdila talpa goală c'o dulce înfiorare. Şi fata îşi ghemuia trupul fraged c'o gingaşă mlădiere felină.

Uneori, întinsă, cu braţele goale subt cap, se făcea că doarme spionând printre gene bucuria care râdea în ochii iubitului ei, rămas în contemplare. Şi el, cu sufletul pe buze, ne mai găsind cuvinte potrivite, o admira tăcut,

cu patimă, c'un fel de pietate. Şi când nu se mai putu stăpâni, c'o uşoară convulsie a trupului se aplecă lipindu-şi buzele fierbinţi de vârful piciorușului înroşit de apa rece şi sărată a mării.

Tresărind, ea se ridică în genunchi şi, cuprinzând în palme tâmplele iubitului, îşi alunecă pe obrajii lui degetele, mângâindu-l ca pe un copil.

Agrafa, care-i strângea în jurul capului o muselină verde, se desprinse şi părul ei lung, negru, care bătea în albastru, căzu în bucle acoperindu-i curba fină a gâtului.

Neagu, pe când sta aplecat ajutându-i să-şi ridice părul, fără să-şi dea seama ce se petrece în el, îi spuse c'un tremur în glas: „Cum aş putea să te fac fericită? Asta mă chinueşte mereu".

— Ce copil!... izbucni ea într'un râs argintiu.

— Dar tu nu vezi că m'ai făcut deja fericită... pentru toată viaţa... pentru totdeauna!... Ce mă făceam dacă nu te găseam pe tine?...

Neagu îi sorbea cuvintele spuse cu înflăcărare, urmărindu-i mişcările, căci ea vorbea în acelaşi timp cu ochii, cu mâinile, cu tot trupul într'o respiraţie grăbită.

— Iubirea noastră, spuse el cu gravitate, e una dintre acele legături făcute pe viaţă... pentru totdeauna... nu se poate să ne mai lipsim unul de altul.

„Totdeauna... toată viaţa... totdeauna", erau cuvintele cari le veneau mereu la amândoi pe buze, cu ferma siguranţă a neştiinţei.

Soarele scăpăta oglindit în ghiolurile deltei — o bombă uriaşă încălzită până la roşu

în furnalul norilor aprinşi în asfinţit. Marea îşi schimba treptat culoarea; la ţărm bande purpurii, în larg o pânză violetă, şi în fund, pe curba imensă a orizontului, o linie subţire trasă c'un negru de cărbune.

— E târziu, să mergem; Nenea Tomiţă. doctorul trebue să ne aştepte.

Şi Neagu se căznea neîndemănatic să-i lege sandalele. Ea, abilă, c'o singură mişcare a degetelor îi înodă funta cravatei, și lovindu-și cu dosul palmelor şoldurile ca să scuture nisipul fin furişat în faldurile fustei, se agăţă strâns de braţul lui.

Ușori, alergau alături pe placa netedă a cheului de piatră, fără să atingă parcă pământul alunecau ca'n zbor... tineri... fericiți.

*

In ziua aceea avusese loc o autopsie la spital.

Valurile aruncaseră pe plajă cadavrul unui pescar. Nenea Tomiţă, doctorul, îşi scoase halatul alb, îşi spălă bine mâinile și se îndreptă spre partea spitalului Comisiunii Europene, unde îşi avea locuinţa. Călca greoiu, agale, printre spalierii de viţă, pe aleea curată, acoperită cu sfărmături de scoici colorate.

Venea dela morga spitalului, întocmită într'o barcă de lemn betonată, văpsită în verde, ascunsă după o perdea de trandafiri sălbatici în fundul grădinii.

Doctorului îi zicea lumea „Patriarhul Deltei". Era decanul funcţionarilor români. Purta o venerabilă barbă albă până la brâu. Un bătrân original și blajin. Trup de uriaş cu suflet

de copil. Făcuse medicina la Paris şi, abia debarcat în ţară, fusese trimis provizor la gura Dunării, unde era nevoe de un medic-diplomat, şlefuit în străinătate. Provizoratul se prelungea de vre-o treizecei de ani în şir.

Se zicea că în tinereţe fusese adorat de femei, dar îmbătrânise stingher. Nu se însurase — mărturisea el — din cauza laşităţii. Gurile rele susţineau că-i avar. Fusese odată surprins acasă, cu ochelarii pe nas, cârpindu-şi singur ciorapii rupţi.

Strângea bani ca să aibă ce risipi nepoţii. Mulţi îl păcăliseră cu bani de împrumut şi acţiuni dela diferite societăţi: cooperative, opere culturale şi filantropice. Patriarhul figura din oficiu ca preşedinte de onoare în capul tuturor listelor de organizaţii locale. Un casier dispăruse după ce-l înşelase c'o mare sumă de bani. Unei femei — pe care se zicea c'o iubise el în tinereţe — văduva unui funcţionar care se spânzurase, îi făcuse o pensiune pe care i-o trimetea lunar la Bucureşti, de vre-o douăzeci de ani regulat.

Doctorul era un suflet de artist ratat. Condica de consultaţii dela spital era toată mâsgălită de schiţe admirabile, conturate de o mână abilă şi sigură. Meloman pătimaş, fluera toate operele pe care le învăţase în tinereţe. Imbătrânise exilat în Deltă, aşteptând parcă mereu ceva, o schimbare în viaţă. Acum nu mai aştepta decât pensia. Să se retragă la Paris era singurul lui ideal. Căci, lucru curios, omul acesta îmbătrânise păstrând aceeaşi mentalitate cu care plecase din „Cartierul Latin".

*

O cameră imensă — fostă salon de spital — care primea în ferestre din plin toată lumina şi aerul sărat al mării, era transformată în birou, salon, bibliotecă, muzeu şi bazar de curiozităţi. Colecţionar pătimaş, iubitor de antichităţi, doctorul adunase şi îngrămădise aci o mare varietate de vechituri şi obiecte de artă. Divanuri joase cu scoarţe orientale, picturi înegrite, icoane afumate, stampe vechi culese de prin cutiile anticarilor de pe cheurile Senei. In rafturi de stejar, se înşirau amestecate cărţi de ştiinţă, de literatură, teancuri de reviste şi ziare venite regulat dela Paris, în cursul celor treizecei de ani de exil.

Panoplii de arme vechi încrustate cu sidef, pipe, narghilele, sculpturi ciuntite, olării zugrăvite, statuete de argilă, vase de alabastru, onixuri şi filigrane migălos cizelate, se întâlneau aci de-a valma într'o artistică neorânduială.

In sânul acestei naturi moarte, în mijlocul amestecului bizar de fărămituri de artă căzute din ruina unor bogăţii pierdute, doctorul trăia singur, misterios, ca un mag din alte vremuri, stăpânind c'o viziune lăuntrică imensitatea spaţiului şi a timpului.

In bazarul lui de vechituri petrecea mulţumit, privind c'o bucurie copilărească la acele rămăşiţe de sforţări omeneşti, care-l purtau prin tot universul, evocându-i o lume fantastică în magica panoramă a trecutului. Ceasuri întregi pierdea el în balconul din spre mare, cu măturica în mână, scuturând cu pietate praful şi aţele de păianjen, care legau între ele aceste relicve disparate din epoci şi ci-

vilizaţii diferite — epave rămase din naufragiul atâtor lumi pierdute în lunga scurgere a veacurilor.

Cu ochelarii pe nas, doctorul sta înfundat într'un jâlţ bătrânesc în faţa biroului monumental. Făcea triajul unor scrisori vechi, păturite într'o cutie de lemn de piper încrustată cu arabescuri de argint. Lungiţi pe divanurile moi, căpitanul Mincu şi doctorul Barbă-Roşie, fumau adânciţi în cetirea gazetelor proaspete, aduse de vaporul poştal.

C'un sgomot de explozie uşa din sală se izbi de perete. Evantia şi Neagu intrară gâfâind. Suiseră într'o fugă nebună scările Patriarhiei. Şi camera tăcută, solemnă, se umplu deodată de lumina şi voioşia sănătoasă a tinereţii.

— A! uite, patriarhul şi-a scos iar bisacteaua amorului, cu trofeele cuceririlor din tinereţe, zise Neagu apropiindu-se curios de birou.

Fata se uita la cărţile şi lucrurile răvăşite peste tot. Catalogarea bibliotecii, începută de câţiva ani, nu se mai isprăvea. Patriarhul nu permitea amestecul unei mâini străine în sanctuarul lui.

— Iată, zise Evantia, ce înseamnă să nu fii însurat. O mână de femee ar face ordine aici în câteva ceasuri.

— I-am învăţat pe toţi, vorbi blajin patriarhul, să-mi respecte dezordinea. Urăsc slugărnicia. M'am deprins să fiu propriul meu servitor.

— Ştii ce se spune, Nene Tomiţă? îl întrerupse Neagu. Dacă nu te însori până la patru-

zeci de ani, ai toată şansa să-ţi iei bucătăreasa de nevastă.

— Tocmai de asta nu ţiu bucătăreasă. Mâncarea mi-o aduce dela spital. Şi sunt foarte mulţumit.

Pe când patriarhul ridica bisacteaua amorului, s'o aşeze între relicvele păstrate în saltarul biroului, o foaie îndoită în patru zbură căzând în mijlocul camerei.

Neagu se repezi s'o ridice.

— E o scrisoare de amor... zău că-i o scrisoare de amor, strigă el ca un copil bucuros în faţa unei jucării minunate.

Evantia se apropie instinctiv, cu ochii lacomi cătând la foia îngălbenită de vreme, tivită pe margine c'o discretă dungă lila.

—Ne dai voie s'o cetim, Nene Tomiţă? întrebă rugător Neagu, care nu-şi mai putea stăpânzi curiozitatea.

— Mă rog. La dispoziţie. Nu-i nici un pericol.

— Să auzim, adăogă căpitanul Mincu, aruncând jos gazeta.

Şi Neagu dezdoi scrisoarea. Câteva fire de lăcrimioare presate, strânse c'o şuviţă de păr căzură jos pe covor la picioarele fetei.

„Dragul meu,

„Cu ce cuvinte aşi putea să mă exprim ca „să-ţi descriu disperarea mea, când m'am vă„zut oprită de a veni să cad încă odată în bra„ţele tale?

„Cu drept cuvânt s'a spus că unde se naşte „iubirea, se naşte şi durerea.

„Nimic nu mă leagă de pământ decât iubi-

„rea ta. Totul în lumea asta mi-i străin, afară „de tine.

„Iartă-mă că nu am tăria de a-ţi ascunde „cât sufăr. Nopţi albe plâng singură... de feri„cire... de durere...

„Uneori gânduri negre mă tortură.

„De ce privesc oare cu groază în viitor?

„Cum? Ar fi oare cu putinţă ca o asemenea „iubire să se stingă vreodată? Timpul ar pu„tea să distrugă o legătură aşa de trainică, „făcută pentru toată viaţa, pentru totdeauna?

„Aştept înfrigurată în fiecare zi scrisoarea „ta. Scrie-mi dragul meu, mult, mult... Repe„tă-mi de mii de ori că mă iubeşti, că mă vei „iubi totdeauna... totdeauna... aşa cum te iu„beşte şi te va iubi

a ta

S.

Urmă o tăcere de câteva clipe.

— Dar ştiţi că nu-i rău scrisă! zise Mincu, surprins de tonul scrisorii misterioase.

— Cine o fi nefericita asta? întrebă mişcat Neagu, întinzând scrisoarea patriarhului, care ascultase încruntat, cu mâna la frunte.

— Biata femee! murmură Evantia strângându-şi buzele, care începuseră a-i tremura.

— Pe mine, zise c'un superb cinism Barbă-Roşie, nu mă interesează decât scrisorile frizerilor şi ale plutonierilor. Intelectualii scriu toţi pe acelaşi calapod. E curios cum se aseamănă scrisorile de amor ale lui Napoleon sau Chateaubriand cu ale oricărui student amorezat. Toţi scriu la fel. Ce banal şi monocord e genul acesta epistolar.

Patriarhul, intrigat, pipăi hârtia, îşi şterse

ochelarii, examină scrisul, îşi frecă fruntea de câteva ori.

Şi, încreţindu-şi sprincenele, se frământa zadarnic să-şi recheme amintirile din tinereţe.

Toţi în jurul lui tăceau aşteptând cu răsuflarea stăpânită.

— Nu-mi aduc aminte, zise el cu necaz.

— Cum, e posibil? începură cu toţii deodată.

— Să uiţi complect o iubire?

— Să nu-ţi mai aduci aminte de o fiinţă pe care ai iubit-o odată?

— Să nu-i mai cunoşti nici scrisul?

— E cu putinţă?

— Uite un nume de femee cu iniţiala S.

— A! staţi, trebue să fie Suzana... Una care..., şi deodată patriarhul păli. Işi aruncase ochii spre firele de lăcrimioare veştede, legate c'o şuviţă de păr auriu.

— Ba... nu... nu-i Suzana. Ea avea părul negru. Nu, nu poate să fie ea. E alta... cine o fi? se întreba mereu bâlbâind.

— Ei, dacă nu mi-aduc aminte, ce să fac? Şi furios, patriarhul aruncă scrisoarea cu ciudă în fundul unui saltar dela birou.

O situaţie comică şi dureroasă.

Veselia dispăruse. O tristeţă mută plutea parcă în liniştea care căzuse rece între ei. Şi toţi, pe gânduri, îşi închideau în suflet un sentiment vag de milă pentru fiinţa uitată, pe care o deplângeau fără s'o ficunoscut vreodată.

Târziu, patriarhul se reculese şi începu c'un amar regret:

— In viaţă am căutat femeea perfectă,

ideală... fericirea complectă... sublima armonie, amorul absolut... de aceea am şi rămas singur acum.

O vorbă, un gest, era deajuns ca să-mi răteze într'o clipă aripile amorului. Compromisuri în iubire n'am înţeles să fac. Nici pe al '' nici pe mine n'am ştiut să mint. Iubirii i-am cerut absolutul. Ori tot, ori nimic.

Am avut oroare de scenele urâte de ruptură: mânie, revoltă, imputări, răzbunare, supărări şi împăcări... veşnica alternativă dintre palme şi sărutări. Hotărît, ca în faţa ireparabilului, mă despărţeam fără ură şi fără regrete, atunci când simţeam decadenţa sentimentului iubirii, căci presimţeam totdeauna agonia amorului, apropierea sfârşitului.

— Oricum e oribil. De aceea s'a zis că amorul singur poate contopi două fiinţe ca să facă un suflet în două corpuri, şi tot el le poate despărţi — doi străini care niciodată nu s'au cunoscut.

Iată ce înseamnă iubirea, zise Mincu, clătinându-şi capul încălzit de o romantică melancolie.

— Suferi, iubeşti, atingi fericirea, juri cu sufletul pe buze, pentru toată viaţa, pentru totdeauna şi... focul scade, se mistue, flacăra fâlfâe, se stinge, moare. Fumul se risipeşte şi... nimic, nu mai rămâne nimic în urmă... uitare... moarte.

— *Sic transit gloria amoris*, pronunţă rar, sentenţios, Barbă-Roşie care dormita tolănit pe un divan. Şi înviorat, se ridică deodată în picioare, gata să înceapă a-şi desface teoriile lui favorite — marfă destul de veche, pe care

el o debita ca nouă şi originală, subt forma unui pozitivism pendant şi cinic.

—Ce pretenţie absurdă au romanticii naivi, care se pierd în metafizica amorului! E ridicol să-i ceri amorului mai mult decât poate el să dea. Cine nu ştie că iubirea se distruge prin propria ei ardere. N'am înţeles niciodată de ce se caută o origine supranaturală, ocultă, sacră şi divină amorului, când baza lui esenţială e de natură pur organică... nevoie fizică... apetitul instinctului... voinţa oarbă... geniul speciei care cere obligator reproducerea...

— Nu confunda, îl întrerupse Mincu, simpla dorinţă cu pasiunea amoroasă. E o deosebire între om şi moluscă. Numai omului îi aparţine propriu amorul.

— Mă rog, îl opri brusc Barbă-Roşie, dar la păsări nu-i o selecţie naturală?

— A! vrei să vorbeşti de marile pasiuni amoroase? Asta-i chestie de temperament. Elementul sufletesc intervine pe urmă, pentrucă creerul este direct subt influenţa glandelor. Suprimă-le şi ai potolit imediat cel mai înflăcărat amor.. iluzie.. minciună...

— Cine poate pătrunde misterul, enigma care uneşte sau desparte două fiinţe omeneşti? interveni grav patriarhul. Amorul este cel mai complex dintre toate sentimentele. Nici una din teoriile emise până azi nu ne satisface. O exaltare a dorinţei şi simpatiei? Maladie? Beţie? Intoxicaţie? Sigur însă că amorul dă cea mai profundă şi mai intensă bucurie umană. Şi, cine ştie, poate lui se datoreşte avântul care a ridicat pe om aşa de sus, lăsând în urmă pe toate celelalte animale. S'a zis că foamea şi dragostea modifică suprafaţa

pământului. Ca să ajungă să guste suprema plăcere, omul a trebuit să cugete, să imagineze, să cucerească, să creeze tot ce-i mare, frumos, bun şi generos, ridicându-se pe culmile progresului.

— Dar această supremă plăcere, reluă Barbă-Roşie, natura a pus-o cu unicul scop al procreării. Căci în fond numai această plăcere este cauza naşterii noastre. Nu s'a spus, cu drept cuvânt, că o eternitate ţine de o secundă, de voluptate împărtăşită, şi că, în orice febră amoroasă, se ascunde dubla natură a omului, care asigură vitalitatea şi perpetuarea speciei? Două glasuri se aud: o dulce melodie îmbătătoare şi urletul animalului ce naşte. Amorul, puternic şi fatal ca şi moartea, conţine cruzime, violenţă, căci a iubi înseamnă a zămisli. A treia fiinţă trebue să urmeze celor două care, contopite, se consumă, scad, se reduc, dispar prin chiar faptul iubirii. Natura şi-a luat partea. Sentimentul şi-a îndeplinit funcţiunea, fatal se atrofiază, dispare, moare.

— Dar iubirea care leagă cuplul, celula familiei..., încercă Mincu să întrerupă.

— Ha! Ha!... izbucni Barbă-Roşie într'o cascadă de râs înăcrit. Vrei să vorbeşti de tragi-comedia căsătoriei? O simplă tovărăşie care se leagă dintr'o nevoe socială... se ştie... mormântul amorului... o proptea pusă de morală şi religie pentru a sprijini şandramaua socială să nu se prăbuşească.

*

Neagu sta lângă fereastra din spre mare. Cu ochii pierduţi în vag, tulburat, asculta în tă-

cere. Simţea bine că şi el are de spus ceva. Argumente tari, crâmpee de fraze îi veneau pe buze, gata să le arunce ca nişte săgeţi în capul lui Barbă-Roşie, tip negativ, care profana sentimentul iubirii... sursă de fericire... patima nobilă... idealismul sacru... dar nu îndrăznea să intre în vorbă.

Enervat se sculă de pe scaun şi începu să măsoare în lung camera cu paşi mari, apăsaţi. Şi cu mintea încordată, se hotărî să judece rece, cu metodă, pentru a găsi calea care să împace idealul cu realitatea.

Candidă şi confuză, fata, într'un colţ, cu ochii pe-o carte, făcându-se că ceteşte, asculta atentă şi rănită. Era prima dată când auzea asemenea teorii savante şi crude, care-i sfâşiau visurile primei tinereţi.

Patriarhul, cu ochii la o antică pendulă de pârete, încheiă discuţia, ca de obiceiu, în faţa problemelor nedeslegate cu vorbele lui favorite, pe care le murmura în barbă, fără să ajungă a isprăvi vreodată fraza începută:

— Hei! *la vie... la vie... c'est la vie...*

Era târziu când au coborît scările spitalului. Afară întuneric. O umezeală rece pătrundea până la oase. Fata tremura. Neagu o înfăşură în pelerina lui. Mergeau alături, stingheriţi, într'o tăcere apăsătoare, frământaţi poate de aceleaşi gânduri. Căci amândoi simţeau în sufletul lor un gol chinuitor.

Marea suspina prelung spălând picioarele vechiului dig.

Stelele clipeau înfiorate, gata parcă să se stingă de suflarea unui vânt jilav din larg.

La capătul aleii pustii, sub plopii tremură-

tori care şovăiau despuiaţi de toamnă, s'au despărţit.

Ea a plecat singură, întunecată, cu inima strânsă de teamă în cleştele unei suferinţi mute.

El, după ce a sărutat mânuţa ei rece, îngheţată, a rămas pe loc, neliniştit, hărţuit de gânduri amare cu sentimentul vag al unui regret ascuns.

Ghimpele îndoelii îi împungea dureros inima.

CAPITOLUL IX.

— Nu mergi cu noi în oraş, mânzule? întrebă doctorul scoborînd scara vaporului.

— Nu ies, am ceva de scris, îi răspunse cu jumătate de glas Neagu, jenat.

— Ia seama, copile, simptomele sunt alarmante; boala ta face progrese; ai început să ne ocoleşti.. cauţi singurătatea... semne rele... îţi urmăresc fazele boalei... să ştii că te ţin în observaţie ca pe un cobaiu injectat.

Şi doctorul se opri o clipă la mijlocul scărei, ameninţându-l cu degetul ca pe un copil.

Rămas singur pe punte, Neagu se mişcă agitat, urmărind nerăbdător mersul bărcei care lăsa o dâră luminoasă pe oglinda neagră a Dunărei.

Un sentiment amar, un fel de ruşine parcă îl făcea să-şi ascundă sbuciumul sufletesc care-l frământa.

Ii era teamă să nu se trădeze.

Nici celui mai bun prieten nu i s'ar fi putut destăinui.

Când barca dispăru, simţi cum îl cuprinde o emoţie ciudată, ca o bucurie copilărească ; rămânea singur, scăpa de apăsarea atâtor ochi care-l pândeau.

C'o lacomă dorinţă privi pe luciul negru al apei. Ii venea să se arunce peste bord, să-şi

tae drum cu brațele și cu picioarele, să înnoate, să sboare până la celalt mal al Dunărei.

Abia se putea stăpâni. Aplecat pe fereastra deschisă a careului luminat, întrebă pe ofițerul de serviciu care-și scria jurnalul de bord:

— Nicule, pot lua puiul să fac o plimbare până la far?

— De ce nu aștepți barca de serviciu care se întoarce acum?

— Nu, că vreau să trag singur la lopeți, să-mi desmorțesc brațele... e o noapte admirabilă.

Puiul, cea mai mică barcă a vaporului era legată la scară.

Dintr'o săritură Neagu fu înăuntru.

Işi potrivi lopețile, își deschise haina, și din câteva încordări ale brațelor lui vânjoase fu în mijlocul curentului. Se lăsa pe firul apei la vale ferindu-se de luminile de pe maluri.

Luna încă nu ieșise. Stelele se oglindeau pe fața apei, răspândite ca niște candele tremurătoare. Barca aluneca ușor, tăind dârele luminoase ale felinarelor înșirate pe ambele părți. Pe cheiu lumea se mișca în aerul răcoros al serei.

Siluetele se agitau nedeslușite într'un joc de umbre chinezești. Neagu vedea fără să fie văzut. Sbura ca o nălucă, satisfăcut că nimeni nu-l putea recunoaște.

Nu se opri decât la gura fluviului.

După ce legă barca la piciorul farului verde, urcă tiptil pe cheiu.

„Nimeni.

„Va veni sau nu?

„Dacă nu vine?

Sub senzaţia chinuitoare a aşteptărei, se plimba nervos, fumând. Simţi instinctiv că ceva hotărîtor în viaţa lui, trebuia să se întâmple.

Işi chinuia ochii. Ii făcea mici, strângând pleoapele, şi-i deschidea deodată mari, căutând să străbată întunericul.

Sigur, încrezător, se încerca să distingă umbrele diforme din ceaţa ce învăluia portul ca o pulbere violetă, cernută din tăria stelelor.

Deodată tresări. O umbră părea că se mişcă pe faţa netedă a cheiului gol. Un fior îl străbătu şi inima începu să-i galopeze.

Atent, încordat ca un animal de pradă care sta la pândă, îşi ascuţi auzul, aplecând capul să prindă cu urechea cadenţa slabă a paşilor din depărtare.

Se uita fix, lacom, înainte Aşteptă cu respiraţia tăiată. Umbra creştea în forme din ce în ce mai desluşite.

Evantia. Desigur că-i ea. Mersul ei nu-l are nici o femee. Ca dânsa nimeni nu păşeşte. Parcă nu calcă; alunecă lin, ca în sbor, abia atingând pământul.

El aştepta încordat. Şi deodată îl cuprinse o sfială ca în faţa unui moment hotărîtor.

Ea îl simţi instinctiv de departe, înainte de a-l vedea. O bucurie şi o spaimă o cuprinsese în acelaş timp.

— Evantia! credeam că nu mai vii, zise el ridicându-se deodată în picioare, vorbindu-i cu vocea tremurător scăzută.

Ea se opri brusc, speriată. Nu putea să lege niciun cuvânt. Emoţia o sufoca. Zâmbea jenată.

— Abia am putut scăpa... îngână ea întretăiat, lipindu-se de el.

Neagu, ghicindu-i tulburarea, o atrase strângând-o la piept, tăcut și apăsat. Trupul ei cald, plin de fericire și așteptare se lăsă moale în brațele lui.

Infiorată o clipă, se desprinse șerpuitoare șoptindu-i ca într'un suspin:

— Hai pe plajă, aici poate să treacă cineva. Cuvintele i se înnecau în gât.

Inlănțuiți, lipiți unul de altul, pășiră de pe cheiul tare de piatră pe covorul moale de nisip al plajei.

El călca apăsat, cu putere; ea abia atingea inegal pământul, săltată de talie la fiecare pas.

Intr'un tact grăbit le bătea inima; gâtlejul sugrumat și gura uscată ca după o fugă nebună. Neagu simțea cum îl arde trupul ei plăpând și fierbinte. Și deodată se opri în loc. Apucând-o încordat cu ambele mâini, c'o îndrăsneală de care se sperie o clipă, o ridică în brațe ca pe un copil. Și degetele crispate simțiră atunci sânul elastic, arzător mișcându-se sub mătasa bluzei. Din părul ei adiea cald un miros femeesc, care-l amețea.

Lăsat într'un genunchiu, el o depuse întinsă pe nisipul moale, care păstra încă o urmă de căldură din arșița zilei.

Aplecat deasupra ei, într'o dorință arzătoare, îi căuta buzele cu o îndrăzneală sfioasă, pe când mâinile netezeau în lung trupul acela fierbinte și moale care i se lăsa în voe, fără nici o împotrivire.

Dar... deodată el se opri înfrânt. Ca un ful-

ger îl străbătu un fior de răceală prin creer și prin trup.

„Nu trebue să abuzez...” şi când încet îşi retrase mâinile, se reculese stânjenit, fără putere.

Ea, cu respirația întretăiată, își ridică pleoapele cu genele tremurătoare, fixându-l cu ochi mari deschişi în întuneric Apoi se ridică tulburată, cu dinții strânși, reținându-și lacrimile printr'o sforțare convulsivă. Şi cuprinsă brusc de o rușine chinuitoare își netezi apăsat pe genunchi fusta încrețită.

O tăcere de ghiață căzu între ei. Neagu își șterse de câteva ori fruntea de sudoare.

Simțea în genunchi o slăbiciune supărătoare, tendoanele picioarelor parcă îi erau tăiate.

Şi stângaciu, c'un glas falş, spuse arătând cu mâna spre larg:

Uite o barcă în lumina lunei...

Un pescar întârziat tăia pieziş, cărarea de lumină aşternută de lună pe oglinda mărei.

S'au sculat deodată amândoi, fără să se uite unul în ochii celuilalt. Şi fiecare îşi ascundea tainic gândul şi dorința de a pleca mai repede.

— Trebue să fie târziu... reuşi ea să întrebe cu timiditate.

In grabă, zăpăcit, el îşi căută ceasornicul prin toate buzunările. Il găsi şi-l ridică la lumina lunei.

— Unsprezece... peste jumătate de oră trebue să intru de quart la bord.

Mințea. In noaptea aceea era liber.

Să plecăm, șopti ea șovăind.

Te duc cu barca până la pilotaj? întrebă el încurcat, nehotărît.

Nu, poate să ne vadă cineva. Mă duc singură şi intru în casă pe ulicioara de dindos.

Pe marginea cheiului s'au oprit.

El o îmbrăţişă scurt, grăbit.

Ea se lipi cu gingăşie de pieptul lui şi, câtându-l drept în ochi, îl mângâe c'un zâmbet îngăduitor.

Ne vedem mâine seară

La aceeaş oră?

Da, la revedere.

Neagu sări în barcă, smuci încordat lopeţile şi începu să tragă lung, lăsându-se pe spate cu toată greutatea corpului. Işi mai întoarse odată capul spre cheiu, urmărind silueta care se pierdea mistuită în faldurile nopţei.

Barca înainta cu greutate în sus pe canal, împotriva curentului tare al apei. După câteva sforţări se simti istovit. Picioarele îi tremurau. Braţele îi erau de plumb. Capul îi ardea. Smuci şapca şi-o aruncă mototol în fundul bărcei. Se aplecă peste bord şi muindu-şi mâna în apa rece, işi răcori fruntea şi gura uscată.

Işi deschise haina să poată respira în voe.

O oboseală îi copleşise trupul. Gânduri chinuitoare îi sfredeleau creerul. Sufletul îi era plin de un amestec ciudat de mândrie întristată şi umilinţă nelămurită.

Făcea sforţări să se învingă; calm, stăpân. voia să judece cu sânge rece.

„Ce?... trebuia să profite de slăbiciunea unei copile neştiutoare? O femee ştie să se apere, dar o fată inocentă..."

„Infrânarea, stăpânirea de sine, înseamnă

tărie își zicea el — plin de un sentiment de mândrie, dar numai pentru o clipă, căci un glas surd de undeva îl contrazicea șoptindu-i c'o răutăcioasă încăpățânare:

„Slă-bi-ciune! viața nu-i decât un șir de senzații... e un drept legitim să cauți plăcere... cât mai intensă plăcere... libertate complectă . virtute, morală, scrupule naive, lanțuri, cătușe, minciuni convenționale.

O sudoare fină, rece îi acoperea fruntea.

Mintea i se sbătea încleștată în contraziceri.

Zadarnic își încorda puterile creerului să iasă lămurit dintr'o situație care i se părea ridicolă și rușinoasă.

Voia să-și impună, să fie mândru, biruitor, dar rămânea micșorat și umilit.

*

Tocmai la scara vaporului îi ieși înainte un camarad chefliu: locotenentul Mânzatu.

Cum, Neagule, la ora asta intri la vapor?

Nu știi că avem conclav la Gherase?

Inmormântăm burlăcia lui Mitac E ultima lui noapte. Mâine pleacă la Galați să se însoare.

Mânzatu, poreclit contele de Manzatti, era dintr'o familie de mocani de la Chior-Cișmea din județul Constanța. Făcuse școala navală din Livorno, unde își dase titluri de nobleță arătând pe harta țării toată Dobrogea ca un domeniu al vechii familii de Manzatti.

Inzestrat c'o memorie fenomenală știa pe de rost întregul Infern a lui Dante și declama cu patos la chefuri:

Nessun maggior dolore...

Neagu n'avu tăria să reziste; în loc să intre la vapor o luă întins la Gherase.

Pe trotuarul opus trecură prin lumina felinarului două umbre femeesti.

Ofiţerii accelerând pasul, le măsurau din mers.

Ochiul ager al contelui le recunoscu de la distanţă.

— He! allo! fetelor! Când aţi debarcat şi voi aci?

De unde veniţi? Unde vă duceţi?

Ce, nu vă cunoaşteţi?

Sub-locotenentul Neagu zis şi Mânzul.

Asta mare-i Baza Navală şi astalaltă mică e Miţa Balot. Cele mai bune fete din toate câte sunt înscrise în controalele Marinei.

Băgaţi de seamă să nu care cumva să încercaţi a întoarce capul băiatului, că-i amorezat lulea.

— A! făcură amândouă deodată privindu-l cu simpatie şi admiraţie.

— Dar tot nu mi-aţi spus ce căutaţi voi în Sulina?

— Am venit azi din Galaţi, zise cea mai înaltă, ca să lucrăm aci la Varieteul *Eng'iter'a*. La Galaţi e şomaj.

Aci începe sezonul de iarnă. Portul cred că o să lucreze bine, a fost un an bun agricol

— Şi încotro mergeţi acum noaptea?

— La Gherase. Suntem invitate de nişte vechi prieteni.

A! bravo! Acolo mergem şi noi.

„Ce să fie, ce să fie

„La Gherase în prăvălie?

începu să fredoneze Contele un crâmpei de vers, improvizat cu prilejul unei orgii navale.

la care avusese loc un aprig bombardament de epigrame corozive.

Din mers Neagu le cântărea cu coada ochiului.

Baza, blondă corpolentă, monumentală, păr auriu oxigenat; mers maestos de regină.

Balotul, brună măruntică; păr negru retezat; mers vioiu, ispititor.

Una privia fățiș cu ochii albaștri, langaroși; cealaltă pe furiș cu niște ochi negri, catifelați. Una da semne de îngrășare cu vârsta; cealaltă, uscată, rămânea pe loc, fără vârstă.

Baza Navală își câștigase pe merit numele pentru devotamentul și fidelitatea dovedită Marinei din ziua în care un marinar o lansase în carieră.

Nefericită la primul ei amor — ofițerul care o iubise se înnecase printr'un accident la explozia unei torpile — ea căutase mângâiere la colegii amantului tragic pierdut.

E drept că-i schimbase pe rând, dar niciodată nu ieșise din cadrele Marinei. Privea c'un suveran dispreț civilii și ofițerii de uscat. Avea prestigiu și umbla veșnic în negru. Unii ziceau că poartă doliul primului amor nefericit; alții susțineau că umblă cernită numai pentru că blondelor le stă bine în negru.

Mița Balot își păstra numele de pe când trăia c'un marinar însurat. Un coleg serviabil anunța sosirea Miței în Sulina printr'o telegramă, și ca să nu înțeleagă nevasta scria:

„Mâine sosește balotul".

Așa i-a rămas numele. Nimeni nu știa cum o chemase de-acasă. Un ciudat dor de ducă. visul plecărei în America, unde avea neamuri din Ardeal, o atrăsese spre Marină. Nu reușise

ca să emigreze, dar rămase ataşată pentru totdeauna de marinari.

Vârsta, experienţa, o făcuseră deşteaptă, manierată şi cuminte. Işi pusese ochii pe un căpitan burlac. Cu tact şi voinţă îşi urmărea planul ei croit ca să-si asigure un viitor tienit de burgheză onorabilă.

La Gherase au intrat în aplauzele generale. Era dealtfel o favoare deosebită pentru cele două fuste privilegiate ca să fie primite în cercul intim de la Gherase, întrucât de data asta nu era cazul unui *chef de ambe sexe.*

Localul de noapte a lui Gherase era amenajat ca să servească toate categoriile de muşterii.

Printre diversele *şambruri* separate, era o cameră în fundul sălei, întunecată, numită *camera obscură,* rezervată anume pentru *orgii navale.*

Chefurile marinarilor pe uscat erau celebre Descărcări electrice urmau fatal unei vieţi monastice şi asprei disciplini a bordului.

Şi pe măsură ce regimul pe apă era mai sever, chefurile pe uscat erau mai năstruşnice.

In seara aceea, „sta în capul mesei între căpitani rechemându-şi dulce tinerii săi ani" (cum îi cântau camarazii, sărbătoritului mecanic Mitachi).

Un bondoc roşcovan, vesel, iubit de toţi ofiţerii şi soldaţii pentru bunătatea inimei lui Făcuse cursurile unei şcoli de mecanici în Franţa, unde i se citea numele: *Mitaş.* Şi pentrucă meseria îl obliga să se bage pe la căldările vapoarelor de unde eşea totdeauna tăvălit, camarazii îl porecliseră: *Căpitanul Murdă-*

rie. I se făcuse şi un cuplet pipărat după o parodie a *Sergentului* de Alecsandri:

„...Murdară îi era haina,
„Dar strălucea pe ea
„Uleiu şi văpsea.
. . . .

La Gherase se mânca de obiceiu brânză de Brăila, foarte sărată şi saramură de caracudă foarte pipărată, şi se bea şampanie veritabilă intrată în ţară fără vamă, Sulina fiind porto-franco.

In seara aceea însă pe masa Marinei fu aşezat un lighean de tablă plin cu icre negre proaspete, numai îndulcite c'o mână de sare

Petruşca, rus-hahol, pescar-pirat, ucenic! şi omul de încredere al lui Calavrezo, adusese icrele de la Katarletz. Patronul îşi plătea o datorie de recunoştinţă către căpitanul-mecanic, care îi montase nişte pompe la pontonul de salvare.

„Dacă nu pleca patronul eri la Stambul, zise Petruşca, avea să vă prepare, cum numai el ştie, nişte mâncări să vă lingeţi degetele: iahnie de tartaruga, adică broască ţestoasă şi filé de şarpe.

Un căpitan, preşedinte de vârstă, poreclit *Papachi*, holtei tomnatic, oprit de medici să mai bea, se mulţumea numai cu sifon gol, dar îşi impunea părerile ca un vechiu expert în vinaţuri.

— Icrile negre pretind neapărat vin negru vârtos, nu umblaţi cu poşircă de asta.

Gherase aducea cu vapoarele italiene un vin negru de Catania, aşa de tare şi taninos că i se

zicea vin de *Catrania*, şi nu se putea bea decât după o anumită formulă stabilită de presedintele mesei: V+2a, o parte vin şi două părţi apă.

— Bun băet e Mitaş, zise Barbă-Roşie melancolic, păcat că-l pierdem. Odată însurat se retrage în cavoul familiei, dispare şi el de pe piaţă.

— Cum, adică asta-i regula generală? încercă să vorbească un tânăr ofiţer.

— Bine, ageamiule! tu nu şti ce înseamnă căsătoria? Pentru femee este un început, pentru bărbat un sfârşit. Ea intră în lume, el iesă. Nu ştiu cine-a zis, dar bine a zis ce-a zis: căsnicia e lanţ de aur când îl iei; de plumb, când îl porţi; de fier când vrei să-l rupi.

— Cum, doctore, nu te-ai gândit niciodată să te însori, întrebă un căpitan, părinte a şase copii.

— Trebue să dau şi eu răspunsul pe care l'a dat un filosof la întrebarea asta: câteodată mă gândesc şi eu la căsătorie, şi mai ales dimineaţa.

Vinul de Catrania înfierbântase atmosfera camerei obscure. Ca într'un viu foc de artificii, cu rachete şi petarde isbucneau râsete, glume şi zeflemele încrucişate într'un zgomot confuz al sălei ca vuetul unei mări demontate.

Vorbe de spirit, anecdote decoltate, sentinţe suverane, banalităţi pantente, cele mai îndrăzneţe păreri asupra femeilor se aruncau c'o brutalitate şi cinică filosofie. Nici o jenă. Nimeni nu se indigna; nu se simţea nimeni jignit deşi în jurul mesei era mai mulţi însuraţi, buni soţi, excelenţi capi de familie. Simţul

solidarităței de sex îi lega parcă pe toți într'un acord tacit.

Doctorul își iubea glasul și se asculta cu plăcere.

— Femeile, domnilor, sunt mamifere inferioare.

Montaigne are perfectă dreptate. Noi bărbații admirând frumusețele corporale iertăm femeilor slăbiciunea spiritului lor, dar nu s'a văzut niciodată ca în cinstea frumusețci spiritului bărbătesc, o femee să întindă mâna unui trup de bărbat în decadență. E trist că nu există încă un alt mijloc pentru perpetuarea speciei decât femeea. La femei totul e inimă, chiar și capul.

Intre un bărbat îndrăsneț, și unul delicat, femeea cea mai delicată va alege pe cel îndrăsneț.

Femeea credincioasă e cea care se încăpățânează să trăiască c'un singur bărbat pentrucă preferă să chinuiască numai pe unul singur.

De altfel, interveni un locotenent c'o frază luată de undeva, sunt unele femei cari își iubesc așa de mult bărbații încât iau alți bărbați ca să nu uzeze de al lor.

Și pentrucă fraza avu efect stârnind un haz zgomotos în jurul mesei, locotenentul încurajat continua cu eftine răutăți despre femei.

Care-i luna în care femeile vorbesc mai puțin?

— Februarie, strigă cineva dela coada mesei, fiindcă e luna cea mai scurtă.

— Ce este un decolteu?

Și tot el răspunse: „o dispicătură între două

scânduri ale gardului. Bărbatul curios se oprește, dar nu poate risca decât o privire.

— Știți cu ce se aseamănă o femee fără sâni?

C'un pat fără perne...

Cheful era în toiul când începu să picure la ușa camerei obscure dulci sunete de coarde.

„Boulanger! Bravo Boulanger! au sosit jarcaleții”...

Boulanger, țigan veritabil, lăutar din Tulcea, avea tăitura barbișonului la fel cu a faimosului general francez. Se îmbrăca totdeauna în negru. Vara c'o jantilică *șmoc* înverzită, iarna c'un paltonaș scurt *Jeanbirboc*.

Țambalagiul negru, încovoiat, cu mustăți ploștite, cu ochii închiși lovea mecanic ciocănașele pe strunele stăpânite de niște degete uscate. Flautistul burtos, cu fălcile umflate, avea niște ochi albi înfiorători.

Și la urmă apăru o țigăncușă crudă încă, dar plinuță, cu o coapsă fină, cu dinți albi și ochi arzători, jucăuși.

Intrarea ei făcu senzație în sală.

Fița, noua mea guralistă, o recomandă rânjind Boulanger, și coborînd tonul adăugă în surdină: „e fată mare... zău!... să mă trăsnească sfântul dacă nu-i așa cum vă spun... a constatat-o doctorul... are certificat.

Fata nu era încă formată, dar promitea ca voce și ca trup. Toți făceau haz dar nimeni nu-și punea mintea cu o minoră.

Un ofițer îi făcu pe fața de masă cu creionul o schiță de portret, iar Klaps improviză un vers pe aria *La Bruna:*

Sclava Neagră
O! ...de n'ai fi minoră
Şi de n'ar fi procurori.

In hazul tuturor căpitanul Papachi lămuri cazul minorei guraliste din banda lui Boulanger.

— Ştiţi de ce o păzeşte el ca ochii lui din cap? Fata a fost cedată de părinţi în anumite condiţii. Şi ca siguranţă că va fi înapoiată intactă, familiei, Frosa, nevasta lui Boulanger, şi-a pus în garanţie casa ei din Tulcea... Aşa că...

— Eu am văzut un caz mai ciudat, intrerupse căpitanul Dimiu. Anul trecut pe când făceam parte din consiliul de războiu în Galaţi, la procesul unui ofiţer, am citit un act original.

Ofiţerul răpise fata unui grec din port, misit de cereale. Urmase o împăcare şi tatăl fetei pretinse din partea ofiţerului un act scris. Chitanţa era ataşată la dosar:

„Am primit una fată mare pe ziua de 8 Septembrie anul 1902".

*

Neagu, la coada mesei, căzuse între doi cheflii: Cumătru Cârnici şi Klaps.

Ţăran bine hrănit, Cârnici — poreclit astfel pentru forma nasului — ajunsese ofiţer mecanic fără să rupă legătura cu tovarăşii săi meseriaşi. Ales ca preşedinte la societatea *Ciocanul*, i se făcuse o manifestaţie cu muzică şi drapelul societăţii, la plecarea vaporului unde el era îmbarcat. Amiralul, scandalizat,

îi aplică ofițerului comunist o pedeapsă exemplară de zece zile închisoare.

Atunci, martirul Cârnici pronunță o frază rămasă celebră în rândurile Marinei:

„Ce sincer e poporul! Ce falși sunt amiralii'

Camarazii îl tachinau în versuri cari aminteau că *„meseria e brățară de aur și gâtul pâlnie de argint"*.

Locotenentul Klaps, îndesat, vânjos, inventiv și talentat, era asa de leneș că toată ziua vegeta dormitând. Numai seara revenea la viață, și după mezul nopței ajungea alt om, ager, ascuțit, scânteind de vervă și de spirit. Viețuitoare nocturnă, de o specie rară, el era animatorul orgiilor navale din camera obscură. Poznele puse de el la cale disperaseră Comandamentul Garnizoanei.

Intr'o noapte, la vareteu, fură cățelul unei artiste și-l văpsi în dungi albe și negre; pe când artista cânta, dădu drumul pe scenă cățelului transformat în pui de zebră.

Necunoscându-l, cântăreața scoase un țipăt de spaimă și-o luă la fugă, dar ciudatul animal se ținea după ea, în hazul nebun al publicului din sală.

Neagu bea în silă. Cât ar fi vrut să se amețească și el odată. Dar nu putea. Nu reușea să se pună la unison cu ceilalți. Se simțea prea lucid și stingherit în nebuna voioșie colectivă. O coardă care nu vibra în toată orchestra din sală. Fără să vrea se supraveghea; cu nervii desgoliți, primea impresiile din afară. Sentimentalismul lui în atmosfera camerei obscure era un beteșug naiv și ridicol. Iși da seama și căuta să-l mascheze prin cinism și veselie, dar nu isbutea.

Privea cu simpatie și admirație la toți cei cari își înnecau necazurile vieții în chefuri, râs și cântece zgomotoase. Văzuse mulți oameni simpli, adormiți, cari la chefuri se deșteptau, ajungând vioi, isteți, galvanizați de poezia beției.

Pe Klaps îl privea Neagu cu'n fel de invidie că nu poate să se bucure ca el de viață.

Ca un actor-erou, Klaps aducea o notă de grandoare în gesturi și cuvinte, o măreție a chefului departe de vițiu și desfrâu. Dealtfel avea și teorii pe cari le susținea cu pasiune:

„Nu confundați cheful cu beția.

„Englezul se îmbată, Românul chefuește.

„Să vie un sclav!" se adresa el chelnerilor c'o voce cavernoasă, imitând gesturi din orgiile romane.

Suit pe un scaun, el începu să declame *Venera* și *Madona*, c'o poetică emfasă, cu ochii țintă la blonda Bază Navală:

Astfel eu pierdut în noaptea unei vieți de poezie,
Te-am văzut, femee stearpă, fără suflet, fără foc,
Și-am făcut din tine-un înger blând ca ziua de magie
Când în viața pustiită râde-o rază de noroc.

. . . .

Din demon făcui o sfântă, dintr'un chiot simfonie

. . . .

Dar azi vălul cade, crudo!...

. . . .

Tu îmi pari ca o bacantă, ce a luat cu 'nșelăciune
De pe fruntea de fecioară, mirtul verde de martir.
O! cum Rafael creat-a pe Madona Dumnezee
Cu diadema-i de stele, cu surâsul blând, vergin,
Eu făcut-am zeitate dintr'o palidă femee,
Cu inima stearpă, rece și cu suflet de venin.

Declamaţia fu întreruptă pentrucă Baza Navală se simţi oarecum blesată de unele expresii prea tare ale lui Eminescu.

Se ceru un cântec de inimă albastră. Bulanger își umflă guşa, începând cu'n adânc oftat:

„Pune capul sub velinţă...

— Opreşte-te! isbucni Klaps indignat. Cum îţi permiţi, sclav indian, să masacrezi cântecele româneşti?

Poetul scrie:

Pune capăt suferinței.

Şi ţiganul cântă:

Pune capul sub velinţă

Aerul în camera obscură ajunsese supra încălzit. Figurile se îmbujorau, vocile se îngroșau, ochii scânteiau, minţile galopau. Discuţii aprinse, toasturi fără sfârşit se pierdeau într'o învălmăşeală de râsete şi voci răgușite.

Ca să iasă fumul de tutun și să intre aer proaspăt, s'au deschis ferestrele și, ca să-și desmorţească picioarele, câțiva tineri ieșiră în sală, încercând un dans nou. Un ofiţer cântând în gura mare, înhățase de-o aripă pe Fița și-o învârtea, învăţând-o pașii. Boulanger, atent, fura cu arcușul tactul noului dans, auzit pentru întâia dată.

Când, un ţipăt strident răsună în sală. Muzica se opri brusc. Un moment de panică şi zăpăceală. Ca un vultur se repezise Boulanger

la o uşă închisă, isbind cu pumnii încleştaţi şi strigând cu disperare:

„Deschide uşa, domnule locotenent!... Dă-i drumul... nu mă nenoroci, domnule locotenent!"

Ţambalagiul şi clarnetistul împingând din răsputeri cu umerii în uşă, urlau cât îi ţineau gura:

„Nu te lăsa, Fiţo!..."

„S'au dus casele Frosei, mă-ă-ă... Ce-i? Ce s'a întâmplat?" se întrebau toţi într'o învălmăşeală generală.

Ofiţerul care dansa cu Fiţa, după un tur ameţitor, îi făcuse vânt din fugă într'o cameră goală de pe sală, în care dispăru şi el, închizând uşa cu zăvorul.

Şi pentrucă uşa nu ceda, Boulanger se văicărea, privind cu linguşire la ofiţerii mai bătrâni:

— Domnule căpitan, domnule doctor... Nu mă lăsaţi... daţi ordin să deschidă uşa. Zău, nu mă lăsaţi... faceţi-vă milă şi pomană... că pierd casele... Să mă trăsnească Dumnezeu dacă nu le pierd, zău, sunt casele Frosei în garanţie.

. . . .

— Porcilor! Nu vă-i ruşine? strigă Baza Navală, roşie de indignare.

„Aşa se ademenesc fetele, pentru ca să-şi facă plăcere dumnealor!..." adaugă cu dispreţ Miţa Balot. Şi amândouă, cu acelaş gest de revoltă, se sculară dela masă.

Căpitanul Papachi, ca cel mai vechiu în grad, găsi că este urgentă nevoie să intervină cu autoritatea sa.

Işi tăie drum, şi în liniştea solemnă care se

făcuse într'o clipă, răsună glasul lui autoritar, de comandă:

— Locotenent Pitiş! deschide imediat uşa ! Şi încetează cu asemenea comedii, cari nu fac cinste unui ofiţer.

Toţi aşteptau cu sufletul la gură.

Zăvorul uşei ţăcăni scurt. Insfârşit.

Apăru capul ofiţerului: roşu, cu ochii injectaţi, schiţând un surâs nervos:

— Am glumit, domnule căpitan... N'a fost nimic serios.

— Proastă glumă!... Asta nu se face, domnule!... zise bătrânul căpitan încruntat.

— Auzi glumă.. asta-i glumă... cu chestia aia nu se glumeşte, domnule, niciodată, să ştii dela mine... protesta emoţionat Boulanger, întorcându-se furios către Fiţa, care-şi arăta dinţii surâzătoare.

— Şi tu, proasto, în loc să ţipi ca din gură de şarpe, când te-a înghesuit ofiţerul, tăceai chitic, hai!... dacă, ferească Dumnezeu, scăpai caii... se duceau de sufletul dracului casele Frosei?... Las' că te trimit eu la măta, mangosito!

— Ei, potoleşte-te, şefule, că nu s'a întâmplat nimic! încercă Papachi să restabilească ordinea turburată.

In zadar, voioşia se dusese. Cheful se stricase. Orgia navală avu de astădată un sfârşit neprevăzut.

Boulanger, din cauza spaimei prin care trecuse, nu mai putea cânta. Se sufoca şi îi tremurau mâinile ca la un damblagiu.

Ofiţerii se răspândiră în grupe. Scârbit, obosit s'a întors Neagu la vapor; câţiva cheflii nu s'au potolit până dimineaţă.

A doua zi s'a primit la garnizoană o serie de reclamaţii asupra isprăvilor de peste noapte făcute de ofiţerii scandalagii. Au fost deshămaţi caii dela o trăsură al cărei birjar turc adormise pe capră. S'a făcut o cavalcadă sgomotoasă pe strada principală, sculând lumea din somn.

O firmă dela Măcelăria Marinei fusese mutată la balconul unui varieteu-şantan. A doua zi lumea căsca gura la firmă, cetind cu mirare:

„Carne de vânzare Furnisorul Marinei Militare".

Doi ofiţeri au apărut pe scena varieteului făcând poze de nuduri, lupte de gladiatori şi statui antice. Şi la urmă duş cu sifon. Deşi publicul a aplaudat frenetic, artistele dela varieteu s'au scandalizat de lipsa de pudoare a ofiţerilor.

*

Evantia se trezi brusc dintr'un somn greu, cu inima strânsă de groază, în chinurile unui vis oribil. Deodată deschise ochii mari, căutând în jurul ei cu spaimă.

„Nu visase? Era dar adevărat tot ce se întâmplase în noaptea aceea".

Săgeţile soarelui de dimineaţă ţâşnind oblic prin crăpăturile obloanelor închise, îi înţepau ochii orbind-o.

Se întoarse cu faţa la perete şi încercă să strângă pleoapele pe globul ochilor... să nu mai vadă nimic în faţa ei. Dar imaginile se conturau precise, clare, înăuntru, căci creerul lucra biciuit de o febră chinuitoare.

Ii defila prin minte, c'o limpezime uimi-

toare, în cele mai mici detalii, toate scenele ; vedea tot ce se întâmplase, pas cu pas, din clipa în care, cu nervii răzvrătiţi şi sufletul dezechilibrat, se despărţise de Neagu, de când îi ieşise în cale, ca din pământ, la capătul cheului, căpitanul Deliu.

Cum o luase de braţ atrăgând-o înapoi, prin întuneric, spre plaja pustie. Cu ce vorbe înşelătoare o desmierdase, pe când îi netezea părul cu mâna lui fină, mângâetoare. Şi timbrul vocei lui, care tremura uşor, îi picura muzical în auz:

„Frumoasa mea... sirenă neagră... copilă sălbatică... să ştii că cea mai frumoasă fată care nu ştie să fie drăguţă c'un bărbat, nu-i decât o floare fără miros".

Işi amintea clar fiecare mişcare, fiecare gest făcut. Simţea încă vie, ascuţită , o senzaţie ameţitoare, respiraţia caldă, apăsarea buzelor fierbinţi şi mustăţile acelea parfumate pe gura ei.

O încleştase strâns, înăbuşind-o cu trupul lui mare, cu braţele vânjoase, cari o striveau, biruind-o.

Nu putea înţelege întâmplarea în care căzuse.

„Cum de s'a lăsat ?...

Intr'un moment îşi dase perfect seama că nu putea să i se împotrivească, simţise că omul acesta e mai tare, că avea să facă ce voia cu ea. Trupul se supusese fără rezistenţă.

Slabă, neputincioasă, căzuse pradă, ca un pui de găină în ghiarele uliului.

„Era vinovată... desigur că era vinovată.... de ce nu l'a respins dela început ?... de ce n'a

plecat la timp ?... dece a cedat ?... dece asculta cu plăcere vorbele lui ?...

„Am fost nebună ? se întreba ea c'o disperare neputincioasă. Dar nu-l iubesc de loc. De ce am făcut asta ? De el am avut frică de când l'am cunoscut.

„Acum s'a sfârşit. Totul s'a prăbuşit.

„Şi-a stricat viaţa, dintr'odată şi pentru totdeauna.

„Cum putea să mai dea ochi cu Neagu ? Cum să ascundă taina? Ce să-i spună lui? Ar fi vrut să se târască la picioarele lui, să-i ceară iertare, să fie strivită de el, să i se jertfească, să-i rămână sclavă pentru toată viaţa. Ce era de făcut ? Nici o ieşire nu vedea înainte.

„Ar putea Neagu s'o ierte, dar n'ar mai putea s'o iubească. Şi ea îl iubeşte, n'a încetat nici o clipă să-l iubească.

Injosită, dispreţuită, avea să rămână pentru totdeauna.

Căzuse parcă într'o prăpastie întunecoasă din care nu mai putea să iasă cu nici un chip.

Cu ochii închişi zăcea pe pat ghemuită, strivită de ruşine şi căinţă, cuprinsă de sentimentul unei degradări ireparabile. De câte ori deschidea ochii, avea un nod de greaţă. Se scutura cu groază, dar nu putea scăpa de imaginile cari îi chinuiau mintea.

Işi simţia capul strâns într'un cerc de fier, gura arsă, sufletul jicnit şi plin de nenorocire.

Leoarcă de sudoare, se desveli, şi când îşi văzu genunchii şi pulpele desgolite, se acoperi repede la loc. Avea impresia că trupul acela nu mai este al ei... îi rămăsese numai capul,

care ardea cu tâmplele svâcnind într'o durere acută.

Corpul i se părea o sdreanță mototolită şi murdară, aruncată pe pat.

Incordată, muşca perna cu dinţii, în dorinţa de a-şi chinui trupul, îi venea să-i rupă carnea cu unghiile până la sânge.

Târziu, când auzi uşa scârţâind, tresări speriată :

— Ce ai, fata mea? Să chem doctorul? o întrebă tatăl ei îngrijat.

— Nu trebue, răspunse fata cu spaimă, ridicându-se de pe pat.

Şi deodată simţi picioarele ca tăiate, parcă picase dela o înălţime, iar prin coapse o săgeta o durere ascuţită. Şi se lăsa din nou moale pe pat.

Făcea sforţări să adoarmă, dar nu putea. I se părea că mii de ochi o privesc cu batjocură. Toţi îi ştiau taina, pe care n'o mai putea ascunde.

Desnădăjduită, cuprinsă de o disperare neputincioasă, isbucni într'un plâns sfâşietor.

Lulu, maimuţa, care dormita sgribulită pe scaun, în faldurile unui şal de lână, îşi ridica uşor capul, privind lung, c'un fel de mirare în ochişorii ei negri, ca nişte gămălii sclipitoare.

Şi când mintea ei puţintică prinse a înţelege că stăpâna sufere şi plânge, se ridică din culcuş şi ţâşni dintr'un salt pe pat, între perne. Se strecură până la subţioara fetei, şi de acolo îşi întindea lăbuţa ei neagră, pipăind-o pe obraz, îşi scotea capul ca să privească întrebător drept în ochii stăpânei, care plângea cu sughiţuri.

CAPITOLUL X.

La vapor, în careul ofiţerilor, era prins în perete cu ţinte de planşetă un *Avis Navigatorilor:* „Sunt absolut interzise la masă discuţiile privitoare la serviciu. Contravenienţii vor fi amendaţi. Ofiţerul popotar este învestit cu puterea executivă".

In schimb se debitau destule zeflemele, glume sărate şi nesărate, anecdote cu sau fără perdea. Uneori câte o victimă căuta să-şi răsbune vre-o înţepătură dureroasă şi declama cu patos faimosul vers a lui Vlahuţă:

„Anecdota, calamburul acolea fiind la preţ.

„Cată-le prin almanachuri şi vei trece de isteţ.

La zile mari, când comandantul cobora din turnul său de fildeş, ca să ia masa cu ofiţerii, conversaţia lua un caracter serios, şi uneori didactic.

Un comandant pedant, admirat pentru erudiţia sa, fusese păcălit de un ofiţer tânăr. Făcându-şi de lucru prin birou în lipsa comandantului, ofiţerul observă semnul pus între paginile unui volum din *„La Grande Encyclopédie:* Năvălirea Avarilor.

El citi pasajul însemnat. La masă se discută despre năvălirea Avarilor.

Comandantul rămase în admirație pentru profunda erudiție a tânărului ofițer.

— N'aş fi crezut, şopti secundului, să aibă o cultură aşa de serioasă băiatul ăsta.

— E prea modest, de aceea nu l'ați remarcat până acum, îi răspunse secundul stăpânindu-şi râsul.

*

Intr'o seară, pe la sfârşitul mesei, Neagu ieşi pe punte fiind anunțat că intră de serviciu.

Bucuros că scapă de gălăgia asurzitoare şi de aerul îmbâcsit din careu, se plimba singur căutând să-şi şteargă din minte vorbele auzite în timpul mesei. Se făcuse o serie de glume şi aluzii la tinerii sentimentali şi romanțioşi. El suporta cu greutate tonul de zeflemea obişnuit la bord. De data asta avea impresia că este direct vizat, i se părea că unii camarazi îi aruncau priviri ironice.

Pe punte era întuneric. Un timonier îi aduse jurnalul de bord, în care trebui să semneze. Neagu se apropie de lumina geamului deschis la spiralul careului. De jos se ridica un vuet confuz, vorbe, râs şi țăcăneala zarurilor dela jocul de table.

Deodată Neagu tresări; îşi auzise numele rostit într'un hohot de râs. Instinctiv îşi ascuți auzul; se aplecă atent spre geamul deschis.

„Neagu îi ageamiu, domnilor... nu v'am spus... eram sigur... am câştigat pariul.... Sirena a eşuat în brațele lui Deliu... cum putea un debutant ca Neagu să concureze c'un tip expert ca Deliu. Faptul e consumat.... l-am văzut cu ea pe la miezul nopței la plajă"...

Ca lovit de un glonte, Neagu se frânse în două. Şovăind, se lăsă moale pe banchetă, îşi duse o mână la frunte frecându-se apăsat. A înţeles totul. E foarte clar. Se făcuseră pariuri pentru cucerirea Evantiei.

El rămase acolo paralizat. Simţea cum i se înfierbântă capul, fără să poată reacţiona.

Avea o senzaţie de durere fizică aşa de intensă că-i dăduseră lacrămile în ochi.

„...Ce ruşine... tocmai el care se ştia aşa de sensibil, veşnic cu groaza de ridicul, să ajungă de râsul lumii, obiectul de haz al camarazilor, eroul unei sinistre tragi-comedii de care toţi îşi băteau joc...

„C'o extremă sforţare se ridică. Era copleşit de ruşine; simţea mândria lui rănită, şi o mânie clocotitoare ce trebuia înăbuşită. Noroc de întuneric. Puntea goală. Dacă l-ar vedea cineva în halul în care se găsea? I se păruse că timonierul de serviciu l-a privit pe furiş... poate şi el a înţeles ce vorbeau ofiţerii în careu. „Ei şi? Incordat începu să se plimbe călcând apăsat cu tocurile în puntea de lemn. Işi auzea zgomotul paşilor răsunând cadenţat în liniştea nopţei. In agitaţia nervoasă în care se afla, simţea cum îi svâcnesc tâmplele, şi sângele fierbinte care-i năvălea la creer îi tulbura judecata. Se pierdea în confuze întrebări şi presupuneri contradictorii. El voia să se lămurească, să stea de vorbă cu sine însuşi, să reflecteze cu sânge rece, cu tot calmul necesar pentru a găsi o ieşire.

„Cum? adică trebuia numai decât să abuzeze de naivitatea unei minore?... să-şi bată joc de ea?... ca să fie admirat de camarazi pentru cucerirea făcută?... A! dacă ar fi fost

o femee cu experienţă... da, dar aşa... o copilă neştiutoare, dezarmată... nu, sigur ar fi fost o mişelie din partea lui..."

Şi un val de furie neputincioasă îl cuprinse tulburându-i vederea. Un nod nervos i se oprise parcă în furca pieptului şi nişte ghiare invizibile îi zgâriau gâtul. Căuta o descătusare. Simţea dorinţa să plângă. S'ar fi uşurat. Dar nu putea, inima îi era încleştată de o profundă suferinţă.

Târziu, când coborî scara să intre în cabină, simţi cum i se tae genunchii, parcă i s'ar fi rupt tendoanele dela picioare.

Cu faţa în perină, cu ochii închişi, pierdu noţiunea lucrurilor şi căzu pirotind în visuri agitate.

A doua zi se trezi buimac, cu gura arsă, o durere tăioasă la tâmple şi o greutate pe inimă. Simţea o slăbiciune fizică. N'ar fi vrut să dea ochii cu nimeni. Se făcu bolnav. Ceru aspirină, dar n'o luă. Avea să lipsească toată ziua dela serviciu. N'ar fi putut înfrunta privirile camarazilor. Şi compătimirea i-ar fi făcut rău. Cu un fel de orgoliu căuta să-şi ascundă suferinţa. Nici la masă în careu nu s'a arătat. In cabina lui strâmtă şi întunecată s'a frământat ca o fiară în cuşcă.

La amează un soldat îi aduse un plic. Isi aruncă surprins ochii pe adresă. Ii tremurau mâinile rupând febril plicul. Se uită în josul paginei la iscălitură: *„O binevoitoare"*... Un scris stângaciu de femee...

In câteva cuvinte, îl anunţa „să nu aibă încredere în negroaica ipocrită şi depravată, că ea îl înşeală în fiecare noapte întâlnindu-se la plajă cu amantul ei, căpitanul D."

„Ha! ha! explodă Neagu, asta-i frumos, va să zică lucrul e public... toată lumea ştie.

„Ce ridicol! Ce stupidă situaţie! Să cazi cu ochii închişi în aşa încurcătură!..."

„Nu-şi va ierta toată viaţa asemenea slăbiciune, care l-a compromis în aşa hal". Se simţia umilit de-o prăbuşire lăuntrică. Chinuit în acelaş timp de un ciudat amestec de mândrie, ruşine şi dorinţă.

„Şi cât am iubit-o". îşi zise deodată învins de un plâns copilăresc. Merită oare atâta iubire creatura asta? Cum e posibil să existe asemenea făpturi? Perfidie? Capriciul unui suflet femeesc? E ceva în afară de raţiune. Ceva pe care el nu putea înţelege..."

Nu, e un chin pe care el nu-l poate suporta.

Trebue să verifice faptele: să aibă o explicare, să se lumineze.

„Are să se ducă întins la ea. Are curajul să primească adevărul în faţă. Nu trebuie să se cramponeze de fustele unei femei. Va fi hotărît, neînduplecat".

Incepu să se îmbrace grăbit, dar îşi aminti că nu poate ieşi dela bord. Raportase că-i bolnav.

Atunci se aşeză la scris. Scurt, ferm, tăios, înşiră o serie de întrebări lapidare, — răspunsurile primite aveau să lumineze situaţia şi starea critică în care se găsea.

„Ii trebuia o situaţie clară, netedă. El nu-i omul compromiselor. Ori tot, ori nimic".

A dat scrisoarea în mâna unui caporal şi i-a explicat unde trebue s'o ducă. Dar după câteva minute s'a răsgândit. S'a repezit pe scări şi l'a ajuns pe caporal care abia plecase. A

rupt scrisoarea aruncând bucăţile în Dunăre. Era mai bine să se ducă singur. Trebuia s'o vadă imediat, cu orice preţ trebuia să-i vorbească. S'a hotărît.

„Va lua taurul de coarne, trebuie să fie tare, stăpân pe sine. Sunt momente hotărîtoare în viaţă. Va şti el să limpezească chestiunea".

Când începu să însereze, ieşi neobservat pe cheiu. Era turburat de propria-i îndrăzneală. Pe drum, dela distanţă, văzu fereastra luminată.

E acasă. Toate întrebările şi frazele construite migălos îi pieriră brusc din memorie. Tot dialogul mental dispăruse. Ce avea s'o întrebe? Cum să înceapă? Şi ce ton trebuia să aibă?... „Nu-i nevoe; momentul oportun o să-l inspire. Va proceda bărbăteşte".

Sună hotărît la scară.

— Domnişoara Evantia e bolnavă; nu poate primi, îi spuse scurt Eftichiţia, fata proprietăresei.

In faţa uşei închis brusc, Neagu rămase posomorît, cu buzele strânse, cu sprâncenele încruntate, ca în faţa unei piedici pusă în cale. După un moment de mânie absurdă se hotărî să plece. Unde? Ce trebuia să facă? In loc să se întoarcă spre vapor, o luă înainte pe cheiu. Avea nevoe de mişcare, de aer, de linişte. Mergea împleticindu-se, cu capul înclinat sub povara unei nelinişti adânci. Era torturat de sentimentul unei ofense de nesuferit, de gândul că nu poate face nimic pentru a găsi un desnodământ onorabil. Neputinţa de a înţelege ce se petrece în sufletul şi în corpul acelei fiinţe care se depărta de el, îl chinuia amar, până la disperare.

Mintea lui nu putea să admită ceva mai monstruos: „o copilă castă, iubitoare, cu sufletul curat, să se arunce deodată, fără un pic de pudoare în brațele unui Don Juan ca Deliu, jucăria capriţiilor acestui om care n'a iubit nici o femee în viața lui... „şi eu care o iubeam cinstit, profund, din toată puterea inimii... pentru toată viața", îşi zicea el, îndurerat, c'o naivitate copilărească.

Și un sentiment de revoltă, de gelozie nesatisfăcută, îl irita până la furie. Ii venea să alerge, să-l pălmuiască, să-i desfigureze chipul acela frumos, înșelător, care făcuse atâtea victime nenorocite.

O seară de toamnă, umedă, rece

La Cercul Marinei era lumină.

Prin sticla geamurilor se vedeau umbre mișcându-se în jurul biliardului. Neagu se opri. Impins de o dorință bizară, se apropie de fereastră.

Parcă o presimţire îl atrăsese. Era chiar el Deliu. Mândru, zâmbitor, cu tacul în mână, lovea bilele de fildeş cu eleganţa unui maestru dela academia de biliard.

Câțiva ofițeri urmăreau cu admiraţie măestria loviturilor în serie. Nici unul nu-l putea egala. Neagu tulburat îi observă gesturile pe furiș ca o fiară la pândă.

Inima îi svâcnea. Il privea pe Deliu, c'o lacomă curiozitate, simţind în acelaş timp antipatie şi admiraţie pentru acest bărbat frumos şi înzestrat cu atâtea calități. „Ce impresie trebuie să facă femeilor?

„Desigur e o făptură deosebită de a mea... el e din rasa cuceritorilor... abil, hotărît, ta-

re, recunoscu Neagu, clasificând în minte intelectualii de o parte şi oamenii de acţiune de altă parte.

„O îmbinare armonică, îşi zise în sine, trebue să dea omul ideal, complect".

Abătut, înjosit, de-o gelozie sălbatecă, Neagu se întoarse la bord. Simţea cum i se ridică din străfundul sufletului, învingând orice raţionament, un dor de răsbunare, o ură primitivă, insuportabilă, pe care niciodată n'o bănuise că mocneşte în firea lui blândă şi onestă.

*

Doctorul Barbă Roşie nu-l slăbea pe Neagu din ochi. Şi uneori îl sgâlţâia cu asprimea lui prefăcută.

— Ce-i cu tine, băete? Ai căzut într'o melancolie cronică... nu vezi că te topeşti ca lumânarea... cât are să mai ţină febra asta sentimentală?

Să ştii dela mine că morbul lui Cupidon, e cea mai păcătoasă boală microbiană, pentrucă atacă în acelaş timp inima, capul şi corpul. Criza ta e prea lungă. Aştept să intri în convalescenţă.

— Dar n'am nimic, se încerca Neagu să protesteze, schiţând un zâmbet forţat.

— Mă băete! Eu n'am venit să-ţi dau bromură, nici să te consolez. Vreau numai să-ţi deschid ochii asupra vieţii; nu căuta absolutul, nu lua totul în tragic. E ridicol şi absurd să încerci marea cu degetul. Eşti prea tânăr, n'ai experienţă, nu cunoşti încă specia asta de mamifere numite femei.

Să ştii dela mine că femeea este o piesă de schimb. Oricând poate fi înlocuită.

Când îl lăsa doctorul, îl lua căpitanul Mincu la spovedit.

— Neagule, băete! te-afunzi într'o neagră mizerie sentimentală. Te-ai împotmolit dela prima decepţie; te-ai sfărîmat de primul colţ de stâncă ce ţi-a eşit în cale. Tu nu ştii că viaţa e o mare capriţioasă, că are flux şi reflux. Dacă ai demnitate nu trebue să te cramponezi de o fustă. In viaţa de marinar, în religia meseriei noastre este fatal vagabondajul, legăturile pasagere: „în fiecare port câte-o iubită", zice un cântec napolitan: „ancorează, debarcă, iubeşte, şi iute ridică ancora şi du-te... Marinarii nu fac purici nicăeri. Fi bărbat, Neagule, nu copil...

C'o milă părintească pentru fiul adoptiv cum spuneau în glumă camarazii — Mincu vorbea fără convingere. Trecuse şi el prin aceleaşi crize sufleteşti. Cazul lui Neagu deschidea şi în inima lui o rană veche pe care o crezuse vindecată.

Cabina doctorului era, în miniatură, o farmacie, laborator şi bibliotecă.

Ce-i de făcut cu băiatul nostru, doctore? întrebă Mincu închizând uşa şi deschizând ochiul de geam rotund al cabinei ca să intre aerul proaspăt al mărei.

— Dragul meu, eu combat mizeriile trupului, nu şi ale sufletului. Boala lui Neagu nu se vindecă prin droguri sau bisturiu.

Dar cum? Care-i terapeutica iubirei?

— Cred că trebue să-l faci să nu se mai gândească la trecut, să-i smulgi din minte i-

coana adoratei, chipul divinizat. Eu i-aşi prescrie în doze mari un extract de matematici superioare.

— Asta am încercat-o. L-am forţat să facă o serie de calcule nautice şi astronomice, pe care altă dată le migălea cu plăcere. Acum nu-i în stare să meargă până la capăt, se poticneşte dela început.

— Atunci nu ne rămâne decât omiopatia.

— Cui pe cui scoate — trebue încurcat cu alta...

— Un surogat? întrebă Mincu. Asta nu-l poate satisface pe Neagu. Figurantele amorului, relaţiile tarifate, proza nu poate înlocui poezia iubirii. El sufere din cauza poetizărei, idealizării, — e prima lui iubire...

Suferă din cauză că are o concepţie diformă despre dragoste, zise doctorul cu tonul său ştiinţific şi gutural. Acest băiat, care-i într'o frământare sufletească excesivă, are o sexualitate neevoluată, are un suflet infantil; o timiditate paralizantă, îl face neadaptabil la mediu, incapabil de a se bucura armonic şi integral de viaţă şi de succese. Este cred o victimă a unei greşite educaţii morale, cu scrupule şi convenţii ipocrite. Tragedia sufletului omenesc începe tocmai din cauza acestor vagi rătăciri abstracte, mistice, faţă de simpla realitate a iubirii. Echilibrul sufletesc, armonia lăuntrică, nu se pot stabili comprimând instinctul vital...

— Dar el suferă rănit de necredinţa acelei fete, poate o mică viţioasă, pe care el a iubit-o cu tot focul tinereţii...

— Sunt sigur că şi ea l-a iubit la fel, şi că-l iubeşte încă. Fata era un fruct copt, gata să

cadă din pom. Neagu s'a abţinut, credea că-i fruct oprit. A venit la timp altul şi l-a cules. E foarte simplu. De ce îţi închipui că fata asta e o înşelătoare viţioasă. Cel mult e o victimă dezarmată în faţa unui cuceritor de talia lui Deliu. Chiar căderea unor femei cu experienţă încă este un lucru fatal, o chestie de temperament şi împrejurări.

Cum a stricat capul oamenilor literatura.

Câte victime n'au făcut poeţii şi romancierii.

Nu ştiu care filosof a propus ca poeţii romantici să facă un stagiu de studii pe lângă hergheliile de reproducţie a cailor de rasă. Numai aşa vor înţelege şi ei rolul instinctului vital în problema perpetuării speciei.

Cum n'au ajuns să înţeleagă oamenii că amorul, cântat sub toate formele, nu-i decât o draperie de dantelă spumoasă care acoperă goliciunea instinctului sexual. O iluzie care te fură ca scena teatrului cu munţii de mucava şi marea de pânză. Numai când intri în culise descoperi sforile şi schelele decorului. Trebue spartă odată carapacea asta de ipocrizie, în care etica şi arta ascund forţa vitală a naturii. Asupra amorului s'a făcut prea multă literatură şi prea puţină ştiinţă.

Mincu, după ce-şi aruncă pe fereastră mucul de trabuc stins, începu a vorbi cu melancolie, lunecând fără să vrea în confidenţe la care doctorul nu se aştepta. Auzise şi el vorbindu-se în surdină de un amor nenorocit, pe care Mincu ştiuse, c'o pudoare bărbătească. să-l ascundă întotdeauna.

— Ce bine îl înţeleg pe Neagu... şi eu am trecut prin aceleaşi chinuri sufleteşti.

Când te gândeşti că sunt oameni cari trec prin viaţă fără să aibă parte de a simţi fiorii iubirii adevărate... un lux care nu-i tuturor îngăduit... şi alţii la cari prima iubire le devastează viaţa şi rămân cu rana de stilet în inimă. Niciodată nu ştii ce surprize îţi rezervă viaţa. Pe când mă aşteptam mai puţin, mi-a eşit în cale o femee care, dela prima vedere, a fost pentru mine centrul universului. Există o lege de atracţie a sexelor? Nu ştiu. Oricum este un fenomen inexplicabil. O enigmă. De ce din miile de făpturi pe lângă cari treci indiferent, numai una te opreşte în loc? De ce dintre toate săgeţile cari ţi se aruncă, numai una — cea otrăvită — te loveveşte drept în inimă? De ce din întâlnirea a două priviri se produce scânteia ce electrizează două fiinţe cari niciodată nu se cunoscuseră? Ce banal şi ce misterios lucru. Ce lumină în domeniul acesta ne-a adus ştiinţa care trebue să găsească legi asupra forţelor oarbe ale naturei? O putere străină, dominatoare, o afinitate de chimie sufletească, face apropierea şi fatala contopire. Ezitam anume să-i fac cunoştinţa; luptam cu mine însumi; presimţind parcă un pericol mă ţineam pe marginea unei prăpăstii — un pas şi eram pierdut. Pornirea, chemarea instinctivă era aşa de violentă încât — mi-a spus ea în urmă — era hotărîtă să vină singură la mine dacă mai întârziam!

Ai remarcat deosebirea de atitudine în faţa adevăratului amor? Pe când femeea devine radioasă, bărbatul e grav, chinuit de o criză lăuntrică, simte că ceva nou a intrat în existenţa sa, stăpânindu-i gândirea şi simţirea.

Lumea nu mai exista pentru noi. Nici o piedecă în cale n'ar fi putut să ne oprească. Cu ce puteri necunoscute sunt încărcate privirile magnetice ale ochilor unor femei. In acea exaltare a simţurilor am înţeles lupta pentru cucerirea femeei; hotărîrea bărbatului de a răzbate până la capăt, pe viaţă sau pe moarte...

E sigur că la unii oameni dragostea devine nebunie.

Bărbatul ei, un levantin abil — care nu ştia dacă se însurase din calcul sau din dragoste — se încercase la început să lupte; dându-şi în urmă seama unde putea să ajungă, se resemnă cuminte.

După trei luni s'a pronunţat divorţul.

Era liberă. Ne-am căsătorit. Eram fericiţi.

Am simţit atunci farmecul vieţii în doi. Nu mi-am închipuit niciodată că poate să existe o aşa contopire a simţurilor şi a spiritului. Parcă o făcuse anume natura pe femeea asta după acelaş tipar. Aveam aceleaşi vederi despre lume şi despre viaţă, aceleaşi gusturi şi idei. Printr'o intuiţie ascuţită îmi ghicea gândurile. Spiritul critic şi cultura, care singură şi-o făcuse, mă uimea.

Pe lângă simţul fin, artistic, înăscut, avea un fel de a judeca bărbăteşte, deşi înfăţişarea ei graţioasă amintea chipul Giocondei.

Armonia care o radia o simt şi acum în mine.

Lumea ne invidia, ne da ca exemplu de pereche potrivită. Eram orbit de fericire. Nu ştiam că fericirea este un lucru de care trebue totdeauna să te temi.

Dar nu asta voiam să-ți spun. Voiam să vorbesc de lucruri cari nu se pot explica. Să-ţi arăt contrastul firei femeeşti la două epoci diferite. Nici până azi nu-mi dau seama cum o fiinţă se poate transforma total în câţiva ani. Prin ce fenomen biologic se face acea metamorfoză — din omidă fluture? Femeea ta, ajunsă transparentă, în sufletul căreia citeşti ca într'o carte deschisă, sub ochii tăi o vezi cum se transformă. Işi schimbă gusturile, obiceiurile, părerile, credinţele, dispreţueşte ce a respectat, urăşte ce a iubit, iubeşte ce a urît, îşi neagă trecutul — schimbată complect ajunge o străină, altă făptură pe care n'o mai recunoşti.

— Cunoşti teoria, îl întrerupse doctorul, asupra reînoirei continue a corpului omenesc? Preschimbarea complectă se face în curs de câţiva ani. Materia cerebrală ca şi carnea trupului se preschimbă....

— Dar asta nu poate justifica schimbarea sufletească. Procesul tainic al gândirii rămâne acelaş. Eu de când mă ţin minte, am rămas cu acelaş fel de a simţi şi gândi, pe când ea...

— Ea e femee. Nu trebue să judecăm femeea după procesul vieţei sufleteşti a bărbatului. Asta-i greşala pe care toţi o repetăm mereu. Diferenţierea absolută a sexelor este o lege fundamentală a universului.

— Bine, dar în fond nu-i acelaş conţinut sufletesc la bărbat ca şi la femee?

— Da, însă trebue să ştii că în mecanismul masculului piesele sunt articulate, pe când la femee gândirea şi simţirea nu sunt încă des-

părţite. Femeea trăeşte în inconştient. Bărbatul e conştient.

Femeia nu poate fi constantă; prin firea ei este schimbătoare. E o persoană, dar n'are personalitate, căci îi lipseşte individualitatea.

— Şi totuşi nu poţi nega că unele femei au o inteligenţă destul de...

— Mă rog, să ne înţelegem, e un anumit fel de inteligenţă, concretă, practică, ce nu se poate ridica până la abstract. Ea observă, nu interpretează. Ca şi camelionul femeea îşi schimbă culoarea sufletească după bărbatul de care s'a lipit ca iedera de arbore.

N'ai observat că nevasta unui pictor vorbeşte ca un critic de artă despre tablouri, deşi nu avea la început nici o idee de pictură. Femeea care iubeşte un marinar vorbeşte cu pasiune, ca orice lup de mare, despre chestii navale, vapoare, furtuni şi naufragii. Şi pe aceeaş femee, dacă trece în braţele unui călăreţ, o vei auzi discutând cu toată competinţa despre cai, epe şi harmăsari, de herghelii, curse şi hipodrom. Femeea nu-i decât un reflex al bărbatului. Ea se adaptează mai uşor la mediu tocmai pentru că nu are individualitatea.

Şi Mincu, pentru că vedea bine că se încurcă în ipoteze şi teorii abstracte, trecu din nou la fapte.

Să vezi cum a început transformarea. Loviturile destinului le-am primit printr'un ordin de serviciu. Eram detaşat la minister. Mă mut la Bucureşti.

In atmosfera încărcată a Capitalei, în vârtejul acesta tulburător începem o viaţă nouă.

Ca să-ţi descriu toate fazele metamorfozei ar trebui să fac un volum de analiză sufletească. Numai aşa ai putea să înţelegi adevărata criză sentimentală prin care am trecut. Intrasem într'un angrenaj distrugător, ale cărui roţi ne rupeau carnea bucată cu bucată.

Zile şi nopţi pierdute în acest bâlciu monden tocesc şi cele mai viguroase resorturi sufleteşti.

Telefonul, care sbârnâia toată ziua, cred că are o mare vină în disolvarea familiei moderne. Frânturi de conversaţii care mă enervau la culme, întâlniri, serate, ceaiuri, plimbări, atâtea eftine plăceri ne pulverizează viaţa.

Avidă de senzaţii, ahtiată de o lume uşuratică, femeea asta cuminte, înţeleaptă, ajungea frivolă, mincinoasă şi violentă. Niciodată nu spunea unde se duce şi ce face. Un fel de ruşine mă oprea să-i cer socoteală. Imi aluneca printre degete.

Busola se deranjase; fără orientare, pierdusem — cum spun marinarii — capul la compas, scăpasem cârma din mână. Bătea un vânt de nebunie.

Prin frumuseţea şi farmecele ei, prin vioiciunea spiritului, fusese întotdeauna seducăcătoare, acum cocheta, flirta fără jenă în mijlocul unei bande dubioase de snobi, bărbaţi şi femei, care-şi schimbau amantii şi nevestele între ei, imitând un fel de iubire ca o parodie a dragostei redusă la un singur gest.

Simţul pudoarei dispăruse. „Femeia modernă are drept la aceeaş viaţă senzuală ca şi bărbatul", era cuvântul de ordine al ban-

dei. Ea, care ştia să judece solid, începuse a privi lumea ca orice femeiuşcă — un cap de păsărică. Oamenii pe cari îi cunoscuse bine şi-i ironiza înainte, acum îi admira. O prăpastie se adâncea între noi, deşi avusesem o identitate perfectă în felul de a gândi şi privi viaţa şi lumea în care trăiam.

Ce trebuia să fac? Concesii? Compromisuri? Sau să reacţionez? Evitam explicări penibile. Mă închideam în mine, sufeream în taină. Aşteptam. Nu ştiu ce aşteptam. Stam mut zile întregi. Şi asta o irita până la furie. Gioconda, cu surâsul ei angelic, devenise aspră, dură şi crudă. Tăceri bosumflate, isbucniri violente, cuvinte înverşunate care se încrucişeau ca săbiile ascuţite.

Cele mai urâte zile, de cari şi azi roşesc, au fost acele în cari chinuit de demonul geloziei, şedeam la pândă, spionând orice mişcare, să aflu, să surprind, să mă încredinţez.

Dacă era la mijloc un sentiment nobil, adânc, de iubire adevărată, mă pregăteam să iert, să mă înving, să sufăr resemnat. Dar m'am convins în scurt că nu era decât un capriţiu, o legătură efemeră, o întâmplare neprevăzută, un simplu accident de cale ferată.

Unde ajunsese îmi era indiferent. Destul că a putut să facă primul pas. Legătura era ruptă. Stima, credinţa reciprocă dispăruseră. Totul era pierdut... ireparabil. Mă durea gândul trecutului. Visasem o legătură ideală întemeiată numai pe iubire, nu pe calcule şi compromisuri. Era tovarăşa vieţei, jumătatea mea, soţie nu amantă. Puteam să iert, dar nu puteam să uit.

Intr'o zi, din întâmplare, dau de o carte cu dedicaţie: „Celei mai bune prietene — prietenia este anticamera amorului". Am cunoscut scrisul. Un junghiu dureros mi-a oprit răsuflarea. Să intru în pământ de ruşine. Totdeauna am avut groază de ridicol. Intunecat, dar stăpânit, am întrebat-o: „Ce găseşti tu în tipul ăsta pe care acum trei luni îl ironizai, socotindu-l o perfectă secătură?

— Mă amuză. E un om interesant când îl cunoşti mai bine, îmi răspunse ea înţepată. Şi deodată se încordă, îşi dădu capul pe spate şi adăogă, şuerând cuvintele:

— Tu, care vezi totul în negru şi iei viaţa în tragic, rămâi un burghez fatalist. Eu ştiu să mă ridic... să-mi trăesc viaţa.. să mă descătuşez — ... fiecare pentru sine...

— A! ha! zic, am înţeles, aceleaşi banale vorbe late pe care femeea modernă le repetă ca un papagal când vrea să iasă din jugul căsniciei. Să nu-ţi închipui că o să mă cramponez de fustele tale... eşti liberă... ne despărţim.

In fine, ce să-ţi mai înşir, ne-am despărţit. O uram şi o iubeam încă. Una îmi spunea mintea şi alta inima. Mă sbăteam între demnitate şi umilinţă. Mă învinuiam singur. Aşteptam un cuvânt, un gest. Nimic. Eram doi nenorociţi cari pierduserăm ceeace niciodată nu mai puteam găsi.

Atunci am putut vedea că memoria durerei e mai intensă decât a plăcerei.

Ce luptă cu tine însuţi ca să alungi din minte imaginea care te obsedează. Simţi că s'a rupt o parte din sufletul tău, rămâi între via-

ţă şi moarte, vrei să sfârşeşti odată, să scapi într'un fel de tortura şi amărăciunea care te apasă veşnic.

Convalescenţa a fost lungă. Am suferit grozav până m'am regăsit. Dar nu eram acelaş. Rana o cred azi vindecată, dar cicatricea e aşa de sensibilă că uneori se deschide şi supurează încă.

Trebue să ştii, doctore, că unele regrete sunt mai dureroase decât remuşcările, sfârşi Mincu tremurător, cu vocea stinsă, înecată de un nod care i se oprise în gât. Şovăind, căutând un sprijin, îşi rezemă greoi capul pe mână. Doctorul, ascunzându-şi emoţia, îşi freca fruntea privind pieziş.

După câteva minute de tăcere, Mincu îşi reveni. C'un gest mângâitor îşi trecu mâna prin păr şi începu cu glas schimbat, rar, domol:

— In fond, toată istoria asta e prea puţin interesantă; un caz banal, una din miile de căsnicii desfăcute azi cu atâta uşurinţă. De ce aş pretinde vieţei mai mult decât îmi poate da? Ca să visezi iubire şi fericire eternă ar fi o absurditate, totuşi mă uit în urmă cu regret; spectator rece, obosit, mă judec azi ca pe un străin.

Caut în zadar factorii necunoscuţi în problema vieţii în doi. Mă întreb de ce femeea pe care am iubit-o şi-a distrus singură cu mâna ei cuibul, c'o brutalitate şi cruzime pe care nu pot să mi-o explic. Pe ce drumuri ascunse ne poartă viaţa...

Cele mai intense plăceri şi cele mai cumplite dureri îţi vin din partea aceleeaş fiinţe. Ca o tragică ironie a căsniciei, vezi adesea două făpturi de aceeaş calitate, pe care natura anume parcă le-a făcut pereche, şi totuşi nu ajung să se înţeleagă, nu pot trăi împreună şi se despart. Ea, o femee distinsă, se împacă bine cu un imbecil; el, om superior, se înţelege perfect c'o cocotă sau trăeşte fericit cu propria-i bucătăreasă.

— Pe mine, zise doctorul, mă chinueşte mereu această metafizică a amorului, misterul naturei care deosibeşte sufletul masculin de cel feminin. Nu ştiu dacă ai observat la femei lipsa de memorie a sentimentelor?

In structura gândirii, logica este condiţionată de memoria adevărată a faptelor trăite, care este în legătură cu voinţa.

Memoria bărbatului e continuă, impresia primită se imprimă şi rămâne. Femeea nu are memorie continuă, ea se opreşte numai asupra unor momente, nu reţine nimic. Femeea e o coardă care sbârnâe când o atingi. Bărbatul e o placă de patefon care poate reproduce o operă celebră. Femeea nu are Eu. Spune cu uşurinţă minciuni, nu are remuşcări, pentrucă nu are memorie şi logică, nici pentru trecutul ei, şi nu poate vedea în depărtare.

Demostene, mi se pare, a zis că o femee poate prăbuşi într'o clipă ceeace un bărbat a zidit cu gândul ani întregi.

Femeea nu poate fi geniu. Dovadă că omenirea n'a dat până azi nici un geniu feminin.

— Poate să dea în viitor, întrucât încep să aibă şi ele aceleaşi preocupări intelectuale
— Toată activitatea socială şi culturală a femeei moderne nu-i decât o imitaţie masculină. Ştiinţa nu priveşte femeea decât sub aspectul unei maşini de perpetuare a speciei. Aceasta este crudul adevăr ştiinţific.

Natura a înzestrat-o cu trupul şi sufletul propriu acestui scop. Arta, literatura, religia, cultura, nu servă în fond decât ca nişte accesorii de toaletă pentru femei.

Femeea este sau maşină de copii, sau obiect de plăcere. Soţie sau amantă.

Bărbaţii, în egoismul lor, vor să aibă pe amândouă în aceeaş făptură. Se întâmplă, cum e şi natural ca amanta ideală să fie o soţie detestabilă. Femeea pe care ai iubit-o voia să-ţi fie amantă şi nu soţie.

După o formulă strict ştiinţifică, femeea nu este decât *sexualitatea pură.*

— Cum? făcu Mincu scandalizat, nu există un ideal de femee...

— Ha! ha! îl întrerupse doctorul cu râsul lui sarcastic. Idealul acesta e creat de erotismul bărbatului. Instinctul sexual se mulţumeşte cu orice femee, dovadă relaţiile tarifate. Numai erotismul face ca bărbatul să-şi aleagă ca obiect de cult o femee pe care o împodobeşte cu toate frumuseţile idealului. Vezi cum păşim din biologie în estetică. Deaceea s'a şi zis odată că frumosul nu-i decât o declaraţie de dragoste făcută naturei.

E dela sine înţeles că amorul nu poate să aibă decât început. Proectarea asta a frumosului asupra altei fiinţe este iluzorie. De aceea

se repetă mereu, deşi nimeni nu crede, că amorul nu-i decât o iluzie.

— Dar din toate iluziile de pe pământ, singura adevărată; setea de viaţă, puterea creatoare, cum zice poetul, unica iluzie care încântă sufletul omenirei dela facerea lumei şi până azi.

Nu-i o cruzime ca s'o distrugeţi?

— Himera a fost totdeauna mai frumoasă decât realitatea. Dar eu fac ştiinţă nu literatură.

— Se cunoaşte, doctore, că n'ai iubit niciodată. Teoriile şi speculaţiile filosofice care le faci te duc la paradoxe.

In schimb rămâi un misogin înăcrit...

— Şi tu, care ţi-ai ars aripile odată, rămâi acelaş romantic, fără să poţi sbura.

O bătae în uşa cabinei curmă discuţia.

Timonierul de serviciu aducea caetul de ordine cu însemnările comandantului.

„Astăzi, până la ora 5, toată provizia de rezervă, pe 7 zile, să fie îmbarcată. Să se umple depozitele de apă dulce. Toată lumea la bord. La ora 6 să stea la posturile de plecare".

*

Seara de toamnă cădea mohorîtă, jilavă de umezeala sărată a mărei. Ude, negre, luceau cheiurile de piatră dealungul portului aproape gol. Două bărci de pescari cu pânzele umflate, se întorceau gonind spre adăpost. Stoluri de goelanzi, veneau grăbiţi din larg atingând crestele valurilor cu vârful aripelor. Şi

țipetele lor stridente anunțau în port furtuna care venea din urmă.

Evantia, de câteva zile, sta în casă. Singură, abătută, bolnavă. De două ori luase condeiul în mână să-i scrie lui Neagu, dar n'avea curajul să înceapă. Parcă anume o înțelegere mută făcea să nu se vadă unul pe altul.

Amâna, aștepta ceasul ce trebuia să vie, să aducă o deslegare pentru iertarea ei, pentru împăcarea lui.

In casă o umezeală rece. Fata sta culcată, învelită în niște șaluri vechi. Incerca să citească o carte de călătorii rămasă dela Neagu. Deodată tresări. Trei fluerături scurte. Ea cunoștea semnalul. Un vapor făcea manevră mergând înapoi cu pupa în curent.

Sări în picioare. Se repezi la fereastră.

Un vas cu pânze luneca domol spre gura Dunărei. Recunoscu silueta. Și scoțând un răcnet răgușit începu să vorbească singură ca o nebună: „e „Mircea", pleacă... pleacă „Mircea"... se duce... Neagu... îl pierd pentru totdeauna...

La repezeală își puse o broboadă pe cap și o luă la goană pe cheiu după vapor. Pe drum își reveni. In minte îi încolțea o vagă speranță: „poate nu pleacă, își schimbă numai locul de ancoraj".

Brikul-școală „Mircea", acostase la capătul cheiului, în fața palatului C. E. D. în locul rezervat anume vapoarelor pentru manevra de plecare.

Deși întunericul se lăsa grabnic și vremea era urâtă, lumea ca de obicei, se strângea pe cheiu ca să privească manevra vaporului care pleca.

In clipa supremă a despărţirei, la vasele militare n'au loc acele scene de îmbrăţişări, lacrime, strigăte şi gălăgie, cari se petrec la plecarea vaselor de pasageri. Disciplina militară impune o rezervă ambilor părţi. Pe mal, fără de larmă, apar batiste fluturând, pe bord câteva şepci se ridică discret, şi nimeni parcă n'ar vrea să ştie cu cine a schimbat salutul despărţirei.

Capul-pilot, Barba Spiro, vechiu marinar de rasă din tată în fiu, venit din Trebizonda, servea Comisia Europeană la Dunăre de jumătate de secol. De pe mal conducea manevra de ieşire a vaselor la mare. Bătrânul, cu pipa stinsă între dinţi, îşi îndesă şapca pe urechi, îşi închee mantaua de ploae făcută din pânză cernită, şi după ce mirosi aerul îşi scarpină ciuful de barbă albă:

„Cade barometru... să schimbă vremea... o să-i dea tava urât la mare, zice privind spre puntea lui „Mircea", Echipajul la posturile de manevră, gata să înceapă *„rondoul"*. Corpul vasului, urmând să se învârtească în loc cu prova spre ieşire, se leagă dela uscat cu o parâmă enormă, cât braţul de groasă, frânghie de sârmă împletită, fixată de o puternică baba făcută din o coloană de fontă îngropată adânc în pământ. Vase încărcate până la zece mii de tone girează în jurul acestui solid punct fix. Numai ochiul sigur al Capului-pilot ştie să prindă clipa în care trebue să strige:

„Mola!"... Un moment de emoţie.

Dacă s'ar da drumul prea devreme parâmei care sbârnie întinsă, vasul s'ar pune pe uscat, dacă ar întârzia, vasul s'ar sdrobi de cheiu.

Cu toate că Evantia venise în goană, ajunse

când manevra lui „Mircea" era pe sfârşite. Se opri gâfâind înfierbântată. Sprijinită de un felinar de pe cheiu, sfredelea cu ochii mari pâcla ce se lăsa încet.

Ca într'un joc de umbre se vedeau nedeslușit oameni, cari umblau pe punte. „Unde era Neagu? O va recunoaşte el? Işi va arunca ochii spre dânsa? Dacă vaporul ar mai sta câteva zile?... Poate s'ar împăca..."

După statură i se părea că recunoaşte silueta lui Neagu care se profila în provă. Işi amintea că îi spuse odată că la ancoră e locul lui la postul de plecare.

Vaporul se deslipi uşor de cheiu şi începu cu încetul să gireze; apoi din ce în ce mai iute până ce se auzi tunând vocea de bas a omului de mare:

„Mola peste tot". La comanda lui Barba Spiro toţi ochii se aţintiră asupra parâmei care vibra metalic, până ce scăpă încolăcită în inele ca un şarpe uriaş rănit de moarte — „Mircea" plutea liber, fără nici o legătură cu uscatul; părăsia fluviul, tăind cu pieptul apa mărei.

O comandă scurtă, urmată de triluri de fluere prelungite, răsuna pe puntea navei înghiţită de noaptea neagră, care cădea învăluind şi marea şi pământul.

Apa Dunărei plumburie; marea un vid negru, nelămurit. Din cerul opac se desfăceau, ca dintr'un sul ascuns, perdele de pânze cenuşii din ce în ce mai dese. Sub biciuirea vântului din larg norii negri veniau goniţi, aşa de jos încât păreau turme de monştri marini care se încălecau târându-se pe faţa apei.

„Mircea" îşi întindea velele. Proectat în väz-

duh lua forme bizare — Vasul fantomă — o pasăre gigantică gata să sboare.

Se simţea în aer că vine furtuna. O grije înfioră mulţimea, căci pe deasupra capetelor plana ca un mister eterna groază de elementele naturei.

Evantia, sdrobită, stingherită, îşi trăgea broboada pe faţă ca să nu fie recunoscută. In jurul ei erau mai multe femei decât bărbaţi. Unele triste, cu ochii în lacrimi, se stăpâneau să nu isbucnească în plâns; altele vesele, sglobii, se agitau chicotind, cătându-şi cu ochii sclipitori amanţii de cari abia se despărţiseră.

Pătrunsă până la oase de frig şi umezeală, Evantia sta cu ochii aţintiţi în beznă. „Mircea" în larg schimbând direcţia, ca să-şi ia *capul de compas*, îşi arătă încă odată felinarele de drum, doi ochi — unul verde, altul roşu — licăreau ca două candele în noaptea glacială.

Nava se depărta făcându-se din ce în ce mai mică — o umbră... o pată... un punct... nimic.

Şi când nimic nu se mai desluşi în zare, o apucă pe fată un plâns sfâşiitor. Ca să nu fie observată o luă repede înapoi spre casă. Dar vijelia isbucnise. O răpăială de picături de ploae îngheţată ca nişte sfârcuri de bice, cădeau în vârtejurile vântului de Nord. Lumea îngrozită fugea la adăpost prin cârciumi şi cafenele. Evantia singură, ca o nălucă, mergea înfruntând ploaia. Sufla greu, înăbuşită, trăgând până în fundul pieptului aerul rece, îngheţat. Dinţii îi clănţăneau de frig. Din uşa unei taverne un marinar chefliu întinse mâna s'o tragă înăuntru:

„Incotro, fetiţo, alergi aşa turburată?... Nu-i timp de *randevouri*... Vino la interes aici...

Ea se smuci şi iuţi pasul. Ajunse acasă istovită, tremurând, cu trupul ud până la piele, cu inima strânsă de o cumplită presimţire care o înăbuşea de spaimă: un glas de undeva îi şoptea în taină că n'o să-l mai revadă pe Neagu niciodată.

Căzu bolnavă la pat.

CAPITOLUL XI.

Un iad ajunsese casa lui Stamati.

Penelopa căutând să svârle praf în ochii lumei, ameţită de iluzia averei Americanului, făcuse o sumă de cheltueli nesăbuite cu mobilarea casei.

Dobânzile datoriilor creşteau. Stamati aştepta cu groază scadenţa poliţelor.

El fusese atras de un grup de speculanţi în comerţul de grâne, în vedere că şi fratele său Americanul va intra în afaceri. Se lăcomise în speranţa unei mari lovituri care să-l salveze, şi se încurcase în socoteli în aşa fel, încât nu mai vedea nici o ieşire.

Ajunsese la felurite expediente. Se sbătea, dar se afunda văzând cu ochii.

Cu'n fel de laşitate fugea de lume şi de casă. Ca să evite scenele şi nevricalele Penelopei, pleca mereu pe drumuri după afaceri, la Galaţi, la Brăila şi la Constanţa.

Când pierdu şi ultima speranţă în averea Americanului, Stamati avu o criză de disperare care-l ţinu la pat două săptămâni bolnav de gălbenare. Nu mai dormea, nu mai mânca, era într'o veşnică spaimă.

Nemai având puterea de a reacţiona, aştepta nenorocirea să-i vină, cum aşteaptă struţul primejdia, ascunzându-şi capul în nisip.

Penelopa, frântă în orgoliul ei, sta ziua închisă în casă; ocolea lumea; nu ieşia decât seara; umbla îmbrăcată numai în negru.

Dacă mai înainte, îl privea pe Stamati c'un suveran dispreţ, acum ajunsese să-l urască înverşunat. Nu-l mai putea suferi în apropierea ei; numai înfăţişarea lui o irita la culme. Când îl vedea trist şi umil, mut, cu fruntea încreţită, cu privirea rătăcită, umblând cu haine ponosite, cu şapca pleoştită şi cravata strâmbă, îi venea să ţipe, să-l sgâlţâe şi să-l sgârie. Trăiau complect deslipiţi, departe unul de altul.

„Uite ce bărbat am! îşi zicea; asta mi-a fost partea pe lume.. Ce viaţă nenorocită trebue să trăesc... până când o să mai ţină acest trai mizerabil?..."

Aşteptase mereu ceva nou, o întâmplare, un eveniment care să-i schimbe traiul.

Sosirea Americanului o ameţise; îi adusese speranţa unei schimbări în viaţă. Dar se înşelase. Acum sta toropită, bolnavă şi chinuită de gelozie. Organizase o reţea de spionaj în jurul lui Deliu. Şi uneori pornea exaltată, febrilă, în căutarea lui.

Când într'o dimineaţă, unul din băeţii din cafenea, plătit de ea, îi aduse informaţia sigură că Deliu a fost la miezul nopţii cu Evantia pe plajă, Penelopa rămase înmărmurită. „Va să zică, nu se înşelase. Prevederile ei se realizau".

Ca o fiară rănită de moarte, retrasă în vizuină, sta închisă în camera ei. Chinuită de setea răzbunărei, ca să-şi descarce năduful, se puse la scris.

Rânjind, compuse o anonimă către Neagu.

din partea unei *binevoitoare*. „Il plângea că-i înşelat de o fată depravată, care noaptea se întâlneşte cu amantul la plajă”.

A doua scrisoare era pentru Deliu. Aşternută la prima furie, era o scrisoare fulgerătoare, plină de învinuiri şi blesteme.

După ce o stropi cu lacrimi fierbinţi, o puse în plic şi o trimise c'un băiat lui Deliu Dar după câteva minute fu cuprinsă de o chinuitoare laşitate. Ii era frică de o ruptură definitivă. Ca o furtună se repezi la uşă, o luă la goană pe stradă... Era prea târziu, băiatul dispăruse.

Frântă, ruşinată de slăbiciunea ei, se întoarse în casă, se trânti pe pat, plângând cu faţa în perne, într'o disperare neputincioasă. Nu-şi ierta prostia făcută: „Cum nu putuse ea să se stăpânească? Ce va face el?... Ce-i va răspunde?... Dacă i-ar compune o altă scrisoare, în care l-ar ruga fierbinte s'o ierte, să uite tot ce i-a spus întâi... că a fost nebună de gelozie... n'a ştiut ce spune”.

Dar mândria o oprea. Şi un grăunte de speranţă începu să încolţească în mintea ei.

„Dacă în inima lui a rămas un pic de iubire, nu se poate să n'o ierte. Diseară se va duce la el; ştie ea cum să-l ia şi ce trebue să facă”.

Hotărîtă, sări din pat, îşi şterse ochii de lacrimi şi se aşeză în faţa oglinzii, la măsuţa de toaletă. Trebuia să se refacă. Să fie frumoasă, seducătoare.

*

Deliu, care tinea locul căpitanului de port, plecat în concediu, se găsea în birou încon-

jurat de agenţi consulari, interpreţi şi martori. Era în cercetarea unui scandal întâmplat la o cârciumă din port, între marinarii francezi şi italieni, care de obiceiu se luau la harţă pe unde se întâlneau. Primind plicul, Deliu se opri o clipă, citi adresa şi, recunoscând scrisul Penelopei, fără să desfacă plicul, îl vârî mototol în buzunar.

Tocma după masă, la cafea, îşi aduse aminte de scrisoare. O citi pe îndelete, cu mare atenţie.

Acreala şi furia Penelopei nu reuşiră să-l tulbure.

Calm, citi până la urmă.

Se lungi comod pe o sofa, fumându-şi satisfăcut havana; ochii lui pe jumătate închişi, urmăreau fumul albăstrui în spirale capriţioase, iar buzele schiţau un surâs ironic.

„... Şi în fond, îşi zicea în sine, cea mai bună despărţire este cea provocată de femee".

Tocmai cazul Penelopei. După experienţa făcută, Deliu era încredinţat că în strategia şi tactica amorului, o retragere onorabilă cere mai multă abilitate decât o cucerire, care nu cere decât curaj.

Incepuse a-l obosi legătura asta. El dela început o clasase pe Penelopa ca o romanţioasă tiranică. Avea apucături stranii. Prea lua viaţa în tragic.

E drept, avea temperament, dar cunoştea el bine specia asta de femei cari închid ochii şi încleştează fălcile... trebuia să fie mereu în gardă. Şi el, care ţinea la libertate, mai mult ca la orice, trebuia să suporte capriciile şi

gelozia ei sălbatică? Trebuia să se cramponeze de fustele unei femei?

Prima dată, plecarea lui silită şi repede din Sulina, înlesnise despărţirea şi amânase realizarea visurilor ei de salvare şi de trai în doi. Ea sperase o legătură strânsă, durabilă, poate chiar o situaţie nouă în societate.

El se făcuse la început că nu înţelege, apoi amână mereu realizarea, care îl îngrozea. Nu era făcut pentru o legătură durabilă. Nu putea concepe viaţa decât în complectă libertate.

„Cu asemenea femee? Ce ar zice lumea? Nu, ar fi fost ridicol. Sigur că trebuia să o rupă cât mai curând".

„Iată că ea singură acum face gestul fatal. Cu atât mai bine, venea în ajutorul lui. Dar trebue să fie atent, să procedeze cu tact şi sânge rece. Să nu facă vreo prostie femeea asta disperată. Avea oroare de scene şi lacrimi".

Şi ca să-şi păstreze calmul fără să cedeze slăbiciunei trebuia, cu orice chip, să evite o întâlnire cu ea.

„Avea să-i scrie şi să dispară pentru câteva zile".

Deliu se aşeză comod la birou, scoase o cutie de lemn încrustată cu arabescuri de sidef. Caseta dragostelor moarte, cum o numea el, conţinea pachete şnuruite de scrisori, fotografii, bucle de păr, blonde şi brune legate cu panglici, flori presate... „nimicuri scumpe" din care se ridica un parfum vechiu şi un praf gros, care-i stârnise un profund strănut repetat.

„Fleacuri... minciuni... E curios, gândea el, cum cere amorul atâta falşitate... de ce se îm-

bracă acest sentiment natural, în haina minciunei. Mereu trebue să minţi, să te prefaci, să fii veşnic cu masca pe obraz. Dar femeile cer să fie minţite. Ele singure ne fac să fim şireţi şi necinstiţi.

Şi pe el a început să-l cam plictisească această continuă minciună. Poate asta e tocmai un semn că începe să îmbătrânească... şi un spin ascuţit parcă îi înţepase inima. Ca să-şi smulgă din minte un gând ce-i încolţea chinuitor, îşi aminti cu voluptate de frăgezimea Evantiei... păcat că e aşa de sălbatică. De ce fugea de el? „Un presentiment îi spunea că n'are s'o mai vadă niciodată...

„Oricum, de scrisoarea Penelopei trebue să profite numai decât. A venit la timp ca să fie exploatată. Cine-i de vină? Ea a voit-o".

Luă pachetul cu scrisorile primite dela ea. îl înveli şi îl sigilă.

Se aşeză apoi la scris, după câteva minute de gândire pentru a-şi aminti vechile clişee: „Nici odată n'am iubit o femee pe care să n'o stimez... trupul meu a fost sclavul inimei... dorinţa şi iubirea au fost la mine împreunate..."

„Se învinui că are un temperament nenorocit: O fatalitate îl urmăreşte în viaţă; ca să suporte suferinţa care-l roade, pleacă, se îmbarcă pe-un vapor de comerţ... îşi schimbă complect viaţa... se rupe de lume... nu vrea să mai aibă nici o legătură... nu vrea să mai provoace suferinţi în jurul său... începe o nouă viaţă rătăcitoare pe mări...".

Şi la urmă sfârşi cu o frază de efect, pe care o mai utilizase de multe ori:

„Sper că nu vei uita momentele noastre de

fericire... şi vei primi ca să rămân pentru toată viaţa un devotat şi statornic amic al tău...".

— Jeane, eu trebue să dispar câteva zile. Plec chiar diseară. Tu să fii cu ochii în patru; e o chestie delicată la mijloc, mă înţelegi?

Credinciosul Jean (Ion Rotopan, şmecher de port din Brăila), clipind des din ochi, întrebă grăbit:

— Ce trebue să spun la Căpitănia de port şi ce trebue să spun persoanei în chestie?

— La Capitănie să spui că am fost chemat la Galaţi, la Inspectoratul Porturilor. Iar dincolo că am plecat urgent ca să mă îmbarc pe un vapor de comerţ pentru Rotterdam. Ai s'o convingi să nu vie după mine. Şi numai după cinci zile ai să te prezinţi la ea cu pachetul şi scrisoarea asta. Ai să-i spui că le-am trimis din Constanţa, înainte de a pleca vaporul în străinătate.

Tu ai s'o urmăreşti pas cu pas şi să mă anunţi dacă pleacă din Sulina. Adresa care am să 'ţi-o dau, n'ai s'o arăţi la nimeni. Să te văd, Jeane, dacă ştii să lucrezi ca un băiat deştept.

— Nu aveţi nici o grije! îi răspunse Jean măgulit.

Deliu se îmbarcă devreme pe vaporul postal.

*

Penelopa, care se frământase toată ziua frângându-şi mâinile de necaz pentru prostia ce-o făcuse, îndată ce începu a se întuneca, porni ca o furtună întins acasă la Deliu.

In mintea ei, pe drum, i se încrucişau crâmpee de fraze fără legătură; nu ştia cum are să

înceapă, dar avea o încredere oarbă în voința ei. Era sigură că va învinge... cu forța disperărei...

Nu se mai feri ca altădată. Gâfâind de emoție, sună lung, energic, la ușa lui.

Credinciosul Jean, care-i știa secretele, căci înghițise multe bacșișuri, ieși înainte surâzător, într'o pijama de mătase din garderoba stăpânului.

— Domnul căpitan nu-i acasă.

— Nu-i adevărat! Deschide să văd! ordonă ea hotărîtă.

Jean execută ordinul adăugând c'un discret zâmbet ironic:

— Pardon! de fapt nu eu sunt omul care să mintă o persoană ca d-voastră.

— N'a primit azi dimineață o scrisoare adusă de un băiat pe care l'am trimis eu? Când și unde putea să plece așa de repede?

— De fapt a primit o scrisoare, dar după amează și-a făcut bagajul și mi-a spus că pleacă fiind chemat urgent.

— Cum, n'a lăsat nici o scrisoare? Nici o vorbă?

— De fapt a plecat să se îmbarce pe un vapor de marfă pentru Rotterdam. Și mi-a spus că înainte de a ieși la mare are să vă trimită o scrisoare.

Penelopa, care se credea tare, păli deodată: i se întunecă vederea și simțind galopul inimei se rezemă de zid, de frică să nu cadă. Sdrobită, învinsă, târându-și picioarele, murmură printre dinți: „lașul! fuge... îl insult și nu răspunde... n'are curajul să dea ochii cu mine... fuge ca un mișel... dar nu-l las, trebue

să pun mâna pe el... am să-l urmăresc până la capătul lumei...".

A doua zi Penelopa, era pe vaporul poștal pentru Galați.

In zadar răscoli tot portul. Nici un vapor românesc nu pleca la acea dată spre Rotterdam. Se întoarse a doua zi la Sulina.

Pe ușă găsi lipită o hârtie roșie.

Obosită, amețită de drum, la început nu înțelese bine ce scria acolo. Când își dădu seama că este somația pentru sechestru mobilei și a efectelor, instinctiv își întinsese mâna să rupă hârtia, dar ca un copil fricos repede și-o retrase. O cuprinsese o spaimă mare și printre lacrimile care-i jucau în ochi îi apăreau mobilele de care trebuia să se despartă. Patul ei monumental de mahon, cu perdelele de catifea portocalie, bufetul de nuc, sticlăriile cari scânteiau, covoarele turcești, rochii, mantale, lenjuri... și toată mobila nouă luată pe datorie pentru găzduirea Americanului.

Ce să facă? De unde putea găsi atâția bani? Stamati lipsia de-acasă. De-o săptămână era dus la Brăila.

Copleșită, se lăsă pe pat cătând cu o privire rătăcită... „Lucrușoarele ei avea să fie vândute la mezat... numai avea nimic... va rămânea goală pe drumuri".

Simțea cum se înăbușe. Se ridică, își turnă un pahar de apă și, pe când îl ducea la gură, auzi un sbârnâit de sonerie. Se opri. Ii era frică să facă vreo mișcare. Cine putea să vie la ora asta? O groază stupidă o paralizase.

Servitoarea intră c'o scrisoare și un pachet sigilat.

— Le-a adus soldatul de marină.

Penelopa sări electrizată.

— Unde-i Jean?

— A plecat.

Jean, care înţelegea bine chestiile delicate, se făcuse nevăzut.

Penelopa, curioasă, nerăbdătoare, negăsind la îndemână nici cuţit, nici foarfece, rupse cu dinţii sfoara pachetului în faţa servitoarei. Un vraf de plicuri albe, roze, albastre se răspândiră pe jos... A înţeles... „scrisorile ei".

Groaznica lovitură o primise drept în plin, ca un glonţ în inimă.

Scrisoarea închisă îi juca între degete.

Ii lipsea curajul s'o deschidă.

Ce putea să-i scrie?

Incepuse a se întuneca. Printr'o sforţare de voinţă se târî până la fereastră. Rupse plicul şi începu să citească.

Mânia înăbuşită o făcea să icnească într'un tremur convulsiv, într'un fel de rânjet amar şi straniu.

„Va să zică... s'a sfârşit... asta a fost... nimic nu rămâne... ce laşitate... ce păcătoşi mai sunt bărbaţii...

„A!... dacă l-ar avea ea acum în faţă.. laşul... se ascunde... n'are curajul s'o înfrunte.. dar ea îi va dovedi că s'a înşelat, el n'o cunoaşte încă... o să-l facă să sufere, să se sbată cu chinurile remuşcărei... se va răzbuna cu viaţa ei... atunci o să vadă el ce amantă a avut, şi pe care n'a meritat-o. Ce va zice lumea? Va zice că ea a fost mai tare ca el. Ce, nu-i liberă să facă ce vrea cu viaţa ei? Cine poate s'o împiedece? Mai curând sau mai târziu, tot o să sfârşească. Ce-o mai aşteaptă în viaţă? Dacă

n'a avut noroc... așa i-a fost scris... mai bine așa... trebue să sfârșească".

Și simțind un nou flux de furie, se ridică hotărîtă în picioare. I se părea că tavanul o apasă, pereții casei o striveau. Se înneca. O ieșire, căuta o ieșire. Deschise ușa. Plecă grăbită, parcă o chemase cineva. Afară respiră profund. Mergea repede, cu capul gol, înfierbântată, tâmplele îi svâcneau. Nici o șovăire nici o oboseală; mergea cu vioiciune. Cu sânul plin de un fel de orgoliu pășea hotărîtă, împinsă de un avânt eroic, simțea nevoia să întreprindă ceva mare, o acțiune care să uimească pe toată lumea. Nu îi era frică de nimic. O putere de neînvins o mână spre pustiul întunecat al mărei.

Două rânduri de lumini, ca niște ochi curioși o fixau dela distanță. Și în negura nopței se profilă silueta unui vapor la debarcader, gata de plecare.

Penelopa grăbi pasul, ocolind locul, unde se vedea lumea adunată. Gândurile cari i se încrucișau cu repeziciune în mintea înfierbântată o despărțeau fatal de lume.

Era o seară de toamnă. Salcâmii înșirați pe drum își îndoiau scheletele negre scârțiind cu jale, iar vântul sărat din larg sufla rece, gonind în iureș frunzele galbene, moarte pe pământul jilav.

Ea nu se opri până la capătul drumului.

Digul care desparte Dunărea de mare sfârșește cu farul verde. Stoluri de fluturi, insecte mici, atrase de lumina scânteietoare a farului, se îmbulzeau plesnindu-se de cristalele fierbinți și cădeau în valuri la picioarele farului.

Marea liniştită, grandioasă. Cerul cu lumea lui de stele se resfrângea în apă ca într'o oglindă neagră. Miriadele de candeli licăreau tremurând în adâncuri.

Penelopa, singură în puterea nopţei, sta lângă farul verde, privind în larg.

Stropii de apă sărată îi udau pantofii de antilopă. Se feri un pas căutându-şi batista. Dar tresări înfiorată de un urlet asurzitor de sirenă. Vaporul ridicase ancora. Eşea din port alunecând lin pe apa neagră, brăzdată de dâre luminoase. Nu mai era timp de pierdut. Cuprinsă de un fel de grabă, Penelopa trecu pe după far, de frică parcă să nu fie văzută de cineva în lumina vaporului. Şi repede, pe neaşteptate, făcu de pe dig un pas în gol — drept în picioare, cu pumnii închişi, încleştaţi, c'o ultimă hotărîre să nu dea din mâini.

...nu auzi decât un vâjâit prelung de ape de-asupra capului... şi pe urmă nimic.

*

Deliu, la Bucureşti, primise informaţii dela credinciosul Jean din Sulina.

„Penelopa îl căutase pe la Galaţi. Se întorsese acasă. Primise pachetul de scrisori Şi plecase iar, dar nu se ştie în ce parte. Poate la Constanţa sau Constantinopoli în căutarea lui".

Deliu îşi făcu socoteala că are vreme treipatru zile să se repeadă la Sulina în lipsa ei. Trebuia să facă act de prezenţă la serviciu şi să plece într'un concediu, până va reuşi să părăsească definitiv acest mizerabil colţ de provincie în care avusese atâtea necazuri.

De la plecarea vaporului postal din Galaţi, el se adâncise în citirea unui roman de senzaţie. Era ameţit şi distrat când păşi pe pământ coborînd scara vaporului. Un gardian dela Căpitănia portului îi ieşi înainte.

— Domnul doctor a telefonat că vă aşteaptă la morga spitalului ca să asistaţi la autopsia unui înnecat.

— Ei asta îmi mai trebue, bombăni el plictisit.

Cu toată neplăcerea Deliu trebuia să se ducă. Nu se putea sustrage. Căpitanul de port este dator după lege să fie faţă la autopsia înnecaţilor pescuiţi în raza portului.

La început îi venise foarte greu. Nu putea suporta mirosul şi vederea cadavrelor întinse pe masa de autopsie. După câteva încercări reuşise să se învingă, şi înnecările fiind dese, se obişnuise cu totul.

Fără să mai treacă pe acasă, Deliu, resemnat, se îndreptă spre spital făcându-şi în drum o nouă provizie de ţigări, ca să poată suporta aerul infect din sala de autopsie.

Trecând prin grădina spitalului văzu lumea adunată la morgă.

O brancardă goală aştepta lângă uşa întredeschisă. Inainte de a intra, Deliu primi drept în faţă o duhoare nesuferită care-l înăbuşi o clipă. Miros amestecat de mucegai, tămâe şi carne putredă.

Autopsia începuse. Trebuia să intre măcar de formă, ca la urmă să iscălească procesul-verbal, să îndeplinească actele legale.

Se hotărî. Intră încet cu batista la nas.

Doctorul şi subchirurgul, în halate albe pă-

tate de sânge, lucrau de zor spintecând un trup omenesc ca pe o vită tăiată la abator.

„E o femee... observă Deliu, trebue să fi stat mult timp în apă... e umflată și a început descompunerea... pete verzui de putrezire pe corp”. Fața nu i-o văzuse încă. Numai când doctorul făcu un pas în lături ca să-și aleagă un bisturiu din cutia de instrumente, îi apăru fioroasă o figură femeiască diformată, vânătă și puhavă.

Deliu tresări. Ceva îi săgetă trupul... „ea.. Penelopa”.

Se trase un pas înapoi și se sprijini de peretele rece și umed. Nu putea să-i privească fața. Făcu ochii mari privind la mâna moartei care atârna verzue. Cunoscu brățara, un lănțișor de aur pe care i-o dase c’un an mai înainte.

Simțea cum îi slăbesc genunchii. Roșeața mustrărei i se ridicase în obraji.

Frica, rușinea, îi păenjenise ochii. Niciodată nu i se mai întâmplase să-și piardă stăpânirea de sine. Lupta să-și învingă slăbiciunea. Se întoarse cu fața spre ușă, își aprinse o țigară trăgând cu sete fumul până în fundul plămânilor.

„De s’ar sfârși mai degrabă. Soarta îi pregătise anume un joc de întâmplări... I-o adusese în fată ca o pedeapsă... Ea reușise să se răzbune... Trupul acesta l-a strâns el în brațe... E înspăimântător...”.

Mirosul de stârv îi sfredelea creerul până în fund...

Făcu o sforțare să-și învingă scârba. „Ce dracul, e bărbat și încă soldat. „Ar fi dat orice să fugă, dar îi era rușine. Ce ar fi zis cei doi

bărbaţi cari ciopârţeau trupul acela cu atâta nepăsare.

Un hârşcâit ascuţit de ferestrău îi sgâria dureros nervii. Işi întoarse ochii şi văzu valul de păr negru, lipit în şuviţe de nămolul cleios, dat peste cap, acoperind faţa, şi ţeasta goală scalpată. Deliu se împletici. Era la capătul puterilor. Srijinindu-se de pereţi, şovăind, se strecură pe uşă.

Se opri o clipă sub o boltă de viţă ca să respire aerul curat din grădina spitalului. Dar nu putea scăpa de mirosul acela scârbos pe care-l ducea cu el, îmbibat parcă în toţi porii pielei.

De partea cealaltă a zăplazului acoperit de trandafiri acăţători, un grup de femei de mahala sporovăiau aşteptând sfârşitul autopsiei.

„De inimă rea sărăcuţa s'a aruncat în mare...

„Vai dragă! dacă n'aţi văzut cum o aduceau legată c'o frânghie de subţiori în urma bărcei. Când trâgea pescarul la lopeţi, şuvoiul apei o ridica în picioare, parcă era vie, aşa se apleca dând din cap. Când am văzut-o, mi-am făcut cruce şi am fugit... Doamne fereşte"...

In dreptul spitalului, căzut frânt pe o bancă, zăcea Stamati. Horcăia şi din când în când isbucnea într'un muget de vită înjunghiată. Se sbătea să se ducă la morgă, s'o vadă. Logaridis se lupta cu el, ţinându-l pe loc.

Ca un fugar, Deliu ocoli pe departe spitalul.

„Cine ar fi crezut — gândea el — că Stamati, bărbatul acesta şters şi umil, putea s'o iubească pe femeea asta care-l privea cu dispreţ... şi totuş o iubise cu patimă...".

Deliu simţea că nu mai poate să rămână în

Sulina. A doua zi, era să fie înmormântarea. Avea să înfrunte atâtea priviri... nu, trebuia să fugă din aceste locuri.

Nici în casă nu-i venea să rămână peste noapte. O luă întins spre vaporul poştal. In revărsatul zorilor avea să plece, din nou, la Galaţi.

Toată noaptea şi-a petrecut-o singur pe punte între două sticle: una de piperment şi alta de mastică. Ii plăcea mai mult culoarea decât gustul. Schimba verdele de smarald cu albul de opal, şi ca să uite, să scape din ghiarele care-i strângeau creerii, îşi omora mintea cu otrava colorată, care-l narcotiza ţinându-l între vis şi viaţă.

*

Iubită nu fusese Penelopa, nici stimată, dar la înmormântarea ei lumea se îmbulzea. Colonia elenă era foarte numeroasă.

Prin fapta ei disperată, prin sfârşitul ei tragic, se ridicase în ochii mahalalei; opinia publică o admira. Toţi o plângeau; i se aduceau flori şi lacrimi. O faptă eroică, măreaţă, era socotită sinuciderea acestei femei, deşi în fond nimeni nu ştia precis nici cauzele şi nici împrejurările. Au fost oarecari discuţii asupra serviciului religios.

Preotului ortodox nu-i este îngăduit să slujească la înmormântarea omului care singur şi-a ridicat viaţa.

Consulul elen, ca totdeauna, ştiuse să argumenteze cu autoritate:

— Femeea aceasta, bună şi pioasă creştină, care a făcut fapte caritabile pentru biserică şi şcoală, a fost găsită înnecată. Cine poate şti

dacă s'a aruncat singură în apă, sau dacă n'au aruncat-o alții, sau a căzut din întâmplare?

Pentru un spânzurat numai încape nici o îndoială dacă l'ai găsit cu gâtul în laț, pentru un înnecat însă nu poți ști dacă nu-i victima unui accident nenorocit.

Deși nimeni nu se îndoia că la mijloc e o sinucidere, se stabilise parcă un pact tacit față de biserică, prezentând cazul ca un accident nenorocit.

Stamati reuși să mai facă un împrumut ca să acopere cheltuelile unei înmormântări de clasa întâia. In zadar se încercase Logaridis să-l mai oprească dela cheltueli inutile.

— Am iubit-o prea mult ca să nu fac tot ce pot pentru ea, îi răspundea gata la orice jertfă. El ținuse să fie peste tot doliu alb. Corul bisericei, copiii școalei elene, coroane cu panglici albe...

Stamati era sdrobit. Nu-și mai da seamă de nimic și abia îl țineau picioarele.

Logaridis, ajutat de Ahile, conducea trista ceremonie.

Nicu Politicu, în negru, voia să fie demn și grav, dar călca stânjenit, incomodat de un flacon mare de *odicolon*, pe care-l ducea ca remediu pentru leșinurile nevestei.

Olimpia, grasă, astmatică, abia se mișca vărsând lacrimi fierbinți pentru cumnata ei Penelopa, pe care în viață n'o putuse suferi, numind-o de câteori vorbea de ea: scorpia lui Stamati.

Femeile curioase, ca deobiceiu, se înghesuiau să vadă figura înnecatei. Dar o maramă de borangic acoperea chipul cel umflat și desfigurat.

Americanul şi fata erau la coada convoiului. Un gol mare se făcuse în jurul lor. Unii îi ocoleau, alţii căutau pe furiş cu necaz la ei. Nimeni nu cunoştea exact ce se întâmplase în casa lui Stamati; se ştia numai că Americanul s'a mutat de acolo. Se făceau presupuneri, legături şi vagi bănueli... „Trebue să fi fost ceva la mijloc... nu se omoară aşa degeaba o femee... este un secret de moarte aicea".

Şi vina se arunca tot pe Americanul care adusese, ca o piază rea, numai nenorociri de când debarcase în Sulina.

Fata slăbită, bolnavă, primi cu spaimă vestea sinuciderei Penelopei. Cu toate că abia putea închipui vreo legătură între faptele întâmplate, fără să-şi poată da seama bine de vinovăţia ei în actul disperat al Penelopei, îşi făcea totuşi crude imputări. Chinuită de remuşcări, îşi luase asupra-i vina neînţeleasă pentru nenorocita întâmplare.

Şi se credea pe drept condamnată, urgisită pentru toată viaţa. Şi ura neîmpăcată pentru Deliu simţea cum îi creşte.

Il căuta cu ochii prin mulţime, dar nu-l putea descoperi nicăeri.

Pe o îngustă limbă de pământ, între mare şi bălţi era cimitirul maritim. Mai trist, mai dezolant apărea în sfârşit acela de toamnă. Copacii desgoliţi, aleele întroenite de foi uscate, pământul mocirlos în care crucile se aplecau pe-o coastă şi oasele ieşeau la suprafaţă.

...Şi mormântul proaspăt, negru, primi în sânul lui, pentru vecie, trupul acela pe care marea îl respinsese aruncându-l la ţărm.

*

A doua zi după înmormântare, Stamati intră în alte cheltueli. Puse să-i zugrăvească o cameră în negru. De-asupra patului monumental de mahon cu draperii de mătase portocalie, așeză un portret al Penelopei în mărime naturală; sub sticlă, într'un colț, o șuviță de păr negru.

Subt o icoană a Sfintei Fecioare așezase o candelă de argint. Făcuse acolo cu pietate un modest iconostas.

Şi când îl întreba cineva de ce şi-a zugrăvit o cameră în negru, nu da explicaţii ci răspundea vag: „o idee a mea".

In fiecare zi mergea la cimitir. Cu mâna lui sădise la mormântul Penelopei doi pini maritimi şi o tufă de trandafiri agăţători. Chibzuia să facă o boltă de verdeaţă şi o bancă de piatră.

Lumea îl vedea singur acolo stând ceasuri întregi. Abătut, stors, îmbătrânise cu zece ani, în două săptămâni. Cafeneaua în care nu se mai arăta, o arendase unui compatriot. Era în vorbă să închirieze şi două camere din locuinţă. Lui îi ajungea una singură, alăturea de camera zugrăvită în negru, în care grămădise toate lucrurile Penelopei, păstrate cu pietate ca nişte relicve scumpe.

Abia se svoni că Stamati închiriază casa şi consulul elen veni să-i facă o vizită.

Cu oarecare diplomaţie, după o serie de sincere condoleanţe, Consulul atinse o chestiune delicată, pentru care fusese obligat să păstreze o discreţie desăvârşită.

— E adevărat că închiriezi casa?

— Cafeneaua am arendat-o. Acum vreau să

închiriez şi sus două camere, zise Stamati fără nici un gând ascuns.

— Cred că ar fi bine să nu te grăbeşti. Aşteaptă până s'o stabili chestia proprietăţei pentru viitor... oricum, dorinţa decedatei trebue mai curând sau mai târziu împlinită... dacă aşa a fost voinţa ei... i-a plăcut să fie filantroapă... să-i rămână numele... ca recunoştinţă... colonia elenă poate o să-i facă un bust ca donatoare a localului de şcoală...

Stamati ascultă înduioşat, fără să înţeleagă bine unde vrea consulul să ajungă. Numai când auzi cuvintele de donatoare a localului, îl întrerupse, cerând lămuriri.

— Ce fel de donaţie? Care local?

— Este vorba de casa asta, proprietatea donată pentru şcoală, răspunse calm consulul elen.

— Cum, casa asta? E casa mea!

Cu bănişorii mei am cumpărat-o. Nu înţeleg cum putea ea s'o lase şcoalei? spuse indignat Stamati.

— Bine, dar dumneata ai făcut actele de cumpărare pe numele soţiei. Casa era proprietatea ei, niciodată n'a fost a d-tale. Soţia era liberă să dispună de avutul ei. Pentru a rămâne casa soţului, trebuia să facă testament în favoarea lui. D-ta ai la mână un testament prin care ea îţi lasă casa?

— Nu, n'am nimic, dar ea nu are alţi moştenitori. Dacă n'are moştenitori, casa rămâne Statului, în caz când nu există testament.

— Iată testamentul ei, depus la consulat încă din anul trecut, prin care lasă casa coloniei elene, pentru local de şcoală. Şi consulul

scoase grav din buzunar o coală de hârtie cu scrisul şi semnătura donatoarei.

Stamati îşi aruncă ochii grăbit pe scrisul acela cunoscut, dar nu avu tăria ca să citească până la urmă.

Inmărmurise cu ochii păienjeniţi. Ridicându-se mut de pe scaun, făcu doi paşi prin cameră cu mâna la frunte, apoi se opri în cadrul uşei deschise, fixându-şi lung privirea pe candela ce lumina portretul iubitei lui soţii, din micul iconostas al camerei cernite.

Un nod îi sugruma gâtul.

Simţea cum i se taie picioarele din genunchi. Mâinile îi tremurau. Şi deodată începu să strige în gura mare, aprins, încâlcind cuvintele ca un bâlbâit:

— Cum? Adică nu's stăpân în casa mea?... Să mă daţi afară din casa pe care eu am plătit-o?

Asta-i dreptate? Asta-i lege?

Asta-i hoţie curată... Om vedea ce zice tribunalul.

— Linişteşte-te, omule! îi spuse consulul blajin; nimeni n'are să te supere. Poţi sta până îţi vei găsi o locuinţă. Nu-i nici o grabă, trebuesc plătite taxele de moştenire, sunt de făcut forme până să intrăm în posesia imobilului...

— Şi pe urmă?... Rămân pe drumuri... Asta nu se poate. Cât oi trăi eu, nu intraţi voi aici...

— Eu nu-mi fac decât datoria, zise prudent consulul, ieşind grăbit pe uşă, cu pălăria în mână.

*

„Ei! aţi auzit ce a păţit bietul Stamati?
„Cică îi ia casa... rămâne pe drumuri la bătrâneţe.
„Nu se poate, domnule!
„Ba se poate, că aşa-i legea.
„Cum să scoţi omul din casa lui?
„Păi, nu era casa lui, era a ei.
„Dacă a fost prost să pue casa pe numele nevestei.
„Iaca unde te-aduce un cap de muere.
Asemenea discuţii, ace'eaşi argumente pro şi contra, se repetau în fiecare zi, prin toate cafenelele din port. Nicăeri însă nu se punea atâta patimă şi nu aveau loc mai aprinse discuţii contradictorii ca în Frizeria Heladei.
Era şi firesc. Interesul familiei era în joc. (Olimpia, nevasta patronului, era sora lui Stamati).

Intr'o Sâmbătă seara, frizeria era plină. Nicu Politicu, ucenicii şi calfele asudau lucrând. De fapt numai o zi din şapte se lucra în frizerie. Toată săptămâna se făcea politică şi muzică. Patronului mandolinist i se dedicase şi un cuplet pentru desfătarea lui — cum se spunea — de a scărpina burta purcicăi.

— A! bine că v'am prins pe amândoi jurisconsulţii la un loc! zise poliţaiul Petrăchel Petraşcu. Să mă luminaţi asupra chestiei la ordinea zilei. Are sau nu drept consulatul elen să ceară evacuarea lui Stamati din propria-i locuinţă?

— Mai e vorbă.. sigur că are... bine înţeles respectând formele legale, răspunse avoca-

tul Armand Popescu, poreclit Breloc, pentru făptura lui de miniatură umană.

— Auzi vorbă.. cum să scoţi omul din casa lui... este imoral şi inuman! răspunse apărătorul Traian Brânzei, zis şi Bădiţă Traian.

— Casa era cumpărată pe numele femeei şi prin testament a lăsat-o şcoalei.

— Dar dacă testamentul e falş?

— Cine avea interes să facă falşul?

— Ha! ha! cine avea interes? explodă sarcastic Nicu Politicu. Dar dumneata nu vezi că aici a fost un complot întreg ca să se pună mâna pe casa lui Stamati?

Lasă că descoperim noi toată banda... Intâi caiafa de consul are să înfunde puşcăria... Şi Nicu, furios, ameninţa cu briciul în mână.

Avocatul, numai pe jumătate bărbierit, îngheţase pe scaun în faţa oglinzii, cu obrajii albi de clăbuci de săpun... Nu mai îndrăsni să-şi expue argumentele; tăcu chitic, simţind lama rece a briciului plimbându se pe beregata ameninţată.

Fără să mai scoată o vorbă, plăti şi plecă grăbit.

— Le ţine parte!

— Dacă-i avocatul consulatului!

— Nicule! zise poliţaiul, stăpâneşte-ţi, omule nervii când eşti în exerciţiul funcţiunii.

Nu de alta, dar ferească Dumnezeu, se poate întâmpla o nenorocire, când te agiţi aşa cu briciul în mână. De frică, clienţii o să te părăsească. Uite, consulul nici nu mai dă pe aici.

— Atâta pagubă... Să vedem cine poate să-i cănească mustăţile ca mine!... Nu vezi că i

s'au decolorat de tot, au început să bată în verde.

— Oricum, spuse poliţaiul, eu nu pot înţelege cruzimea răposatei. Ce fel de inimă a avut femeea asta, să-şi lase bărbatul pe drumuri, când ştia bine că el cumpărase casa pe numele ei, numai ca să-i dovedească iubirea, s'o asigure pe ea...

— A fost o femee fără inimă! explică Nicu; ea avea aşa o mândrie de contesă, şi când vedea la gazetă că scrie de cutare persoană filotimă că a lăsat averea la o biserică sau şcoală, avea dorinţa ca să-i rămână şi ei numele după moarte, să fie cunoscută şi onorată.

De aceea s'a înţeles cu diplomatul nostru de consul ca să lase casa şcoalei şi ei să-i facă o statue, oricât de mică...

— Desigur, zise poliţaiul, că are drept la un bust, ori măcar la o piatră comemorativă.

— Ce răutate! Ce ingratitudine din partea unei soţii, răsuflă Bădiţă Traian.

Să-i spui lui Stamati să treacă pe la mine. M'am hotărât să-i iau procesul. Câştigăm la sigur. Nu-l las nici mort... până în pânzele albe o să merg... până la Casaţie.

Şi bătrânul, întinerit de mâna lui Nicu, se ridică radios, triumfător ca după o victorie câştigată la bară.

*

Câteva zile în şir Stamati fusese văzut umblând cu Bădiţa Traian, discutând chestia viitorului proces, care începuse a pasiona toată lumea portului.

Băditță era unul din cele mai reprezentative tipuri româneşti din localitate, prin statura, ținuta și trecutul său.

Avea o înălțime de doi metri şi ceva. Totdeauna cu pălăria înaltă. Lipovenii pescari, cari veneau la târg pentru procese, îi ziceau domnul Căciulă mare.

Purta nişte venerabile barbete după moda veche. Se îmbrăca în negru pentrucă, spunea el, în provincie avocatul trebue să inspire încredere prin ținută şi prestigiu.

El nu era avocat, ci apărător, dar avea o veche experiență juridică. Şi, după cum spunea tot el, lumea trebue să aleagă medic tânăr şi avocat bătrân.

Nimeni nu-i ştia vârsta, dar toți ştiau că-i venit din vremea descălecărei române la 78 în Dobrogea. Işi câștigase un titlu de glorie prin introducerea limbei române în primărie, unde discuțiile consiliului comunal se făceau în greceşte și turceşte.

Se ținea destul de bine. Cireșica, a treia nevastă, era o femeiușcă durdulie, mai tânără decât cele trei fete ale lui măritate.

Băditță Traian avea din naştere darul oratoriei, vorbea uşor c'un mare debit. Uneori se desfăta ascultându-se pe sine cum declama cu patos, fără să cunoască nici un articol din lege.

Şi când era tachinat pe tema asta, el răspundea supărat: „Eu apăr; judecătorul e dator să ştie şi să aplice legile. Fiecare cu meseria lui".

Băditță era convins că apără o cauză dreaptă. Se făcea cerc în jurul lui la cafenea, de

câte ori începea să declame apărând pe Stamati. Lumea, ca de obiceiu, se împărţise în două tabere. Intrase iar dihonia în colonia clenă.

Consultaţii juridice, discuţii înflăcărate, certuri violente se repetau în fiecare zi. Se făcea teoria testamentelor, se vorbea de moştenirea Zapa, se căutau cazuri analoage şi se amintea numele unor experţi grafologi cari să constate scrisul testamentului.

Se anunţa un proces extrem de interesant, dar procesul... nu s'a mai deschis.

In ultimul moment Stamati s'a lăsat convins de Logaridis, bătrânul înţelept al portului.

„Resemnare, zise el, orice greşală se plăteşte. Ştii cum începi un proces, dar nu ştii cum îl sfârşeşti... cheltueli... sbucium... duşmănii.

— Tot n'are să intre casa în mânile lor cât oi trăi eu, bombăni crunt Stamati. Şi a doua zi fu văzut sfătuind cu Toni Melasti, jucător de cărţi şi organizator de loterii. Patima jocului se răspândise mai cu seamă după ce un droghist din localitate câştigase o sumă frumoasă la Loteria Statului. Toată lumea juca. Sistemul loteriei tindea să înlocuiască schimbul obişnuit al produselor. Paseri, peşti, icre, pastramă, halva, în loc să se vândă după cursul pieţei, se puneau la loterie.

Pe la toate colţurile vedeai oameni ţinând sub braţ câte o găină sau o raţă, şi oferindu-ţi săculeţul de pânză soioasă plin cu bilete de loterie.

Toni, organizatorul acestui gen de comerţ.

era un om misterios. Mărunt, spân şi uscăţiv, fără vârstă. Italian? Grec? Nimeni nu ştia. In tot cazul levantin din Pera. Debarcase în Galaţi. De acolo fusese nevoit să fugă. Se stabilise de curând la Sulina.

Căpitanul portului îl tolera şi chiar făcea haz de el. Ii plăcuse felul cum i s'a prezentat prima dată, când a cerut permisie să lucreze în port.

— Ce profesie ai? l'a întrebat căpitanul.

— Niciuna.

— Cum nici una?

— He! ce bună profesie am avut la Galaţi... dar nu mai merge.

— Eu pregăteam focuri în oraş!

— Cum pregăteai focuri?

— Să vedeţi... Bunăoară dumneavoastră plecaţi de-acasă... eu aranjez aşa lucrurile după un plan al meu, că atunci când vă întoarceţi, nu mai găsiţi casa. Societatea de asigurare e datoare să plătească despăgubire... Pe dumneavoastră nici nu vă doare capul, pentrucă dovediţi că eraţi lipsă din oraş în ziua cu bucluc. Şi mie îmi daţi cât vă lasă inima, după filotimie...

*

Intr'o noapte isbucni un incendiu la casa lui Stamati. In câteva minute acoperişul era în flăcări. Când gardianul din far văzu palalaia înălţându-se spre cer, anunţă imediat postul de pilotaj, ca să vie în ajutor pilotina „Petrel" care avea o pompă puternică pentru salvare. Tocmai atunci pilotina era dusă

spre gura Dunărei. A trecut o oră până ce „Petrel” să fie gata, întinzând furtunul în lungul străzii, până în dreptul casei lui Stamati.

Sulina nu are un serviciu de pompieri.

Marinarii, c'o pompă de mână, şi cu sistemul lor de aruncare a unor mici ancoroturi legate cu parîmă, mai mult dărâmau decât stingeau.

Cu toate ajutoarele date, focul n'a putut fi potolit, căci isbucnise din patru locuri deodată. N'au rămas în picioare decât zidurile goale.

Toţi erau convinşi că focul a fost pus. Desigur că la mijloc era o mână criminală, dar pe cine să apuci? Stamati plecase din Sulina câteva zile mai înainte. Pentru că se şoptea numele lui Toni Melasti, poliţia începu cercetările, căutându-i urmele.

Dar levantinul dispăruse la timp.

Se strecurase probabil pe un vapor grecesc gata de plecare spre Pireu.

CAPITOLUL XII.

Vaporul *Tunis*, acostase la cheiu. După ce-şi goli magazia de marfă franţuzească, începu să-şi umple burta cu fasole românească pentru Marsilia.

Căpitanul, un franţuz gros, c'un colier de barbă roşie se plimba singur pe dunetă.

In papuci de catifea verde, c'o bonetă bască pe ceafă, cu pipa între dinţi, îşi făcea după obicei plimbarea de *cents pas*, ca un cal dat la coardă într'un manej închis.

Logaridis, bătrânul înţelept al portului, trecând spre birou, îl recunoscu de departe.

„Căpitanul André... el trebue să ştie.. are să mă lămurească"... îşi zise în sine clipind des c'o vicleană bucurie. Intr'o clipă îşi făcu planul cum să-l iscodească pe franţuz ca să poată afla adevărul, să-şi satisfacă dorinţa ce-i chinuia mintea de atâta vreme.

Pe căpitanul André îl cunoştea de câţiva ani; făcuseră chiar împreună o mică afacere, odată când vaporul „Tunis" încărcase nişte cărbuni în Sulina.

— A! ha! mon vieux! explodă franţuzul jovial, văzându-l pe bătrân urcând greoiu şi cu băgare de seamă scara vaporului.

In careu se afundă comod într'un fotoliu de

bord, din cele fixate în punte ca să nu se răstoarnă în aplecările vasului pe mare. Căpitanul scoase o butelie de „Porto” şi un borcan de tutun „Caporal”.

Bătrânul îşi potrivea limba ca să pronunţe cât mai corect franţuzeasca lui levantină, învăţată din copilărie în Pera.

Cu tot planul făcut în grabă se simţea cam încurcat, neştiind cum să înceapă pentru ca să ajungă la ţintă.

O hartă marină, atârnată pe un perete în faţa lui, îi veni în ajutor. Işi aţinti ochii pe ea.

— Cauţi vreun port pe harta asta? întrebă căpitanul.

— Da. Caut Guyana.

— Ha!! ha! apoi, asta-i harta Mediteranei.

— Nu ai una cu Guyana? întrebă cam ruşinat bătrânul.

— De unde? Intre Marsilia şi Galaţi n'am ce face cu harta coastelor Americei de Sud. Să-ţi dau un atlas. Şi căpitanul începu să cotrobăiască într'un dulap de cărţi.

— Uite între Amazon şi Orenoc, vin la rând cele trei Guyane. Toate au fost odinioară colonii franceze. Ţara asta se cheamă Franţa Equinopţială. Am pierdut-o prosteşte, cum am scăpat din mână şi Canada.

Acum nu ne-a rămas aci decât bucăţica asta de pământ: Guyana Franceză.

— Ai navigat prin părţile acelea?

— De sigur. Un an întreg m'am învârtit în Antile, între Panama, Martinica şi Guyana.

— Ce făceai pe acolo?

— Intâia dată, pe când îmi făceam servi-

ciul militar în marină, eram sub-ofiţer pe *Condor*, am transportat la Cayena nişte câini.

— Câini? întrebă mirat înţeleptul.

— Da. Am dus acolo două sute de câini de Pirinei. O rasă grozavă de câini mari ciobăneşti, ca să se lupte cu jaguarii, un fel de tigri roşii, cari atacau oamenii şi vitele de pe la ferme.

— Mă rog, aş vrea să ştiu dacă se poate sau nu îmbogăţi cineva acolo?

— Ce bogăţie se poate face într'o ţară care nu-i decât o imensă puşcărie? Toţi criminalii din Franţa, acolo sunt deportaţi.

— Avem şi noi un compatriot venit de-acolo, zise cam jenat bătrânul.

— A! de sigur că-i un fost condamnat. Se poate recunoaşte uşor. Ia să-l căutaţi la piele, trebue să aibă, tatuat numărul matricol dela puşcărie. Şi căpitanul vesel, guraliv, începu o poveste lungă cu amintiri şi isprăvi marinăreşti din vremea petrecută în Antile. Numai după ce s'a golit şi a doua butelie de Porto, înţeleptul bătrân cobori atent, cu mare precauţie scara mobilă a vaporului. Era luminat, dar nu pe deplin satisfăcut; diavolul curiozităţii îl aţâţa să audă din gura Americanului mărturisiri complecte.

*

Acasă, seara, cu uşa închisă, cu perdelele trase, amândoi bătrânii şedeau la taifas. Pe masă o garafă de mastică bătrână de Hios. Blajin, mângâitor, înţeleptul portului îl îndemna pe Nicola Maruli să-şi descarce inima

către un bun şi vechiu prieten. Şi limba Americanului începu să se deslege, pe când ochii priveau fix în fundul paharului, la o picătură de mastică rămasă acolo albă, mată, ca o petricică de opal.

Incepu să-şi povestească viaţa şi peripeţiile prin care a trecut, vorbind o limbă grecească, amestecată cu vorbe româneşti şi franţuzeşti.

Nicola Maruli era un copil când plecase din Sulina. Se îmbarcase ca mus pe o goeletă franceză, care încărca grâu dela Dunăre pentru Marsilia.

Fiind mic şi sprinten îl rânduiseră la manevra pânzelor, tocmai sus, în vârful catargului, la rândunică.

Odată, în port la Alger, de unde încărcau tutun pentru Tulon, a cunoscut la un bar o evreică arabă, albă ca porţelanul, cu ochii negri ca mura. Fata asta era amanta unui marinar, un spaniol hursuz. Şi pentru că se certase cu el, începu să-i facă ochi dulci lui Nicola, mai mult în necazul spaniolului. Ceilalţi marinari făceau haz de întâmplarea asta. Spaniolul, furios, de câte ori întâlnea pe băiat pe punte îşi strângea fălcile şi scrâşnea dinţii.

Intr'o dimineaţă, tocmai în rada portului, corabia fu surprinsă de un grăunte de furtună, cu toate pânzele întinse. Când s'a dat în grabă la posturile de manevră, s'au repezit toţi ca pisicile pe scările de frânghie în catarge. Nicola, uşurel, a ajuns cel dintâi în vârf, la rândunică, pentru descrucişarea ver-

gelelor. In urma lui spaniolul. Se găseau alături, luptând cu'n colţ de pânză, care-i înfăşura, sbătându-se în urletul furtunei. Nicola simţi deodată o lovitură puternică, făcându-l să scape pentru un moment de sub picioare frânghia pe care sta în echilibru. Spaniolul, fără nici o vorbă, îi dase o lovitură de picior în burtă. Gata să cadă, Nicola şi-a înfipt mâna în beregata spaniolului. Şi s'au încăerat acolo sus, în vârful catargului, deasupra abisului, în suflarea vântului, care culcase vasul pe o coastă între valuri.

Ca nişte fiare turbate s'au încleştat cu mânele şi cu dinţii. Luptă pe viaţă şi pe moarte. Lipiţi, cu burta de vergă, se smunceau cătând să se arunce unul pe altul jos, în prăpastia deschisă sub ei. Când Nicola a simţit că-i împins până la capătul vergei, gata să se prăbuşească, şi-a dat drumul, şi c'o mână a smucit cuţitul de gabier care-l ţinea deschis, legat c'o sfoară de gât. Sfoara s'a rupt şi dintr'o lovitură Nicola i-a împlântat lama în pieptul spaniolului până în prăsele.

Amândoi deodată s'au prăbuşit dela înălţime ca nişte păsări cu aripile frânte.

„Eu, explică Nicola, fiind la capătul vergei, am avut norocul să cad în apă. Spaniolul fiind la mijloc a căzut pe puntea de lemn...

— Şi?... întrebă Logaridis cu ochii scânteind prin sticla ochelarilor.

— Sdrobi s'a făcut... Pe mine m'au pescuit teafăr... M'au pus în fiare... M'au judecat... M'au condamnat...

— La cât te-a condamnat?

— La zece ani pușcărie... găsiseră cuţitul meu înfipt în inima spaniolului.

— La zece ani, făcu Logaridis, clătinându-şi capul.

Şi după câteva momente de tăcere, Nicola începu să înşire peripeţiile călătoriei pe apă în colonii, unde trebuia să-și facă osânda.

Fusese îmbarcat pe *Laura,* o covertă care transporta condamnaţii în coloniile franceze, la Cayena. Ce drum groaznic. Ce chinuri îndurate în acea puşcărie plutitoare. Erau cinci sute de deportaţi îngrămădiți într'un spaţiu strâmt, fără aer și fără lumină. Pe rând îi scotea afară pe punte ca să înghită aerul curat, de care erau mai doriţi decât de hrană. Nu aveau voe să vorbească cu marinarii din echipaj. Dimineața, după ce strângeau hamacele în care dormiseră, se desbrăcau în pielea goală şi-i împroşcau cu apă de mare, la furtunul pompei de bord.

După câteva săptămâni de drum s'a ivit la bord boala scorbutului. Aveau numai provizii uscate. Galeţii, care-i rodeau până le sângerau gingiile, erau găuriţi de viermi. La primul mort, pe care l-au aruncat în ocean, s'a răspândit vorba că a isbucnit ciuma pe bord. A fost o panică grozavă. In fiecare zi îi chioreau şi îi înăbușeau cu fum de găinaț de pasăre.

Inainte de a trece tropicul i-a prins o furtună cumplită Coverta era să fie sorbită de-o trombă marină. Norii cerului se uniseră cu apa oceanului. In faţa primejdiei, le-au dat drumul liberi pe punte. Nu mai era nici o deosebire. Ofițerii, marinarii şi puşcăriaşii

erau toți egali. S'au luptat cu moartea cinci zile şi cinci nopți după ce tromba fusese ruptă cu lovituri de tun. *Laura,* scăpată de naufragiu în larg, cu pânzele sfâşiate şi catargele rupte, făcea apă. Trebuia să se pompeze zi şi noapte. Dacă s'ar fi întrerupt numai două ceasuri pomparea, vasul se umplea şi se ducea la fund. După trei luni de drum chinuitor au debarcat la Cayena.

I-au cercetat, i-au matriculat pe piele şi i-au împărțit pe la diferite servicii. Nicola, ca marinar de meserie, a fost dat ca barcagiu la biroul de înmormântare al închisorii. Acolo nu era dric, nici nu se săpa groapă. Mortul era înfăşurat în pânză de sac şi pus într'un sicriu de lemn. Il duceau cu barca la larg. Şi după ce preotul citea o rugăciune scurtă, scoteau mortul din sicriu şi-i făceau vânt în mare.

Rechinii flămânzi, se repezeau şi-l sfâşiau înainte de a ajunge la fund. Aşa se învățaseră blestemații lacomi că îndată ce auzeau sunând clopotul de înmormântare dela capelă, se apropiau, ca la ora de masă, la hrană sigură de carne de om.

Cu Nicola la barcă mai era şi un arab din Tunis, condamnat la douăzeci de ani. Işi silise nevasta să bea un pahar cu sânge cald, al amantului, ucis în fața ei.

Intr'o seară, arabul a fost dat lipsă la apel.

A doua zi, s'a aflat că a dispărut. Arabul evadase. Barca n'o putuse lua că era păzită de santinelă. Se mulțumise să fugă pe mare cu sicriul pe care-l chituise şi-l călăfătuise bine ca să nu intre apă în el. Il văzuseră

mulţi cioplind nişte lopăţele de lemn, dar nu-i dase nimănui în minte ce poate face cu ele. După patru zile, un vapor francez a întâlnit sicriul plutind în larg. Arabul zăcea amorţit în el, mai mult mort decât viu. L-a pescuit şi l-a adus în port.

Toţi condamnaţii erau chinuiţi zi şi noapte de ideea de a fugi. Deoparte, oceanul pustiu, fără capăt, de altă parte pădurea virgină, tropicală. Apa îi atrăgea pe toţi; ea da mai multe şanse de scăpare.

Pe toţi îi chinuia gândul să încerce a fugi pe apă. Cătau toţi cu ochii avizi înainte în largul oceanului; acolo era libertatea. Inapoi, pe pământ, era puşcărie, umilinţă şi moarte.

Nicola îşi făcea mereu socoteala anilor ce avea de stat acolo. Zece ani şi cu dublajul douăzeci. Căci după ce-ai sfârşit pedeapsa, nu poţi pleca din insulă decât după ce stai liber încă un timp egal cu cel la care ai fost condamnat.

Şase inşi s'au înţeles să fugă pe apă.

Trei luni de zile au ţinut pregătirile.

Un italian tânăr, care lucra la depozitul de materiale, a furat un bal de pânză de vele. Un grec bătrân, lucrător la atelierul de reparaţii a vaselor, a construit un berton, un fel de barcă pe pânză, având numai coastele de lemn de ulm. Barca o ţinea ascunsă pe mal într'un stufăriş.

Nicola, singur om de apă, marinar de meserie, trebuia să conducă barca pe ocean. Doi erau bandiţi corsicani şi unul francez, uriaş, fost măcelar la Lyon, care-şi spintecase nevasta.

Au strâns provizii de drum: pesmeţi, cutii

de conserve, slănină şi zahăr. Pentru apă dulce italianul furasc două butoiaşe din depozit.

Şi într'o noapte au şters-o pe ascuns. Au avut noroc de un vânt bun dela coastă. Repede au ieşit în larg. Trei zile şi trei nopţi au navigat în vederea ţărmului, cu nădejdea că o să ajungă pe coasta Guyaneei olandeze. Acolo era limanul de scăpare al tuturor evadaţilor. Nu aveau nici busolă nici hartă.

Când se zărea vreun fum în larg, ei se îndreptau spre ţărm, strângeau pânzele şi legau în vârful catargului nişte foi de palmier, mascând barca din depărtare.

Timpul era bun, marea calmă, dar, nenorocul lor, fundul bărcei a fost sfâşiat într'o noapte de trunchiul unui copac plutitor. Numai era nimic de făcut. Cum se găseau pe un banc de nisip aproape de coastă, au sărit în apă şi au ajuns cu toţii teferi la mal.

La început, nu puteau merge pe uscat. Li se înţepeniseră picioarele cât au stat în barcă.

Pe apă toţi se supuneau lui Nicola, care era căpitanul.

Pe uscat însă măcelarul uriaş se puse în capul lor. C'o sabie grea, furată din corpul de gardă, tăia erburile deschizând drumul înainte. Liane gigantice, plante agăţătoare ţesute între ele închideau la fiecare pas calea prin pădurea virgină. Nicăeri nici o urmă.

Aveau de gând să meargă dealungul coastei până ce întâlneau malul fluviului Maroni, de unde începea pământul olandez. N'a fost chip să ajungă din cauza mlaştinilor în care se înfundau. Au luat-o atunci spre inima pădurei şi s'au rătăcit.

După ce au isprăvit proviziile, au început să ducă viaţa animalelor sălbatice.

Mâncau plante şi bureţi. Noaptea, de groaza jaguarilor, se căţărau în copaci şi-şi făceau culcuşul acolo. Intr'o zi au dat de o colonie de maimuţe cu blana roşie. Au trebuit să schimbe direcţia deoarece erau bombardaţi cu pietre şi cioate.

Altădată le-a eşit în cale un şarpe veninos. Pe sus îi urmăreau croncănind un fel de corbi mari ca nişte vulturi.

Decât să moară de foame şi de mizerie, mai bucuroşi erau să se întoarcă la puşcărie. Dar nu ştiau pe unde să apuce.

Şi Nicola închise pentru o clipă ochii repetând de câteva ori:

„Ci viaţă! Ce viaţă am dus acolo în pădurea cea sălbatică. N'ai să crezi când ţi-oi spune că am mâncat carne de om... ,

— Cum?... carne de om?... ai mâncat carne de om? întrebă îngrozit Logaridis.

— Da. Am mâncat carne de om.

„Unul dintre noi, un italian era slăbit, nu mai putea merge din pricina unei răni la un picior. Rămase în urmă. Credeam că până seara avea să ne ajungă. Dar nu l-am mai văzut.

Spre seară, la locul de popas, măcelarul francez face un foc sdravăn în pădure şi începe să frigă o halcă de carne. M'am minunat. Şi mirosul de friptură îmi gâdila nările, iar gura îmi lăsa apă.

„Ne-a căzut în mână un pui de căprioară sălbatică”, zice măcelarul, cu ochii ţintă la jăratic.

Eu şi corsicanii am îmbucat cu lăcomie de lup, sugeam toate ciolanele c'o poftă nespusă. Grecul cel bătrân nici n'a atins friptura. S'a culcat, văitându-se că-i bolnav. După miezul nopţei se apropie tiptil şi mă întrebă în şoaptă: „Ei, a fost gustoasă friptura? Zic: „fragedă şi dulce-i carnea de căprioară". El râde înfundat. „Era carne de om". „Ce spui?... Şi simt deodată că mă iau nişte fiori prin tot trupul, iar stomacul parcă voia să se întoarcă pe dos.

Tovarăşul îşi puse degetul la buze şi face cu ochiul, arătând muteşte la cei cari dormeau în jurul focului.

— „Am văzut eri, şopteşte el, cum măcelarul spinteca trupul italianului într'un tufiş...

— Hai, zic, înapoi, că ne vine şi nouă rândul. Ne-am sculat binişor, să nu ne simtă, şi am plecat amândoi prin pădurea întunecată. Când s'a făcut lumină eram departe.

M'am suit în vârful unui copac înalt, şi deacolo am putut zări marea, care se arăta ca un fum în depărtare. Aşa am putut găsi în ce parte se află Cayena.

După patru zile de mers am ajuns la primul post şi ne-am predat. După o săptămână i-au prins şi pe ceilalţi tovarăşi! Ne-au judecat şi ne-au condamnat: pe mine la trei ani, grecului şi corsicanilor câte cinci ani, iar pe măcelarul francez la moarte pentru canibalism. I-au tăiat capul la ghilotină faţă de toţi condamnaţii, ca să le fie de pildă. Pe mine m'a trecut în serviciu ca infirmier la spitalul de leproşi de pe insula Quarantinei.

— Cum, între leproşi? întrebă Logaridis.

— Da, am stat acolo zece ani. Dar am avut

noroc; am scăpat fără să mă molipsesc. Şi pentru buna purtare ce am avut m'au graţiat.

— Păi, dacă te-a liberat, de ce nu te-ai întors încoace?

Vezi, că eram obligat să stau la Cayena încă zece ani. Din rândul condamnaţilor am trecut în rândul concesionarilor. Mi s'a dat pământ de lucru în colonia agricolă de la Sf. Laurenţiu.

Şi Nicola, după ce mai bău un pahar de mastică, începu să lămurească cum era organizată viaţa în colonie. Un grup de douăzeci oameni lucrează în comun. Statul dă sământă, unelte şi material de construcţii. Fiecare om are drept la o vacă şi la o scroafă. După defrişarea locului şi facerea drumurilor, liber este fiecare să-şi lucreze lotul de pământ cum vrea, pe compt propriu. Rămâne deplin stăpân. Mai toţi se însoară,

Statul se obligă să-ţi dea şi nevastă. Mulţi îşi aleg nevasta chiar din femeile condamnate, cari sunt ţinute sub îngrijirea călugăriţelor misionare.

Dar el n'avusese curajul. S'a însurat c'o indigenă. Era o femee blândă şi muncitoare, dar n'a avut noroc.

A murit muşcată de-un scorpion. Copila, mică de tot, o dase la şcoala călugăriţelor Sfântului Iosif. Acolo a crescut şi a învăţat carte bună franţuzească.

— E adevărat că ai făcut cultură de cafea? întrebă Logaridis.

— Da. Aveam câte puţin din toate: cafea, piper, banane şi ananas, care creşte acolo până la zece kilograme bucata...

— Şi cât câştigai?

— Prea puţin. Nu poţi face bani acolo, din cauză că n'ai unde să desfaci marfa.

— Oricum, trebue să fi strâns ceva...

— Tot ce-am agonisit, am cheltuit cu drumul.

Biletele de vapor până la Marsilia m'au costot o groază de parale.

— Ei, şi n'ai nici o sumă pusă deoparte la o bancă, undeva?

— Nu... nimic.

Şi bătrânul înţelept al portului, care ascultase calm toată povestirea, se sculă enervat dela masă şi începu să se plimbe prin cameră pufnind şi bombănind cu necaz... ni.. mic... ni... mic...

CAPITOLUL XIII.

Lucrul în port slăbise. Erau anunţate mai multe vapoare, pentru lucrul de iarnă, dar întârziau să vină. Toată lumea în aşteptare, era enervată, necăjită.

Cafenelele pline. Jocuri de noroc, discuţii aprinse, ceartă la cuţite pentru lucruri de nimic.

Unii ieşeau pe cheu, îşi aruncau din obişnuinţă ochii la cer şi la apă, nu-şi puteau stăpâni paraponul văzând Dunărea goală şi izbucneau ameninţând cu pumnii încleştaţi: „ti... mascara!... asta Dunăre... asta port”... şi după ce scuipau în fluviu cu dispreţ, intrau înapoi în cafenea, ca să-şi urmeze discuţiile şi jocurile întrerupte.

Tocmai în vremea asta căzuse ca o bombă descoperirea făcută de înţeleptul portului. Deşi Logaridis vorbise în taină, chestia Americanului venise pe tapet făcând înconjurul cafenelelor din port. Lumea agitată, indignare generală. Părea că se descoperise o crimă senzaţională. Toţi răsuflau: „Bine că s'a pus mâna pe el... bine că s'a făcut lumină odată”, zicea lumea înşelată, terorizată. „Ei, văzuşi cum ne-a legat pe toţi la gard puşlamaua de American? Ce cacialma ne-a tras şarlatanul...

cum ne-a orbit pe toți criminalul bătrân... ce rușine pentru întreaga colonie elenă...

Glume, zeflemele, înțepături, începură să curgă din partea românilor, ca și pe vremea războiului greco-turc.

La mahala, între femei, descoperirea făcută lua proporții fantastice. Circulau legende de autori anonomi.

„Americanul era un vechiu pușcăriaș fugit... făcuse optsprezece crime... îi plăcea să mănânce carne de om... avusese șapte neveste... și toate au dispărut pe rând... poate le mâncase fripte"...

„Cum de mai rabdă Dumnezeu pe pământ o asemenea fiară însetată de sânge, zicea o femee bătrână înfiorată de gândul fripturei de carne de om.

„Ia, să feriți copiii din drumul lui, adăogă o femee înspăimântată de cele ce auzise.

Intr'o Duminică adunare generală la *Cercul Elen.*

Atmosfera sălei foarte încărcată. Toți simțeau că va fi o ședință furtunoasă.

S'a făcut darea de seamă anuală, dar bilanțul era desechilibrat și toți ezitau să dea cuvenita descărcare. Se făcuseră cheltueli prea mari, se angajaseră lucrări la școală și la biserica elenă, cari nu se puteau plăti.

Lipsă de fonduri. Criză în port. Ce-i de făcut?

Consulul, cu tot prestigiul care-l avea, era vădit enervat; se stăpânea însă, prezidând cu tact și gravitate. Abia putea să țină în frâu mulțimea așa de lesne inflamabilă.

Işi chinuia între degete firele sure de musteţi şi impunea tăcerea c'un gest autoritar.

Un orator, directorul băncei Eleno-Române care avea o veche pică, nu voia să scape ocazia de a-l pişca pe consul, pentru că fusese scos din comitet, vorbea cerând socoteală cu gesturi violente.

— De ce s'au angajat asemenea cheltueli? De unde fonduri? Nu se ştia că-i criză în port? Pe ce s'a comptat? Cine e vinovatul?

Consulul îşi pierdu calmul prezidenţial.

Isbucni, strigând şi bătând cu pumnii în masă.

Paharul cu apă lovit se răsturnă, udându-i o frumuseţe de pantaloni pepita...

— D-ta! d-ta vorbeşti? Te faci că nu ştii cum stă chestia? Nu ai cunoştinţă cum ne-a înşelat excrocul de American?

Toţi am comptat pe averea ce trebuia s'o aducă el.

Odată ce s'a pus degetul pe rana deschisă, furtuna s'a deslănţuit. Toţi voiau să vorbească în acelaş timp. Sute de voci, într'un urlet general, făceau să se cutremure Cercul Elen.

„Pungaşul! vagabondul! criminalul! puşcăriaşul! El e de vină. El a nenorocit colonia noastră...

Rudele şi foştii lui prieteni din copilărie vociferau mai tare făcând spume de mânie la gură.

Prezidentul scăpase cârma din mână. Cu batista făcută ghem îşi ştergea broboanele de sudoare care-i inundau fruntea.

Când se mai potoli hărmălaia, prezidentul începu solemn.

— E adevărat, d-lor, că atâţia oameni ono-

rabili au fost înșelați cu nerușinare de acest individ suspect. Compatriotul nostru, înțeleptul Logaridis, a studiat situația acestui vagabond. In fine, lumina s'a făcut...

Gălăgia isbucni din nou.

„Oxo! oxo!... afară cu el! Ne-a făcut patria de râs...

— D-lor, continuă prezidentul, mă angajez să lupt pe toate căile ca să înceteze scandalul care a compromis reputația coloniei noastre. Vom interveni la autoritățile române ca pușcăriașul să fie imediat expulzat din port.

Un ropot de aplauze acoperi ultimele cuvinte ale oratorului.

Sala surescitată, supra încălzită, părea gata să facă explozie. Noroc că s'a deschis ușa, supapa de scăpare a presiunei ridicată la maximum în sală. Inăuntru mulțimea se înăbușise, era nevoe de aer, de o destindere, de o împărtășire generală a uriașei indignări împotriva Americanului.

Sala se goli.

Până noaptea târziu prin toate cafenelele s'a vorbit cu aprindere despre periculosul pușcăriaș condamnat la isgonire. O primejdie groaznică părea că amenință portul.

In sala cercului nu mai rămase decât comitetul permanent ca să discute modalitatea expulzării.

Erau unele dificultăți, de care consulul, diplomat de carieră, se împiedeca.

„Este supus elen sau francez?

„Este un criminal evadat, se grăbi unul să răspundă.

„Să se facă o intervenție prin legația elenă la Ministerul Afacerilor Străine din București.

„Dacă România îl tolerează? Ce putem face noi?

„Cum să tolereze pe un asemenea ocnaş?

„O să mă duc la căpitanul de port, zise consulul.

„Nu-i bine, îi tăie vorba un agent comercial. Căpitanul are simpatie pentru American.

„Poate pentru fata lui, zise un altul, i-a vrăjit pe toţi bărbaţii negroaica asta.

„Căpitanul e om însurat... nu-l ştiam aşa de muieratic... ptiu! să-i fie ruşine.

„Staţi! am eu un plan, hotărî consulul, să intervin la Comisia Europeană, să-l sue pe un vapor de marfă care pleacă undeva departe.

„Ce ne frământăm atâta pentru un păcătos? Eu l-aş face într'o noapte căzut în Dunăre. Scăpăm uşor de el pentru totdeauna, zise un bătrân încruntat, cătând în jurul lui speriat de vorbele care îi ieşiseră din gură.

Până la miezul nopţei s'a complotat fără a se găsi o soluţie potrivită.

*

Se crăpa de ziuă.

O pâclă rece, lăptoasă, învăluia orizontul înfrăţind cerul cu marea. Din haos isbucnea sinistru, la intervale regulate, mugetul geamandurei chinuită de valuri, ancorată anume în larg ca să marcheze bara de nămol adus în mare de apa dulce şi tulbure a Dunării.

Portul se deştepta cu noaptea în cap.

Umbre răzleţe se desluşeau dealungul cheiului pustiu. Din ulicioarele întunecate încă, prin umezeala care străbătea până la oase,

muncitorii zgribuliţi, cu gulerele ridicate, cu pumnii strânşi în fundul buzunărilor, zoreau somnoroşi să ajungă la locul de adunare.

In faţa pichetului de grăniceri se alcătuiau în fiecare dimineaţă echipele — *poştele* — de hamali pentru încărcarea vapoarelor acostate la cheiu.

Ca să nu piardă rândul la muncă, mulţi rămâneau noaptea pe loc sforăind până la ziuă pe scaune, rezemaţi în coate la mesele de lemn în duhoarea cafenelelor din port.

Prin aburii care se ridicau în văzduh molatic, pe apa cenuşie a fluviului, se desprindeau bărcile încărcate, greoae ca nişte broaşte ţestoase, târându-se dela un mal la altul. Femeile, cu feţele ascunse în broboade colorate, veneau grăbite la piaţă cu legume, lapte şi păsări adunate din satele răspândite în Deltă. Un lanţ de lotci, fragile ca nişte coji de nucă, se legănau priponite la mal. Stăpânii lor pescari, haholi şi lipoveni, cu pletele lăţoase, cu bărbile încâlcite, abia treziţi din somn, buimaci, îşi strângeau ţoalele pe care dormiseră noaptea afară, subt cerul liber, pe malul apei. După ce se închinau cu faţa la răsărit, făcând cruci mari şi metanii cu fruntea la pământ, intrau tăcuţi în lotcile pregătite cu scule de pescuit la mare.

La încărcare, dealungul cheiului, un vapor de marfă aştepta să înceapă lucrul. Lângă el acostate, elevatoarele plutitoare forfoteau cu nerăbdare, aplicându-şi gâturile ca nişte berze gigantice, gata să soarbă grâul din pântecele şlepurilor şi să-l verse, ca un şivoi de aur, în fundul hambarelor întunecoase ale vapoarelor de mare.

Muncitorii se înghesuiau, clae peste grămadă, îmbrâncindu-se în ghionturi ca să prindă loc la lucru.

Poştele se întocmeau cu mare greutate, alegându-se pe grupe: hamalii, lopătarii, stivatorii, ipistaţii. Strigăte, înjurături, certuri şi încăerări se repetau în fiecare dimineaţă subt ochii santinelelor din port. Arbitru în prima instanţă era gardianul Căpităniei Portului, reprezentantul autorităţii, însărcinat să ţină ordinea şi să înalţe la catarg *bandiera*, care însemna începutul celor opt ore de muncă în port. Spiritele erau agitate de câteva zile. Veneau din alte părţi *cocorii* — străinii nepoftiţi la lucru, concurând pe localnici.

Şefii poştelor — *vătafii* — tovarăşi pe subt mână cu patronii cafenelelor din port unde făceau plata, erau datori să ia la rând un număr egal din toate naţionalităţile: români, greci, turci, armeni şi lipoveni.

Un spirit de vrăjmăşie şi concurenţă dârză stăpânea toată mulţimea asta în lupta pentru pâine.

Solidar prin instinct, acest mozaic de rase alcătuia adesea un bloc solid când muncitorii se credeau loviţi în drepturile lor.

Americanul, care nu ştia încă bine rostul lucrului în port, sosise prea târziu; alegerea muncitorilor se făcuse, poştele lucrau din plin. Sfios, umil, căta neştiutor în jurul său un sprijin. Câţiva muncitori, rămaşi pe cheiu fără de lucru, începură a-şi da coate şoptind cu ironie. Şi unul mai poznaş, zâmbind pe subt mustaţă, zise tăios în gura mare:

— Mă, fraților, iacă și milioneru ajuns în tagma noastră... la sac şi la lopată!...

Americanul păşind rar, cu genunchii îndoiți, cu buzele strânse, trecu înainte. In dreptul gardianului Căpităniei se opri cu sfială, făr să scoată un cuvânt.

Dintr'o aruncătură de ochi, omul autorității înțelese. Domnul Bazgu, om vechiu în slujba portului, fost sergent în marină, era știut că are inimă bună, deşi om iute la mânie și straşnic de ambițios în serviciu.

Domnul Bazgu îşi netezi cu dosul palmei mustățile mari, cărunte, de obiceiu victorioase, uneori pleoștite din cauza umezelii.

— Păi, te-ai sculat prea târziu... cam greu să te bag la lucru... au să facă gură ceilalţi... nici n'ai carnet de muncitor în port.

— Ce să fac? Nu ştiam. Caut și eu să muncesc undeva, îi răspunse Americanul cu vocea stinsă.

— Spirule, — strigă poruncitor gardianul la unul dintre vătafi, — ia vezi, fă-i rost și dumnealui, să-l bagi în poșta de pe şlep; oricum, să cheamă că-i tot un patriot de-al vostru.

Spiru, înalt şi îndoit, uscat ca un țâr, abil și iscoditor, vorbea în surdină c'o dulceaţă în glas, veşnic cu mâna pe inimă.

— Cum ordonați domnule Bazgu,... dar mă tem să nu avem iar scandal în port... Ştiți că în poșta mea e colțatul de Seceleanu, și după el se iau toţi ceilalți ca oile.

Spiru, era bucuros să aibă cocori, adică muncitori noui, străini, pe cari mai lesne îi putea ciupi la plata de sară în cafenea, dar

îi era frică de gura românilor colţoşi cari stârneau toate scandalele şi grevele din port.

Abia intră Americanul la lucru şi larma isbucni în şlep. Toţi protestau strigând în gura mare.

— Nu primim oameni străini la lucru în port... noi n'avem ce mânca şi veneticii ne iau pâinea dela gură... afară... la Kefalonia... aici îi ţara românească... ho! la oase... Şi huidueli, urlete sălbatice se ridicau din pântecele şlepului.

Zadarnic căuta Spiru să-i potolească.

— Staţi, bre fraţico! Capitania l-a băgat-o pe el la lucru, să-i dea şi lui o pâine.

— N'are drept Căpitănia să bage străini în concurenţă, — sbieră un muncitor, îndârjit că nu poate ieşi mai repede din grâul în care se înămolise până la brâu.

Şi tărăboiul creştea. Toţi urlau din fundul plămânilor, cu spume la gură. Corpul şlepului se sguduia vibrând de larma infernală; părea o cuşcă plutitoare în care se sbăteau sute de fiare iritate.

Cel dintâi care svâcni afară pe punte furios, cu capul gol, cu haina pe-un umăr, fu Seceleanu; cu lopeţile în mână după el. Gardianul, hotărît, îşi îndesă şapca pe frunte şi le ieşi înainte tăindu-le drumul.

— Ce, mă! iar aţi căpiat? Adică n'are drept un om din pricina voastră să câştige o pâne?

Seceleanu, un uriaş bălan, vânjos, cu braţele goale, cu părul vâlvoiu, cu faţa şi genele pudrate, cenuşii de praful ridicat din grâu, se opri dârz înfruntându-l.

— N'are drept... noi trebue să lucrăm aici... e dreptul nostru... noi am făcut armată... sân-

tem în ţara noastră... să se ducă veneticii în ţara lor.

Gardianul se stăpâni trăgându-se de mustăţi.

— Cum mă, adică autoritatea nu poate, va să zică, nici la un caz de forţă majoră, să bage un om la lucru în port?

— Nu poate să ne răpească dreptul nostru... Când eu n'am ce mânca, de ce să vină toate liftele străine să ne ia pânea dela gură.

Un muncitor mărunţel, negricios, se agita cu pumnii încleştaţi la spatele lui Seceleanu.

Gardianul se răsti la el arătându-l cu degetul.

— Auziţi, măi, că moare de foame. Dar cine şi-a aprins ţigara c'o bumaşcă de o sută astă iarnă, de Sfântu-Vasile, în cârciuma lui Mocanu? Atunci când ţi-a cârpit socru-tău o păreche de palme de-ai văzut stele verzi. Muriţi de foame când nu-i lucru în port, pentru că nu puneţi banii deoparte când îi aveţi din belşug; îi aruncaţi cu lopata pe băutură.

— Banii noştri îi bem. Cine ce are cu noi? — se auziră pe înfundate câteva glasuri răguşite.

— La nunta fetei lui Dobrică, n'aţi pus voi bumăşti la urechile cailor şi n'aţi umblat tot portul cu butoiul în birjă? Voi câţiva colţoşi sunteţi capii răutăţilor şi grevelor. Băgaţi-vă minţile în cap şi păziţi-vă clanţa, c'o să vă achităm odată. Şi domnul Bazgu, furtunos, se îndreptă spre pichet să scoată garda portului afară.

— Dacă-i aşa, răcni un muncitor încruntat, o facem şi noi lată... Merge pe ambiţie, nu ne

lăsăm nici noi... Să mergem, fraţilor, până la capăt.

Şi deodată, Seceleanu, de cuvântul căruia tot portul asculta orbeşte, îşi smulse surtucul de pe umeri şi-l înălţă pe coada unei lopeţi, ca un drapel fâlfâitor.

„Opriţi poşta, măăă! Opriţi poşta, măăă!"

Şi glasul lui tuna deasupra sgomotului dela vapoare, ca un muget de taur, pierzându-se în largul mării. Tot lucrul portului, ca la o supremă comandă, se opri prin farmec.

Sgomotul elevatoarelor, bătaia pistoanelor, scrâşnetul macaralelor se potoliră scăzând treptat, înăbuşite parcă de-o mână nevăzută. Cei din urmă nori de fum eşiră gâlgâind pe gurile coşurilor negre, topindu-se în văzduh, — şi portul căzu în agonie.

Cheiul, negru de oameni. Toţi părăseau lucrul de pe apă şi coborau la uscat. Eşeau la lumină orbiţi din fundul hambarelor întunecoase, izvorînd ca furnicile din toate găurile dela vapoare. Coborau prăfuiţi, asudaţi, pe jumătate goi, cu sacii pe umeri, unii îmbrobodiţi ca femeile, alţii cu bureţi şi cârpe legate la gură, ca să oprească praful ce înghiţeau, prefăcut în plămâni într'un noroiu cleios.

— Ce este? Ce s'a întâmplat? De ce s'au tăiat poştele? se întrebau unii pe alţii. Şi nu nu se dumereau de ce s'a oprit lucrul în toiu.

De la înălţime, pe-o movilă de cărbuni, Seceleanu, cu capul gol, cu mânecile cămăşii suflecate, vorbea cu înflăcărare mulţimii adunate.

— Fraţilor!... ni se ia pâinea dela gură... nu

se respectă dreptul nostru. Tovarăși!... nici unul să nu intre la lucru până ce nu se face din nou controlul străinilor intrați în munca portului.

Căpitanul de port, în drumul de-acasă la birou, se oprise la cafeneaua lui Stamati, să-și bea, ca de obiceiu, ceaiul de dimineață. Abia se așezase pe scaun, când sosi gâfâind gardianul, omul autorității, ca să-și depună raportul de cele întâmplate în port. Câteva trăsuri hodorogite, cu caii șchiopătând în galop, veneau în urma lui. Agenții și căpitanii de la vapoarele unde se oprise încărcarea grăbeau alarmați, să afle cauzele care au provocat iarăși greva în port.

Căpitanul portului, la masă în fața ceaiului care se răcise, asculta crunt, strângând între degete o bucată de covrig uscat.

— Să mi-l trimiți pe Seceleanu la birou. Să plece imediat la fața locului dragomanul dela Căpitănie și să se facă din nou controlul poștelor. Pe American să-l scoți din lucru, să-i faci carnet de muncitor și să-l dai la lopată, la vânturat porumb.

— Apoi, acolo sunt numai femei și fete. Nu-l primesc cu nici un chip. Nu știi?... cu muerile avem tărăboiu mai mare decât cu bărbații.

— Trece-l atunci pe celălalt mal, la atelierele Comisiunii. Roagă-l pe inginerul englez să-i găsească și lui ceva de lucru.

Tocmai se ridicase căpitanul dela masă, când zări pe consulul elen trecând spre birou. Elegant, zâmbitor, c'o floare la butonieră, cu mersul legănat, salută respectuos.

— Apropo, domnule consul, ce faceţi cu nenorocitul d-voastră de American? Nu are ce mânca.

Consulul se opri codindu-se cu politeţă.

— Scuzaţi, d-le căpitan, omul acesta nu ne aparţine, nu-i un *sujet elen*. Consulatul nu are îndatorirea să se ocupe de el. Cred că este *citoyen français* şi cade în sarcina consulatului respectiv.

— Ei bine, dar în fond e un compatriot de-al d-voastră, şi-i păcat să-l lăsaţi să moară de foame ca un câine.

— Pardon, vă rog, — se grăbi consulul, abia stăpânindu-şi enervarea, — nu confundaţi. Omul acesta care a debarcat aici este venit din puşcăriile franceze. Poate un evadat, poate un criminal periculos. Nu este altă soluţie decât repatrierea lui.

— Cum, — zise căpitanul surâzând, — cine o să-l ducă înapoi la Cayena?

— Mă rog, să se întoarcă de unde a venit. Noi nu primim pe toţi bandiţii, pe toţi evadaţii din puşcărie. In colonia elenă de aci, nu avem decât oameni corecţi şi muncitori.

Discuţia urmă în mers pe drum, până se opriră amândoi deodată în loc, chiar în dreptul consulatului francez, care era instalat în biroul de cereale al casei Dreyfus. Directorul Jean Focas, un levantin tânăr, ras, sportiv — tip american — conducea filiala marei case franceze şi gira onorific consulatul Republicii. Imbrăcat într'o pijama de păr de cămilă, sta răsturnat într'un fotoliu de piele, citind ziarul *Le Temps*, în timp ce degetele îi jucau pe nişte metănii cu boabe de chilimbar — obiceiu oriental.

— A poftiţi, vă rog. Ce onoare!... Cu ce vă putem servi? Câte-o cafea turcească... Şi directorul se pierdu în politeţe, frângându-se în două.

Căpitanul îi tăiă scurt vorba.

— Ce faceţi cu Americanul d-voastră? Nu-l primeşte nimeni la lucru. Numai buclucuri am în port din cauza lui.

Vice-consulul onorific al Republicii Franceze îşi încreţi deodată sprâncenele schimbându-şi figura, numai o clipă, căci îşi reveni repede şi, surâzător, începu să vorbească în surdină, c'o voce dulce, aproape muzicală.

— Vedeţi e o chestie foarte dificilă, e un caz excepţional... Am încercat să aranjez cu domnul director al poliţiei, să găsim soluţia de izgonire, neavând actele în regulă şi nici bilet de liberă petrecere în ţară.

De sigur, e chiar în interesul autorităţilor să scăpăm portul de un asemenea tip incomod şi indezirabil. Am vrut să-l îmbarc pe un vapor francez, comandantul a refuzat să-l ia. Am ajuns, din cauza lui, în conflict cu agenţia companiei Fraissinet.

Am raportat cazul consulatului general francez din Galaţi. Vaporul e considerat ca teritoriu naţional. E dator să-l ia pe supusul pe care-l predau eu. Nu-i logic? Am vorbit şi cu domnii dela Comisiune şi mi-au promis...

Căpitanul, care se posomorîse ascultând, îi tae scurt vorba:

— Mă mir că pentru aranjarea chestiunilor de acest fel, vă adresaţi greşit la Comisiune şi poliţie, care nu au dreptul să se amestece în afacerile portului. Iată cum se creează conflicte de atribuţii între autorităţi.

Vice-consulul se îngălbeni. Toată diplomaţia lui abilă dăduse greş.

— Vă rog, pardon, n'am avut intenţii să ofensez autoritatea... Şi se pierdu în nesfârşite scuze.

Căpitanul, iritat, se îndreptă grăbit spre uşă, uitând să dea mâna celor doi reprezentanţi consulari care se uitau îngrijaţi unul la altul.

Gardianul căpităniei aştepta în stradă.

— Inginerul englez nu vrea să-l primească pe American la lucru. Ci-că e prea bătrân, n'are ce slujbă să-i dea.

— Nu i-ai spus că l-am trimis eu?

— Ba da, şi mi-a răspuns că nu poate nimeni să-i impună lui ce oameni să ia la lucru.

— Aşa ţi-a spus? Bine. Vom vedea. Şi căpitanul, cu sprâncenele încruntate, se îndreaptă spre birou.

„Poftim... prestigiu!... Cine dracu m'a pus!.. îşi spunea el în minte, chinuit de-o idee fixă: cum să rezolve cu tact si diplomaţie noul conflict dintre căpitănie şi serviciul tehnic... „Şi asta numai din cauza Americanului!"

Greva în port se sfârşise. Americanul nu putuse intra nicăeri la lucru. Sta amărît, răsleţ, pe marginea cheiului, cătând în jos la apa cenuşie care curgea spre mare. Ca să-şi înşele pofta de fumat, sugea între buze un ciot de lulea stânsă. Tutunul era pe sfârşite şi nici un dolar nu mai avea în pungă.

Aştepta pe Ahile Harapul, care îi făgăduise să-l bage în lucru la pontonul vaporului poştal. Urgisit de toate rudele, Americanul, fără nici un sprijin, asculta cu umilinţă la văru-

său Ahile, singurul care-i întinsese o mână de ajutor — din milă sau din calcul?...

Din spre ponton, Ahile îi făcu semn cu mâna să vină la el.

— Ascultă, măi Nicolachi, am eu un plan bun pentru tine, ca să câștigi o pâine. Este la pichet o barcă fără stăpân. S'o ceri tu de la Căpitănie.

Americanul, care asculta cătând în jos, își ridică deodată ochii și întrebă scurt:

— De ce n'ai cerut-o tu până acum?

— Pentrucă mie nu mi-o dă. Ție, sunt sigur că ți-o dă căpitanul, dacă o ceri. Să punem noi mâna pe ea și facem treabă. Ascultă, Nicolachi, la mine: un grec, cu doxă, nu moare în țara asta de foame. Și Ahile ridică un deget la frunte, iar buzele lui late schițau un zâmbet plin de înțeles; planul nu-l spusese decât pe jumătate.

La pontonul vapoarelor poștale, nu se formau zilnic echipe de lucru ca la cereale. Era un grup permanent de muncitori, greci și români, care lucrau în tovărășie de câțiva ani. Lui Ahile Buzatul, zis Harapul, i se recunoștea oarecum, în baza vechimii, un fel de autoritate asupra întregului grup. El trata stabilirea prețurilor pentru descărcarea mărfei, în calitate de decan al hamalilor dela pontonul vapoarelor poștale.

De dimineață, înainte de sosirea celorlalți lucrători, Ahile îl adusese pe American la ponton și începuseră descărcarea unor butoae pe mal.

După jumătate de ceas, veniră și ceilalți lucrători. Sburliți, cătau toți cu necaz la Ameri-

canul care se făcea că nu-i vede. A fost de-ajuns unul să înceapă:

— Aşa ne-a fost vorba, Harapule? Să-ţi aduci la lucru toate rudele tale calice? Şi toţi începură să strige în gura mare:

— Afară, afară cu el!... Nu primim cocori, venetici, scăpaţi din puşcărie,— adăugă unul, strigând mai tare decât toţi.

Ahile îşi întoarse capul, fulgerându-l cu ochii tulburi de mânie şi dispreţ.

— Tocmai tu te-ai găsit să sbieri, care ai făcut doi ani de puşcărie? *Chi-taxi-mutra!*

— Eu n'am făcut nici tâlhărie, nici moarte de om. Chestia mea a fost o afacere de apă, după cum e meseria noastră... De unde ţi-ai luat tu dreptul să faci ce vrei aici?

— Ce inimă, bre, aveţi voi? Un om sărac să nu poată câştiga o pâine? — încercă dulceag Ahile, încă odată, să-i înduplice.

— Afară! afară! Oxo! oxo! ho! la ocnă! La apă cu el se auzi un glas din mulţimea care urla îndârjită. Şi un hamal spătos se repezi să-i dea un brânciu Americanului de pe ponton în apă. Ahile îl apucă de-un braţ, şi amândoi se încăerară.

Smunciturí, îmbrânceli, învălmăşeală. Şi când se văzu împresurat, Americanul se ghemui, şi repede, c'o singură mişcare, îşi smulse cuţitul dela brâu. Cel care-i pusese mâna în gât se trase un pas înapoi speriat. Un gol, deodată, se făcu în jurul bătrânului sburlit şi furios, care aştepta gata să lovească, la pândă, cu ochii scânteind ca o fiară încolţită. Toţi urlau ameninţându-l, dar nici unul nu îndrăznea să se apropie. Pe pieptul lui desvelit, printre bucăţile cămăşii sfâşiate, se distingeau

bine nişte linii violete pe albul pielii goale — tatuajul numărului de condamnat.

— Uitaţi-vă la el, — arătă unul cu degetul, — e înfierat pe toată viaţa... Uite matricola de ocnaş pe pieptul lui.

„La ocnă! la ocnă!...” — începu să strige toată lumea gură-cască adunată în faţa pontonului.

O sentinelă veni în fugă. Cu patul puştii risipi mulţimea. Şi tot alaiul fu împins pe cheiu, în spre Căpitănia portului, unde avea să se facă judecata.

CAPITOLUL XIV.

Când au plecat din casa lui Stamati, s'au dus la hotel. Viaţa era prea scumpă. După câteva zile, Americanul şi fata, s'au mutat într'o căsuţă, la mahala. Puţinii bani aduşi din America se topeau văzând cu ochii; cu inima strânsă a schimbat bătrânul şi ultimii dolari.

Tatăl şi fiica trebuiau să trăiască. Căutau zadarnic nu mijloc ca să-şi câştige pâinea.

Nimic, niciun ajutor de nicăeri. Toată lumea îi ocolea. Dispreţ, ironii şi ură, întâlneau pretutindinea. Nu i se ierta Americanului faptul că înşelase atâtea speranţe. Tocmai cei cari fuseseră mai aproape de el, îl duşmăneau mai tare, având parcă o sete de răzbunare ca împotriva unui hoţ care îi jefuise cândva.

Americanul şi fata nu cereau decât să muncească. Dar nimeni nu voia să se încurce cu ei. Tatălui i se spunea că e prea bătrân şi fetei că-i prea tânără. El, timid, cu gura încleştată; ea stângace, fără experienţă, în zadar se prezentau pe la toate birourile din port.

Cu greu se hotărî Evantia să încerce şi la biroul lui Karaianis. Omul acesta fusese aşa de gentil la început încât propusese Americanului să intre în tovărăşie de afaceri maritime.

Spiru Karaianis, scund, îndesat, cu mâini butucănoase, avea un cap de buldog cu dinţii rari şi buze late, cărnoase. El era tipul levantinului cu mai multe patrii, îmbogăţit la Dunăre. Venise de tânăr din Marmara, măturase biroul unei agenţii de vapoare ţinută de unchiul său, dusese actele la vamă şi Căpitănie, transportase cu barca alimente la vapoare şi, într'un timp numai de patrusprezece ani, din barcagiu ajunsese milionar, având patru vapoare de mare. In afară de însuşirile înăscute, avea ca armă în viaţă o limbă engleză levantină învăţată la Roberts-Colegiu, şcoală americană din Constantinopoli. Făcând un drum la Londra tratase cu o parte din armatorii englezi să dislocuiască pe unchiu-său; răpindu-i toată clientela începu să lucreze pe compt propriu. Imbogăţit repede, nu-şi uită patria. Construi două localuri de şcoală: unul în satul natal şi altul la Pireu.

Trăia admirat şi invidiat împărţindu-se între cele trei patrii: se născuse într'o insulă din Turcia; se îmbogăţise în România şi făcea politică în Grecia.

La toate congresele internaţionale de navigaţie lua parte ca delegat având mandat să reprezinte interesele armatorilor din marina comercială grecească.

Karaianis o urmărise pe Evantia lacom, cu ochi de lup, chiar din ziua în care debarcase în Sulina. Dar nu putuse niciodată să se apropie de ea. Şi deodată, când nu se aştepta, văzu că fructul dorit e gata să-i cadă în mână. Neavând destulă tărie de sine, se demască neputând să-şi înăbuşe dorinţa la vederea fe-

tei, care venise să ceară cu naivitate un post pentru tatăl ei.

Karaianis, privind-o galeş, sugându-şi buzele lui senzuale, se grăbi s'o asigure că bătrânului îi dă un post de magazioner în port, iar ei îi oferi o slujbă bine plătită chiar în biroul lui. După chipul cum o sorbea din ochi, după felul în care-i vorbise, cerând să fie gentilă cu el, fata fără şcoala lumei, înţelesese totuş condiţiile puse, sacrificiul ce-i se cerea. Plecase dela el roşie de indignare şi umilinţă.

*

Nişte bijuterii aduse cu ei fură transformate în pâine zilnică.

Câteva brăţări, cercei şi inele fură încredinţate lui Ahile Buzatu, care găsi un cumpărător. Nu aveau pietre preţioase dar valorau prin raritatea lucrăturei; nişte antichităţi exotice. Bineînţeles că Ahile îşi opri jumătate din preţul obţinut.

Pentru că chiria casei în care locuiau era prea mare, fură nevoiţi să se mute într'o căsuţă pe celălalt mal al Dunării, în Prospect —aşa se chema mahalaua locuită de barcagii, hamali şi lucrătorii dela atelierele Comisiei Europene a Dunărei.

Evantia îşi luase o maşină de cusut plătibilă în rate, ca să poată lucra în casă. Nedeprinsă ca să gătească, fata se chinuia frigându-şi degetele la o plitişoară de tablă, ca să prăjească vreo câţiva guvizi pescuiţi de bătrân, care sta toată ziua cu undiţa în mână neavând nimic de lucru.

Fata asta, inocentă, plăpândă, care cresu-

se departe de suferințele tatălui ei, la școala călugărițelor misionare, ea care fusese primită cu admirație și lingușiri atâta vreme cât lumea o credea bogată, descoperi deodată cruzimea oamenilor și mizeriile vieței.

Se închidea în sine, se izola în durerea ei, și evita să fie văzută de lume. De câteori era nevoită să iasă din adăpostul ei umbla sfioasă și grăbită, cu ochii în pământ, cuprinsă veșnic de teama de a fi acostată.

Ii se părea că-i urmărită tot timpul de cineva. Deși uitase cele mai nevinovate cochetării, totuși apariția ei făcea senzație.

Nimic n'o mai ispitea în viață. Imbrăcată simplu, în negru, căuta să se strecoare neobservată, dar fără să vrea, atrăgea toate privirile, aprindea toate dorințele bărbaților. Mulți o pândeau cu speranța că mai curând sau mai târziu trebue să cadă, să intre în circulație și fata asta mândră dar săracă, și fără nici o protecție.

Evantia suferea în tăcere. Noaptea uneori gemea, plângând pe înfundate. Și după momente de revoltă împotriva vieței, se mustra întorcându-și gândurile spre credința în care crescuse în copilărie.

Ișí regăsi în fundul unei lăzi cruciulițele și cordoanele dela școală. Ca pe o veche prietenă privea cărticica de rugăciuni.

Rugăciunile, evlavia ei o susțineau. In fiecare Duminică se ducea la biserică; numai acolo se simțea bine și înduioșată. De cum trecea pragul o cuprindeau niște fiori de plăcere amețitoare în mirosul de tămâe, în fumul lumânărilor de ceară. Intra deodată parcă în altă lume mai bună, ideală, într'o atmosferă

de climă dulce, care o fermeca transportând-o în aerul îmbălsămat al patriei sale. In locaşul acesta de refugiu îşi găsea alinarea durerilor şi uita răutăţile lumei. Ii plăcea să urmărească acea înscenare teatrală a bisericei catolice. Sufletul i se desfăta în melodiile orgei care o cuprindeau ca valurile mărei.

Ceasuri întregi rămânea în genunchi răpită de acele cântece îngereşti, cari o legănau în voluptatea unui vis încântător. Nu se trezea decât la sfârşitul serviciului divin. Cu păreri de rău ea părăsea biserica, urmărită de priviri răutăcioase. Doamnele şi domnişoarele catolice dela Comisia Europeană, cari veneau regulat la biserică, o priveau pe furiş. O italiancă şopti unei prietene: „negroaica e bigotă" — „nu, i se răspunse, e pocăită".

Pocăita i-a rămas numele pentru totdeauna.

Evantia citea dispreţul şi ura în acele priviri duşmănoase, pe cari ea le simţea în inimă ca nişte lovituri de cuţit.

— Ce le-am făcut noi? Dece ne urăsc? Cu ce suntem vinovaţi? întrebă într'o zi pe tatăl ei care umblă întunecat, închizând în sine o mută suferinţă.

— Hei! fata mea, eşti tânără, nu înţelegi încă lumea şi răutăţile ei... niciodată n'au să ne ierte faptul că s'au înşelat crezându-ne bogaţi.

Şi un gând ascuns începu a încolţi în mintea copilei neştiutoare şi fără de experienţă. Să plece, să se întoarcă înapoi în ţara în care copilărise. Nu îndrăsnea încă să-şi divulge secretul, dar îşi făcea planuri naive, hotărîtă să strângă ban lângă ban până va isbuti să-şi facă suma pentru drum.

Chinuită în ascuns de un mare dor de ducă

pierdea ore întregi c'un atlas geografic pe genunchi.

La gura sobei, când crivăţul sălbatec urla în largul mărei, ea visa, privind dusă în zări virgine, la focul soarelui tropical. Torturată de nostalgie avea viziunea rătăcitoare din locul ei natal. In magia depărtărei, în decorul de azur dintre munte şi mare, vedea pădurile de smarald, penagile palmierilor, feriga gigantică, nucile de cocos, ciorchinii de banane, lianele şi orchideele, îmbrăţişând copacii seculari... toată acea luxuriantă vegetaţie nebună îi apărea în orgia culorilor de flori, în aroma îmbătătoare de eucaliptus şi santal. Şi adesea tatăl ei o găsea adormită cu degetul pe hartă.

*

Dar într'o noapte începu să ningă.

Ca o funingine albă cădeau fulgii din tavanul negru al cerului de iarnă.

A doua zi dimineaţă, când Evantia îşi aruncă ochii pe geam, rămase o clipă orbită de albul scânteetor care acoperea c'un strat pufos pământul. Natura întreagă îşi schimbase culoarea; peste noapte totul se prefăcuse ca prin farmec. O Sulină albă. Era prima zăpadă în viaţa fetei venită dintr'o climă tropicală.

C'o bucurie copilărească se repezi afară ca să-şi încânte ochii; să vadă de aproape, să pipăie puful acela alb şi rece. Curioasă, nu se putu stăpâni. Duse la gură un pumn de zăpadă.

I se păru dulce ca o porţie de îngheţată.

Rotindu-şi ochii se minuna: pământul alb şi apa mării neagră.

Se uita surprinsă la scheletele pomilor strâmbi, îndoiţi de vânturile Nordului, cu braţele crengilor încărcate de zăpadă; ireali dela distanţă, ca nişte jucării din vitrinele cofetăriilor la sărbători.

Când gerul creşte, sub cerul de opal, şi Dunărea se schimbă în pod de argint, Sulina rămâne izolată, — o insulă fără legături cu ţara.

Drumuri nu sunt pe uscat în Deltă. Câteva luni pe an ghiaţa închide şi drumul larg al Dunărei.

Jalnic, dezolant pustiu e Delta moartă...

Ca să ajungi iarna dela gura Dunărei la Bucureşti trebue să treci prin Stambul. Circulaţia zilnică a vaselor ţine deschisă gura fluviului, vapoarele de marfă pot intra şi pleca din Sulina. Dacă prinzi vaporul românesc de pasageri în Stambul, ajungi prin Constanţa la Bucureşti în câteva zile, când trenul nu se întroeneşte în Bărăgan.

In anii în care ouăle ciorilor crapă de ger, începe să prindă şi apa mărei o pojghiţă de ghiaţă dealungul coastei.

Sloii aduşi de fluviu se strâng în jurul gurei; orizontul devine glacial. Sulina, regiune polară — atâta vreme cât suflă crivăţul din stepele ruseşti.

E destul numai o schimbare de vânt; să adie blând câteva zile Sudul, şi zăpoarele se rup; sloii se mişcă alunecând la vale; arhipelagul de insule îngheţate porneşte dela ţărm plutind rătăcitor până se pierde în largul mărei.

Ghiaţa în ghioluri crapă ca o sticlă de oglindă spartă. Omătul se topeşte.

Puhoaiele se umflă. Păpurişul verde prinde a încolţi. Răchitele bătrâne îşi scutură pletele în vânt. Miriadele de gâze foiesc iarăşi în stoluri. Felurite soiuri de sburătoare fâlfâie deasupra pădurilor de stuf. Incepe viaţa misterioasă a bălţei. Reînvie Delta, — paradisul păsărilor.

*

Singurul om dela care Evantia putea aştepta o mână de ajutor era doctorul spitalului, nenea Tomiţă, dar el era în străinătate.

La fiecare doi ani, doctorul, avea drept la un concediu de două luni, pe cari le petrecea la Paris. Işi căuta o pensiune în Cartierul latin, pe Bul-Miş, sau în jurul Sorbonei.

Vechea gazdă la care locuise ca student murise de mult. Doctorul hoinărea toată ziua pe străzile cunoscute şi bătute de el în tinereţe. Işi purta venerabila barbă prin localurile de noapte în care se tăvălise odinioară ca student. Mulţi priveau cu mirare la chipul lui exotic de patriarh oriental. *Bohema* din vremea juneţei lui dispăruse de mult.

Rar mai putea întâlni câte un coleg de care-şi amintea. Unde erau fetele acele gingaşe, sglobii, cari ciripeau hrănindu-se ca păsărele cerului din firimiturile ce cădeau dela masa studenţilor din cartier? Toate erau retrase din circulaţie ca nişte monede şterse. Unele trăiau ca venerabile mame de familie, altele muriseră prin spitale.

Nenea Tomiţă descoperise la un local de

noapte, în dosul Panteonului, o veche simpatie a lui: casierița Madeleine Mouret fusese în tinerețea ei o fată drăguță. La bătrânețe se îngrășase, dar se crampona încă de viață.

C'un roșu artificial își oxigenase părul și se farda prea mult ca să-și ascundă ridurile tenului devastat, să poată rupe câțiva ani din vârsta apreciată de ochii unor clienți admiratori.

Doctorul, înduioșat, o înfășură în ochiade mângăietoare și sta cu plăcere la vorbă cu ea, înșirând amintiri din tinerețe, întrebând de cunoștinți comune cărora de mult le pierduse urma.

Ea îi arăta o afecție lingușitoare; avea un fel de a se gudura, vorbind c'un ton falș, între scâncet și desmerdare; mereu se căina că n'a avut ca altele noroc.

„In loc să se retragă, să trăiască liniștită la casa ei, trebue să muncească noaptea, să câștige pentru ca să plătească pensionul fetei, căci ține să-i dea o educație aleasă.

Și într'o seară doctorul, dela ușă, dădu cu ochii de o fetiță subțirică, fragilă, instalată grav la cassă: Gaby Mouret suplinia cu demnitate pe mama ei care era bolnavă.

Doctorul o fixă cu atenția încordată; se uita la ea ca la o cadră minunată, pictată de un portretist de talent.

Un cap de păpușă, mic, rotund, părul auriu, metalic, retezat la ceafă, obrazul roz ca o bomboană fondantă, ochii negri, electrici, și un năsuc impertinent.

Fata era măgulită să stea de vorbă, alături

de bătrânul doctor, amicul din tinereţă al mamei.

Câteva persoane din sală se uitau ciudat la el. Un domn serios şopti vecinului: „Ce stricat... libidinos bătrân... e desgustător...

Doctorul simţi că mai mulţi ochi îl fixează. Deodată păli; nu mai putea suporta. Il cuprinse un sentiment de ruşine.

Strecură uşor o monedă de aur în poşeta fetei şi o şterse neobservat.

Singur, pe drum se gândea; îi apăruse din fundul minţei o imagină din tinereţă. Era student. La un bar văzuse un bătrân c'o venerabilă barbă albă, c'o panglică la butonieră, alăturea de o fetiţă delicioasă. El îi admira. Desigur tatăl cu fiica. „Nu dragul meu, îi explică un coleg francez, bătrânul respectabil e un *macro* celebru. Profesia lui e să lanseze tinerele cocote".

*

După câteva zile doctorul părăsi Parisul. Din Bucureşti, prin Constanţa şi Stambul ajunse la Sulina.

Işi reluă iar viaţa lui de exilat la gura Dunărei. Un trai monoton de anahoret, îndulcit numai de cărţile proaspete aduse dela Paris.

Pe când ieşea într'o zi dela spital întâlni pe Evantia.

— Ce-i cu tine, fetiţo? De ce ai slăbit aşa?

Fata încercă să surâdă dar lacrimile îi jucau în ochi

— O ducem foarte greu Nu găsim de lucru nici eu, nici tata.

Doctorul o privea mişcat ascunzându-şi mila care-l cuprinsese.

— Unde staţi? Rudele care v'au primit cu aşa alai de ce nu vă ajută? Ce canalii... Spune-i tatălui său să vie să-l bag în spital... şi tu să stai pe lângă el să-l îngrijeşti până veţi găsi vreun rost...

Doctorul călca uneori regulamentul spitalului. Făcea o mică fraudă umanitară. Primea la spital nenorociţi pe cari îi hrănea, îi spăla, îi căuta un timp oarecare, apoi le da drumul. Şi când cădeau iar în mizerie îi interna din nou.

Aşa erau vreo doi bătrâni vagabonzi, cari în fiecare an şedeau regulat în pensiune la spital, ca într'o viligiatură.

Americanul fu instalat. Avea o veche bronşită.

Evantia înlocuia pentru moment pe o infirmieră plecată în concediu. Şcoala care o făcuse la călugăriţele franceze o familiarizase întrucâtva cu această viaţă de spital. Era obişnuită să îngrijească bolnavii şi să facă pansamente ca cel mai abil chirurg.

Spitalul Comisiei Europene era un aşezământ model de curăţenie, căutare şi belşug. Evantia avu un sentiment de încredere simţind că poate aci să-şi îndeplinească un rol pentru care simţea că are chemare.

Imbrăcată în halatul alb de infirmieră, păşea în vârful picioarelor prin sălile mari, luminoase, cu pereţii daţi cu ulei, strălucitori ca marmora. Toată ziua era în picioare, se frământa căutându-şi de lucru dela un pat la altul.

Muncea cu devotament şi plăcere. Era fericită să poată rămâne în serviciul spitalului. Dar nu avu noroc. Câţiva pescari din Deltă, sectari, lipoveni-bezpopovi (fără popă) bolnavi în spital, se uitau chiorîş la ea. „Ce caută femeea asta neagră?". O priveau cu neîncredere, întrebau dacă e creştină pravoslavnică, şi nu voiau să primească pâinea din mâinile-i negre, păgâne, spurcate.

Lucrul acesta o amărî pe biata fată. Nişte femei din personalul de serviciu se uitau urât la ea. „Ce caută negroaica asta aici ca să ne ia pâinea dela gură?"

O invidiau, o ponegreau numai în şoaptă. căci toţi ştiau că-i protejata doctorului.

Pentrucă Evantia făcea serviciu ca supranumerară, neavând loc în buget, doctorul găsise mijlocul s'o plătească din alte fonduri.

Clevetirile începură a circula ajungând până sus la Direcţie; chestiunea personalului dela spital se puse pe tapet. Doctorul primi un ordin explicativ asupra numirilor nelegale de funcţionari.

*

Tot prin stăruinţa doctorului reuşi Evantia să intre ca bonă în familia inginerului italian Marini, dela Comisia Europeană a Dunărei. O familie originală. El: om de viaţă, un artist ratat; cânta, declama, picta, fluera toate operile clasice, mula admirabil figuri în miez de pâine. Ea: cu pretenţii de cultură şi nobleţă florentină (avea o coroană princiară pe cartea de vizită), reuşise în câţiva

ani să organizeze o filială a societăţei „Dante Aleghieri", pentru ca propaganda italiană să combată influenţa austriacă la gura Dunărei. Lumea îi spunea Madame Dante, găsindu-i şi oarecare asemănare cu profilul genialului poet. Nimeni n'ar fi bănuit atâta suflet şi energie într'un pumn de femee. De un şovinism feroce, femee crampon, făcuse mai pe toate doamnele din societate să vie zilnic cu ghiozdanul la subţioară, ca şcolăriţele, la Dante, să ia lecţii de limba italiană.

Bărbaţii erau furioşi pe Dante că le strică gospodăriile. Iar madame Dante nu se mai ocupa deloc de casă şi de copii.

Evantia fusese angajată mai mult din vanitate, pentru ca stăpâna să aibă un animal de specie rară. La început avea numai îngrijirea celor doi copilaşi, în special să-i înveţe franţuzeşte, dar ajunsese cu timpul să facă toată treaba casei.

Singurele ceasuri mai plăcute pentru Evantia trebuiau să fie acele în care se plimba după amează, însoţită de copii, pe plajă sau în lungul digului spre far. Dar şi atunci, atâtea motive de amărăciuni...

Cădea pe gânduri, chinuită de regretul suvenirilor, de câte ori trecea prin faţa palatului Comisiei Europene. Intorcea capul ca să nu vadă careul de tenis, unde şi ea jucase odată acolo, admirată şi adulată de o lume care o linguşea....

Adesea întâlnea în drum doamne şi domnişoare din societatea bună, care-şi dădeau coate, înfruntând-o cu zâmbete ironice.

„Sirena, Prinţesa dolarilor... bonă... nemţoaică la copii".

Stăpânită de o teamă nervoasă, întâlnea uneori privirile aprinse şi îndrăsneţe ale bărbaţilor care o urmăreau cu stăruinţă. Unii îi aruncau în treacăt vorbe înţepătoare şi aluzii obraznice. Câteodată ea îi fulgera c'o privire tăioasă de mânie şi revoltă. Alteori iuţea pasul, strângea copiii pe lângă dânsa şi trecea mută, umilă, pe acelaş drum pe care odinioară trecuse mândră şi graţioasă ca o regină orientală.

In zile senine, călduroase, în care soarele poleia oglinda mărei, Evantia întârzia pe plajă.

Dulceaţa amintirii, ca un instinct, o atrăgea să umble prin locurile acele în care odinioară simţise fericirea.

Se oprea la piciorul farului. Marea isbea în cadenţă baza blocului de piatră. In jocul valurilor săreau stropii de apă ca nişte perle aruncate în spuma sfâşiată ca o dantelă destrămată.

Uneori se apropia de linia dunelor de nisip ca să asculte în adierea vântului, sonorităţi de orgă vibrând în depărtare. Şi seara, când se îndrepta spre casă, soarele jos, cu raze oblici, arunca văpăi de purpură pe întinsele păduri de stuf şi prefăcea bătrâna Dunăre în fluviu de sânge. Svonurile imensei singurătăţi a Deltei scădeau înăbuşite de sbuciumul şi răsuflarea mărei. Noaptea îşi despletea şuviţele de neguri până ce luna

plină, portocalie, își arăta fața prin sdrențele norilor poleiți.

*

Intr'o zi, la ora plimbărei, se oprise pe dig ca să privească la orizont un vas care venea cu pânzele întinse. In zare creștea desemnul vasului care se îndrepta spre gura Dunărei. Evantia nu-și lua ochii dela el. Avea o presimțire. Și când trecu pe lângă ea gardianul farului dela intrare, îl întrebă dacă recunoaște vasul care se vede în larg.

— E „Mircea"... vine în port.

„Adevărat, silueta lui „Mircea"... cum de n'o recunoscuse dela prima vedere!"

Abia își putu stăpâni bătăile inimei.

O luă repede spre port. Copiii cu pasul lor mărunt o încurcau. Ii luă de mână ca să poată merge mai iute, să fie față la acostarea lui „Mircea". Mergea gâfâind, întorcându-și mereu capul ca să urmărească mersul vaporului. „Mircea", intrând pe canal, strânsese pânzele; înainta numai cu mașina, alunecând încet dealungul cheiului. In dreptul debarcaderului se opri, acostând fără să ancoreze. Se vedea bine că avea de gând să nu rămână mult acolo. Pe când se aruncau părâmele pentru legături la mal, lumea se aduna ca de obiceiu pe cheiu la sosirea vaporului.

Evantia se frământa emoționată. Nu știa ce să facă. Să se arate sau să fugă. Echipajul era încă la posturile de sosire. Un ofițer în prova se vedea din profil. I se părea că-i Neagu.

Când s'a întors cu fața, l'a văzut bine. Nu era... „el e mai brun, parcă mai înalt".

S'a întins puntea de legătură cu uscatul. Câțiva ofițeri au eșit pe cheiu. Toți mutre străine.

Alți ofițeri erau acum pe „Mircea".

Ar vrea să întrebe pe cineva, dar n'are curaj. In sfârșit, se hotărî. Cu inima în dinți, întrebă timidă pe un plutonier bătrân, care ieșise pe cheiu.

— Vă rog, sunteți bun să-mi spune-ți dacă sub-locotenentul Neagu e aci la bord?

— Nu. A trecut în marina comercială. Acu trebue să fie în drum spre Rotterdam.

— Dar căpitanul Mincu?

— E debarcat. A rămas la uscat, în Tighina.

— Și doctorul, care era anul trecut pe „Mircea"?

E mutat pe „Elisabeta". Alții au venit la rând... aici e ca la moară...

— Mulțumesc! îngână pierdută Evantia.

Iși înclină capul, își strânse buzele, clipind des ca să-și învingă plânsul care o năpădea. Impleticindu-se, se îndreptă încet spre casă, pășind mărunt și nesigur, părea că picioarele refuzau s'o ducă.

Madame Dante, severă, pedantă, afișa o rigidă moralitate. Se simțea obligată să fie atentă asupra vieței intime a persoanei căreia îi încredințase educația copiilor. Observa, pândea, cotrobăia prin lucrurile Evantiei. Orice pas era controlat și comentat. Avusese câteva discuții cu nenea Tomiță, care o recomandase pe Evantia.

„Noi, cei dela Comisie, avem o datorie de conştiinţă şi o responsabilitate pentru menţinerea moralităţei acestei instituţii europene. O persoană care locueşte în casa mea, dacă este corectă, nu are nimic de ascuns" — spunea ea c'un ton sacadat, având în ochii vineţi o privire metalică.

In fond îşi ascundea gelozia care începuse s'o roadă.

Işi cunoştea bine soţul. Ii spionase ocheadele. Şi acum regreta pasul făcut. „Cum nu se gândise ea că nu-i prudent să-şi bage în casă pe negresa asta, care a putut seduce pe bătrânul doctor şi pe preotul catolic".

CAPITOLUL XV.

Pe cheiu, tocmai în capătul portului, lângă depozitele de cărbuni, era o cârciumă veche, o tavernă joasă în care intrai scoborînd patru trepte de piatră.

Peter the Grics — Petre al Grecului, scria cu litere albe pe o tăbliţă neagră, mâncată de rugină. Ce rost avea aci firma asta englezească? Veche, reputată firmă, istoricul ei se pierde în noaptea timpurilor.

Barba Toni, cel mai vechiu om din port, fost pilot la ruşi pe vremea războiului din Crimeea, povestea, când era cu chef, isprăvile piraţilor dela gura Dunării.

O bandă de vânători dc mare, greci şi maltezi, era de fapt stăpână pe gura Dunării. Cu felinare prinse la coarnele boilor, piraţii atrăgeau vasele noaptea înămolindu-le pe bancurile de nisip, şi le jefuiau sub cuvânt că vin să salveze.

Pentru siguranţa navigaţiei şi împotriva grecilor, cântaţi pe acea vreme de Lamartine şi Lord Byron, se formase anume o escadră a Levantului, ca să facă poliţia mărilor din Orient. Intr'o bună zi o canonieră engleză apăru în vederea coastei. Un tânăr ofiţer — fiul amiralului Parker — c'o patrulă de ma-

rinari debarcă pe ţărmul Sulinei, în recunoaştere. Ofiţerul fu lovit de un glonţ de puşcă, tras nu se ştie de unde. Englezii se răzbunară prefăcând satul în cenuşă printr'un bombardament în regulă.

Un vestit cap de piraţi, căruia englezii îi ziceau Greco, fusese prins, judecat sumar şi spânzurat, după obiceiul timpului în vârful catargului, pentru a fi purtat ca pildă prin toate porturile Orientului.

Pe unicul copil — Petre — rămas orfan, îl luă sub ocrotire amiralul englez. *Petre fiul Grecului*, învăţând repede limba engleză, ajunse pilot şi tălmaciu la vasele engleze, care intrau pe gura Dunării ca să încarce grâu românesc.

Cu puţine parale strânse, grecul deschise o cârciumă cu firma numelui său englezit: *Peter the Grics.*

Toţi marinarii englezi, atraşi de singura firmă scrisă în limba lor, îşi goleau pungile aci, unde debarcau setoşi de viaţă şi băutură. In câţiva ani Petre se îmbogăţi. Işi construi o întreagă flotă de *mahoane* cu dublu fund.

Vasele aceste mici, cu fundul plat, cărau cerealele dela şlepurile fluviale la vapoarele şi corăbiile mari, cari din cauza bancurilor de nisip nu puteau intra pe Dunăre şi rămâneau în rada portului.

La fiecare transport se fura câte o cantitate de grâu ascunsă între cele două funduri ale mahoanei, anume construite.

Intr'o dimineaţă Petre fu găsit rece, întins pe cheiu în faţa prăvăliei, c'un cuţit în inimă. Ucigaşul şi pricina nu s'au aflat niciodată.

Petre nu fusese însurat. Gherasim, un nepot de soră, luă conducerea comerţului, păstrând aceeaş firmă care făcuse un vad aşa de bun.

Dar timpul, care schimbă toate, adusese rânduială şi la gurile Dunării.

Pentru că Turcia nu putea şi Rusia nu voia să asigure navigaţia pe fluviu, Marile Puteri, care avea nevoe de grâul românesc, alcătuiră după războiul din Crimeea, *Comisia Europeană* a Dunării. Canalul navigabil se adâncea, mahoanele cu dublu fund dispăreau, piraţii îşi ascundeau ghiarele — spuma mărilor oprită la gura Dunării începuse a se mătura.

Fiecare generaţie se adaptează timpului. Aceeaş evoluţie. Dela hoţie la comerţ. Dela piraterie la navigaţia comercială.

Gherasim, un Hercule cu cercel la urechea stângă, încruntat, cu părul negru, creţ ca o blană de astrahan, cap tăiat ca la un străbun pirat, începu să pescuiască în apa tulbure a Dunării.

Era tovarăş cu Temistocle, vătaf de hamali.

Alegerea şi plata muncitorilor din port se făcea în acelaş local — c'o mână plătea şi cu alta lua — acolo era cârciumă, cafenea, birou de plasare, locantă, ceainărie, otel şi mai cu seamă, cuibul contrabandiştilor şi gazda hoţilor de cereale.

Marinarii englezi, debarcaţi după lungi posturi pe mare, lacomi de băutură şi femei, atraşi de firma scrisă în englezeşte, cădeau aci grămadă, cheltuind ultimul ban.

Când se isprăvea moneda începea schimbul

în natură. Marinarii beţi se desbrăcau. Işi lăsau hainele şi cismele amanet. Şi unii, numai în ciorapi, se înapoiau la vapoare de unde aduceau capete de frânghii, cutii cu vopsele, piese de bronz şi aramă dela maşini, tot ce le cădea sub mână. Patronul primea orice lucru care putea găsi vreo întrebuinţare în schimbul păhărelelor de otravă. In fundul curţii era un arsenal — muzeu de antichităţi, colecţionate în cursul anilor dela vapoarele care treceau prin port.

Toate neamurile de oameni, toate seminţiile se întâlneau aci; drojdia laşă a Levantului dospea la un loc înfrăţită cu trufaşa putere britanică, doborîtă, narcotizată de valuri de alcool.

Grecii, limbuţi şi inflamabili, frecau zi şi noapte între degetele lor nervoase cărţile de joc înegrite şi soioase. Turcii, lazii şi curzii din Anatolia îşi sorbeau cafele, tăcuţi şi gravi. Românii, cu ţuicile dinainte, veşnic răsvrătiţi, croiau planuri de luptă şi de greve. Armenii palizi, tatuaţi de praful de cărbune, şedeau muţi în faţa paharelor de ceai. Pescarii lipoveni turnau rachiul în farfurii şi-i dau foc cu chibritul — dacă nu ardea cu pară îl respingeau cu indignare.

In norii de fum acru, înecăcios, în putoarea de gudron, mahorcă şi alcool, care plutea veşnic în adăpostul celor fără căpătâi, mulţi adormeau cu braţele înţepenite pe mesele soioase, ca să prindă dimineaţa locul la munca vapoarelor în port.

Dar pleava tavernei niciodată nu îndrăznea să ocupe vreun scaun la masa din fund, unde

trona zi şi noapte, alături de patron, căpitanul Aristide Lecca.

Veteranul Dunării, cum îi spuneau toţi cu respect, era verde încă deşi albit de tot şi c'un picior de lemn.

De loc din insula Zante, venise la Dunăre căpitan, stăpânul unei corăbii, de felul celor numite prin scalele Levantului *barco-bestia*. Căpitanul Lecca, marinar de rasă, lup de mare, manevra cu artă. Şi când intra prin porturi cu toate pânzele întinse stârnea admiraţia marinarilor cari rămâneau cu gura căscată.

După ce vându corabia la un compatriot din Brăila, îşi cumpără o vechitură de vaporaş englezesc. Făcuse mare vâlvă pe vremuri la Dunăre procesul căpitanului Aristide Lecca.

Fusese denunţat de un fochist, pe care-l bătuse că arde la căldări, în loc de cărbuni, din grâul ce transporta în hambarele vaporului. După ce scăpă de judecată, asigură vaporul şi reuşi să-l înnece pe o mare calmă între stâncile dela Tuzla. Cu banii încasaţi dela societatea de asigurare plecă în porturile din Sudul Rusiei. După trei ani se întoarse la Dunăre fără bani şi fără un picior.

Ce făcuse? Ce învârtise? Mister.

Viaţa lui închidea o taină de nepătruns. Se bucura totuş de un respect general.

Nimeni nu îndrăznea să-l înfrunte sau să-l contrazică. Concentrat şi rece. Ştia de toate, vorbea cinci limbi străine. Era călindarul şi barometrul portului. Ieşia bocănind cu piciorul lui de lemn pe cheiul de piatră, îşi înălţa

capul, şi ca un vultur pleşuv străpungea cu ochii zarea, inspecta cerul, mirosea aerul sărat al mării, pipăia parcă pulsul naturii. Şi uneori îşi scotea ciotul de lulea dintre dinţi, muia vârful degetului mic în gură şi-l ridica în aer, să prindă direcţia din care adie vântul.

— La noapte avem furtună... o să sufle *tramontana* — şi nimeni nu îndrăznea să-l contrazică. Era sfânt ce spunea el.

Toţi îl consultau ca pe oracolul dela Delfi. Privind de pe cheiu el îşi da păreri, sentinţe fără apel, asupra manevrei vaselor în port.

El da sfaturi şi consultaţii în chestii de salvare şi abordaj, încurca şi descurca cele mai complicate procese maritime, găsea totdeauna, cu pricepere şi memorie, portiţa de scăpare pentru a ieşi din angrenajul legilor şi uzurilor maritime, căci era stăpân pe toate şurubăriile comerţului levantin.

La masa lui, din fundul tavernei, puneau la cale cu adevărată artă toate loviturile nocturne din zona portului.

Contrabandele, furturile de cereale se executau după planurile lui. Combina, dispunea şi prevedea totul cu precizia unui geniu militar. Toate firele erau în mâna lui, la postul de comandă, unde veneau ştiri şi plecau ordine pe teatrul de operaţii. Căpitanul Aristide Lecca făcea numai strategie. Tactica era pe seama celor cari executau planurile lui combinate în mai multe ipoteze: pe uscat, pe mare, sau pe Dunăre. La împărţirea prăzii îşi avea partea lui de câştig. Adesea executanţii cădeau în capcană. El însă era totdeau-

na afară din cauză. Senin, sigur şi invulnerabil. Cădea totdeauna în picioare ca pisica.

*

Sulina e *porto-franc*. Marfa intră fără vamă şi iese prin contrabandă. Uneori un acord secret se stabileşte între contrabandişti, agenţi vamali şi santinelele de pe maluri. Discreţia-i garantată. Batista, inelul sau tabacherea unui şef de post, arătate de barcagiu, sunt talismanuri pentru santinelă care lasă liberă trecerea bărcii fără control.

Hoţii, spargeri, nu s'au pomenit niciodată în Sulina. Poţi dormi în linişte cu uşile şi ferestrele deschise vraişte. Proprietatea se respectă cu sfinţenie. Pe uscat nu se fură. Pe apă furtul e permis, fiind socotit un fel de drept legitim, legat de comerţul maritim, afaceri curente de port, mai mult sau mai puţin riscate, adesea făcute prin bună înţelegere cu păzitorii şi personalul îmbarcat.

Toate morile din partea locului macină grâu adus pe sub mână dela şlepurile din port. Odată, când s'a găsit un căpitan de port care să împânzească malurile cu soldaţi, toate morile s'au oprit din lucru. Măsura draconică n'a ţinut mult, populaţia era ameninţată să moară de foame.

Intr'o seară de toamnă umedă şi mohorîtă, căpitanul Lecca, la masa lui în fundul tavernei, sta la pândă cu ochii ţintă la uşă.

Ahile buzatul, intră cătând iscoditor.

Gherasim, patronul, îi ieşi înainte. Şi a-

mândoi se aşezară la masa din fund. Unul în dreapta şi altul în stânga căpitanului Lecca. Se vorbea pe şoptite, dar apăsat şi tăios.

Afacerea pusă la cale era sigură; trebuia lucrat repede şi hotărît, profitând de-o noapte neagră, fără lună.

Căpitanul Lecca, după ce expuse pe larg planul operaţiei, făcu semn cu pipa lui stinsă către un băeţaş oacheş, îmbrăcat într'o flanelă vărgată de marinar.

— *Ela-do... Diavolachi...* du-te şi adu aci pe Barba Nicola Americanul... dar ştii... cu toată viteza... *amesos...* şi Enachi, agentul de legătură, un grecuşor vioiu cu părul negru, creţ, c'un cap cât o tărtăcuţă şi o pereche de ochi jucăuşi de veveriţă, o luă la goană spre uşă.

Patronul se ridică greoi de pe scaun, cotrobăi pe sub tejghea şi scoase la lumină o butelie pecetluită.

— E vin adevărat de Samos. De cel care te scoală de pe boală.

Vinul grecesc, turnat în pahare, strălucea auriu, de culoarea chilimbarului. Buzele late a lui Ahile se adaptau ca două lipitori pe marginea paharului sugând avid lichidul aromat, dulce ca siropul, c'un parfum tare ca de cosmetic.

După câteva minute Americanul intră croindu-şi drum cu greutate printre mese până în fund. Căpitanul Lecca îi făcu loc lângă el. După ce-i umplu paharul se aplecă şoptind apăsat în urechea Americanului:

— Pregăteşte repede barca... mergi la mila trei... şlepul *Odiseu,* în dreptul stâlpului cu ancora răsturnată... să nu umblaţi la *boca-*

porți... că faceți sgomot... țineți mereu malul stâng... opt saci are pregătiți căpitanul Panteli.

— Şi la ananghie? Dacă ne încolţeşte? Ce ne facem? întrebă Americanul.

— La ananghie... *funda* sacii în apă... şi vă lipiți de un şlep... rămâneți ca morţi acolo până se face linişte.

Plecară pe rând. Intâi Americanul ca să-şi pregătească barca. Ahile nu se urni de scaun decât după ce văzu fundul sticlei.

Trecuse miezul nopţii când barca se deslipi pe furiş de malul stâng. Americanul își luase încă două lopeţi de schimb, o frânghie cu noduri şi un ispol, un fel de căuş de lemn pentru aruncat apa afară din barcă.

Portul dormea dus. Nici o mişcare nu se simţea. O linişte de cimitir. Noaptea neagră, opacă. Cerul era ascuns de un plafon jos de nouri compacţi. Un vânt umed sufla din largul mării. Prevederea timpului după meteorologia căpitanului Lecca nu da niciodată greş. Vreme bună de lucrat pe ascuns. Fără nici un sgomot, barca mută ca o fantomă, aluneca tăindu-și drum în puterea nopții. Ahile trăgea lung şi rar la lopeţi; învăţase din tinereţe meşteşugul contrabandiștilor; vâslea hoţeşte, fără să scoată pana lopeţii din apă.

Pe brânci, la prova bărcei, Enachi sfredelea cu ochii lui ageri de copil perdeaua de întuneric. Şi uneori șoptea apăsat bătrânului care nu vedea bine: „babord... tribord... banda...". Cu mâna încleştată pe echea cârmei, Americanul executa mut comanda.

*

Pe timpul iernei, când începe să se închege pojghiţa de gheaţă de pe faţa Dunării, toate porturile se golesc, numai Sulina se umple.

Pontoanele, schelele, debarcaderele din porturi se ridică şi se pun la adăpost. Şlepurile goale se retrag în locuri de iernatic, ferite de scurgerea sloilor cari mătură şi rad tot ce întâlnesc în cale. Elevatoarele plutitoare, şlepurile încărcate cu cereale, se lasă în convoiuri la vale în spre Sulina. Câţiva kilometri dela gură fluviul se poate menţine desgheţat, navigaţia şi încărcarea vapoarelor de mare continuă neîntrerupt toată iarna.

Pe când celelalte porturi dorm, Sulina lucrează. Un oraş nou răsare ca prin minune pe apă, alături de cel vechiu depe uscat. Un oraş flotant, efemer, dar viu, original şi pitoresc. Sute de şlepuri sunt ancorate de-alungul malurilor, priponite cu parîme groase de sârmă împletită, ca să înfrunte puterea sloilor ce curg spre mare.

O lume întreagă mişună pe puntea acelor locuinţe plutitoare. In cabinele cochete, vopsite în colori felurite, cu perdeluţe la ferestre de-o palmă, în locuinţe minuscule ca nişte căsuţe de păpuşi, trăesc familii întregi cu toată gospodăria lor.

Din gura burlanelor de tablă se înalţă domol fumul sobuşoarelor de tuciu, cât o lulea de mare, la care bucătăresc nevestele şleparilor.

Afară, pe frânghiile întinse între vinţul ancorei şi roata cârmei, flutură în bătaia vântului, rufele spălate şi puse la uscat. In jurul cabinelor, în oale de lut, în cutii de lemn şi

în bidoane de tinichea pline cu pământ, cresc tufe de verdeață şi flori mirositoare: muşcate, rozmarin şi busuioc grecesc.

Felurite soiuri de viețuitoare trăesc aci, pe puntea șlepului de fier; perechi de animale curate și necurate, în cea mai perfectă armonie, întocmai ca în biblica arcă a lui Noe, pe când rătăcea pe apele deluviului, înainte de a se împotmoli pe muntele Ararat.

Găinile, sburlite, în deplină libertate, ciocănesc cu pliscul lor tare tabla de fier a punței, culegând boabele de porumb ce cad din saci la încărcare. Câte-un cocoș, pintenat, suit pe roata cârmei, cu ochii la harem, trâmbițează bătând falnic din aripi şi salută în fiecare zi răsăritul soarelui la orizontul mărei.

Gâştile chinuite, puse la îndopat, stau în cuşcă prizoniere, cu tălpile țintuite.

Porcul, la îngrășat pentru Crăciun, grohăe în provă priponit de lanțul ancorei.

Pisica leneşă, friguroasă, se cuibăreşte înnăuntru la căldură, pe când afară, câinele păzitor neadormit, veghează veşnic ca strajă credincioasă la scara șlepului.

Şleparii, în papuci de pâslă, robotesc fără treabă cu pipa între dinți, iar copiii lor se sbenguesc legați de mijloc c'un capăt de frâghie, de frică să nu cadă în apă, jucându-se pe punte.

Duminica, în haine de sărbătoare, se fac vizite dela un șlep la altul. Şi din oraşul acesta de pe apă, lumea se duce la biserică şi la târgueli în oraşul de pe uscat. Iar uneori, în burta şlepurilor, în hambarele goale care se tapisează cu steaguri și bandiere, se dau ba-

luri marinăreşti cu invitaţii în regulă. Asistă un numeros şi pestriţ public.

Idile, aventuri, căsătorii, divorţuri şi drame, aceleaşi eterne păcate omeneşti încearcă şi oraşul acesta provizor, care trăeşte închegat câteva luni pe an, numai cât ţine iarna. Odată cu adierea vântului de primăvară, când ostroavele înverzite şi Dunărea se limpezeşte de sloii scurşi spre mare, vasele ridică ancorele înămolite şi se despart plecând spre alte locuri. Oraşul flotant şi efemer se risipeşte ca prin farmec, dispare într'o zi. Şi în urma lui nimic nu mai rămâne.

*

In spre oraşul acela plutitor, răsărit ca prin minune pe oglinda Dunării, gonia barca Americanului în puterea nopţei. Un val de ceaţă opacă venea dela larg. Mari pete negre, ca nişte umbre fantastice se desprindeau de-a-lungul malurilor. Erau elevatoarele de rezervă. Cu gâturile lor întinse, cu spinările crestate, păreau nişte gigantice dihănii antideluviene.

Două lumini roşii clipeau înainte, la prova unui şlep. Barca se apropia pe furiş de scara lăsată la apă.

Căpitanul Panteli, fumând nervos, aştepta lângă sacii plini, traşi la marginea punţii.

— Odisseu? Intrebă un glas înfundat.

— Da! răspunse un mormăit printre dinţi. Căpitan Panteli?

— Da?

— Gata?

— Gata.
— Stinge felinarele, şopti cineva de pe punte.
S'a lucrat repede şi pe tăcute.
Gâfâind din greu au tăbârcit sacii plini coborîndu-i în barcă. Băietul, cu mâinile îngheţate, se ţinea lipit de scară, pe când ochii lui de diavol spionau cu agerime malul întunecat.
— Mola! şi barca, adânc afundată sub greutatea sacilor, se deslipi lunecând la vale. Ca să nu facă nici un sgomot lăsară barca în voe, dusă de curent, pe firul apei, ca o plută. Americanul la cârmă, Ahile iscodea malul stâng şi băietul malul drept. In tăcerea profundă, în bezna nopţei, se auzi deodată o bătae slabă, în cadenţă, venind din depărtare.
Toţi trei, îngheţaţi, ciuliră urechile.
— Un vapor care urcă, şopti Ahile încordat.
— E pilotina, adăugă încet băiatul, o cunosc după lumini; „verdele şi roşu sunt jos aproape de apă".
— Banda cârma! mormăi Americanul, şi barca se lipi de-un şlep, în afară de vederea pilotinei care înainta forfotind prin mijlocul canalului. Felinarele ei de drum aşterneau dungi luminoase care tremurau pe oglinda neagră a apei.
Bătăile helicei deşteptaseră o santinelă, care zări barca în lumină. Un glas poruncitor tună pe malul drept.
— Barca! trage la mal.
Nici o mişcare.
— N'auzi? Fă dreapta şi acostează aici.

Dar barca făcu brusc la stânga. Şi Ahile, încordat la lopeţi, trăgea cu disperare să intre la adăpost, între şlepurile negre, cari puteau masca barca surprinsă.

Un fulger scurt ţâşni roşu pe mal şi un bubuit de puşcă răsună în pustiul nopţei.

Glonţul, c'un şuer ascuţit, trecu nebun pe de-asupra bărcei.

— Jos! pe burtă, şopti Ahile dând drumul la lopeţi. Numai Americanul singur rămase neclintit la post, cu mâna ţeapănă pe cârmă, cătând să îndrepte barca între două şlepuri. Dar deodată două focuri de armă isbucniră aproape în acelaş timp. Şi Americanul scăpă cârma din mână. Capul îi căzu pe piept şi, fără să scoată un cuvânt, bătrânul se rostogoli mototol pe fundul bărcei.

— L'a lovit, borborosi băiatul tremurând.

— Taci! se stropşi la el Ahile clănţănind din dinţi.

Barca se opri singură pe lanţul unei ancore. Curentul o târîse între şlepuri. Ahile întinse mâna, pipăi lanţul şi se opinti făcându-i vânt bărcei la vale, pe lângă coastele unui şlep până la pupă.

Erau deocamdată la adăpost.

Gloanţele nu-i puteau ajunge.

— Unde eşti lovit? întrebă în şoaptă Ahile aplecându-se de-asupra Americanului căzut.

Nici un răspuns.

Se auzea slab un horcăit înăbuşit.

Ii pipăi trupul ca să-i găsească rana.

— Apucă-l de picioare, să-l întoarcem cu faţa în jos. Şi Ahile simţi pe degetele lui uscate căldura sângelui ce gâlgâia din rană.

Glonţul îi sfărâmase umărul stâng.
Ahile îşi rupse cu dinţii poala cămăşii, făcu un tampon şi-l apăsă pe rană.
Pe malul opus se auzea larmă de glasuri, chemări şi semnale de fluer.
— Ne-au încolţit. Nu-i rost. Funda! Ahile şi băiatul se opintiră prăvălind sacii în apă. Barca se ridică uşurată.
Ascunşi acolo, la adăpost, au stat până s'a potolit sgomotul de pe maluri.
Rănitul gemea, cu ochii închişi, cu buzele arse. Ahile îi răcori fruntea înfierbântată, îi dădu să bea din ispolul cu care scotea apa din barcă, şi-l îmbărbătă cu mângâieri frăţeşti.
— Nu-i nimic, Nicolache... nu-ţi fie teamă, fraţico... trece... şi eu am păţit-o odată...
Uşor, pe nesimţite, se lăsă barca la vale, dela un şlep la altul, până ajunse în port.
Ca să nu fie văzută dela pichet, barca fu oprită mai sus de debarcader, lângă un elevator plutitor care o masca perfect.
Trebuiau să meargă o bucată de drum pe jos până la casa Americanului. Din barcă l-au ridicat pe braţe. Nu se putea ţinea pe picioare. Se lăsă jos moale, frânt de mijloc. Pe străzi dosnice Americanul a fost dus pe sus până acasă.
Se lumina de ziuă. Nimeni nu-i văzuse.
Numai Lulu, maimuţa, îi spiona cu ochişorii pe jumătate deschişi, din culcuşul ei făcut într'un şal de lână. Şi când bătrânul, întins pe pat, începu să geamă, Lulu sări dela locul ei şi dintr'un salt căzu pe perna patului.

Scâncind plângător începu să caute în capul bătrânului şi să-i resfire cu lăbuţele părul lui alb.

Simţea că ceva grav i s'a întâmplat stăpânului. Şi gămăliile ochilor ei, ameninţători, licărind ca două scântei, pândeau fiecare mişcare a lui Ahile, care se învârtea zăpăcit prin casă.

*

Evantia venise într'o fugă.

Ahile trimesese băiatul să-i spună că tatăl ei e bolnav. Cu mâna pe inimă, intră ca o furtună pe uşă năpustindu-se asupra patului.

— Tată! tată! Ce ai? Ce s'a întâmplat?

Şi cu mâinile tremurătoare începu să mângâie fruntea înfierbântată a bătrânului.

El ridică încet pleoapele, cătând fix, cu ochii sticloşi. Şi chipul acela palid, pe jumătate mort, se lumină o clipă de grimaza unui zâmbet duios. Cu degetele lui descărnate pipăia nesigur pieliţa moale, catifelată, a mânelor pe care încerca să le aducă la buzele lui uscate.

Fata isbucni într'un plâns nervos. Şi când îl cuprinse în braţe, ca să-l ridice în capul oaselor, bătrânul scoase un geamăt prelung, ca un scâncet de copil bolnav.

— Unde te doare, tată?

— Rana e la umăr, arătă Ahile, şi buzele lui late începură a tremura uşor.

— Rănit! Dar ce s'a întâmplat? Spune, vorbeşte odată, omule!

— L'au împuşcat grănicerii... aduceam nişte saci cu grâu... noaptea... dela un şlep...

— A! înţeleg... voi l-aţi ucis, tâlharilor... ce trebuia să târîţi un bătrân ca el la hoţiile voastre?

Şi Evantia îşi smulse pălăria din cap, îşi suflecă mânecele, răscoli printre rufe şi rupse 'n făşii o cămaşă curată ca să pregătească un pansament.

— Du-te şi vino numaidecât cu doctorul Tomiţă. Spune-i că-l rog să vină repede. Ahile se codea. După ce-şi şterse sudoarea rece de pe frunte, zise cu glas scăzut:

— Nu se poate. Nimeni nu trebue să ştie că-i rănit.

Fata sări arsă. Cu degetele cripsate se repezi la el, ca o panteră zădărită, gata să-l sfâşie cu unghiile. Ahile se retrăgea palid spre uşă.

— Cum, după ce l-ai dus la moarte, nu vrei nici să chemi doctorul să-l scape?

— Ascultă, fata mea, linişteşte-te. E spre binele vostru. Tu nu înţelegi cum devine chestia. Dacă se află ceva, tatăl tău intră la sigur în puşcărie. Asta vrei tu? Fata se frământa desperată; se învârtea prin casă frângându-şi mâinile, nehotărîtă, neştiind ce trebue să facă.

Bătrânul inert, părea că doarme. Respiraţia i se auzea într'un ritm regulat.

Deodată începu să-şi mişte buzele uscate şi fălcile parcă mestecau ceva în vid.

Fata îl privi cu inima strânsă, îşi muşcă degetele gata să isbucnească iar.

Nu putea să afle ce vrea bătrânul, care nu era în stare să articuleze nici un cuvânt.

Numai câteva lacrimi licăreau scurgându-se printre genele stinse.

După ce-i sărută fruntea de ceară, ea își luă pălăria și plecă grăbită spre doctor.

Pe drum gândurile i se încrucișau cu repeziciune în mintea ei înfierbântată.

„Dacă nu aduc doctorul, moare... dacă se află, îl cheamă, îl judecă, și îl condamnă...

„Doctorul e om bun, are să-l roage cu lalacrimi să nu spună la nimeni... oare doctorul are să păstreze secretul?"

*

Doctorul, Nenea Tomiță, singur în grădina spitalului, în picioare, citea o scrisoare. Inalt, spătos, monumental, în halatul lui alb părea dela distanță o statue de marmură, ridicată pe aleea care lega morga de spital.

Fata încercă să-și facă o mină surâzătoare, dar lacrămile îi jucau încă în ochi.

— Ce-i cu tine? De ce-ai plâns? Spune drept, o întrebă doctorul blajin ca totdeauna.

— Tata e bolnav.

— Ce are? Ce-l doare?

— L'au împușcat... isbucni fata într'un plâns sguduitor.

— Impușcat! Cum? Cine?

— S'a dus noaptea cu barca să ia grâu... de la un șlep... soldații au tras cu pușca...

— Unde-i lovit?

— La umăr. Dar nu poate nici vorbi nici umbla.

— Ei lasă, viu eu acum să-l văd. Și doctorul întinse mâna ca s'o mângâie. Fata îi prin-

se mâna, şi înfrigurată, o ridică la buzele ei.

— Te rog mult să nu spui la nimeni... să nu se afle nimic de întâmplarea asta.

— N'ai grijă. Nici o vorbă n-are să iasă din gura mea. Du-te acasă. Că eu te ajung.

Şi doctorul, cu veşnicu-i zâmbet somnolent, cu mişcări leneşe, intră în birou, îşi agăţă halatul în cuer luându-şi celebra lui pălărie borsalină, cât roata carului de mare.

Păşind rar, apăsat, mergea pe cheiu sprijinindu-şi enorma greutate a trupului pe vechiul lui baston de cireş, cu ţăpuşă la vârf.

La debarcaderul bărcilor se opri. Toată lumea în drum îl saluta cu respect. De lene el nu-şi mai scotea pălăria, dar răspundea prin vorbe, glumind şi spunând fiecăruia pe nume. Copiii pe stradă cum îl vedeau îi ieşeau în cale. Doctorul avea obiceiu să-i plesnească uşor din mers cu vârful bastonului la dos. Şi ei făceau haz, mândri şi bucuroşi că domnului doctor îi place să se joace cu ei.

Barcagiii îşi scoteau căciula din cap şi se luau la harţă pentru cinstea de-al trece pe domnul doctor cu barca pe malul opus.

Barca, în care intra voluminosul doctor, se afunda cu două palme în apă.

Barcagiul, mândru de onoarea ce i se făcuse, se încordă la lopeţi. In câteva minute acostară dincolo, în Prospect.

Doctorul băgase mâna în buzunar ca să plătească dar barcagiul protestă:

— Nu! ferească Dumnezeu!... pentru d-voastră... şi fiindcă barca se depărta, doctorul aruncă, înăuntru, din mers, un pachet de ţigări.

Căsuţa în care sta Americanul era chiar în faţa debarcaderului.

Doctorul, în loc să intre de-adreptul, ocoli pe altă stradă, se întoarse şi intră în curte, încredinţat că nimeni nu l-a văzut.

La casele dimprejur mai multe perechi de ochi se iţeau după perdele. Ahile îl zărise dedeparte şi se piti pe după casă făcându-se nevăzut.

Uşa era descuiată. Doctorul intră fără să bată. Aerul era greoi, îmbâcsit; umezeală şi mizerie.

— Deschideţi fereastra, porunci el, trăgându-şi un scaun lângă patul bolnavului.

— Tată! uite a venit domnul doctor. Bolnavul, imobil, deschise ochii tulburi aruncând o privire vagă în spaţiu.

Doctorul îşi scoase haina, îşi suflecă mânicele şi, cu braţele puternice, săltă ca pe-un copil trupul acela de bătrân puţintel, întorcându-l pe-o coastă. Gemete înăbuşite scăpau printre buzele vinete ale rănitului, care nu putea articula nici o vorbă.

După ce-i examină rana şi-i făcu un pansament nou, doctorul se aşeză mut pe scaun.

Intr'o tăcere penibilă, tragică, el privea la rămăşiţele de viaţă care mai palpitau cu îndărătnicie încă în maşinăria aceia umană distrusă, netrebnică, fără speranţă de a mai fi reparată. Căta parcă să prindă cu ochii eternul mister al morţii care plana suverană în faţa lui.

Evantia cu răsuflarea stăpânită, cu ochii în lacrimi, aşteptă un cuvânt care întârzia să vie.

Frecându-şi nervos câteva fire din barba lui albă, doctorul se sculă greoiu luându-şi bastonul.

— Nu mai da bani la farmacie. Iţi trimit cu doctorii şi pansamente dela spital.

— Dar ce credeţi? Scapă? Scapă-l, domnule doctor, te rog, scapă-l.

— Glonţul a intrat în umăr şi a ricoşat pe şira spinării, zise doctorul murmurând, după obiceiu, în barba lui albă: *„He! la vie.. la vie... c'est la vie...* şi plecă în spre debarcader, cu pălăria lăsată pe ochi, lovind necăjit pietrele cheiului cu ţăpuşa bastonului de cireş.

*

In taverna lui *Peter the Grics* se comenta în şoaptă pe la mese întâmplarea din noaptea în care se auziră împuşcăturile. Grănicerii, agenţii dela vamă şi gardienii Căpităniei Portului, umblau forfota iscodind pe barcagii să afle cine plecase în noaptea aceea din port.

Ahile avusese grijă să astupe cu dopuri de lemn găurile făcute de gloanţele cari ciuruiseră un bord al bărcei.

Aşternuse şi un strat de vopsea groasă după ce spălase petele de sânge închegat pe bancuri.

Copoii vamali miroseau afacerile puse la cale în taverna cunoscută.

Ahile, Gherasim şi căpitanul Lecca aveau şedinţe secrete, consfătuiri intime pentru a face faţă nouilor întâmplări.

— Băiatului, spuse crunt Lecca, fă-i vânt i-

mediat pe vaporul grecesc *Iris*, care pleacă mâine la Zungulda în Anatolia; am vorbit eu căpitanului Zambra, să-l îmbarce ca ajutor de bucătar. Americanul e pe moarte, nu poate face declaraţii la Căpitănie.

Numai tu rămâi să intri în capcană. Le cazi în labe ca şoarecele în ghiarele pisicii.

Buzele late ale lui Ahile începură să tremure nervos pe când sugeau cu lăcomie dintr'o ţigară turcească, ultima rămăşiţă dintr'o contrabandă dela un vapor poştal.

Eşti la anaghie, Ahile... Eu am un plan care te poate scăpa, adăugă Lecca, răsucindu-şi falnic mustăţile lui războinice.

— Spune ce-i de făcut, şopti grăbit Ahile, sugându-şi buzele.

— Numai dacă s'o prinde. Ai noroc că-i în concediu căpitanul portului.

Ii ţine locul ofiţerul cela mândru care umblă mort după fata Americanului. Dă fuga la fată şi înspăimânt-o că tătu-său are citaţie să fie ridicat... o să-l bage în puşcărie... ea să-l roage pe ofiţer ca să înceteze urmărirea din partea Căpităniei.

Ahile luminat, aruncă mucul de ţigară, şi o luă la fugă.

*

Evantia, îngrozită de cele ce auzise din gura lui Ahile, se frământa în frigurile nehotărîrei.

„Cum să meargă ea la Deliu?... tocmai la el... să-l roage... să-i cadă în genunchi... ce ruşine... ce umilinţă... nu... nu... imposibil".

— Altă scăpare nu-i, fetițo, îi șopti insinuant Ahile, trebue să-l scapi pe tatăl tău.

In cămăruța dealături, bătrânul, care părea că doarme lungit pe spate deschise ochii, își ascuți auzul, căznindu-se în zadar să-și dea seama de ce se întâmplă în jurul său. Rămase așa, cu ochii țintă înainte, la peretele din față, privind o iconiță a Sfântului Nicolai, afumată, neagră, murdărită de milioane de muște în cursul anilor.

Icoana asta o avea din copilărie.

Maică-sa i-o prindea cu o panglică roșie la căpătâiul patului. I-o dase când plecase prima dată ca marinar pe o corabie. El o atârna în peretele cabinei. Și din cauza valurilor, ca să nu se sbată în balansul vasului, o bătuse în cue. Pe timpul osândei îi daseră voe să aibă la el icoana asta. Timpul o ștersese complect. Nimic nu se mai deslușea pe dânsa, dar bătrânul o privea cu sfințenie ca pe un obiect rar, aruncat de valuri la țărm, salvat de mâna Domnului dintr'un naufragiu.

Când Evantia își aruncă ochii spre pat, îl văzu pe bătrân agitat; cu degetele descărnate făcea sforțări râcâind plapoma; buzele vinete se mișcau mestecând vorbe neînțelese. Fata veni lângă el, căutând să vadă ce vrea. Ii urmărea privirea fără să înțeleagă ce dorește.

— Icoana, ghici Ahile, dă-i icoana.

Evantia se întinse, luă icoana din perete și o puse pe pat. Pe când fata căuta o cârpă s'o șteargă de praf, bătrânul se grăbi să ia icoana cu mâinile tremurătoare, și c'un gest de aviditate își lipi buzele de scândurica veche.

uscată, mâncată de carii, pe care vremea ștersese orice urmă.

— Mi-ai promis că aduci preotul aici, de ce nu vii cu el, că poate i-ar face bine, spuse Evantia.

— Nu-l cunoști, zise Ahile, e un om păcătos și lacom. Nu vrea să vină, nu vă iartă că l-ați înșelat. El v'a crezut bogați...

— Adu pe preotul român.

— Nu vrea să slujească. Zice că nu se amestecă. Grecii au preotul lor.

— Te simți mai bine? întrebă Evantia înduioșată, surprinzând o expresie de liniște pe figura tatălui ei.

— Da, îi răspunse el căutând s'o privească drept în ochi, c'o dragoste și mulțumire mută.

— Las că rămân eu cu el, îi șopti Ahile, du-te repede la căpitan.

Ți-i minte ce trebue să-i spui?

Numai atât să-i ceri: „Căpitănia să înceteze urmărirea".

Fata se codea. Iși căuta jacheta, pălăria și nu se hotărea să plece.

— Aleargă acum, o zorea Ahile, că-l găsești acasă. Să știi că mâine e prea târziu.

Bătrânul de pe pat urmări toate mișcările până ieși pe ușă apoi închise ochii făcându-se că doarme.

Ahile scoase o pungă de tutun, își făcu o țigară groasă și începu să caute prin casă o cutie de chibrituri. Bătrânul simțind mișcare în jurul său deschise ochii, dar îi închise repede. Ii era un fel de silă de tot ce-l înconjura, se afunda parcă din ce în ce mai adânc în sine însuși. Și gândurile îi frământau min-

tea cerând o deslegare. Se întreba mereu chinuit de aceleaşi întrebări: „Oare să fie sfârşitul? Nu mai e nici o scăpare?

„Da, sigur, sfârşitul.

„Trebue să mor... toţi oamenii mor... mor pe rând", îi şoptea o voce lăuntrică.

Groaza de misterul morţii îl îngheţa oprindu-i bătăile inimei. Cu încetul îşi revenea. Deschidea ochii, încerca să mişte degetele şi o licărire de nădejde îl înviora pentru câteva clipe. Căzut într'o continuă toropeală, el vieţuia totuşi, dar numai în trecut.

Incepea o perindare în mintea lui de imagini apropiate, întâmplările din urmă, din noaptea când a fost rănit, apoi cearta dela debarcader când încolţit a scos cuţitul să se apere, primirea ce i-o făcuseră rudele şi compatrioţii crezându-l bogat, drumul lung pe vapor, traiul acolo în colonii şi toată viaţa i se înşira în urmă, mergând cu închipuirea departe până în anii de copilărie de care îşi aducea perfect aminte.

Se adâncea în amintirile copilăriei. Se recunoştea aşa cum fusese, se vedea limpede c'o ascuţime de minte care-l înspăimânta, caşi atunci când era să se înnece odată în Dunăre.

Căzuse în apă şi curentul repede îl furase, târându-l sub un şlep. Işi dase perfect seama de pericol. Dacă ar fi căutat să iasă la suprafaţă era pierdut. Pipăind pe fundul şlepului el s'a târît până a simţit cu mâinile cârma şi atunci a scos capul afară. A simţit fiorii şi ghiarele morţii. Prin ce minune a scăpat atunci? Fusese o luptă între viaţă şi

moarte. A luptat şi a învins. „Eram tânăr, eram tare"... se gândea el.

Acum simţea cum se duce alunecând înîntr'un adânc fără fund. Era aşa de slab şi de neputincios încât nu mai încerca nimic, se lăsa în mâna Domnului. Incerca să se judece singur, ca pe un străin, să-şi lămurească viaţa, şi nu-şi găsea niciun rost. O înlănţuire nesfârşită de suferinţe, de grije... pentru ce? „A fost un om fără noroc. Dece unii trăesc bine şi alţii rău? Acum s'a sfârşit... de ce D-zeu n'a vrut să fie bun şi cu dânsul? Asta n'o putea el înţelege. S'a sfârşit... nu mai pot aştepta nimic". Simţea bine în fundul sufletului său că moare, dar nu reuşea să se deprindă cu ideea asta. Era ceva neînţeles pentru mintea lui. Il apuca un fel de milă de sine-însuşi, de fata lui care rămânea singură.

Se încerca să spună în minte o rugăciune ştiută din copilărie. Dar nu reuşea să-şi aducă aminte toate vorbele în şir. Şi atunci, de necaz, ca pe un copil, îl podidi plânsul desnădejdii, fierbinte, sfâşiitor.

Ahile fuma; trăgea adânc fumul până în fundul pieptului, apoi îl slobozea încet afară pufnind molcom cu buzele lui late. Se uita lung spre pat. Avea uneori impresia că Americanul nu mai suflă. Il vedea întins, ţeapăn ca un cadavru, cu fălcile păroase, scofâlcite, cu fruntea galbenă ca ceara.

Nu-i era la îndemână în camera asta în care plutea moartea nevăzută. Simţea ceva neplăcut. Şi totuşi îl încercă un sentiment de bucurie. „Iaca el a scăpat... şi Americanul moarre... moare la sigur... putea foarte bine să i se

întâmple şi lui asta... dacă îl lovea glonţul pe el? doar erau împreună... vezi că pe el D-zeu l'a păzit..." gândea Ahile împăcat, c'o profundă mulţumire sufletească.

Trecu în camera de-alături ca să-şi mai schimbe gândurile. Lulu, maimuţa, din colţul ei dintre şaluri, îi pândea toate mişcările cu ochişorii ei vii, neastâmpăraţi.

Ahile nu se simţea bine nici aici; se vedea spionat la tot pasul; se întoarse lângă patul bolnavului aşezându-se pe un scaun. Se gândea: „că moare, e sigur... când?... o zi, două... bietul Nicola... dar cu-i rămâne barca lui?... la drept şi el are o parte. Cine îl învăţase pe American să se ducă la căpitanul de port să ceară barca? Poate îi rămâne lui... ce, să i-o mai ceară înapoi cineva... ce bună barcă... ce bine ţine la val".

*

Se înserase. Evantia trecu de câteva ori în sus şi în jos pe stradă până se hotărî să intre.

Deliu era singur. Sta la birou c'o carte şi c'un dicţionar dinainte. Avea obiceiu să scoată note pe care le utiliza în scrisorile lui dulci. Era deprimat că o daneză soţia unui inginer, o blondă graţioasă, mândră şi rece. se încăpăţânase ca să-i reziste. Găsise tocmai o cugetare potrivită care şi-o însemnase: „Pudoarea este o invenţie a femeilor urâte".

Un marinar, Jean ordonanţa, intră tiptil, numai în ciorapi de lână.

— O domnişoară vrea să vă vadă.

— Cine-i? N'o cunoşti?

— Nu prea putem şti că n'am văzut-o venind pe la noi.

— Pofteşte-o înăuntru, şi Deliu se ridică.

Era îmbrăcat într'o elegantă pijama de mătase vişinie. In penumbra săliţei de intrare el nu recunoscu deodată pe fata care nu îndrăsnea să păşească.

Când reuşi să-şi descleşteze gura zise: „am venit să te rog ceva". Deliu isbucni radios tăindu-i vorba: „A! Eventia, sălbatica gazelă... ce surpriză... ce te aduce la mine?... Nu te jena, spune — şi el o atrase cu blândeţe înăuntru, vorbindu-i cu glasul lui bărbătesc, sonor şi dulce.

Evantia, frământând între degete un colţ de batistă, începu cu vocea strânsă, întretăiată de emoţia care o strangula.

— Am venit să te rog... dacă ai milă de mine şi de tata... care-i pe moarte... să nu-i faci nimic... el nu-i vinovat... alţii l-au luat noaptea cu barca... şi tocmai pe el l'au împuşcat... Şi vorbele i se pierdeau într'un plâns cu sughiţuri.

Deliu nu pricepu nimic la început.

„Ce vrea fata asta dela el? Stătu o clipă pe gânduri. Şi deodată se lumină.

— A! înţeleg. Tatăl tău e amestecat în hoţia de cereale din port. Ei, şi ce pot face eu în chestia asta?

Evantia se chinuia să-şi amintească vorbele pe care le repetase Ahile.

— Căpitănia să înceteze urmărirea, zise ea pripit urmărind cu ochii efectul vorbelor sale.

El, tăcut, indecis, făcu doi paşi cu ochii în

pământ. Se întoarse cumpănindu-se pe vârful picioarelor, apoi își înălță capul, și făcând ochii mici, învălui într'o privire ascuțită silueta fină care se proecta pe albul peretelui din fund.

— Să vedem ce putem face, vorbi el rece, enigmatic.

Ea îl fixă așteptându-i răspunsul, roșie, cu obrajii aprinși. Simțea că el o pipăe cu ochii; o examina din cap până la picioare.

Ideea fixă care-i stăpânea mintea o împingea înainte, cu mâinile întinse, gata parcă să-i cadă în genunchi. Reîncepu cu voce plângătoare:

— Te rog... faci asta pentru mine?... îmi promiți?

— Iți promit, mâine închid dosarul, încetează orice urmărire, răspunse el hotărît, mărinimos.

Inviorată o clipă, ea se pierdu într'un murmur de mulțumire, pe când mâna lui rece se întinse ca să-i mângâe obrajii fierbinți de lacrimi și rușine.

Și deodată, Deliu își schimbă tonul. Incepu să vorbească blajin, duios, c'un timbru seducător de dulce...

— Numai de dragul ochilor tăi voi face asta... Hai, calmează-te, ștergeți lacrimile. Plânsul te face urâtă.

Acum putem vorbi ca doi prieteni. De ce fugi de mine? Din noaptea aceea m'ai ocolit. Știai bine că te iubesc. Tu ai ceva sălbatec în firea ta...

Și cu îndemânarea pe care i-o dase o lungă experiență, îi descheie ușor jacheta. Ea în-

cearcă să protesteze, dar el, prin două mișcări studiate, o imobiliză. C'o mână sigură îi cuprinde talia, cu cealaltă îi îndoaie abil capul pe spate. O sărutare violentă, lungă, pe gâtul gol, o înfioră paralizându-i orice mișcare.

In brațele lui de oțel, care o împiedică să respire, se sbate ca o pasăre prinsă în laț. Simte că i se învârtește capul.

Copleșită într'o luptă inegală, vede că nu-i poate rezista. Tresare simțind degetele lui reci pipăindu-i pielea. Cu ochii închiși, cu dinții încleștați, se împleticește și cade întinsă, c'un geamăt înăbușit.

Se înnoptase. Evantia intră în vârful picioarelor. Bătrânul muribund o simți și deschise niște ochi sticloși. O chema cu privirea, ridicând pleoapele peste măsură. Fata se apleacă și lipind buzele de mâna lui uscată, începu să plângă înfundat. Bătrânul făcu o sforțare extremă, ridicându-și tremurător cealaltă mână. Cu degetele țeapene desmierda părul fetei resfirat pe plapomă.

Nu-l mai durea nimic. Nu se putea mișca, nu vorbea, dar simțea o dulce moleșeală în tot trupul. Parcă o ușurare, o împăcare îi alina inima.. Groaza morții îi dispăruse ca prin farmec. Și din fundul sufletului o căldură binefăcătoare, o duioasă mulțumire se ridica și-l cuprindea peste tot. I se părea că plutește cu plăcere într'o bae călduță.

Când Evantia își ridică ochii, recunoscu pe fața lui o expresie senină și un surâs debil fluturând pe buzele lui subțiate.

— Ţi-i mai bine?... Dormi tată!... închide ochii şi dormi... iacă mă culc şi eu...

Dar el nu voia să închidă ochii; o privea lung, cu nesaţiu, parcă ar fi vrut s'o soarbă. Şi numai după ce ea plecă de lângă dânsul, se hotărî să coboare pleoapele peste globurile ochilor care păstrau încă imaginea ei.

. . . .

In noaptea aceea bătrânul muri.

Evantia îl găsi dimineaţa rece, cu figura gravă, împietrită de o mască rigidă de cadavru.

Fata, îngrozită, nu ştia ce să facă. Incepu să ţipe c'o disperare nebună.

S'au strâns alarmate câteva femei din vecine, încercând s'o potolească. Ea nu putea să creadă că tatăl ei a murit. O luă la goană în spre spital. Doctorul, nenea Tomiţă, era singura speranţă.

In lipsa Evantiei de-acasă, veni medicul oraşului, însoţit de un gardist, ca să constate cazul şi să încheie actele cuvenite. Dar n'a fost chip să se apropie de pat. Lulu, maimuţa, sta de pază la căpătâiul mortului, agitându-se nervoasă, îşi arăta dinţii şi se repezia cu ghiarele de câte ori cineva îşi întindea mâna spre pat. Ochii ei rotunzi, aprinşi, aruncau nişte priviri ascuţite de ură în jurul ei. Medicul se retrase prudent. Gardistul întinse mâna să tragă plapoma, dar Lulu se repezi ca o săgeată, înfigându-şi colţii în mâna lui. Gardistul începu să urle, apărându-se cu tesacul. Maimuţa trase înapoi capătul de plapomă, a

coperind faţa mortului, pe care o mângâia cu lăbuţele ei.

— Las'o, domnule, c'o fi turbată! îi strigă medicul înspăimântat.

Numai după ce veni Evantia, maimuţa se potoli. Şi pentru mai multă siguranţă, fu închisă în cămăruţa din fund.

CAPITOLUL XVI.

Sulina — după numele capului unei hoarde de cazaci — este poarta Dunărei. Pe aci iese grâul şi intră aur. Cheea dela poarta asta a trecut în cursul vremurilor dintr'un buzunar în altul, după necurmate lupte, prin arme şi prin intrigi. Europa, după războiul din Crimeea, a intrat în stăpânirea acestei chei, pe care o ţine strâns şi n'o mai lasă din mână — nici chiar portarului, care de drept trebue s'o ţie, nu se hotăreşte să i-o încredinţeze.

Sulina, caşi Port-Saidul dela gura Suezului — un turn Babel în miniatură — găsindu-se la capătul unui drum mondial de apă, trăeşte numai din viaţa portului.

Oraşul acesta, creat prin nevoile navigaţiei — fără industrie, fără agricultură — e condamnat să fie şters de pe harta ţărei îndată ce o altă gură a fluviului va fi aleasă ca poartă principală a Dunărei.

Până atunci, vremelnica aşezare omenească creşte şi scade după barometrul recoltei anuale.

Populaţia se dublează în anii de belşug şi scade în timp de secetă.

De unde vine această lume pestriţă? Marinari, negustori, meseriaşi, hamali, escroci, haimanale şi femei, femei de toate speciile. La-

come păsări de pradă, însetate de câştig, se strâng aci ca lăcustele pe îngusta limbă de pământ dintre Dunăre şi mare.

Ca prin minune apar: birouri, prăvălii, cafenele, cârciumi, bodegi, varieteuri, localuri de veselie şi desfrâu — răsar în câteva zile ca ciupercile din pământ. Toată noaptea dudue la lumina electrică elevatoarele prin care curge şuvoiu grâul, ca nişte pilituri de aur, din şlepuri în vapoarele care duc peste mări, în alte ţări, pâinea cea de toate zilele. Comerţul de aventură, jocul de hazard sunt în floare, şi banii trec cu repeziciune dintr'o mână în alta. Timpuri ca în poveşti. Cântece, chiote, scandaluri, hoţii, înşelăciuni, o poftă furioasă de plăceri, o viaţă sgomotoasă, desmăţată... până ce se închide robinetul exportului.

Un an rău, o recoltă slabă, şi întregul bâlciu maritim dispare ca prin farmec, — ca potârnichile se răspândesc toţi într'o noapte. Şi mulţi, pe unde se găsesc, adesea în neagră mizerie, stau cu ochii la cer visând cele şapte vaci grase, aşteptând întoarcerea în pământul făgăduinţii, în care grâul creşte, în anii buni, udat de ploaia cerului şi în anii răi stropit de sudoarea ţăranului român.

*

Cartierul localurilor de noapte, unde marinarii debarcaţi după lungi călătorii găseau plăceri cumpărate ieften, era discret plasat la marginea oraşului, spre balta de unde începeau pădurile de stuf din Deltă.

Lumini roşii apăreau la distanţă ca nişte felinare de drum a unor vapoare în navigaţie de

noapte. Şi pentrucă în partea locului nu era pavaj, ci numai un drum semănat cu dune de nisip, marinarii numeau mahalaua asta *Sahara.*

Lumea bună petrecea în centru, la „*Englitera*" — varieteu cu *şambruri*, unicul local familiar, după cum îl intitulase noul său patron, domnul Pericle Papadachi, zis şi *Bibiul*, om tăcut, grav ca un magistrat, foarte respectat, filantrop şi epitrop la biserică. El organizase pe baze moderne noul local european, graţie experienţei pe care o avea în acest gen de comerţ soţia sa legitimă.

Patroana, Lola, de origină poloneză, de meserie artistă, scoasă la pensie înainte de a renunţa la viaţa de noapte, păstra urmele unei frumuseţi ruinate. Părul ei alb, pudrat ca peruca marchizei de Pompadour, făcea încă admiraţia întregei clientele.

Decorativă, impunătoare şi severă, Lola trona cu autoritate la *cassă*, dirijând ca un capel-maestru întreaga mişcare a „Engliterei", întreprindere socotită, pe drept, ca propria-i operă.

Era o organizaţie ingenioasă şi bine studiată, care salva toate aparenţele.

In faţa varieteului, unicul „local familiar", c'o intrare pe din dos în altă stradă, era o casă misterioasă, cu perdele trase, cu odăi numerotate.

Acolo locuiau artistele. Două case deosebite, două stabilimente cu administraţii aparte, dar cu acelaş stăpân şi aceeaş pungă.

A doua casă era condusă cu discreţie si tact de madam Simon, supranumită de ofiţeri: *Enigma Roşie.*

Parcă îi scuturase cineva în faţă o bidinea de vopsea roşie, aşa de mulţi pistrui avea pe obraz.

Văduva unui comisionar evreu din Canton, ucis pe timpul revoluţiei Boxerilor, primise, se spunea, o despăgubire frumoasă din partea guvernului chinez.

Un bătrân englez, căpitan de vapor, care luase parte ca ofiţer la expediţia flotelor europene în China, susţinea că a cunoscut-o pe această femee îmbarcată pe faimosul pachebot, transformat în şantan flotant, care făcuse mare senzaţie pe atunci ancorând în mijlocul escadrelor aliate, în raza portului asediat Vei-hai-Vei.

Se şoptea că Madam Simon, care anume îşi alesese ca sediu Sulina, la încrucişarea căilor mondiale, ar avea legături oculte c'un mare trust internaţional de comerţ proscris, dar tolerat de brigăzile de moravuri din toate ţările.

Porturile româneşti au avut totdeauna un rol important în acest trafic ca punct de legătură pentru transportul pe apă de marfă vie, din Galiţia şi România pentru Turcia, Egipet şi Extremul-Orient.

Cum ajunsese Evantia steaua „Englitcrei?".

Intr'o seară, pe când sta singură pe o bancă de pe cheiu, amărîtă, părăsită, neştiind încotro să apuce, îi apăru un înger salvator. O doamnă corect îmbrăcată în negru, pe care n'o mai văzuse până atunci, se aşeză lângă dânsa şi-i vorbi blajin şi dulce mângâind-o şi încurajând-o.

„Eşti încă tânără şi frumoasă, fata mea, tre-

bue să trăeşti... ai toată încrederea... eu am să-ţi fiu mamă... vei trăi bine, fără griji... iubită de toţi...

Fata nu înţelegea totul, dar vedea că i se întinde o scândură de salvare de către o mână binevoitoare.

„Cum? Se găseau pe lume şi suflete aşa de bune şi miloase, pe care nu le cunoscuse niciodată".

Doamna în negru, directoarea dela „Englitera", pusese de mult ochii pe negresă, de când o văzuse odată jucând un dans exotic, învăţat din copilărie. O urmărise şi aştepta momentul oportun când să pună ghiara pe ea.

Directoarea, cu experienţă, îşi dase bine seama că fata asta poate să fie un *număr* apreciat în program, şi un mijloc de atracţie pentru întreprinderea ce conducea cu atâta competenţă.

Şi nu se înşelase; în scurt timp Evantia fu proclamată steaua localului de noapte.

„Ai să joci dansurile străine pe care numai tu le ştii. Atât şi nimic mai mult", i-a spus directoarea la început.

Apoi a deprins-o să nu fie aşa de sălbatică şi să consume şampanie cât mai multă. La urmă i-a cerut să fie gentilă ca să atragă clienţii şi să facă ce făceau colegele ei, sub etichetă de artiste la „Englitera", „unicul local familiar".

Intr'o seară localul era plin.

Crucişătorul „Elisabeta", venit dela Sevastopol, trebuia să încarce cărbuni. Ancorase în dreptul depozitelor. La bord nu era chip de stat; sgomotul căderei bulgărilor în magazii

era asurzitor; praful negru, fin şi lipicios se filtra până în fundul cabinelor. Era un motiv serios ca ofiţerii liberi să doarmă în oraş. Fiecare unde poate. Unii mergeau la sigur, alţii la întâmplare. Toţi îşi făceau iluzii în căutarea culcuşului... pentru o noapte numai, la uscat.

Plecau de obiceiu în grupe dela bord. Unii, cavaleri, curtezani, intrau în lumea bună, făceau vizite prin familii, petreceau la ceaiuri şi serate. Alţii, nesociabilii, fugeau de lume, vagabondau prin mahalale, ancorând prin berării şi cafenele.

Aceştia erau cunoscuţi sub numele de *slujnicarii.*

Şeful lor era un căpitan roşu, c'o bărbuţă frizată. Pe vremuri, amant al bucătăresei de pe vaporul „*Orient*", se desabonase dela popota ofiţerilor — trăia bine.

Mai totdeauna ambele grupe se întâlneau, după miezul nopţei, în acelaş local suspect, supranumit *haremul public.*

După atâtea zile de post pe mare, hoinăreau în bandă pe uscat, până ce setoşi, se opreau instinctiv în faţa aceluiaş local.

— Tot aci fundarisim ancora?

— Echivoc local...

— Internaţional.

— Interlop.

— Suspect.

— Infect.

Dar tot la „*Englitera*" ancora întreaga bandă, că nu era local mai bun pentru o petrecere de marinari pe uscat.

De câte ori debarca la „Englitera", un nou transport de artiste, apăreau pe ziduri, afişe mari cu litere de-o şchioapă: „*noui debuturi*".

Un client chefliu, ştergea regulat pe *de* şi rămâneau *buturi;* la care adăuga de carne.

Când inundau marinarii localul, sau când intrau pe uşă în *monom*, patronul, Pericle Papadachi, se încrunta la prima vedere. Apoi îşi îndulcea figura-i de satir bătrân cu'n surâs linguşitor; poftindu-i la mese, îi ruga frumos să nu întrerupă artistele pe scenă, să nu fluere, să respecte acest unic local familiar — cum îi plăcea patronului să-l numească întotdeauna.

Cei mai proşti clienţi erau ofiţerii români: calici, pretenţioşi, scandalagii.

La cel mai mare preţ erau cotaţi căpitanii englezi, cari plăteau în şilingi şi lire, aruncând adesea aur la chetă. Iar când se întâmpla să cadă pradă vreun englez, beat turtă, era stors fără cruţare. Victima se trezea a doua zi fără un ban în pungă. Nici o reclamaţie, nici o revoltă. Era lucru firesc — uzul portului.

Străinii de toate seminţiile, veneau deobicei aci călăuziţi de agenţii birourilor maritime, cari nu cheltuiau mai nimic, sau dacă cheltuiau umflau compturile. Localnicii beau şi mâncau pe socoteala străinilor, cari plăteau cu ochii închişi — după uzul portului.

Artistele erau şi ele internaţionale.

Toate ştiau câte o jumătate de duzină de cuvinte din fiecare limbă, pe care le repetau ca papagalii. Şi după naţionalităţi ştiau să schimbe băuturile favorite: whiski, bere, feslauer, vermut, coniac, mastică, sfârşind toate cu şampanie, intrată în ţară fără vamă.

Masa Marinei era chiar lângă scenă.

Artistele se perindau pe acolo, chicoteau,

schimbau vorbe în treacăt, dar nu se hotărau la început să se așeze la masă cu ofițerii. Patroana, madam Lola, cu ochelarii pe nas, instalată la cassă, ca pe-o catedră de școală, le supraveghea cu strictețǎ, ca o directoare severă de pension. Nu putea să sufere intimitatea asta a fetelor cu marinarii. Le pretindea să fie serioase, să nu se încânte de fireturi strălucitoare, căci ea văzuse multe proaste sentimentale care s'au nenorocit, încurcându-se cu ofițeri golani.

Dar morala directoarei, spre miezul nopții, își pierdea efectul regulat.

Era destul ca o fată să se cuibărească printre ofițeri și toate o urmau ca oile.

In capul mesei, în seara aceea, prezida căpitanul Don Tănase. O frumusețe de bărbat. Puternic, marțial, c'o voce vibrantă de bariton. Venise din școala navală dela Brest, tobă de carte, marinar desăvârșit, profesor de manevre. Toată noaptea, pe uscat, bea și chefuia de gât cu elevii lui. A doua zi, la bord, era cel mai exact și mai sever șef.

In coada mesei Klaps, bondocul satiric al Marinei, combina o strofă unei oacheșe Suzane, care făcea pe turcoaica schițând un provocător dans de *ventre:*

„...Și Suzana baiadera
„Toate dela „Englitera"...

Lângă Ionescu-Gulie, tip de rege asirian cu barba creață, se așezase Marcela; grăsulie, rotundă, cu ochi dulci și umezi de evreică arzătoare.

Debarcase la Dunăre, venind din fundul Moldovei; cânta într'o românească stricată:

„Mogor... mogorel... şezi ghinişor că te zic lui căpitanu"...

Ţuşca era o blondină, cu freza băeţească; părea o inocentă şcolăriţă. Ii plăcea să apară deghizată în marinar, dar o trădau şoldurile şi crupa, umflate în pantalonii de împrumut.

Tereza, zisă şi Bestia, demi-nudă, avea un chip de madonă, trup de statue şi inimă de piatră. Vorbea perfect franţuzeşte şi nemţeşte. Mama ei, o poloneză, fostă artistă, o pregătise anume într'un pension din Cernăuţi. Mândră şi crudă, se fălea arătând nişte scrisori dela un amant ofiţer de administraţie, intrat în puşcărie pentru ea, şi care o iubea cu patimă şi umilinţă.

Cel mai straniu tip din sală era Celina — Ţelina cum îi spunea căpitanul neamţ dela un vapor de salvare — o brunetă de o frumuseţe pură. Palidă, c'un zâmbet melancolic, avea nişte ochi adânci, măriţi de cearcăne negre. Sentimentală, lirică, visătoare, umbla c'un caet de poezii zaharisite, pe care le cânta cu pasiune, dând ochii peste cap sau privind ţintă în vid.

Toată lumea se întreba ce caută fata asta la un local ca „Englitera".

Unii o porecliseră Contesa Palidă, alţii Mimosa Pudica, iar colegele îi spuneau în bătae de jos: Emineasca Nebuna.

Artistele nu erau libere decât în zorii zilei, şi cei cari voiau să fie siguri de ele puneau mâna pe cheile ascunse în poşete.

Erau şi fete care singure înmânau în mod discret cheia camerei, ca un tacit angajament.

La masa Marinei se făcea haz în jurul unei obişnuite farse. Un ofiţer îmbrăcat civil, cu

pipa între dinţi, era prezentat de colegi drept căpitan englez.

Artistele, lacome, îl linguşiau, îl giugiuleau, bătându-se dela el. Vorbeau fără jenă, convinse că englezul tâmpit nu ştie o boabă românească. Şi la un moment dat, englezul izbucnea ca un neaoş român :

„Ho! gâştelor, vreţi să mă buzunăriţi.

Sala gemea de lume. Un aer de etuvă. Nori albăstrii de fum de tutun pluteau deasupra capetelor înfierbântate. Miros de alcool, parfum şi sudoare.

Numerele se schimbau pe scenă în aplauze sgomotoase, într'o gălăgie infernală în care se amestecau toate limbile. După o romanţă duioasă, un cântec obscen, arii napolitane, cântece greceşti, imnuri naţionale, urmau într'o babilonie internaţională. Când deodată apăru pe scenă negresa — Eva cum îi spune lumea în sală. Tunete de aplauze o primeau de câte ori începea să joace. Dansurile ei exotice, necunoscute, erau vechi jocuri de negri, pe care ea le învăţase din copilărie în ţara în care se născuse. Avea un talent natural; nu juca numai cu picioarele, ci cu tot trupul şi cu sufletul.

Artistele priveau cu invidie, şi unele se încercau s'o imiteze, dar nu ajungea nici una să facă mişcări aşa de repezi ca ea, care avea parcă picioarele de oţel şi un trup şerpuitor.

Câţiva ofiţeri o recunoscură.

— Asta-i Sirena Neagră.

— E chiar ea, Prinţesa Dolarilor.

— Iubita lui Neagu.

— Pe care i-a suflat-o Deliu.

— Ce-i cu negresa asta? întrebă Gulie pe Tereza, care se chinuia să-şi potrivească un monoclu.

— E angajată de curând să lucreze şi ea la „Englitera". Dar n'are să facă purici aici. E o proastă. Toţi bărbaţii o plac şi ea, ca o idioată, s'a încurcat cu Jak tapeorul. Ce-o fi găsit la burtosul ăla bătrân?

Ţuşca auzise despre ce-i vorba şi sări înţepată :

— Face pe contesa... nu vrea să consume ca celelalte... nu vrea să meargă cu nimeni... nu poate nici să cânte... tăria ei stă numai în picioare... e ca o pisică sălbatică, turbată, când o apucă pandaliile, face un scandal, că nu poate nimeni s'o potolească.

Jos la marginea scenei, un vechiu clavir cu o coadă lungă îşi arăta dinţii ştirbi, de fildeş îngălbenit. Taburetul turnant dispărea sub volumul enorm al tapeorului.

Maestrul Jak, zis şi baron Trabuc, veşnic c'un muc de havană în colţul gurei, era un personaj ciudat şi enigmatic, debarcat de câţiva ani la gura Dunărei.

Un atlet cu gâtul scurt, totdeauna congestionat, cu un nas mare violet; cioc de muşchetar şi mustăţi cu sfârcuri ascuţite ca nişte codiţe de şoarece. Se purta c'o politeţă exagerată cu toată lumea. Un gentilom tapeor. Trecutul lui era un mister. Se şoptea că ar fi spion austriac. Un ofiţer român, care făcuse şcoala de marină în Pola, desvăluise în parte misterul. Baronul Trabuc, dintr'o nobilă familie vie-

neză, fusese un distins ofiţer în marina austrică.

Un amor nenorocit și patima cărţilor îl înglodaseră în datorii. Voind să dea o lovitură care să-l salveze, jucă la ruleta dela Monte-Carlo, unde pierduse banii vaporului și se pierdu şi el în lume.

Pâinea şi-o câştiga de câţiva ani aci cu muzica, pentru care avea talent şi şcoală. Cu demnitate şi discreţie ştia să-şi drapeze mizeria pe care o ducea pe ţărmul acesta, unde-l aruncase naufragiul unei vieţi nefericite.

Cavaler şi filozof, se mulţumēa cu puţin, trăia modest, ducându-şi viaţa între şantan şi biserică.

Cânta Duminica la orga bisericii catolice.

Cu aceeaş admiraţie şi evlavie era ascultat de lumea din ambele localuri.

Artistele îl iubeau şi-l respectau pe maestru care le ocrotea şi le învăţa să cânte. Clapele pianului său acopereau cu artă chixurile cântăreţelor. El nu le striga pe nume când le venea rândul după program pe scenă. Pentru fiecare anume făcuse câte un semnal; câteva note la piano însemna chemarea fiecăreia din ele.

Pe Evantia o luase dela început sub protecţia lui. Se îngrijea de ea c'un devotament părintesc. O iubea c'un fel de nobilă patimă resemnată.

Din cauza asta, toate fetele din local erau geloase pe negroaică.

După miezul nopţei începu să apară răsleţi câţiva ofiţeri dintre cei cari făcură vizite prin oraş. Erau primiţi cu glume şi ironii.

— Voi ce căutaţi aci? Voi frecventaţi lumea bună, înalta societate, nu localuri de perdiţie. De ce v'aţi întors aci unde iubirea se plăteşte după tarif, cu bani peşin — argumenta foarte serios căpitanul Roşu.

— In fond, desigur, e stupid că ne pierdem tinereţea în asemenea localuri infecte, zise cu gravitate un ofiţer pedant.

— Nu ţi-i ruşine să faci pe grozavul? isbucni agresivă Tereza, scoţându-şi înainte pieptul ei bogat şi cinic... Vă cunoaştem noi... domni nobili, mondeni, manieraţi, cari vă târâiţi prin saloane, faceţi sluj ca nişte căţei în faţa domnişoarelor sus puse... şi după ce vă îmbătaţi de parfumul lor şi vă încălziţi acolo pe gratis, veniţi să vă răcoriţi aici ca porcii în baltă... la noi, la femeile pierdute... şi mai faceţi mutre că localul e infect. Ce căutaţi aici?

— Nu ştiu cine a zis că aceste localuri de plăcere sunt în fond nişte şcoli de filosofie; nu trebuesc dispreţuite. Ce ar fi ajuns familia, societatea, omenirea, dacă n'ar fi existat asemenea supape de scăpare, din antichitate şi până azi? E un rău necesar, domnilor, vorbi solemn preşedintele din capul mesei.

— Nu confundaţi vă rog poezia cu proza, se încercă un ofiţer cu pretenţii literare să facă teorii.

Dar Klaps îl întrerupse cu o declaraţie sgomotoasă:

„Sunt sătul de poezie.
„Aş vrea şi ceva proză".

Doctorul Barbă Roşie, care fusese mutat de pe „Mircea" pe „Elisabeta", făcuse câteva vi-

zite prin oraş. Era târziu când sosi la „Englitera".

Abia se aşezase la masă, când Ionescu-Gulie îl trase de mânecă.

— Ştii pe cine am văzut aci în local ca dansatoare?

Negresa, fata Americanului, Sirena Neagră cum îi spuneam noi.

— Cum se poate? făcu doctorul mirat.

— Biata fată. Unde-i? Aş vrea s'o văd.

Doctorul ocoli sala plină fără s'o poată găsi. Tocmai când se întorcea să se aşeze din nou la masă îi ieşi înainte.

— Evantia! Tu aici? De când?

Fata se opri surprinsă. Ar fi voit să fugă, să se ascundă, dar nu mai avea cum.

Doctorul o luă de mână, şi o trase într'un colţ, la o masă goală.

— Ia spune-mi, ce-i cu tine? Cum ai ajuns aci?

— Ce era să fac? Tata a murit. De nicăeri nici un sprijin. Mi s'a propus să intru aci ca dansatoare.

— Pe Neagu nu l-ai mai văzut? Nu ţi-a scris nimic?

— Nimic... răspunse fata cu lacrămile în ochi, zguduită de o tuse seacă.

— Ai fost bolnavă? De ce ai slăbit aşa? Şi doctorul, cuprins de un sentiment de milă, începu s'o observe cu atenţie. Ofilită, ochii traşi, în pomeţii obrajilor două pete roşii.

— La spital, la nenea Tomiţă ai fo

— E plecat de câteva luni în străinătate.

— Să vii mâine la spital. Am să fiu şi eu acolo.

Vreau să te examinez. Trebue să te cauţi.

Clima de aici, umezeala asta, îți face rău la plămâni.

Și deodată Evantia tresări, își auzise semnalul la pian care o chema pe scenă. Ii venise rândul.

Işi şterse ochii de lacrimi şi plecă resemnată să-şi facă datoria. Doctorul se întoarse posomorît la masa Marinei.

O altă masă, aproape de scenă, era rezervată unor agenţi de vapoare, oameni cu greutate în comerţul portului. Mulţi din ei o cunoşteau pe Evantia încă dela debarcarea ei în Sulina, fără să poată a se apropia de dânsa. Toţi o sorbeau din ochi. Unii, aţâţaţi de curiositate, erau dispuşi să cheltuiască oricât pentru ea, tocmai fiindcă se arăta aşa de îndărătnică. Evantia evita cu dibăcie mesele la care vedea mutre cunoscute, căci odată cu banii aruncaţi în farfurioara de chetă, curgeau şi complemente grosolane, glume nesărate, cuvinte dulci sau mojicii îndrăsneţe.

Se învăţase să nu răspundă la nimeni; trecea surâzând şi mulţumind fără să scoată o singură vorbă.

In seara aceea abia coborîse de pe scenă, când simţi că o apucă cineva de braţ. Işi întoarse capul. Spiru Karaianis, roşu, congestionat cu ochii lucitori, o atrăgea spre masa lui.

— La mine nu vine Sirena Neagră?

— Nu! îi răspunse fata, căutând să scape din mâna lui.

— Vezi! dacă erai gentilă, atunci când ai fost la mine, azi nu ajungeai aci la şantan.

— Mă rog, ce vrei d-ta dela mine? întrebă fata furioasă, cătându-i drept în ochi.

— Ştii bine ce vreau... şi o cascadă de râsete isbucni la masa agenţilor.

Deodată ea se smuci, şi c'o iuţeală de fulger luă de pe masă o sticlă de sifon şi-l trăsni pe Karaianis drept în creştetul capului.

Scandalul era gata. Toată sala în picioare. Evantia se sbătea în mijlocul agenţilor care se luptau să-i scoată sticla din mână. Ca deobiceiu, într'o clipă se formară cele două partide.

„Afară cu ea... asta-i o nebună... turbată... o criminală”... strigau toţi la masa agenţilor.

„Foarte bine i-a făcut... e o lecţie... să înveţe minte... de ce s'a legat de ea?... strigau ofiţerii dela masa Marinei. Klaps sări în ajutorul fetei, în învălmăşeala care se produsese. Maestrul Jak venea din urmă; ca un uriaş înainta tăindu-şi drum cu braţele şi cu burta prin mulţimea gălăgioasă.

Cu forţa lui atletică, voluminos turtea cu massa lui enormă pe toţi care-i ieşeau în cale. Ajunse până la Evantia, o ridică în sus ca pe un copil, pe deasupra capetelor, trecând cu ea printre mese, răsbind până la ieşire.

Karaianis, ridicat de jos, fu scos afară plin de sânge. Jumătate sala se goli.

Scandalul se potolise, dar la cassă erau încă discuţii aprinse. Directoarea, madam Lola, furioasă, bombănia mereu: „nu mai merge... negroaica asta... îşi face de cap... numai scandaluri ne face”.

— Nu permit să se atingă nimeni de fata asta, hotărî senteţios maestrul Jak, roşu-vânăt de mânie.

— Asta-i culmea... dumneata eşti mai mare

aici? Ce sunt fasoanele astea? Ce fac toate artistele trebue să facă și ea. Aici e local de consumaţie... trebue să lucreze ca toate celelalte...

Patronul, împăciuitor, linguşitor, îl apucă de braţ pe maestrul Jak, atrăgându-l spre clavir, unde îl aştepta o sticlă destupată de coniac veritabil: *Martel trei stele*.

Maestrul, încă enervat, se aşeză greoiu pe taburet, goli trei pahare de coniac, îşi aprinse trabucul şi începu să plimbe uşor mâinile pe clapele de fildeş.

Ii era prea cald; îşi şterse sudoarea de pe frunte şi deschise la gât cămaşa care-l strângea.

Incepu din nou să cânte, dar după câteva note se opri. Scăpase trabucul dintre buze.

Se aplecă greoiu să-l ridice. Şi... nu se mai ridică nici el. Căzuse mototol cu taburetul pe o coastă. Un ofiţer sări să-l ajute, credea că-i beat și nu se poate scula.

— Hopa, maestre! ce cauţi pe jos? Ori ţi-ai pierdut luleaua...

După ce se opinti odată ofiţerul se opri înfiorat:

— Doctore, vino repede, vezi ce are, pare că i s'a făcut rău...

Toţi se grămădiră în jurul lui. Cu mare greutate a putut fi ridicat corpul acela voluminos. Şi când l-au depus pe clavir, sonoritatea coardelor a vibrat lăuntric câteva clipe.

Doctorul îi smulse gulerul dela gât și începu să-l pipăe... ...„congestie cerebrală... nu vedeţi ce gât scurt are și ce sanguin e..."

Toţi priveau îngroziţi, cu răsuflarea pe buze.

Chipurile bărbăteşte, vesele, cari surâdeau de-o mulţumire egoistă, deodată îngheţară, atinse parcă de aripa morţei.

Artistele scânceau, ţipau, urlau. Nu mai puteau fi potolite. Le apucase parcă un acces de isterie molipsitoare. Lola, care se certase cu el câteva minute mai înainte, se învârtea zăpăcită, frângându-şi mâinile cu disperare.

Atletul, măreţ şi jovial, sta înţepenit, mut, cu faţa contractată, c'un slab suflu de viaţă în ochii reci de metal — o privire de plumb.

I-a pus ghiaţă la cap. De prisos.

Două cute adânci, care-i prelungeau în jos colţurile gurii, îi făceau o grimază stranie, dându-i o expresie de profund şi amar dispreţ... pentru lume?... pentru viaţă?... pentru moarte?

Aşa a rămas, rigid, întins pe clavirul mut, cu masca de cadavru pe chipul lui de muşchetar.

In zori, când ziua şi-a deschís ochii, el i-a închis... şi pentru totdeauna.

CAPITOLUL XVII.

Ciuma, holera, vin din Orient. Dacă apucă să intre molima pe poarta Dunărei, nu mai poate fi oprită; ajunge până în inima Europei. Mai înainte vreme, navele de mare erau ţinute în carantină la gura Dunărei; acum, ca să nu sufere comerţul maritim, navele sunt controlate, desinfectate şi deratizate — şoarecii sunt jertfiţi pentru sănătatea oamenilor.

Comisia Europeană a Dunărei, c'o darnică mână, a înzestrat Sulina c'o uzină de apă — gratuit, — c'un mare lazaret pentru izolare şi c'un spital modern pentru marinarii de toate naţiile. Dar spitalul e ocupat tot timpul de locuitorii Deltei — că altul nu-i în partea locului.

După îndelungate lupte diplomatice, România câştigă oarecari drepturi în administraţia Comisiunei. Nenea Tomiţă, patriarhul, era primul doctor român numit şef al spitalului C. E. D. şi în acelaş timp director al Serviciului Sanitar Român dela gura Dunărei. In dubla sa calitate avea pe lângă el un mare stat major de felurite naţii: chirurgi, agenţi sanitari, interni, intendenţi, infirmiere...

In personalul spitalicesc erau şi două *nurse*, venite din Anglia. Debarcarea lor la gura Dunărei stârnise la început curiozitatea mahala-

lci. Domnişoare? Doamne? Văduve? Fete bătrâne? Călugăriţe? Ajutoare de medic? Surori de caritate? In scurt timp lumea a înţeles că erau un fel de infermiere de bună calitate, primite în toate casele din societatea aleasă.

Miss Doty şi Miss Sibyl.

Englezoaice amândouă, dar tipuri diferite.

Miss Doty — de 24 ani, părea de 34 — un colos de o viguroasă sănătate; mânca muşchiu crud tocat şi bea sifon cu ţuică. Lumea îi zicea *Huiduma*. Avea obrajii îmbujoraţi, dinţii enormi de carnivor robust, ochii albaştri fără de expresie. Nici o cochetărie. Umbla ori în halat de spital ori în costum de turism, cu bocanci grei cu taplă de cauciuc. Pleca adesea la vânat în baltă, în tovărăşia unui tânăr rigid, flegmatic — Consulul englez, cu leafă dublă, ca în colonii. Fără să schimbe niciun cuvânt între ei, mergeau alături, geometric, ca două maşini automate puse în mişcare printr'un resort — nici o vorbă, nici un gest.

Miss Sibyl — de 34 ani, părea de 24 — era fină, mlădioasă. Pielea avea o albeaţă de sidef, părul de aur, ochii albaştri vii, de-o seninătate cerească. Nu era o frumuseţe comună, voluptoasă — poate nici nu era frumoasă — dar avea ceva mai mult decât frumuseţe. Avea o atracţie, un magnetism uman care te robea dela prima vedere. Avea darul de a citi gândurile în ochii oamenilor şi radia, cu surâsul el pur, numai bunătate şi simpatie.

Miss Sibyl, care ştia bine limba franceză, în câteva luni învăţase şi româneşte; o luase sub

ocrotirea ei pe Evantia, din ziua în care intrase în spital. Induioşată de soarta nenorocită a negresei, o căuta cu îngrijiri materne.

Nenea Tomiţă, după fiecare examinare, dădea nemulţumit din cap, fără să spună ceva precis.

O văzuse şi doctorul Barbă Roşie, care se debarcase şi ţinea locul unui chirurg italian, plecat în concediu.

Intr'o zi, în cancelarie, faţă de Miss Sibyl, doctorii vorbeau între ei:

— Analiza arată baccili numeroşi.

— Mă întreb cum o să suporte sarcina, când tuberculoza ei pulmonară avansează cu aşa repeziciune.

— Trebue bine supra-alimentată.

— De asta am eu grije! interveni Miss Sibyl; dar moralul e foarte scăzut... are o mare suferinţă sufletească .. un fel de nostalgie...

— Cu psihoterapia te lăsăm pe d-ta, care eşti specialistă! zise doctorul c'o blândă ironie.

— *Cher Maitre*, ştiu că toţi medicii sunt sceptici când aud de tratamentul moral. Şi într'o limbă franco-română cu accent englezesc, Miss Sibyl îşi arătă părerile cu toată convingerea.

— Viaţa şi moartea nu stau în mâna omului.

El ajută numai natura. Dar ce-a făcut medicina contra boalelor nervoase, melancolia, neurastenia?

Influenţa moralului asupra fizicului e aşa de mare, încât psihiatrii abili, azi, înlocuesc durerile şi morfina cu vorbe bune şi sugestii raţionale. Incă din antichitate se spunea că

boalele sufleteşti nu se pot combate de medic, ci de filosof.

— Nimeni nu poate nega, zise împăciuitor doctorul, că pentru *nevricale,* tratamentul moral este bun. Depinde de boală şi de bolnav. Pe negresa noastră o omoară însă clima, umezeala de aici. O să scriu la Bucureşti la Profilaxie, s'o internăm într'un sanatoriu: la Bârnova sau Bisericani... numai dacă ar fi locuri libere, că totdeauna sunt pline.

Miss Sibyl simţise, pe când vorbea, că Barbă Roşie o examina cu priviri ascuţite, deşi în tot timpul el nu scosese nici o vorbă.

Când doctorii au rămas singuri în cancelarie, Barbă-Roşie începu, cu tonul lui obişnuit:

— Mă rog, ce-i cu englezoaicele astea de care ne împiedecăm la fiecare pas? In spitalele din ţară nu suntem deprinşi cu asemenea marfă de lux, importată din Anglia.

— Văd eu că te uiţi cam chiorâş la ele, dar ai să te deprinzi. Sunt nişte auxiliare excelente. In România nu le avem încă, dar trebue să le formăm. Orice păreri vei avea despre femei, dar trebue să recunoşti că ele au mai vii şi mai puternice sentimentele de afecţie, devotament, milă, pentru a face binele aproapelui.

— Eu mă îndoiesc şi de sentimentul milei la femei, căci una care în adevăr este miloasă, n'ar putea servi ca soră de caritate.

Dacă rezistă la suferinţele bolnavilor, dovedeşte că-i lipsite de milă.

— Ei, asta-i desigur paradoxul vreunui filosof misantrop. Fapt e că genul feminin are monopolul carităţii.

— De aceea caritatea e butoi fără fund! întrerupse Barbă Roşie muşcător.

— Fii drept şi recunoaşte că cele mai moderne opere sociale şi ospitaliere, organizate pentru lupta împotriva mizeriei, sunt conduse azi de femei instruite, energice şi cu mult simţ practic. In speţă, această Miss Sibyl este o perlă, un rar exemplar uman. Dacă ai cunoaşte-o bine, te-ai înclina cu admiraţie în faţa ei.

— Numai că eu am coloana vertebrală foarte puţin elastică. Şi, apoi, cunosc tipul fetei bătrâne din Anglia, unde, după cum se ştie, sunt mai multe femei decât bărbaţi.

— Miss Sibyl, reluă nenea Tomiţă, este un tip foarte curios. Ea a făcut o şcoală de infirmiere după ce sfârşise studiile universitare. A fost logodită c'un lord foarte bogat. A rupt legătura, desgustată de egoismul lui. A plecat în colonii. A stat câţiva ani în Indii şi în Egipt.

Aci a venit din Port-Said, adusă de nevasta delegatului englez din Comisia Europeană, o colegă de şcoală. Miss Sibyl e o fiinţă de o rară distincţie sufletească; are cultură, bunătate şi un fel de demnitate britanică. Suflet virginal; un produs specific al aristocraţiei engleze. Nici o altă naţie şi nici o altă pătură socială, nu poate da asemenea exemplare ca fizic şi moral.

Ia seama, e frumoasă, bogată şi totuşi îşi lasă lumea ei, străbate ţări şi mări, lucrează în spitale, în mijlocul suferinţei şi mizeriei omeneşti...

Iată, se găsesc în lume şi asemenea tipuri...

— Nu pot să mă împac însă, zise Barbă Ro-

şie, cu nuanţa asta de pudoare exagerată pe care o are în ochi. N'o pot socoti în fond decât o ipocrizie...

— Nu uita, dragul meu, ce a spus un moralist: „Ipocrizia este un omagiu adus virtuţei". Caută să cunoşti mai bine pe femeea asta; n'ai să te căeşti; ascultă-mă pe mine! Şi nenea Tomiţă, surâzând blajin în barba lui albă, plecă sprijinit greoiu în vechiul lui baston cu ţepuşă.

Barbă Roşie rămase intrigat, curios să ştie mai mult decât auzise. Se hotărî în gând să fie mai atent. Era sătul de mamifere de duzînă, trase în serie după acelaş şablon. De mult îl chinuia pe el un dor ascuns, să întâlnească şi alte vietăţi, de-o specie mai rară.

*

Soarele râdea afară. Vuetul mărei se îngâna cu sgomotul vieţei din port.

Evantia sta întinsă ziua şi noaptea. Se topea. Nu putea dormi. Număra bătăile ceasornicului dela palatul C. E. D. Patul o ardea. Asuda cumplit; şi noaptea storcea prosoape ude. Visuri urîte o chinuiau. De o sensibilitate exagerată, orice sgomot o sguduia din cap până la picioare. Avea senzaţii nedesluşite şi impresia unei căderi. O frică vagă îi copleşise creerul ei de femee însărcinată.

Işi pipăia pântecele; simţea mişcările şi loviturile dinăuntru, cari o făceau să tresară înspăimântată. Inchidea ochii şi se vedea întinsă pe masa de operaţie... spintecată... sângele roşu curgea în valuri... copilul mort...

C'un gemăt sfâşietor deschidea ochii, cău-

tându-și salvarea în ochii plini de bunătate ai infirmierei.

Nu se putea supra-alimenta; nu suferea carnea. I s'a adus fructe de sud: portocale, banane și nuci de cocos; laptele acela dulce și răcoritor îl sugea cu plăcere, ca și în copilărie.

Chinuită de ideia naşterei ce o aştepta, mărturisi toată drama vieţei sale. Miss Sibyl o mângâe, încercând s'o încredinţeze că poate să-şi refacă viaţa... că Neagu se va întoarce... că sigur o iubeşte încă...

„Cum, răspundea ea plângând, cum o să se uite la mine, când între noi va fi copilul?... Asta-i grozav!... Să ai un copil dela un om pe care nu l-ai iubit niciodată!..."

Pe copilul acesta care trebuia să vie, simţea că-l urăşte din tot sufletul. Ar fi voit să-l distrugă înainte de a veni pe lume, şi nu ştia ce să facă pentru asta. „Cum, adică nu-i nici un chip?" se întreba iritată. „Dar nu-l vreau... nu vreau să am copil!..." striga uneori furioasă, lovindu-se cu pumnii în pântece ca o nebună. Cu greu Miss Sibyl îi potolea violenţele care-i provocau cumplite crize de nervi.

*

Medicii au trecut în cancelarie.

Miss Sibyl a rămas lângă bolnava extenuată. După ce îi puse un bandaj de alcool pe frunte ca s'o mai înviorezе, ea se aşeză pe un scaun, ca să răsufle o clipă. Era istovită. „Ce încordare de nervi..." Deşi obişnuită cu operaţiile, niciodată nu avusese aşa emoţii... „O operaţie extrem de grea..." A fost nevoie de tăetura cezariană ca să salveze copilul. Şi în

minte i se perindau toate fazele, imagini vii şi proaspete. Vedea pe nenorocita negresă, cu trupul negru, uscat ca o mumie, diformă, cu pieptul scobit, cu pântecele bombat, enorm...

Simţea încă groaza prin care a trecut ţinând cornetul de cloroform sub nările bolnavei, cât a stat ameţită... „Cum aiura... până ce n'a mai dat niciun reflex...".

„...Ce artist e Barbă Roşie".

Ii apăru doctorul în strania lui înfăţişare, în halatul alb, cu ochii cari sclipeau prin masca lui de chirurg.

„...Cu ce siguranţă a trasat linia pe piele cu lama bisturiului... mânuit ca un creion de desen liniar... Ce mâni abile purtau foarfecele care tăia învelişul peritoneului.

„Ce încordare în clipele de aşteptare apăsătoare, până ce a ţâşnit primul scâncet, ca un strigăt de viaţă nouă..."

Ii făcuse o impresie ciudată mica vietate de altă rasă, fetiţa cea neagră, cu ochii albi, care se agita mişcând degetele şi sugându şi buzele...

Stăpânită de teamă a stat tot timpul cât doctorul a făcut cusătura, până ce cloroformul s'a risipit şi bolnava a deschis ochii, pupilele şi-au recăpătat volumul...

„Doctorul e desigur un adevărat *artist!*", îşi zicea Miss Sibyl, simţind un fel de dorinţă de a-l vedea, de a-i arăta oarecum toată admiraţia ei acestui om...

Evantia, întinsă, imobilă, nu mai simţea nici o durere. Cu ochii închişi într'o caldă moleşală. Deşi se calmase, pe figură îi rămăsese imprimat încă un rictus de suferinţă. Imagini, frânturi de gânduri, se înfiripau în

mintea ei obosită. Voia să-şi pipăe pântecele, dar nu avea ţăria să mişte mâna. Desigur că a spintecat-o... ştia că a fost adormită... dar copilul... unde o fi copilul?... băiat? fată? Şi ea începu să privească uşor, curioasă, printre gene.

Miss Sibyl care se făcea că nu observă, ieşi în vârful picioarelor şi se întoarse imediat c'un pachet de pânzeturi.

In zăpada albiturilor o pată neagră — capul micei negrese cât o nucă de cocos.

Bolnava sta cu ochii închişi. Şi numai când auzi un slab scâncet deschise mari ochii cari licăreau umblând după copil.

Trăsăturile figurei contractate s'au distins.

Un zâmbet palid alunecă pe buzele care începură a tremura.

— Ei, vezi ce drăguţă e fetiţa ta?

— A... a.. mea...

*

O rusoaică sdravănă, care născuse de curând la spital, alăpta la început copila Evantiei. După câteva zile însă refuză să mai dea sânul unui copil negru, care nu era creştin, — copil păgân, spuneau celelalte femei.

Evantia era aşa de slăbită că nu putea să-şi facă datoria de mamă. Mica negresă fu hrănită cu biberonul de Miss Sibyl, care se conformă întocmai tipicului unei cărţi de puericultură.

Copila creştea văzând cu ochii. Toţi făceau haz de drăguţa negresă — păpuşa de şocolată — privită ca o minune, o ciudăţenie a naturii, un mic animal rar şi drăgălaş.

Evantia, în urma unei emoragii ajunsese o umbră străvezie. Dela Profilaxia Tuberculozei din Bucureşti venise răspuns că toate sanatoriile sunt pline. Numai după câteva luni, în primăvară, s'ar putea găsi un loc.

Sentinţa se pronunţase. Doctorii o condamnaseră definitiv. Dar Miss Sibyl se încăpăţânase cu speranţa că o va putea salva.

Ca să-i dea un balsam mântuitor vieţei sufleteşti, se întocmise un adevărat complot.

Bolnava fu încredinţată că Barbă Roşie primise o scrisoare dela Neagu, prin care întreba de ea şi anunţa că se întoarce în ţară, trecând cu vaporul „Carpaţi" prin Sulina, pe la sfârşitul lunei.

A doua zi, la vizita obişnuită, Nenea Tomiţă găsi bolnava transfigurată. Cu ochii lucitori, vioae, c'un surâs duios pe buze.

— Mi-i mai bine, doctore... încep să cred şi eu că pot să mă îndrept dacă o să mă duc la munte... şi dacă vine Neagu.

— Da... sigur... dacă o să mergi la munte — mormăi doctorul în barbă, fără să-şi descreţească fruntea.

Un suflu de durere îi cuprinse inima. Se grăbi să plece. Pe sală se întâlni cu Barbă Roşie.

— Ai văzut-o... biata fată... se apropie de sfârşit.

— Tocmai, mă duceam s'o văd. Mi s'a spus că e mai bine.

— Mai binele din urmă... pare remontată din cauza emoţiei... moare... asta-i... şi nimic nu-i putem face — sfârşi el brutal, dezolant.

Când Barbă Roşie intră în cameră, bolnava îşi potrivea părul într'o mică oglindă pe

care o ţinuse sub perină. Zâmbind fericită, cu ochii febrili, îi făcu loc doctorului pe pat.

— Ai fost totdeauna drăguţ cu mine, spune drept, te rog, ce ţi-a scris Neagu?

Doctorul se căută prin buzunare.

— Nu-i la mine scrisoarea, dar pot să ţi-o spun pe dinafară. Mă întreabă ce face Sirena Neagră... dacă nu l-a uitat... zice că pe la sfârşitul lunei o să treacă pe aici...

Evantia, ridicată în capul oaselor, asculta, sorbindu-i cuvintele. Scuturată de o tuse seacă, se lasă iar pe perină, apăsându-şi inima cu mâna ei uscată.

Ceru să-i tragă patul lângă fereastră să poată privi spre mare.

Veniră zile reci şi umede. Vântul din larg sufla cu îndârjire, mânând norii cenuşii pe deasupra valurilor răscolite.

De câte ori răsuna un fluer de vapor, ea tresărea înfiorată, ca la o chemare pe care de mult o aştepta. Miss Sibyl îi adusese un binoclu. Bucuroasă ca un copil, de o jucărie minunată, privea cu el în depărtare, dar mâinele o dureau ca să-l ţie în dreptul ochilor. De câte ori apărea un penaj de fum în larg, bolnava începea să se agite: „e un vapor... de unde vine?

„Obrajii i se aprindeau, sângele năvălea la inimă, îşi pierdea respiraţia.

„Trebue să vie... nu se poate să nu vie... odată şi odată tot are să vie...

Mai trăia numai susţinută de fantoma iubirei sale.

Urmărea, însufleţită de speranţă, mersul fie-cărui vapor de cum apărea la orizont până ce ancora în port. Cunoştea după culorile pa-

vilionului naţionalitatea fiecărui vapor. Intr'o dimineaţă recunoscu tricolorul românesc fluturând în port. O apucase un tremur nervos. Cu greutate, Miss Sibyl, o potoli şi trimise un om să vadă ce vapor românesc sosise în port.

Nu era cel aşteptat. Venise vaporul *Bucegi* nu *Carpaţi*.

Bolnava căzu cu faţa în perne; plângând înăbuşit se întreba în taină: „de ce mă pedepseşte Dumnezeu?". Acelaş glas adânc din sufletul ei îi repeta chinuitor, cu răutate: nu se mai întoarce... n'ai să-l mai vezi niciodată...

Şi zilele treceau.

Epoca negurilor în Deltă sosise.

Vaporii de apă cari se ridicau din mare, de pe Dunăre şi din ghiolurile Deltei, rămâneau plutind în atmosferă ceasuri întregi. Fumul vapoarelor îngroşa pâcla grea, apăsătoare. Soarele rămânea ascuns în perdele de neguri cenuşii. Sirene, fluere, bubuituri, se încrucişau repetate la intervale regulate, fără să ştii de unde vin. Vapoarele surprinse de ceaţă, pipăiau ca nişte orbi, semnalând de frica abordajului.

Pâcla opacă, umedă, se lăsa jos învăluind portul într'un fum uniform, împăinjenind vederea şi apăsând respiraţia. Umezeala pătrundea până la oase. Numai suflarea vântului putea rupe în parte ceaţa, care se risipea în larg, sau rămânea prinsă ca o pânză de păianjen în pădurile de stuf din Deltă.

Când lumina difuză înainta treptat apăreau, ca după o cortină, vapoarele care bâj-

bâiau prin neguri ca să-şi găsească drumul pentru a intra în port.

Bolnava se înăbuşea. Suprafaţa de respiraţie se micşora din zi în zi.

De câte ori se lumina orizontul, ea făcea sforţări ca să poată privi în larg. Bărcile pescarilor, cu pânzele albe, se vedeau ca nişte pasări sburând pe faţa apei, în zarea care unea cerul cu marea.

...Nici un vapor... enervată, obosită, bolnava se prăbuşea în perne. Buzele ei palide tremurau în rugăciuni mute, fierbinţi, înăbuşite de horcăieli în sguduirea acceselor de tuse. Miss Sibyl era veşnic lângă ea. Ii mângâia fruntea cu mâna ei fină şi moale. Ii aducea eter şi ghiaţă.

— Spune, dragă, ce vrei?

— Vreau să trăesc... de ce să... şi apucată de un acces de plâns convulsiv, se cramponă disperată cu braţele ei uscate de gâtul lui Miss Sibyl, cătând parcă la sânul ei salvarea.

— Nu mai plânge, nu te agita aşa că-ţi face rău.

Doctorul Barbă Roşie, chemat, veni în grabă. Nenea Tomiţă nu era în oraş — Miss Sibyl înfricoşată îşi arunca ochii cu speranţă la doctor.

— E prea agitată, nu ştiu ce să-i fac...

— Să-i facem o injecţie. I-a să vedem cum stăm... aşa... respiră... încă odată... culcă-te şi înveleşte bine pieptul.

Şi doctorul ridică uşor un colţ de plapomă! Privi cu groază picioarele umflate, păli şi începu să tuşească forţat ca să-şi ascundă emoţia.

— Incearcă să dormi... aşa... închide ochii...

Şi doctorul scoase un carnet din buzunar făcându-se că înseamnă ceva.

Era convins de mult că nici o scăpare nu mai există.

Dar în acel moment era cuprins de o suferinţă sfâşietoare, simţind că în faţa lui pluteşte, ca într'o atmosferă de mister, groaza sfârşitului fatal.

In cameră se făcuse o tăcere solemnă.

Miss Sibyl îşi ştergea pe furiş ochii, făcându-şi de lucru cu nişte albituri. Doctorul sta imobil, grav, c'o încruntată întrebare în ochii lui tulburi. „Ce-i de făcut?... Nimic". Se uita îndurerat la umbra aceea de femee, un pumn de piele şi de oase, în care se stângea ultima pâlpâire a vieţei... o vedea aşa cum o cunoscuse întâia oară, scânteind de tinereţe şi sănătate... în frumuseţea ei sălbatică... la plajă, candidă... aproape goală.... poleită de soare ca o sculptură antică... Sirena Neagră era admirată... iubită... adorată...

„Ce viaţă scurtă şi fără de noroc"...

Şi simţind că o revoltă neputincioasă îl înăbuşe, doctorul, reţinându-şi lacrimile, se ridică încet, apropindu-se de pat.

Bolnava sta cu ochii închişi. Dormea sau era trează? Doctorul se aplecă,— cu auzul fin, el prinse ritmul ralurilor din plămâni — îşi apropie buzele de fruntea ei palidă, ca de ceară. Muribunda deschise ochii, deveniţi catifelaţi, nările începură a-i tremura şi mâna ei mică, uscată, se forţa să strângă mâna enormă a doctorului care-i mângâia părul.

— Dormi Evantia... aşa... închide ochii...

Şi ea a închis ochii, fără nici o vorbă, fără nici un suspin, ca un copil cuminte.

Doctorul a eşit în vârful picioarelor urmărit de privirea infirmierei. Numai pe sală el, care se abţinuse de ruşine, isbucni într'un plâns sguduitor ca o descărcare nervoasă. Era singur, nu-l vedea nimeni.

Ce noapte oribilă. O bruscă schimbare de vreme. Vântul trecuse la Nord. Suflarea lui îngheţase văzduhul! Primii fiori de iarnă. Cerul era o cupolă neagră sub care marea se vânzolea în spasmuri. Urlete, mugete, şuerături, bubuituri de tun, dangăte de clopot, se amestecau într'un concert sinistru, formidabil. Aerul în luptă cu apa. Marea fierbea ca o căldare în clocot. Vapoarele îşi dublaseră legăturile la mal. Casele trosneau din temelii, uşile, ferestrele bubuiau, sgâlţâite de furia uraganului, ca în timpul unui bombardament de artilerie grea. Părea că lumea se nărue, că forţele oarbe, haotice ale naturii, erau încăerate într'o luptă înverşunată pentru o distrugere totală.

Venise iarna — mânată de crivăţ din stepele ruseşti spre ţărmurile Mărei Negre.

. . . .

Prima noapte de iarnă fu ultima noapte a Evantiei pe pământ.

EPILOG

In câţiva ani... câte prefaceri...

Sulina era în agonie...

Gura Dunărei se potmolia...

Unde fusese apă acum era pământ...

Bancuri uriaşe de nisipuri, aduse de fluviu, creşteau din mare ca nişte insule la suprafaţă, astupând canalul. Ziua şi noaptea se lucra scurmând zadarnic fundul mării.

Natura nu se lăsa învinsă.

Vapoarele încărcate nu mai aveau destulă adâncime.

Unele aşteptau în radă fără a putea să intre altele, oprite în port, nu mai puteau să iasă.

Era o jale. Navigaţia blocată. Comerţul ruinat. Lumea alarmată.

Ce-i de făcut?

Să se înceapă a lucra o altă gură a Dunărei.

Sulina trebue abandonată.

Populaţia scădea în fiecare an.

Oraşul se golea.

Portul murea.

*

Doctorul, nenea Tomiţă, patriarhul Deltei, căzu într'o zi deodată, din picioare, cu mâna pe inimă. A închis ochii senin ca totdeauna,

murmurând ca de obiceiu în barba-i albă acelaş crâmpeiu de frază pe care niciodată în viaţă n'apucase s'o sfârşească:

„*La vie... la vie... c'est la vie...*

Doctorul Barbă Roşie îi luase locul la spital. Ciudat... omul acesta mizantrop, misoghin, acru, avu parte pe lume de cea mai dulce femee — se însurase cu Miss Sibyl, care i-a spulberat toate teoriile lui paradoxale.

Mincu, romantic şi sentimental — ironie a soartei — se însurase cu Miţa Balot. De altfel doamna comandor Mery Mincu, fostă cocotă, era apreciată în societate ca o soţie model.

Prima iubire a lui Mincu — femeea adorată, centrul universului — trăia singură, izolată, într'o mansardă la Bucureşti, predând lecţii de pictură pe mătase.

Angelo Deliu, cuceritorul, îmbătrânise repede. Trăia singur, nefericit, neconsolat. Din trecutu-i glorios, din toate acele aventuri pentru care era invidiat, nici o legătură durabilă, nici o mângâere, căci nu iubise niciodată. „Numai mecanismul suvenirilor, spunea el cu melancolie, îl mai făcea să vegeteze singuratic pe pământ".

Mica negresă, copila Evantiei, înfiată de Miss Sibyl, creştea drăgălaşă, cafenie ca o păpuşă de ciocolată. La început copiii, mai toţi bălani, n'o primeau în jocurile lor. Ea se spăla mereu ca să devină albă şi adesea plângea de necaz că n'are bucle blonde şi că lumea îi spune „ţiganca".

Stamati Maruli a fost închis și liberat, din lipsă de probe că ar fi pus foc casei. După o lună a fost din nou închis... la casa de nebuni. Nu era furios. Se credea miliardar. Armator de vapoare. Toată ziua făcea socoteli. In fiecare dimineață, când fluera sirena unei fabrici, o lua la fugă spre poartă, la vaporul lui care-l chema în port.

Conul Tudorache, vameșul, pensionar, se căina la toți că n'a făcut ca alții, să iasă și el bogat din slujba vămei.

La cimitirul maritim două morminte erau alături, în partea dreaptă, la ortodocși: al Penelopei și al lui Nicola. Alte două în stânga, la catolici: al Evantiei și al maestrului Jak.

Lulu, maimuța, fără stăpân, intrase în pensiune. Doctorul Laboratorului de Bacteriologie găsi ocazia să facă interesante experiențe inoculându-i o serie de microbi ucigători. — Lulu fu sacrificată pe altarul științei, spre folosul omenirei.

*

Două zile a stat Neagu în Sulina.

Venea din Cardif. Vaporul avea să descarce un caric de cărbuni și să plece în grabă la Constanța.

Barbă Roșie îl pusese în curent cu toate.

Dela vapor Neagu plecă întins la cimitir, să vadă mormântul Evantiei.

Singur, abătut, rătăci două zile pe cheiuri și pe plajă. Revăzu cu ochii împăinjeniți locurile cari îi încântaseră odinioară viața.

Parfumul trecutului, forţa suvenirilor dau parcă un suflet și locurilor unde ai trăit, ai iubit şi ai suferit odată. Un colţ de natură, în care şi aerul rămânea încărcat de iubire, îţi evocă în câteva clipe trecutul îngropat în regretul şi melancolia vârstei.

Neagu retrăi c'o luciditate uimitoare acele zile de sbucium sufletesc, de fericiri intense, de îndoeli chinuitoare şi mute suferinţi — când viața întreagă atârna de o himeră.

Ecoul primului amor îl auzea încă. Simţea setea de iubire ca o trebuință sufletească... dar o tristă umbră îi acoperea trecutul. Se căuta, căci nu mai era acelaş. Nu se recunoştea el însuşi.

Şi când sui resemnat scara vaporului, în ora plecărei, părea cu zece ani îmbătrânit. O forţă surdă îl încovoiase.

Vaporul în radă, el, de sus, dela comandă, își aruncă ochii pe vasta întindere a Deltei, ca pe o imensă hartă întinsă la picioare.

Intre pădurile arămii de stuf și banda de aur a plajei, apărea o pată în zare, ca o insulă de verdeață — cimitirul maritim.

...Acolo, în pământul mocirlos al Deltei, rămânea îngropată o parte din viața lui. Evantia...

...O biată plantă exotică... smulsă... transplantată... nu s'a aclimatizat... s'a ofilit... a suferit... a murit.

Fantoma primei lui iubiri avea să-i apese existența.

Şi când simți că șovăie, copleşit de milă şi de regretul unei fericiri pierdute, Neagu se reculese; ca să-şi revină, stăpân pe sine, strigă în-

cordat timonierului dela cârmă: „vino tribord... ia capul la compas... Sud 8 grade Est... aşa... drept înainte. Şi el își întoarse privirea în altă parte, cătând ţintă spre gura Dunărei care se pierdea în urmă.

Şi deodată îi apăru în minte — ca un verdict al fatalităţei... moartea Sulinei.

„Da! oraşul acesta e condamnat... oraşele au şi ele viaţă şi moarte... o aşezare omenească sub ochii noştri, menită să dispară.

„Poarta Sulinei se închide complect şi pentru totdeauna.

„Omul se retrage învins în luptă cu natura.

„Incearcă să deschidă o altă gură a fluviului.

„Sulina abandonată, dispare ca oraş.

„Creată din nevoile navigaţiei nu are raţiunea de a trăi când drumul navigabil se mută în altă parte.

„Asemenea Sulinei, un nou oraş de port se va zidi fatal la altă gură a Dunărei.

„Sulina va însemna pe hartă un mic sat de pescari uitat pe ţărmul mărei.

„Fantoma fostului oraş la poarta Dunărei va apărea poate cândva în viitor.

„Cine ştie peste câte veacuri se va răscoli ţărâna acestui muşuroi golit de furnicar.

„Cine ştie câţi eruditi pedanţi, cu ochelari după urechi, îşi vor stoarce creerii ca să reconstitue, din câteva ciolane sau cioburi desgropate, o lume dispărută.

„Scheletele și craniile descoperite aci, aşa de variate, vor încurca ştiinţa, vor provoca discuţii nesfârşite asupra tipului uman care a trăit odată pe malurile acestea.

„Sulina, intrată în arheologie, va fi desigur o nouă problemă de rase, pentru care mii de volume se vor înșira în rafturi de biblioteci.

„Va putea smulge știința taina trecutului Sulinei?

„Va ridica măcar un colț din vălul ce va acoperi o lume îngropată, de atâta vreme căzută în uitare?

„Va descifra știința, din urme fragmentare, viața ce-a fost aci odinioară? Oraș cosmopolit — Sulina — un mozaic de rase la gura bătrânului Danubiu.

„Dar noi ce cunoștințe avem de orașele din Pontul Euxin, din vremea când Dariu Histaspe a trecut cu oastea lui pe-aci, pe la gurile Istrului, rătăcindu-se în țara Sciților, în stepele Rusiei de azi?".

Și Neagu se trezi filosofând, ca deobiceiu. în lungi quarturi de noapte, pe punte, singur sub bolta înstelată.

Se întoarse să controleze cârma.

Roza magnetică vibra ca o vietate închisă în cutia de sticlă a busolei.

„Așa!... bine! drept înainte!...

„...mai înainte... mai înainte. Mă chiamă gla-
„suri amăgitoare.

„Unde mă duceți visuri deșarte?
„Pe câmp de ape fără cărare...

Și mormăind crâmpeele de versuri, urma un fel de recitare în cadența pașilor pe puntea

de comandă — făcând kilometri întregi într'un spaţiu de opt metri.

...Microscopice popoare, regi, oşteni şi
învăţaţi
Ne succedăm generaţii şi ne credem minunaţi
Muşti de o zi pe o lume mică ce se măsură
cu cotul...
Noi copii ai lumii mici
. . . .
Facem pe pământul nostru muşuroae de
furnici.

Odată îşi mai întorse el capul înapoi. Ţărmul se ştergea în zare: o pată... un punct... un fum... nimic.

SFÂRŞIT

E U R O P O L I S

IN EDITURA „ADEVERUL" S. A., AU MAI APĂRUT:

ROMANE

	Lei
Viermii Pământului de C. Ardeleanu	80
Destinul lordului Thomson of. Cardington de Martha Bibescu	80
Adela de G. Ibrăileanu	80
Sunt studentă de Marta D. Rădulescu	50
Regine Incoronate de Maria Regină a României, 2 vol.	160
Locul unde nu s'a întâmplat nimic de M. Sadoveanu	60
Camere mobilate de Damian Stănoiu	60
Europolis de Jean Bart	80
Cartea Nunții de G. Călinescu	80
In preajma revoluției (roman) de C. Stere, Vol. I	80
„ „ „ „ „ „ Vol. II	80
„ „ „ „ „ „ Vol. III	80
„ „ „ „ „ „ Vol. IV	80
Răscoala (roman) Vol. I Se mişcă ţara de Liviu Rebreanu	80
Răscoala (roman) Vol. II Focurile de Liviu Rebreanu	80
3 şi cu Rezeda 4 (roman) de Ion Minulescu	50
Ţărani şi târgoveţi de I. St. Ioachimescu	40
Ciocolata de Tarassoff Rodionoff	40
Evreul de H. de Balzac	60
Fundătura Cimitirului No. 13 (roman) de T. Teodorescu-Branişte	.50
Papucii lui Mahmud de Gala Galaction	50
Asfinţit de oameni de Ludovic Dauş	80
Călătoria unui romancier în jurul lumei de Blasco Ibanez, traducere de H. Sanielevici	60
Kimonoul Instelat de Victor Eftimiu	40
Intoarcerea de pe front de Erik Maria Remarque	60
Mi-e foame de Georg Fink	80
Eu am ucis pe Rasputin de prinţul Felix Jussupow	40

STUDII

Mişcarea Socialistă de I. C. Atanasiu	80
Preludii: partidul naţional-ţărănesc şi cazul Stere de Const. Stere	60
Libertatea presei de Const. Graur (Ed. II-a)	10
Alte orizonturi de H. Sanielevici	60
Plagiatul lui A. C. Cuza de Em. Socor	15

STUDII MEDICALE

Medicul nostru, mare dicţionar medical apărut sub îngrijirea d-lui Dr. Ygrec	150

TEATRU

Titanic Vals, comedie în 3 acte de Tudor Muşatescu	50

PRIVELIŞTI ROMÂNEŞTI

mare album fotografic apărut sub îngrijirea d-lui Al. Bădăuţă

Lei 400

SUB TIPAR:

PĂMÂNT NOU de *F. Gladkov*, traducere de *A. Toma.*
AVENTURILE DIN STR. GRĂDINILOR de *M. Sevastos.*
CLOPOTELE DIN MĂNĂSTIREA NEAMȚU de *Gala Galaction.*
MEMORIILE AGATHEI BĂRSESCU.
ALEXANDRA FEODOROVNA de *Maurice Paleologue*, cu o prefață de *C. Stere.*
IN CĂ TAREA MEA de *Demostene Botez.*
NADIA de *Olga Monta.*
DESTĂINUIRILE COL. MIHU de *C. Manolache.*
FATMA de *Perpessicius.*
CARNE DIN CARNEA MEA de *Hélène Grace Carlisle.*
DICȚIONAR LATIN-ROMÂN de *I. Nădejde.*

CĂRȚI PENTRU COPII

BAMBI (povestea unui pui de căprioară) de *Felix Salten*, trad. de *Zamfira Dimitrescu.*
MARINARII FĂRĂ TEAMĂ de *Ruyard Kipling*, trad. de *Victor Ion Popa.*
PE UNDA FERMECATĂ de *Titela Col. Haqué.*

BIBLIOTECA „DIMINEAȚA"

No. 165. — POVEȘTI de *Dimitrie Cantemir.*
No. 166. — BASTILIA.
No. 167. O PUȘCĂ, UN PORC ȘI UN PROCES de *N. Gogol.*

Lei 80